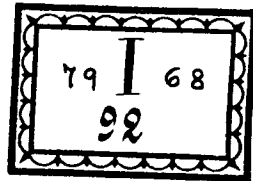

**BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
DE ZARAGOZA**

SIGNATURA: I – 92

25-5^e N. 79

Historia de Portugal
Rodrigo Albuquerque
Quarta

Voluptates iustissimę vltimas sūt.

Voluptates iustissimę vltimas sūt

M actinus in fecit

Stipulame
por difunco de codor. Reduho por el puor de maxilla en sal
pero le mismo he tubo por feay Juan de ora por lo fan
de donde fue el que deca misal por el padre de un he
de hoz los demas de un año de un reyno y de, mayo
17 titulo eo deus sicut

Reuerendime

de los saleros y de donde he de ho, de

Magister berthandus creprensus
cum p[er]sonis lib[er]i p[ro]p[ri]o
m[er]ito p[er] d[omi]n[u]m 1511 ora p[ro]co.

50

**Speculū būane vite.
Speculuz conuer
sionis peccatorum**

- Speculū sacerdotuz cum hystoria vdonis.
- Speculum ecclesie, siue Expositō missę.
- Speculum anime peccatricis.
- Tractatus de bonis dicendis.
- Tractatus de casibus penitentialibus.
- Tractatus artis benemoriendi.

predanti em̄ tractatus de firmis
et p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
et me p[ro] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o

Johann[is] Cresten

1591

o d[omi]n[u]s amica dei k[or]p[or]e v[er]m
p[ro]p[ri]o d[omi]n[u]s m[er]ito p[ro]p[ri]o m[er]ito
m[er]ito d[omi]n[u]s v[er]m p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o m[er]ito p[ro]p[ri]o ora.

Del Licenciado de Infante / Costo 3. P.

Subee p̄m̄ tractus de cōmō con ōd̄
et in rōmōd̄ d̄it̄ h̄m̄m̄ p̄m̄
p̄m̄ p̄m̄ de futu temporal̄

Edidit hoc lingue clarissima norma latine Ec
celsi ingenij vir Rodoricus opus. Qui norma an
gelica ē custos bene fidus in arce. Sub pauli ve
neti noie pontificis. Claret in itālici Zamorēsis
ēpus ausis Eloquij. it superos glia parta viri.

De materijs practandis in primo
libro. z de tabula capituloz eius.

Primus liber agit de cunctis sta
tibus et exercicijs siue viuēdi
modis t̄p̄alibus. incipiens a ce
sarea potestate et regali dignita
te. que culmē habet oim t̄p̄alium
statuum vsq; ad bubulcos. ac infimas artes exer
centes. In quo discutunt̄ z examinant̄ cōmoda
z incōmoda. dulcia z amara. fauores z labores.
solacia. miserie. facilitates et difficultates. p̄spe
ra z aduersa. quietudies z picula vniuscuiusq;
status z vite huius t̄p̄alis seu forme viuendi in hoc
seculo. ¶ Capitū p̄m̄ de primo ac sublimio
ri statu t̄p̄ali videlicet impiali z regali. ac aliorum
p̄ncipum. et de huius stat̄ culmine et excellētia.
ac de illius felicitate z p̄speritate. nec non de eius
cōmoditatib; prerogatiuis. laudib; et p̄conijs.
¶ Capitū scōm de infelicitate status impialis
et regalis. et plurimis curis. oneribus. miserijs.
calamitatibus. atq; incōmodis istius status. et
que reges et p̄ncipes committant̄. et tandem de in
numeris piculis principantiū. ¶ Capitū terciū
de alio viuēdi mō in hoc seculo. videlicet de exercitio

de statu p̄mo
imperiali

de p̄ felicitate
dignitate p̄m̄

de cōmō
(m̄m̄)

a ij

Tractatus
de de ...
p̄m̄ de ...
agrat

et vita curialium et eorum que principum fauores et officia sequuntur. et laudibus et commendatione huius status. **Capitulum quartum** de laboribus. oneribus. et incommodis ac piculis status et vite curialium et fauores seu officia principum sequentium. In quo capitulo et in tribus rubricellis sequentibus. specialiter agit de septem viciis que officiales regum et curiales comitantur. Agitur etiam de calamitatibus percuratorum regum. et alia officia exercentium. et an in curiis regum acquiratur verus honor. **Capitulum v.** de nobilitate generis scientie et morum. et quid sit et quo modo ortum habuit. et an a regum sola voluntate et confessione acquiratur. **Capitulum sextum** de multiplici dignitate. et an sola generis nobilitas in deferendis honoribus preferatur strenuitati aut scientie vel virtuti hominis ignobilis genere. **Capitulum septimum** de laudibus personis. et commendatione nobilitatis generis. et de illius virtutibus et utilitate. **Capitulum octauum** de vanitate nobilitatis humane et de eius viciis et nobilium excessibus. et de falsa noiatione nobilitatis. et de illius incommodis laboribus et piculis. **Capitulum nonum** de armata militia et exercitatione armorum. et de laudibus et commendatione huius exercitij. et an vacantes armis sint veri ciues et partes ciuitatis. **Capitulum decimum** de laudibus et oneribus atque incommodis vite militaris ac exercitij armorum et de piculis huius status. et de causis quibus hoc exercitium disuadet. **Capitulum undecimum** de vita et statu coniugali in sancto et immaculato

con. curiales
et officiales
regum
p. m. p. m.
c. 4.

de nobilitate
et virtutibus
hinc c. 5.
et c. 6. et c.
c. 7.

con. nobilitas
c. 8.

de militia
et eius laude
c. 9.

con. militia
et artium
c. 10.

de matrimonio
et vita coniugali
c. 11.

matrimonio. et de utilitate. laudibus et progeratiuis vite coniugalis super alia vinei genera. **Capitulum duodecimum** de oneribus et incommodis et laboribus plurimis vite coniugalis. et de causis propter quas non expedit uxorem ducere. **Capitulum tredecimum** de magistratu iudicij et de officio et munere iudicandi populos et presidendi ciuitatibus et de laudibus huiusmodi officiorum et commendatione talis exercitij. **Capitulum quatuordecimum** de oneribus et laboribus incommodis prefecture et iudicature et presidencie in populis. et de piculis huiusmodi exercitij. **Capitulum xv.** de exercitio et officio consulum et rectorum urbium et puinciarum et de piculis huius status. **Capitulum sedecimum** de laboribus oneribus et incommodis consulum et rectorum urbium et puinciarum et de piculis huius status. **Capitulum decimum septimum** de alio exercitio et viuendi genere in hoc seculo. videlicet de aduocandi et patrocinandi officio in iudicio. et de laudibus huius scientifici et artificiosi exercitij. et de utilitatibus ex illo puenientibus et quo supplet nature defectus. **Capitulum decimum octauum** de incommodis oneribus et laboribus exercitij aduocationis in causis et iudiciis et de piculis huius status et modi viuendi. et de damnis que ex illo veniunt reipublice. et quo lingua nutriuntur et aduocatoz copia. et quo humana iusticia potest impleri in iure naturali. **Capitulum xix.** de alia viuendi arte. videlicet de notariis. tabellionibus et scribis. et de huius artis laudibus utilitate et com-

con. conjugales
c. 12.

de iudiciis
c. 13.

de iudicio
c. 14.

de gub. by.
c. 15.

con. cons. c. 16.

ad bo. r.
c. 17.

con. ad bo.
c. 18.

de notariis
c. 19.

mendatōne ac necessitate ¶ La. xx. de miseris ca-
 lamitatibus ac laboribus et piculis notariorū.
 tabellionū. et de illoz fraudibus et dolis. ¶ La-
 pitulū. xxi. de exercitio agriculture et de laudib⁹ et
 cōmendatōne huius natural' z inocentissimi ex-
 ercitiij. et de vtilitatibus generi hūano ex illa pue-
 nientibus. z quō deo acceptū est. ¶ La. xxij. d in-
 commodis. oneribus difficultatibus z laborib⁹
 agriculture. et de aculeis et miseris huius stat⁹.
 Et narrant plura de hoc viuendi genere circa ei⁹
 sollicitudines et anxietates et quō repugnat pre-
 claris ingenijs agricultura ipsa. et quales debēt
 esse agricultores. ¶ La. xxiii. d diuersis alijs mo-
 dis z artibus viuendi in hoc seculo et p̄sertim de
 artibus mechanicis in genere et de vtilitate eaz.
 Et quot sunt artes mechanice. et qualiter eaz ex-
 ercitijs p̄sunt et que artes sub eis cōphendunt.
 et quō in dictis artibus clari multi euaserunt. Et
 q̄ mediocritas vite mechanice nō est despiciēda.
 ¶ Capitulū vicesimū q̄rtū. cum rubricella sequēti
 de dissuasione in genere vite mechanice et quō li-
 cet sint artes necessarie tamē nō est necessariuz il-
 laz habere exercitiū. et quare mechanice artes in-
 uete sunt. z quis sit illaz finis. et quare sic appel-
 lentur. et an sunt vtilēs ingenijs hoim. z an artifi-
 ces sint veri ciues et ptes ciuitatū. ¶ La. xxv. vbi
 particulariter agitur de p̄ma arte mechanica. vi-
 delicet de lanificio et ceteris artib⁹ que ei subal-
 tant. z de illius vtilitate incōmoditate dulcib⁹ z

nota
 r. 20.
 de agricultura
 r. 21.
 de miferis agr
 culture. r. 22.
 de artib⁹
 mechanicis
 p̄ genere.
 r. 23.
 de vbenho
 ar nū mēsa
 mēsurā r.
 24.
 de lanificio
 r. 25.

amaris. ¶ Capitulum. xxvi. de sc̄da arte mechani-
 ca. videlicet fabili armatura aut architectonica
 et de partibus eius et de vtilitate et p̄rogatiuis il-
 larū. ac de incōmodis miseris et oneribus eaz.
 ¶ La. xxvij. de tertia arte mechanica. videlicet de
 nauigatoria et artib⁹ ei subalternatis et de laudi-
 bus et vtilitate eaz. demū de laborib⁹ miseris z
 picul' que eas comitant. ¶ La. xxviii. d q̄rta arte
 mechanica. videlicet de venatoria et artib⁹ ei sub-
 alternatis z de vtilitate z laudib⁹ eaz et de labo-
 ribus miseris et picul' que eas comitant. ¶ La-
 pitulū. xxix. de quinta arte mechanica. videlicet
 de agricultura z de p̄tibus eius z de eaz vtilitate
 dulcore z amaritudine. vt supra diximus in. xvij
 et xviii. capitulis ¶ Capitulū. xxx. de pastoralī arte et
 et de eius vtilitate ac incōmodis miseris et labo-
 ribus. ¶ La. xxxi. de sexta arte mechanica videli-
 cet theatra et ludis et p̄tibus eis sub alternatis
 z de diuersitate oim ludoz z de illoz vtilitate dā-
 nis z interesse. ¶ La. xxxii. de septima arte mecha-
 nica videlicet medicina. et de ei⁹ necessitate et vtili-
 tate z laudibus. demū de illi⁹ abusu laboribus
 z picul'. ¶ La. xxxiii. de arte mercandi z vendēdi
 que ipsa mechanica est. z sub nauigatoria conti-
 netur et de eius necessitate et vtilitate. demum de
 illius infelicitate. fraudibus. dolis. atq̄ piculis
 ¶ Capitulū t̄cesimū quartū de artib⁹ liberalib⁹
 in genere et de illaz laudib⁹ et vtilitate et q̄re vo-
 cantur liberales et de illaz incōmoditate z abusu.

de castro

de fūori
 r. 26.
 de nauiga
 toria arte
 r. 27.
 de venatio
 r. 28.
 de agricultura
 r. 29.
 de pastor
 vtil. q̄ d.
 modo d. cor
 r. 30.
 de ludis
 r.
 31.
 de medic
 r. 32.
 de merc
 r. 33.
 de artib⁹
 libera hby
 34

Capitulum. xxxv. de duabus liberalibus artibus
 videlicet gramatica dyalectica et de ortu eaz et cau-
 sis que reuente sunt et de illaz laudibus ac demuz
 de earuz abusu et commoditate. ¶ **La. xxxvi.** de
 rethorica et eloquentia que tertia est liberalis ars.
 et de illi⁹ ortu vtilitate et laudib⁹. Rursus de ei⁹
 abusu et qual⁹ debet esse orator et qd valet eloque-
 tia sine sapiētia et qd aliqñ est mortifera. ¶ **Capitulum. xxxvii.** de mathematicis scientiis i genere. et
 de eaz ortu et fine. ¶ **La. xxxviii.** particulariter de
 pma scientia mathematica. videlicet de astrono-
 mia et de laudibus eius et vtilitate. demū de illi⁹
 incommoditate ac incertitudine laborib⁹ et damnis.
 ¶ **La. xxxix.** de scda mathematica. videlicet de musi-
 ca et de eius laudibus et vtilitate ac de illi⁹ incō-
 moditate miseris et laboribus. ¶ **La. xl.** de ticia
 et quarta mathematicis videlicet arismetica et ge-
 ometria et de eaz laudibus et vtilitate et de illarū
 incōmoditate ac inutilitate et laboribus. ¶ **Capitulum. xli.** i quo sub breui epilogo rcolligit auctor
 cunctas alias artes et genera viuendi i hoc sclo.
 in quo ostēdit miserias labores et picula omniū
 statū. et ostēdit eas om̄s plures habere aculeos
 et miserias q̄ gaudium. et q̄etem. et securitatē dis-
 currēs p omnes modos viuēdi i hoc seculo.

Capitulum. xlii. i quo inq̄ritur causa que a pma
 mundi origine boni et mali in quouis statu exi-
 stentes diuersas miserias. penas cruciat⁹ pluria/
 q̄ mala et incommoda corporali⁹ passi sūt et breui⁹

enarrant calamitates i specie omniū fere magis
 excellentiū psonaz vtriusq̄ testamenti. ¶ **Capitulum. xliii.** i quo ostenditur homines i quouis sta-
 tu viuentes non solū penas exilij. cruciat⁹ et mor-
 tis. et cetera corporalia incommoda assidue pati. sed
 et alias diuersas intrinsecas mentis afflictōes. vt
 nusq̄ vita aut sorte sua contēti sūt. et breui⁹ tan-
 git particularit⁹ om̄s fere huiusmodi mentis quere-
 las et molestias ad vtrancq̄ ptem.

**De materiis ptractadis i scdo libro et de tabu-
 la capitulorum eiusdem.**

Secundus liber agit de statu vite spiritu-
 alis. q̄ in duos subdiuidit status seu vi-
 uendi modos. videlicet in statū ecclesia-
 stici ordinis. hoc est. papam. cardiales. archiepi-
 scopos. clericos et ecclesie ministros. Item i statū
 monasticū siue religiosoz i quo sunt capitula se-
 quentia. ¶ **Capitulum p̄mū** de sublimitate et excel-
 lentia dignitatis summi p̄tificatus. et de incom-
 pensabili eius auctoritate et potestate et de illius
 necessitate et vtilitate. et de altissimis ei⁹ miseris
Capitulum scdm de spūalib⁹ incōmodis. amarit-
 tudinibus. miseris aculeis. necnō mentis affli-
 tōnib⁹ piculis et laboribus summi pontificatus
 vbi plurime summoz pontificuz calamitates et
 spiritus p̄turbationes narrantur. ¶ **Capitulum**
 tertium de plurimis temporalibus incommodis.
 amaritudib⁹ et miseris ac calamitatib⁹ Roma-
 noz p̄tificuz et de illoz p̄mptis et eis cōiunctis

de miseria
 vnde p̄t̄
 r̄ 43

29 l. d. c. 2

de summo
 pontificatu
 in r̄ 10

de miseria et
 r̄ 2

de cad. miseria
 pro eod. r̄ 10

r̄ 35
 r̄ 30
 r̄ 37
 r̄ 10
 r̄ 9
 r̄ 10
 r̄ 11
 r̄ 12
 r̄ 13
 r̄ 14
 r̄ 15
 r̄ 16
 r̄ 17
 r̄ 18
 r̄ 19
 r̄ 20
 r̄ 21
 r̄ 22
 r̄ 23
 r̄ 24
 r̄ 25
 r̄ 26
 r̄ 27
 r̄ 28
 r̄ 29
 r̄ 30
 r̄ 31
 r̄ 32
 r̄ 33
 r̄ 34
 r̄ 35
 r̄ 36
 r̄ 37
 r̄ 38
 r̄ 39
 r̄ 40
 r̄ 41
 r̄ 42
 r̄ 43
 r̄ 44
 r̄ 45
 r̄ 46
 r̄ 47
 r̄ 48
 r̄ 49
 r̄ 50

laboibus et piculis. anxietatib⁹ et insepabilib⁹
erūnis. ¶ Capitulum quartū. de alia infelicitate et
calamitate Romanoꝝ pontificū. videlicet q̄ pa
rū viuant in pontificatu. et de causis et ratōnib⁹
huius breuitatis vite potius in eisdem summis
pontificib⁹ q̄ in alijs monarchis et p̄ncipibus.
¶ Capitulum quintum an sit verū vniformiter
q̄ romani pontifices parū viuant in papatu. Agi
tur etiaꝫ de verissimis causis breuitatis vite sum
moꝝ pontificū. et an in viuēdi p̄modo Romani
pontifices differant a ceteris mortalibus. ¶ La.
vi. in quo assignant̄ cause et ratōnes. quare illoꝝ
opinio non sit tenenda. q̄ dixerint summis p̄ncipi
b⁹ bonis et reprobis vniformit̄ inditū et p̄p̄riū
esse vti pontificatu paz viuant. ¶ La. vii. i quo
respondet̄ motiuis illoꝝ qui dixerunt papā paz
viuere i papatu. et quo sensu sit intelligenda p̄di
cta opinio. et quo modo cū veritate posset salua
ri. ¶ Capitulum octauū de excellētia et p̄rogatiua
status et dignitatis cardinalatus et de p̄fectōe hui⁹
status et de laudib⁹ et p̄conijs eius. ¶ La. ix. de
plurimis anxietatib⁹ et aculeis laborib⁹ et picul
status et dignitatis cardinalatus et de oneribus
que incumbūt huic dignitati. ¶ La. x. de sublimi
tate excellētia stat⁹ et dignitate p̄iarchaz. archi
epoꝝ. episcopoꝝ. p̄latoꝝ et p̄sbiteroꝝ mistroꝝ
ecclie. et de p̄fectōe stat⁹ eoz i genere et i cōmuni.
¶ La. xi. de differētia et cōpatōne eccliaſticoꝝ.
videlicet epoz et alioꝝ inferioꝝ p̄latoꝝ et clerico

rum int̄ se adinuicē. et quis gradus altero sit dig
nior et p̄fectior. ¶ La. xii. de plurimis difficulta
tibus et aculeis laboribus et piculis status epoz
et clericorū. et de malis m̄stris ecclie. et de multab
usibus. vicijs et inordiatōnib⁹ illoꝝ in cōmuni
¶ La. xiii. de dignitate et p̄rogatiua officij deca
natus in ecclia. et de illius honore et veneratōne.
et de eis que ei cōpetunt. demū de plurimis oneri
bus et afflictōnib⁹ ac defectib⁹ et piculis decano
rū. ¶ La. xiiii. de dignitate et p̄rogatiua officij ar
chidiaconoꝝ et de honore et veneratōne eis debi
tis et de his que ad eos spectant. demū de pluris
onerib⁹ et afflictōnibus defectib⁹ et piculis illoꝝ.
¶ La. xv. de dignitate et p̄rogatiua officij cantoris
et p̄micerii. et de honore et veneratōne ei debitis.
et de his que ad eū p̄tinent. demū de plurimis
oneribus et calamitatibus. defectibus et piculis
eorundē cantoz. ¶ La. xvi. de dignitate et hono
re officij thesauri vel custodis ecclie et de his que
ad eū p̄tinet. demū de pluris onerib⁹ et calami
tibus afflictōnib⁹ defectib⁹ et picul illoꝝ q̄ talia of
ficia habent. ¶ La. xvii. de dignitate et p̄rogatiua
officij scolastici in ecclia. et de his que ad officiū
spectant. demum de plurimis oneribus afflictio
bus et piculis scolasticorum. ¶ Capitulum xviii.
de p̄minētia et vtilitate officij archip̄sbiteri. et q̄n
te sit veneratōis. et de his que ei p̄petūt. Demū de
plurimis oneribus et afflictionibus defectib⁹ et
promptis periculis archip̄sbiterozum.

com in qm
epoz p̄ntu
cō 12

De de offi
decanaty
cō 13

De archidia
chano cō 14

De cantore et
p̄micerio
cō 15

De thesauri
et custodis
cō 16

De officio
scolastico
cō 17

De archi
p̄sbitero cō
18

De breuitate
pontificatus
cō 4

De eadē bre
uitate vite
et pon.
cō 5

De eadē vite
breuitate
cō 6

Item de eadē
cō 7

De cardinalat
bus cō 8

De eadē
cō 9

De p̄iarchaz
cō 10

De p̄iarchaz
et p̄latoꝝ
cō 11

Capitulum. xix. de prerogativa et magna utilitate officij et gradus canonicorum. et quantum sit honoris et reputationis. et quid ei congruat de numeris huius status oneribus et afflictionibus defectibus et periculis. **La. xx.** de preeminencia necessitate et utilitate officij sacerdotum curatorum rectorum curam animarum habentium. Demum de plurimis huius status laboribus et calamitatibus defectibus et periculis. **Capitulum. xxi.** de secundo statu spirituali. videlicet religiosorum. et de motibus et autoritatibus que adducunt ad perbandum statum ecclesiastici ordinis preferendum esse statum religionis. et per consequens ecclesiasticum ordinem esse perlegendum. **Capitulum. xxii.** de prima comparatione horum duorum statuum. videlicet qualiter hi duo status clericorum et monachorum se habent alter ad alterum comparatus. et quis eorum sit eligibilior quantum ad eminentiam et perfectionem statum. et etiam vite et sanctitatis. **Capitulum. xxiii.** de alia comparatione horum duorum statuum clericorum et religiosorum inter se adinvicem. videlicet quis sit eligibilior tanquam simpliciter humanior et tollerabilior. **Capitulum. vicimum quartum.** in quo assignantur responsiones ad obiecta contra religiosos pertrahenda opinione illorum qui sentiunt religiosos esse imperfecti statu quam sunt decani. archidiaconi et alij inferiores clerici post episcopum. ubi discutitur que sit perfectior vita. activa vel contemplativa. et de eorum adinvicem comparatione. **La. xxv.** de excellentia et laudibus vite monastice et religiose. ac de plurimis

demum r. 20
 de statu religiosorum r. 21
 de comparatione eorum in ordine et religiose r. 22
 de statu in eligibilioribus r. 23
 de vita activa et contemplativa r. 24
 de eligenda monastice vite r. 25

causis propter quas perlegendum sit quam alius vivendi modus. **Capitulum. xxvi.** de difficultatibus vite religiose. et de laboribus et aculeis religiosorum in genere. **La. xxvii.** particularius et latius de promptitudine periculorum huiusmodi statum in specie. et de malis religiosis et abusibus illorum. **Capitulum. xxviii.** de inclinatione et dispositione naturali et de diversitate complexionum hominum quantum ad religionem et de consilio in talibus. **Capitulum. xxix.** de comparatione religiosorum inter se adinvicem. et primo de comparatione solitariorum ad socialem vitam agentes et que vita sit perfectior altera. **Capitulum. xxx.** de comparatione religiosorum vitam socialem agentium inter se. et que religio socialis altera sociali sit perfectior. et utrum religio eo quod acrior. sit perfectior. **Incipit Reptorium sive Tabula per alphabetum ad facilius repiendas materias in presenti libro qui dicitur Speculum humane vite.** **A**duocat quilibet esse. et laudat plurimum eius exercitium li. i. c. xvii. **A**duocatorum fraudes incommoda. damna pericula. li. i. ca. xviii. **A**duersa et mala cuiuslibet artis in hac vita humana. li. i. p. totum. **A**duersa et mala ferre oia que passi sunt homines incipiendo ab origine mundi et noianse persone. et de causa eorum de malorum. li. i. c. xlii. **A**duersa mala et afflictiones que homines in omni statu patiuntur intrinsecus et satisfit querelis hominum. et quare nullus sua sorte contentatur libro primo capitulo. xli. **A**griculture laudes necessitas et

r. 26
 r. 27
 r. 28
 r. 29
 r. 30
 Tabula alphabetice forma.
 ad bonum
 ad mala ferre.
 Agricultura

comparatō et distinctō libro sc̄do ca. xi. ¶ Epōz ifelicitates erūne et picula li. ii. c. xii.

¶ Fabrilis ars. z ptes que ei subalternant plurimū laudantur libro p̄mo ca. xxvi. ¶ Fabrilium artium incomoda fraudes labores et picula libro p̄mo capitulo vicesimo sexto.

¶ Gradus et distinctio in statu ecclesiastico. libro primo ca. duodecimo ¶ Dramatica qd sit. et quare inuenta est. z de eius laudibus. Demū de illius abusu libro p̄mo capitulo. xxxv.

¶ Honor verus an acquirat apd reges z principes et i eoz curijs libro p̄mo ca. ii. z. iiii.

¶ Impator infra i verbo Rex Iudex qualis debet esse z de laudibus z cōmendatōnibus iudicuz z p̄sidentium li. p̄mo ca. xiii. ¶ Iudicū z p̄sidentium fraudes. vicia labores. z picula libro p̄mo capitulo quartodecima.

¶ Lanificius. ars mechanica. laudatur libro p̄mo capitulo. xxvi. ¶ Lanificij icōmoditas. fraudes labores. z picula libro p̄mo capitulo. xxv. ¶ Liberales artes cōmendant z quot sunt z quare inuenta sunt. libro p̄mo ca. tricesimo q̄rto. ¶ Litigia clericoz damnant libro sc̄do capitulo duodecimo circa medius. ¶ Legis diuine z humane diuersa studia. z de laudibus legis dei in pfatione p̄mi libri. ¶ Iudi qui sunt liciti aut illiciti. vide infra in verbo Theatrica.

¶ Mathematicae artes commendant et quot sunt. et de earum incōmodis. afflictōnibus. laboribz.

sp̄nd
fu ber
gradus
Distinguit
Gra
honor.
Impator
Iudex
Lanificius
lib. ar. ff.
de lege
Gnumm
indud.
De arte
muffera

et picul li. i. ca. xxxv. ¶ Matrimonium supra i verbo coniugal. ¶ Mechanica z artium laudes et utilia z de earum ortu. et quare sic appellentur. z quare tes cuilibet subalternent. li. i. ca. xxii. z. xxiii.

¶ Medicie ars z meda. z de medicoz fraudibz laboribz z picul. li. i. ca. xxxii. ¶ Mercatoria ars cōmendat. z de illi fraudibus dolis z piculis li. primo ca. xxxiiij. ¶ Musica z cantus laudat. et de illi vaitate. danis z picul li. i. ca. xxxvii.

¶ Navigatoria ars commendat. z de illius laboribz z picul li. p̄mo. ca. xxvii. ¶ Natural inclinatio et complexio attenditur. libro sc̄do capitulo. xxviii.

¶ Nobilitas generis qd sit et de ortu z quō acquirat. li. p̄mo ca. v. ¶ Nobilitas an acquirat ex sola regis voluntate z cōcessione li. p̄mo ca. v. ¶ Nobilitas multiplex. et an nobilitas generis p̄ferat scientie strenuitati z virtuti. li. i. ca. vi. ¶ Nobilitatis carnis virtutes laudes z utilitates li. i. ca. vii. ¶ Nobilitas carnis vicia. labores. z picula. li. i. ca. viii. ¶ Notarioz officium cōmendat. li. i. ca. xix. ¶ Notarioz fraudes. damna et picula li. p̄mo. capitulo vicesimo.

¶ Officia omnia artes diuerse vite humane in temporalibus li. i. p̄ totum. ¶ Officia omnia z gradus ecclesie. et de cuiuslibet dulcibz et amaris li. sc̄do. p̄ totum. ¶ Officiales reguz z principū quales esse debent et de eoz dulcibus et amaris. li. i. capitulo q̄rto. et. v.

¶ Dape sublimitas. excellētia z summa eius felicitatis

multo
m dnu
m dnu
m dnu
Nauigato
ars
nobilitas
nobilitas
Notary
officia
gradus
officiales
papa.

Ep / Da
 Ju / pa.
 grad pastorat arb
 Or /
 hon /
 mag /
 ind /
 Zan /
 h. /
 de /
 9 /
 2 /
 Sacerdos.

ras. li. scdo capto pmo. // Dape corporales infeli-
 citates. labores et picula. libro scdo capto scdo.
 // Dape afflictiones metis et spuales z isepabi-
 les angustie li. scdo ca. tercio. // Dapa an pccete-
 nis paz uiuat i papatu. et quomodo intelligitur
 papā parū uiuere i papatu. z qualis debet esse pa-
 pa. libro scdo capto q̄rto z q̄nto. // Pastoralis
 ars cōmendat. z de eius incōmodis laboribus z
 piculis. li. i. ca. xxx. // Perfectō status i quo con-
 sistit. li. ij. ca. xxij. // Procuratores et officiales
 pncipum quor vicia sequunt libro pmo capto
 quarto. **R**
 // Rex qual debet esse. z quanta sit regis felicitas z
 sublimitas libro pmo capto i. // Regū. et pnc-
 cipuz calamitates. infelicitates et pericula. libro
 primo capto scdo. // Religioz status qual
 sit. et an pferat ep̄is et clericis libro scdo capto
 xxi. z. xxij // Religioz vita an sit p̄ligēda aut
 sanctior q̄ clericoz. libro scdo ca. xxij. // Religi-
 osa vita an sit p̄ligēda vt hūanior z tollerabili-
 or libro scdo. ca. xxij. // Religiose vite excellētia
 super statū clericoz. libro scdo. ca. xxv. // Religi-
 osum compatō inter se et quō religionum alia
 alijs est perfectior. libro scdo ca. xxix. // Religio
 si sociales z solitarij. quomodo differant. et que
 religio sit perfectior. libro scdo ca. xxx. // Retho-
 rica vide supra i verbo Eloquētia. **S**
 Sacerdos z clericus magnam habent excellenti-
 am z dignitatē. libro scdo capto decio z. xx.

Ⓞ

Sacerdotum et clericoz mltā vicia et picula
 z de malis clericis. libro scdo ca. xi. et. xx. // Sco-
 lasticis ecclie est dignitas magni honoris et dig-
 nitatis libro. ij. capitulo. xxvi. // Scolastici labo-
 res afflictiones et pericula libro secūdo capitulo
 decimo septio. // Spiritual vita est duplex vide
 licet clericoz et religiosorum. z de vtraq̄ li. secun-
 do per totum. // Symonia multipliciter ecclias
 inuadit libro scdo. ca. ix. **T**
 // Temporalis vite omnes artes et officia. ac viuē-
 di modi libro primo per totum. // Tabellio. vi-
 de supra in verbo notariorum. // Theatrica ars
 in quo sit utilis et qui ludi p̄mendēt li. i. ca. xxxi. //
 // Theatrica artis et omniū ludoz illusiones la-
 bores et picula. libro pmo capto. xxxi. // Thesau-
 rarij ecclesie dignitas commendatur. z de illus-
 erumnis. laboribus et periculis libro scdo capi-
 tulo decimo sexto. **U**
 // Vanitas nobilitatis carnis. libro pmo capto
 octauo. // Vanitas et afflictio omniū que fiunt
 ab hoib⁹ li. i. ca. xli. z sequenti. // Venatoria ars
 commendat. et de illius damnis et piculis. et de
 artib⁹ sub ea libro ca. xxviii. // Vitē hūane artes
 z officia tam spiritualit̄ q̄ temporalit̄ libro pmo.
 et scdo p totū. // Vita cōtēplatiua an pferat acti-
 ue. z de vtraq̄ li. scdo ca. xxiiii.

Sacerdos.
 Scolasticus
 Tabellio
 Theatrica
 Venatoria
 Vitē hūane
 Vitē ḡplana

Et de hectabula putili p alphabeti lras ordia-
 ta ad faciliū iueniēdū materias i hoc ope p̄teras.

Christiane

b ii

Ad sanctissimū et beatissimū dñm. dominum
Paulū scdm. pontifex maximū. liber incipit di
ctus speculū hūane vite. Quia i eo cuncti morta
les in quouis fuerint statu vel officio. spūali aut
tpali spectabunt ei⁹ artis z vite p̄spera. z aduer
sa ac recte viuēdi documēta edit⁹ a Rodorico za
morensi et postea Salagaritano hispano eiusdē
sanctitatis i castro suo Sancti angeli castellano.

Antissimo ac clementissimo i xpo
patri et domo dño Paulo scdo sa
cro sacre Rome z vniuersal ecclie
summo pastori et pōtifici maximo
eiusdē. S. obsequētissimus seruu
lus z familiaris Rodoricus ep̄us
Zamoren̄s. Hispanus. ac castri sui sancti āgeli
de vrbe fidelissimus castellan⁹ z referendarī⁹. se
ip̄m cū vtriusqz hoīs huilima inclinātōne. Logi
tanti mihi hanc munitissimā Romanetūi vr̄bis
ymo toti⁹ orbis āplissimā sc̄i āgeli arcez. tue sc̄i
tatis iussu tua autoritate z dignatōne custodien
ti. vbi aliqd̄ ocij sup̄est. qd̄ dignum tue sc̄itati in
his tui felicissimi pōtificatus b̄tis inuitis offerre
valerē. video nil am̄no mihi ceterisqz mortalib⁹
sup̄esse. qd̄ aut ad laudē aut ad p̄monitōez p̄tie
re possit. Tecū em̄ habes ea oia p̄tutū ornāmēta
quibus ois laus recte comp̄at. Tecū deniqz tan
ta insidet sapientia. qn̄ potius a natura innata
ingenūi vis tantaqz prudētia. rerūqz omnium ex
b iij

perientia. vt nullis egeas exteriorib⁹ ad iumētis.
Uerū ego glorie ⁊ nois tue. S. auidiſſimus. ctti
maui paululū aliqd vt inā dignū tue. S. offerre
In quodum ingēs occupatōnū ſarcina pauliſp
tuā ſcitatē respirare pmiferit. habeas i hoc opu
ſculo tue. S. dicato aliq̄s paruitatis intellectus
ineptias. vt in eis recreatōſus gratia. nō tam dele
cteris q̄ tui acutiſſimi ingenij calamo atq̄ cēſu
ra emēdes ⁊ corrigas. Dignū namq̄ exiſtinaui.
vt cuius corpusculi mei mēbra tuis obtines ob
ſequijs ppetuo deuincta. ei⁹ etia⁹ ſi que ſunt ani
mi vires poſſideas. ⁊ dū exterioris hois ptes ſe
ſead tua deuouent obſeq̄a. debil⁹ quoq̄ ⁊ rudis
interior intellectus ad tue ſancritatis gloriā non
dormitet. Quo fiet vt eide⁹ tue. S. ſeruiat vterq̄
meus ymo tuus homo. Tenit igit̄ ſepe in mentē.
B. pater ⁊ pontifer marie q̄ varia. q̄q̄ diuerſa
ſunt cunctoz hoū ſtudia. varie artes. varia of
ficia. varia deniq̄ viuēdi genera. adeo vt auri⁹
dubiuſq̄ ſit plerumq̄ hoib⁹ vite ſue modus. du
bia i hoc ſeculo viuēdi ſozs. nec ſatis eligere poſ
ſunt qd̄ tandē vite ſtudiū. quā viuēdi formulā ſe
curius aſſequant̄. Cum em̄ hūan⁹ anim⁹ nō mo
do bonū ſimplici⁹. ſed teſte Ariſtotele ſummū bo
nū naturali conamine appct. reuideat̄. nihil cer
te deeſe videat̄. niſi recte eligendi ratō. In ea igit̄
nō nunq̄ error ꝑtingit. illa potiffimū rōne qz cum
iurta philoſophi ſententiā. electio non niſi de ꝑco
gnitis exiſtat. ꝑ eo q̄ nemo que ignorat eligit. vt

ille i recto eligēdo deficiat neceſſe eſt. q̄ diuerſoz
ſtatiū. viuēdiq̄ genez dulcia et amara. ꝑmoda
⁊ incōmoda. uō ſat̄ agnoſcit. Ut igit̄ noſcam⁹ q̄
leſa nobis artes. q̄lia ſtudia. q̄liaq̄ cōuerſandi
aut viuēdi genera dū i hoc fallaci ſcōo vagamur.
⁊ quo ordine diligenda ſectādaq̄ ſint. decreui. ꝑ
modulo ingenij. qd̄ in ea re ſentio tue. S. dedica
re. tuozq̄ noi ꝑſecrare. nec ab re q̄dem. Lū em̄ a te
vnū omnis vite modus. ois mortaliū ſtat⁹ ⁊ hūa
na ꝑuerſatō atq̄ ꝑditō referat̄. tuq̄ cūctoz mor
taliū ſis norma. moderatō et ſpeculu⁹. tu deniq̄
cunctoz viuēdi generū nō ſolū diſtributor ſed
emēdator exiſtas. recte tibi vni huiusmodi opuf
culū dirigendū atq̄ dedicandū fuit. Eritq̄ eius
libri titulu⁹. Speculū hūane vite. Nā veluti i ma
teriali ſpeculo vnus q̄ſq̄ nō modo ſua. ſz ⁊ alioz
intueſ aut pulchra aut deformia. ⁊ qd̄ cōmendā
dū qd̄ ve emēdandū ſit. Sic i hoc opufculo tanq̄
in limpidiſſimo ſpecto liquido ꝑſpiciet dulcia ⁊
amara. recta aut deformia cuiuſuis ſtat⁹ ⁊ ar̄to
ti⁹ hūane vite. Quo fiet vt apertiffime agnoſcat
qd̄ i ſe ꝑo ac vita et ſozs ſua. ⁊ demuz ceterozum
mortaliū laudandū. ſequendū. ſiue rephendēdū
⁊ corrigēdū ſit. Quēadmoduz igit̄ teſte Beſaſio
papa duo ſunt vite genera q̄b⁹ orbis ꝑncipaliter
regit̄. et oim mortaliū conuerſatō ꝑedet. aliud vi
delicet eoz qui ꝑpaliter. aliud illoz qui ſpiritua
liter viuunt. Ita duos ſub breui ꝑpendio tracta
tus attingā. ¶ In ꝑmo qd̄ de cunctis ꝑpalibus

statibus siue secularib⁹ artibus z viuēdi formul
breui agemus. incipientes a summo tpali culmie.
videlicet cesar. regū z pncipū. vsqz ad bubulcos
z infime vite hoīs. Et in ea ptediuersos hoīm vi
uendi modos in tempali statu degenitū. varia qz
artiū et occupationū seculariū genera. qbus ho
mines sese vt plurimū pferre aut implicari solēt.
breui pstringam. Et qd in eis aīe. pfect⁹ aut tem
poralis honoris vlcōmodi aut incōmodi. labo
ris vel piculi lateat. succinct⁹ atqz exq̄sūt⁹ q̄ po
tero explicabo. Tandez de cūctis fere malis sup
plicijs. penis. mortibus. ac damnis corporalibus.
necnō d ceteris intrinsecis z inuisibilib⁹ erūnis
ac mens afflicōnib⁹ que ab origine mūdi hoīs
tam boni z inocētes q̄ mali z peccatores magis
excellētes z noiati in omni statu existentes pessi
sunt. z indies mortales oēs patiunt. et de causis
eoz ad vtranqz ptem breuissime subiciat. In
scdo libro de spūalib⁹ vite statū et viuendi gene
re sermo erit. qui cum binari⁹ sit. quoz alī eccle
siastic⁹. alter regularis siue monastic⁹ existat de
vtriusqz pncipis. natura z origine. auctoritate. in
stitūōne z differētia necnō necessitate et vtilitate
excellētia z p̄rogatiuis. sz et de eoz aculeis. labo
ribus. z piculis agendū erit. incipiēdo a summo
pontifice. q̄ oīm statūū vertex est. atqz totius vite
humane exemplare speculum existit. Deinde cete
ros omnes ecclesie stat⁹ et ordines particularius
discutiam. Ut tandez discat hūanus anim⁹. et si

vbiqz sit labor et dolor. vbiqz ad virtutes z vicia
z via sit. cui potius vacare z se accōmodare debe
at. vt tandē dulcorē simul et amaritudines cuius
qz status p̄siderās. illā viuēdi formulam eligat
que et fragilitati nature qz sue poti⁹ cōueniat mi
nusqz periculi sz pluris habeat ad bene beateqz
uiuendū. In qbus qcquid a me differendū erit.
tue. S. que fidei magistra est. correctōni z emēda
tōni remitto. Quā altissim⁹ diutine z felicit⁹ p̄te
gat z p̄seruet.

Prefatio vtilis i qua auctoris huius libri vita
diuīsqz studia recollunt. z tandez admonet ad stu
dia legis diuīne potius q̄ hūane. z d effectū legū
humanarum. z de ordine p̄cedendi in hoc libro.

Terum. B. p̄ vt aptior dulciorqz sit circa
p̄missa dicēdi ordo. exptā a me in ea relu
ctam atqz i me ip̄o exercitatā dissensionē
interferā. tenebo qz typū dyalogo similem. dū ho
nestū quēda z atqz modestū altercatōnis modū
inter piā matrē ac nonnullos p̄ribules et amore
mibi coniūctos dudū habitā circa vitā eligen dā
mea z breui pstringero. Quo fiet. vt dū rē gestā fi
delit enarro pollicitū p̄soluā ordinē. Attingo iā
breuē sed iocundā palestrā. Patre itaqz vita fū
cto infātulū me pia mater ad l̄ra z studia destina
uit. vbi post p̄ma illa l̄ra z rudimēta dyalēctice et
philosophie laudatis studiis nō qdē vt debui sz
vt valūi paz per operam dedi. Rursus post aliq̄

*No Crestey q̄ ex hoc prologo sine ex
har p̄phatōne poterit extrahere
Lund⁹ lunica di optima et per cad
moste poterit originē suā.*

tpis intersticia i eis cōsummata variediuersqz
inter piā matrē z cōtribules ac p̄ sanguineos opi
niones fuere. Mater siq̄dez vt erat totius sancti
monie z honestatis sectatrix ac erimie deuotōis
et virtutis cupida. optabat q̄z marie ad spūales
me scientias p̄ferre deberē. illi cōtra. q̄s em̄ inquit
unt patris nomē aut tenebit aut suscitabit. nam
cum p̄z inē illius castri cōciues p̄cipuus. et popu
li quoddā caput fuerit. elaborādum est vt filius
patrē imitef. Deinde q̄s generis atqz familie ho
norē tenebit. Quis rursus matri vidue fratrz so
rozqz p̄pilloz necessitatibz p̄pariet. Quis deni
qz toti? familie z dom? onera supportabit. Qua
re suadebāt illi vt ad seculares me scientias p̄fer
ren. que suis sectatoribz honores cōparāt sum
mas amplasqz afferūt diuitias. Elamabattamē
pia mater cū Hieronimo ad Demetriadē Aginē
dicēs. instruendā i teneris ānis debere esse ani
mā diuinis eloq̄is. vt coruscāte p̄bo dei. dyabo
li astutie repellāt. vt adolescēs resistere sciat. quē
hostē. p̄ residuo vite habiturus est. Addebat rur
sus mesto a iō. in diuina lege paucos admodum
fedi. p̄phanis studiis humanisqz legibz pluriōs
laborasse. Secularibz deniqz artibz. quas recte
secti lucratiuas vocāt. gymnasia plena isse. Qua
redolebat app̄me q̄ oēs vere legē dei asp̄narenf.
in q̄ cū rege z p̄pheta iubentē meditare die ac no
cte. Quippe veluti ceci atqz ignaui. ita passim d̄
reliquerēt fōtē aque viue. z foderēt i cisternis dis

sipatis sclaribz videlicz disciplis. quenecc dulces
nec viuas a q̄s p̄riore p̄nt Rurs? illi. vt iuridicas
sapiētias sectari deberē sūmope suadebāt canoi
cā videlicet z ciuilē. quoniā habit? ille iuridicus
ei? generis erat q̄ vob̄ pie m̄ris faciebat sat. vt po
te que si ad sensū legislatoris leges ip̄ferūt. noz
mā bñ recteqz viuēdi tribuūt docētqz quo p̄uū
z rōnis tramite. quo discipline vigore ecclia atqz
mund? ip̄e regat. s; z p̄bēt documēta atqz veras
explicatōes illi? iuris naturalis nō scripti. q̄s cum
ap̄lo insitū est i cordibz n̄ris. z tanq̄ lumē vultis
diuini signatū est sup nos. altez videlicz nō lede
re. et ius suū vnicuiqz t̄buere. Cui siq̄dez iuri. na
turali nō distinctū. q̄nimo idē videt esse ius diui
cūctos morales z monēs. vt quecūqz volumus
vt faciant nobis hoies. ita eis dē z nos faciamus
Tandē victa est mater pia. at si vinci pietas non
potuit. p̄p in quoz suasionibz t̄mida satis acq̄e
uit. Decretū est ergo vt eis ipsis studiis vacarez.
Cōmonebat t̄n matern? amor. vt inē hūani iuris
regulas diuini nequa q̄s esse imemor. Et licz vt di
cebat. pulcz admodū sit diuistica hūana agere.
necessariū t̄n sibi videbat diuinā non obliuisci.
Addebat deniqz q̄ cū p̄tra ius i iuria fiat t̄nc me
rectum vexqz iuristā crederet si nullā deo iūriā
inferrem. Quippe t̄nc optimus legista euaderem
atqz p̄clarus. si sua immortalī deo iura suasqz le
ges immaculato calle seruassem. Tandē p̄ quo
dam. vt ita dicebat. iocali semp̄ memoriabili illud

ppheticū mibi sūmo ope reliquebat. meditādus
die ac nocte. q̄a beati imaculati in via. z q̄ ambu
lanti lege domi. Subiiciebat tñ postremo vt ab
illis penitus studijs animū abstraherē. que non
veritate sed fabulosis figmētis hoies et p̄sertim
iuuenes oblectant. vt recte cū eodem p̄pheta di
cere possem. Narrauarūt mibi iniq̄ fabulatōnes
sed nō vt lex tua. Accepta igit̄ materna benedictio
ne. aptatisq̄ ad studia necessarijs rebus. salama
tineme p̄tuli vniuersitati. vbi p̄ decē ānos eis dez
turidicis legislatōib⁹ vacau. Memor tñ sapien
tis p̄cepti. ne dimittas legē matris tue. nōnunq̄
inter sedula iuris exercitia. veluti cuiusda z sola
cū gratia. sacra z lra z lectōni me raptim p̄ferebā
S̄ et philosophie p̄sertim moral' dulcedinē tan
to ardētius degustabā. q̄nto vltra ea oblectamē
ta que doctrina ip̄a ad mox informatōnez addu
cit. pleni⁹ tñ atq̄ vberi⁹ cūctoꝝ iurū legūq̄ hūa
naz vez intellectū elicere vident. Adde. qz vt sp̄
mibi visum est. idq̄ z Cicero in libro de legibus
ait. Postergat̄ moral' philosophie doctrinis at
q̄ p̄ncipijs. neminē p̄tingit in iure ip̄o eruditum
p̄clazq̄ euadere. Tandē vero expletis studiorū
curtib⁹. assuetis doctorat⁹ insigniis eruti. vti nāz
digne togat⁹. S̄ illico grādis admodū i matrē
piam z cōsanguineos accatinētes p̄certatio sub
orta est. s̄ lōge maior inē vtrūq̄ meum hominez
p̄flic⁹ inualuit. Instabat em̄ ip̄us petebat etas.
ip̄a quoq̄z rō z affiniū expectatō poscebat. vt tāz

Cicero

dem aliquē future vite modum eligere m. Et q̄ te
ste Belasio vt p̄misim⁹. duo sunt viuē di genera.
quibus hic totus orbis regit z sustentat. Alterū
eoz q̄ se sp̄ualit̄ i sortē dei dedicant. Alter z eoz q̄
se secularib⁹ p̄bent negocijs. Alij eccliaſtici. alij
vero layci. Ea dēre illi vt secularē vite formulam
captarē. qz eam p̄geitoꝝes ip̄i honestissime serua
runt. Mater vero veluti que nedū corpusculum
meū intra ei⁹ viscera duxerat s̄z educauerat. atq̄
ad eū vsq̄ statū p̄duxerat. z ob eā rem p̄ diligē
bat. suadebat non statim a me eligenda fore vite
formulā. sed hortabat vt p̄us matrē ip̄am ex acie
vna. ceteros vero p̄ sanguineos z amicos ex alte
ra audirē altercātes sup̄ cūctas vite hūane artes
et viuendi modos. incipiētes a statu tp̄ali. q̄ prio
mortalibus occurrit. vt illius falsis. p̄speritatib⁹
z veris calamitatibus plene cōspectis. tandē ad
sp̄ualem statū q̄ optimi finis rōem habere videt̄
me optabat trāsferrē. Acq̄euerūt affines discussi
oni. acq̄eui et ego. Illi ergo vt a iō tenero dulcorē
status z vite tp̄alis facili⁹ imp̄merēt. decreuerūt
a summo terreni status culmie. imp̄iali videlicet
et regali inchoare. vt ex illius sublimitate et felici
tate que multos indies facit felices. ad aliquem
tp̄alem viuendi modū allicerēt. Tandē vero cete
ros alios t̄renos viuēdi modos tāgere et discu
tere mēti erat vsq̄ ad infimos bubulcos. nec nō
ad rusticanos homines. His igit̄ p̄ q̄dā p̄fatōe
introducitis accedēdū est ad rem ip̄am. In duos

duo vni de
genera.

igitur libellos ut primus hic liber diuidit. In quibus discutiuntur et examinantur materie infra scripte ut in tabula apertius declaratur.

Incipit capitulum primum primi libri. videlicet de primo et sublimiori statu temporalium. quod est status et gradus imperialis et regalis ac aliorum principum secularium. Et de summo huius status et dignitatis culmine et excellentia. ac de illius gloria et felicitate. nec non de eius prerogatiuis. commoditatibus. laudibus. et preconijis super alias temporales dignitates.

De primis et
regum magis
te. et dignitate.

Sicut cunctas humanas temporalesque dignitates et sublimitates. eminentias imperialis et regalis status. culmen et excellentiam obtinet. Qui itaque fastigii splendore et laustrata est. ut satis exprimi non possit. Sed ut paucis agamus. sic nomen eius. ita et laus eius. Imperatoris quidem nomen ab imperio dictum est. regis denique a regendo. aut grece basis a sustinendo. Quid enim gloriosius. quod felicius. quam vniuersum intueri mortalem hominem ceteris hominibus impantem. cunctos regentem et ad libitum ferentem. Ipsi sunt qui teste Job portant orbem. huius certe eminentissimi status decet honor. laus. gloria et excellentia. Ex eo etiam maxime patet quoniam teste scriptura. illis tanquam sublimioribus potestatibus omnis anima subdita est. Quare et iuxta christi preceptum Cesaribus atque regibus a cunctis fidelibus honor exhibendus est. subsidia prestantia. et quibus vectigal vectigal. et quibus tributum

tributum. illis denique tanquam precellentibus et a deo missis. teste apostolo. parandum est. quia non sine causa superminentem terrentesque gladium portant. ad coherentes malos. laudem vero bonorum. Illorum quidem sunt quos incolimus vrbes. illorum castra atque possessiones et cuncta terrena. dicente Augustino. quo iure defendis villas. nisi imperatorum regumque iussu. Quis igitur non felicem. non cunctis prelatum hunc excellentem statum dixerit. qui omnibus subuenit. omnibus predest. et omnium saluti et comoditati. prouidet. in qua reges ipsos deo assimilari approximarique plurimum cernimus. quia solus ipse vite necisque hominum dominus est. Salutem mortalibus confert. vel dando si egerint. vel parcendo si deliquerint. vel indulgendo si supplicauerint. Qui non sibi sed rei publice nati sunt dum discordias pacificant. oppressos a potentibus eripiunt. prouincias pace gaudere faciunt. violentias cohibent. Iustitiam seruant. malos dissipant. et quicquid agendum est. siue ad bene beateque viuendum. siue ad res ipsas politicas feliciter gubernandum. sine quo debitum dirigendum. legibus. preceptis. ac iustis latioribus disponunt. Rex eius similitudo siue imago quedam diuitas est in terris. dum id ipsum agiti limitato circumscripto regno quod deus in vniuerso. Sic reges ierodo dii vocantur. In his est prouinciarum quos regunt summa potestas. Taceo de imperatore. cuius auctoritas nulli est circumscripta limitibus. qui princeps est maximus atque optimus. qui celeste habet arbitrium et iura preceptaque ab eo tradita diuinitus emanere creduntur.

augustinus

reges dii
vocantur.

Cui ē p lege volūtas. p libito sanctio. p arbitrio
 ratō. Est deniq rex pat patrie. amās quos regit
 ptegēs quos gubernat. Rursus hui⁹ sublimissi
 mi status excellētia. ex illius necessitate ac vtilita
 te facile agnoscit. Nam veluti cūctis hoib⁹ natu
 rale est in societate viuere. sicaliquē esse oportz p
 quē multitudo regat. Nam iuxta philosophū mul
 tis existētibus hoibus z vnoquoq id qd sibi cō
 grūū est. puidente. multitudo ipa facile diuersa
 dispgit. si mō aliq nō sit q curā multitudis ob
 tineat. Nec illud sapiēs Salomō ignorabat inq
 ens. Ubi nō est gubernator dissipabit pplus. De
 niq illa hoibus a natura inata societas rūpē si
 nō foret aliq p sids. cui⁹ ope pranoz audacia
 arceret. Quia teste augustio. a diuina dispētatōe
 regna sunt cōdita. reges instituti. vt malo z pueri
 tas castiget z bonoū vita z innocentia pseruetur.
 Et alibi. Regale fastigiū loc⁹ est supior. sine quo
 pplus regi nō pōt. Impatoria ergo vox z regalis
 auctoritas iniquos fugat. insolentes castigat. ob
 treccatores despicit. bonos pmiat atq fouet. z cū
 ctis ifluit vite z honoris alimēta. Est em rex i reg
 no veluti i naturali corpe caput. Cōstat qdē aput
 ipm mēbris vigorē ifluere. qā teste nostro Gene
 ca. Quid valet corpi robur. qd validitas iacerto
 rū. qd velocitas pedū. nisi capitis velut pncipis
 sui impial queda āminiculet potestas. a quo vel
 dstitunt vniuersa aut oia fulciunt. Sine capite
 inq. iacet truncus ignobil sine honore sine noie

Salomō

Ro

Sera

Sed nec i hūanis tantū eius summa p sstic felici
 tas. nam pter eam exteriorē quā pdirimus super
 cūctos mortales excellētia. si bene rex optime
 qz regit. imortali deo tanto ppinqz tantoqz acce
 ptior ē. quanto liberior. Sed z castigatior fuit in
 eo peccādi licentia. q potuit trāsgredi z nō ē trāf
 gressus. in quo peccare noluit voluntas. etiam si
 emineret peccādi ipunitas. Brādis certe gloria.
 grāde pmiū. Nam quorquor supat potestate ter
 rena. supat et felicitate eterna. Scriptum ē em qz
 domus David erat sicut domus dei. Veluti em
 fidelit regendo dei officiū gessit in populo. sic ad
 premiū ppinqz ei herebat in celū. Quippe apd
 antiquos. boni rectiqz pncipes in deos transfor
 mari putabant. Et vt grandi negotō breuē finem
 imponam⁹. quāta sit huius sublimis stat⁹ felici
 tas. nō minus ex his que tetigim⁹ quā ex eo pigno
 scem⁹. qm si nulla. vt aiūt. maior ē felicitas qz ml
 tos facere posse felices id certe felicitat⁹ gen⁹ nul
 li magis qz regibus puenit. Quā obre. vt ego ar
 bitror. illa sapiēs regina Saba nō modo Salo
 monē regez felicissimū dixit. sed et eos q ei serue
 bant ac ministrabant seruosqz seruoꝝ suoꝝ p bea
 tos asseruit. Que res agit. vt omnis human⁹ ani
 mus si sui ipsius imemor. si contēptor. si deniqz
 sui parui pensoz fieri nō velit. ad eandē ipsa z sub
 limitatis dignitatem decurrat. atqz si natura suf
 fert. si prudentia sufficit. si fortuna arridet. si po
 tentia viuat. ad illum omnium fidelissimū statu

Regina Saba

Regina Saba

et tunc respiret conatibus. Quod si minus tam excelsa cedri culmine ascenderenequit. ramusculi saltu illius insideat. quam aut vberimum felicitati fructum. aut saltu precationis illius umbra suauissima non frustrabit. Leterum auget excellencia regalet impial principat agere de eius origine et differencia. et quod silozu sit antiquior et iustior principat. De quibus latius dirim in libro que nup edidimus de monarchia et origine et differencia principatus. et iterum in libro defensorij status ecclesiastici quarto tractatu.

De regni et principis felicitate

Capitulum secundum de infelicitate stat impial et regalibus. et plurimis curis. oneribus. et miseriis. calamitatibus. atque incommodis illis. Et quem reges et principes comitantur. et tandem de innumeris periculis principatum.

Uera sp illa sapientis sententia fuit. quod maior studio miseria et clausas et dolorum alimeta que vitam perquirimus. atque avidius ea investigamus et persequimur quibus more pile huc atque illuciamur quibus ea que plenissima securitate et vera felicitate tribuunt. quod certe nulli animatum propter quod homini accidit. Illa enim non iudicio rationis sed nature instinctu utilia eligunt. Nos vero ingenio et animi acumie vigentes. blanda quodam atque fallaci auraridente falso iudicamus. putantes id esse beatum. id petimus. quod facile ruit. Nec mouemur. quod assiduo conspiciamus quosdam. quos sic leuis fortune risu attulit. sic leuis ilico fletu deicit ut recte de eis dic

cere possimus cum propheta. Deiecisti eos dum alleuarent. nos non vicit quod cernamus neminem tam securum tanquam mane quietum. ut non ante crepusculum a merore. a casu. a lapsu super. Cuius certe rei culpa in nobis est. Qui facile ab his que cupimus trahimur et supamur Qui enim aios ad hos vanos scilicet faustum accommodat. ut pro fructu folia. pro grano paleas. pro vera felicitate umbram capiat necesse est. audita certe atque cum tota mentis attentioe auscultata est summa regum ac cesarum felicitas. illorumque dignitas. maiestas. celsitudo. atque utilitas ad celos versus perducta. Sed nisi fallor. fallit quod illa falsa non iudicat quod apto oculo vera non esse respicit. Dicam ergo non pari eloquentia. sed ut puto veriori sententia regalis huius status calamitates. miseria. atque picula.

In primis itaque fateor clarissimum regis nomen fore. sed durissimum officium. clara noia res obscure. sed et difficultum omnium misterium magis certe seruare difficile quam noie delectabile. Quid enim utilitatem affert nudum dignitatem nomen. ubi res ipsa dest. Quid enim cesar. quod rex aliud suscipit. nisi fulgidas prope des. clara miseria que si hominibus nota essent. non homines tanto prede vno solio litigarer. Qui ymo mirandum est. quod non plura sint regna quam reges. Suscipit certe rex collapsa erigere. sparsa colligere. recuipare perditam. deformia reformare. Sed et si illa. quod rarum est. exprobrauerit. reliqua laudes illius successorum metet. Putasne reges his temporibus ad id prohiberi. quod nomen regis exposulz ut sic republice

auctor. ecclesie cultor. refugium pauperum. tutor pupil-
lorum. defensor viduarum. oculi cecorum. lingua mutorum. ba-
culus senum. ultor scelearum. mitorum malorum. gloria bonorum
malleus tyrannorum. princeps regum. moderator legum et errorum
publici dispensator. Falleris certe. Mutatur enim il-
lorum color optimus atque pro illis opibus alia sibi ine-
qualia vendicant. que illico audies. Alienant quip-
pe reges aut dissipant imperii et regni bona. cuius-
sunt administratores et non domini. Ecclesiam quaz tuen-
dam susceperunt. eiusque ministros persequuntur. a quibus
tributa penas et banua erigunt. cum tamen eorum orationibus
nihil longe plus regnum augeant. quam illorum armis.
Populum demum affligunt tallibus et exactionibus. cor-
pora iniuriant. Quos propheta signat inquiens.
Quare atteris populum meum. et facies pauperum como-
litis. Hi. ut alibi scribitur. quod crassum est comedunt.
quod fractum est non allegant. quod infirmum est non solidant
quod abiectum est non reducunt. quod perijt non querunt
Eos itaque alius propheta non reges sed infideles prin-
cipes et socios suorum appellat. Taceo quod aliena do-
minia occupant. vicios habere nullos vellent. limi-
tes profundunt. iusticiam non faciunt. que dei sunt negli-
gunt. Quid igitur felicitas est solo nomine censi. et
que regi digna sunt respicere. aut quod honoris est
tutores rei publice appellari. et illius euersores ef-
fici. cogo illud Adriani hispania familia nati.
verbum optimo principe dignum ad memoriam
reuocare. quod illum sepius in senatu dixisse fertur.
Dicebat enim ita se rempublicam gesturum. ut

Adrianus in
hispania
natus.

sciret populi rem esse non propriam. Rursus reges non
tam ad gloriam et honoris fastigium. quam ad curam. solli-
citudinem. ac indicibiles miseras et picula assu-
munt. a deo ut vix aliquis regnare optaret. si recte
autem dederet quam grauis regis sarcina sit. grauior finis
Assumunt quod principes. non ad quietem. non ad se-
curitatem quidem ad seruitutem et quandam carceris
speciem. Que enim maior est captiuitas quam iugum cir-
cumcingi populi multitudinem. et quasi circumligari. nam ut
noster inquit Seneca. Possum in quolibet parte vir-
bis solus in timore cedere. quis nullus sequatur co-
mes. nullus ad latus gladius. rex vero armatus
et armatis munitus in publicis prodeat necesse est.
quam multitudo gladioz obsidet. et quocumque de-
scendat magnus illum apparat sequatur. Assidue enim
omnes quos regit timore restringit. Unde Seneca.
Regnantibus multo perius periculum est quam his qui iu-
dicant. hi enim singulos timet. illi vniuersos. Ita que
illud Labentij equi romani verum est. quod necesse est
ut multos timeat quem multi timet. Luce illa. ut pu-
tamur. ratio erit. quod quem quis metuit. perire cupit. Et iur-
ta Ennium. quem metuit oderunt. et quem quis oderit
pisse erpetit. Quis certe regalis fastigij onera. cu-
rasque grauissimas atque prompta pericula nonnulli se-
sati principes proptime cognouere. illaque experiri sunt.
Nam Augustus et Diocletianus alii de dimittendo
impio cogitabat. alter iam dimisit. nec reuocatum
assensum dedit. Deinde Marcus aurelius et per-
tinax. quorum alter ad imperium euocatus. mistior

Seneca.

improbus
et dyocle-
tianus.

marcus aurelius

effectus. multa de miseris impii amicis deseruit. alter se ipsum exhorruit. Adde quod regum non se iuste principes acquirunt. sed plerumque ferro. quare ferro etiam seruant. ac ferro plerumque amittunt. Quot legimus. quot audiuimus. quot vidimus in eculeo fortunemotos. quot magno impetu rotatos. alios ex altiore fastigio. plapulos. quot cesares. quot quot reges. aut hostium aut suorum manibus a summo solio pullos. vitam simul et regna amisisse. quot reges a regno in captiuitate. a sceptro in carceres transire. alios exules. plurimos in acie cesos et domi capite truncatos. et alios quod durissimum est laqueo a se suspensos. Et ut paucis agamus. ubi cum reges sunt picula eos comitantur. et se in medio existunt hostium. non solum cum in bello. sed cum in urbe se recipiunt. Rursus in ceteros homines amicitia quam maxime necessaria. atque utilis et delectabilis est. sed hanc reges minime habent. Nam cum inter parentes et liberos ac fratres ad inuicem. virosque et viros firmissime omnium atque arctissime sint amicitie apud reges vero et sepe videmus. filius a patre et pater a filio. et coniunx a coniuge et frater a fratre capitur atque necatur. Et quos ipsa natura ad amandum compellit. regnandi auaritia cogit ita odio esse ut plerumque de sua nece cogitent. De mum plurima facit rex. que nescit amorem suorum impediunt sed eos reddunt sibi inimicos. erigendi sunt enim pecunie a subditis ad necessarios sumptus puniendi sunt facinorosi prohibende iniurie. confiscanda bona multorum cogent

di sunt bella agere. domus. agrosque deserere. Que vna res subditis molestissima est et omnem amorem repellit. Denique cui fides deest. magno bono eum carere nullus hesitat. Que enim familiaritas. quam versus. quam progressus iocundus esse potest absque fide. Quis enim familiaris. quis suum aspiceret potest si ille infidelis existat. Reges vero de nullo aut raro fidem habent. quod ex eo licet cognoscere quod non facile tibi ad se delatum credunt nisi a fructibus per gustent. ne quod mali edat formidantes. Leteque regibus nunquam fit satisfactio. et minus consequendo. Leteri enim homines aut edes cupiunt aut agros. reges vero urbes. puicias. regiones. arces quas adipisci difficilius periculosiusque est. quam eas res quam ab aliis cupiunt. Et quod omnium infelicissimum est reges ipsi tam bonos quam malos. tam sapientes quam insipientes formidant. Fortes quoque timeant. ne aliquid audeat gratia libertatis. Prudentes ne quod aduersus eos machinentur. Justos. ne dedignentur ab eis gubernari. Potentes et diuites verentur ne subditorum potentia et diuitie eis nocua reddantur De quibus Job pulcre ait. Sonitus terroris in auribus eius. Adde quod reges nunquam naturalium rerum abundantiam exoptant. Libertatem agrorum odium. ne felicitate rerum subditi difficilius iugum seruiendi patiantur. Demum nullum regibus gaudium cum securitate est. Timeant celebritates hominum. timeant festa. timeant sollicitudines non custoditas. timeant ipsos custodes. nec inermes illos habere volunt nec de armis plurimum confidunt. quo fit ut quod ipsi velint ignorent. Nonne ista infelicitatis

signa sunt. Quod si forte magnū quis putet in regi-
bus et propterea beatos eos quia facile multis prodesse
et inimicis obesse possunt. nimium in ea re fallit. Quia
enim rationer bene facere amicis potest. cum apte sci-
at. quod quanto plura quis ab eo ceperit. tanto citius
cupit effugere. nullusque sit. qui eas res quas sibi
principes largiunt suas esse putet. nisi eo loco sint
aut ipsi tam potentes fuerint ut etiam si rex cupiat.
nullo modo possit auferre. Inimicis vero nec ob-
esse nec prodesse audet. Accidit enim illis veluti ha-
bitibus extrēnos equos. sed feroces. quibus nec
illi uti possunt propter timorem. nec alienant propter vir-
tutem. Sed et inter alias huius regum statum infelicitates
illa non parua est. quam et si reges non ignorat. sta-
tum eo et multum miseris. calamitatibus et periculis ple-
num. tamen nec se ab eo puidere eriri nec tute liberari
sciunt. nec sponte cedere possunt. quod semet regnum
affecuti sunt. In qua re cunctorum principum illa omni-
miserissima perditio est. ut miseriam ipsam relinquere
non valeant. Quo enim pacto possunt principes tot
pecunias restituere. quot ipsi diripuerunt. aut tot
vicula pati. quot ipsi ingesserunt. aut tot mortibus
mori quot ipsi necauerunt. Leteque quod gloria. laude et
honore. et reges cunctos mortales superent. hoc vnum
est. ut mihi satis videtur. quo reges omnium hominum mi-
seriores existant. Nam nec obseruatio. nec hono-
ris reuerentia. illorum presertim quod nos aut non iuuant
aut inuiti seruiunt grata nobis esse potest. Qui nemo
quam hoc sepe fieri intelligam. ut quod maxime princi-

pes suos timet. hi eos oderunt. hi maxime eos ob-
seruent. colant. venerent. munera mittant. assurgant
Ad ea tamen non amor sed timor pellit. licet hec omnia
seruitutis sint signa. Ueri enim honores alijs et cau-
sis gignunt. Et ut finem miseris huius status impo-
nam. in eo rapinas. deperditiones repiri libet. ut de
eis propheta dicere videat. In medio populi princi-
pes eius quasi lupi rapietes perdam. in eo iniurias. vi-
dictas. in eo spes anxias in eo honores vanos cupi-
ditates. furores in eo nulla est quies. nulla enim tran-
quillitas. in eo paucorum est subuentio. multorum op-
pressio paucis gaudium. multis opprobrium. quibusdam
periculum. pluris supplicium. omnibus labor. sibi pena
et cruc. Atque ut cuncta vno claudam verbo. rex in re-
gno. sentina est in nauis. in qua vna omnium officinarum
sordes. miserie. calamitates et spurcie decoquun-
tur. ac infelicitate reducunt. Demum illorum infelicissi-
mas miseras agnosces. si de successoribus cogita-
bis. nam quidam inquit sapiens. quis potentior fuit
Alexandro. ei tamen successisse legitur. non suus. sed al-
terius filius. Successorem Julio cesari non fecit na-
tura sed adoptio. Impialis domus totum relege atque
reuolue progressum repiesque perijt memoria eorum cum
sonitu. Trasi. et ecce non sunt. nec inuentus est locus
eorum. et ad inferos descendentes eiusque heredes
aut ignoti aut extranei. ne dixerim. hostes succes-
serunt. Rursus si celesti ac eterna felicitate reges
dignos putas recte intelligis. si qua premio dig-
na agant felix ille. sed quis est et laudabimus cum

alexandro
suorum
no. fimo
Balthaz. f. hy

p. 100

Rarus ut fenix est. nec ab re sapiens salomō et rex. tāta regū expertus picla dicebat. p̄ter paucos oēs reges cōmiserūt peccatū. et reliquerūt legem potētis. et gl̄iam pdiderūt. **Uñ Ysidoꝝ.** difficile ē p̄cipē regredi ad melius. si vicijis fuerit implicat⁹. q̄ p̄ abruptū licētie in om̄e facin⁹ vicioꝝ labit. et quāto excelsior. tanto pctm̄ graui⁹. q̄ potētes potenter tormēta patient. Om̄s nanq̄ peccatores quos sub se in vita habuit. in futuro sc̄lo supra se plagali pena habebit. vñ ex sancti tractatoribus dicebat. **Miroꝝ** si quē contingat saluari ex his q̄ p̄ncipant in tantū ruinis et tāta pigricia. **Uñ** deoñ eos currētes et sp̄ote se in apta picula iactantes. hinc in euāgelio scribitur. **Emi** villā quā m̄lto labore acq̄siui. id ē p̄cio anime cōparauī. **Hec** sunt igit̄ p̄mia stat⁹ regal. hec gl̄ia. hec excellētia. **Ascē** de igit̄ q̄cunq̄ es. si placet ascende. sed ea lege. ut leges. naturā q̄ sedis patiaris.

Capitulū terciū de curialib⁹. et de exercitō et vita et morib⁹ illoꝝ et alioꝝ potentū. ducū. comitū et baronū. ceteroꝝ q̄ p̄ncipū fauores et officia sequunt̄. et de laudib⁹ et cōmendatōne hui⁹ stat⁹.

Gloriosa plurimū cesar atq̄ regum amici cia sp̄ fuit. **Ubi** em̄ em̄nens est atq̄ excellens totius hūani honoris et gl̄ie mūdane culmen. ibi ingens gloria ibi sempiterna nomis et honoris fama. ut cōparetur necesse est. **Si** itaq̄ regis amicitia aut fauor arridet. plerūq̄ bre-

ni laboris et temporis p̄pendio immensa p̄mia homies p̄sequent. **Et** sic cuiusq̄ ea fors est ut p̄ncipi carus existat. eternū sibi et tandē sue potestati. familie. generiq̄ nomē. deinde honoris et gl̄ie p̄petuū monumentū relinquit. **Nam.** ut aiunt. alibi negociari. fortunā ferre est. cum regibus vero amicari. sup̄ fortunā ascendere est. **Pro** igit̄ hac consequenda om̄is human⁹ animus impendendus est. veluti que honores. que dignitates summas. que opes. que deniq̄ famā et p̄petui nomis gloriā laudem et p̄coniū suis sectatoribus p̄stat. **Quid** em̄ dignitate. gloria et honore prestantius **Quid** generoso et aimo nobili auidius exoptari p̄t. **Hinc** Seneca noster cordubensis. p̄ immenso munere habiturū se gratiam et famam ap̄d posteros p̄cabat. **Et** statius p̄sentē honoris et fame gloriā. benignum iter opibus suis ad futuros statuisse dicebat. **Et** **Quidius** naso sibi nomē in debile futū. seq̄ ore. ppli legendū p̄dicandūq̄ letabat. Dicebat deniq̄. **Nō** p̄uas aimo dat gloria vires. et secūda facit pectora ad alta honoris amor. **Ad** quā utiq̄ rem nos vehemēte natura ipsa inuitat. **Nam** ut **Policrat⁹** ait. et ante vñ ex philosophis dixerat. non caret misterio q̄ honor cū h. littera d̄scribit̄. que nō nisi quadā vehemēti cordis n̄ri aspiratōne p̄nūciari valet. **Quo** apte mōstrat̄. naturali quodā ipetu atq̄ desiderio hoib⁹ insitū esse. ad honorē et gl̄ia aspirare. **De** niq̄ **Aristotilem** non parum honoris et laudis

Serra

Stains

om̄dy niso

pohet

Sey

aristo

proconiū affectū legim⁹. ex eius ad Alexandrum
amicicia. Et Senecā. nō mediocrē amplitudis ⁊
decoris laudē adeptū nomis. et claudij neronis
ad eum affectu. S; ⁊ Virgili⁹ ex ea apud Cesarē
familiaritate. p oia secula se victurū p̄sagit. Sed
qd̄ hec p̄memoras. Lūctos certe quos sublimes.
quos excellētes. quos honore. laude. ⁊ fama vi-
ros p̄stantes aspici⁹. non nisi apud reges tales
effecisseliq̄do p̄piemus. Nec em̄ ab re laudata il-
la i sacris litteris regina Saba. beatos et felices
dicebat. nō modo eos q̄ Salomoni regi⁹ assiste-
bant. sed ⁊ qui ei obsequabant. Ex quib⁹ liquido
p̄stat q̄ honorabilis sit vite formula i regum cu-
rijs versari. Nec ⁊ similia amici suadebat. vt hoc
viuendi genus eligerem.

Capitlm̄ q̄rtū de laborib⁹. onerib⁹. ⁊ incōmō-
dis. ac piculis potentū curialiū. ac fauores. curi-
as seu officia p̄ncipū sequentiū. i quo capitulo ⁊
tribus rubricellis sequenti⁹ specialit̄ agit de sep-
tem vicijis que officiales regū ⁊ curiales comitā-
tur. Agit etiā de calaitatib⁹ p̄curatorū regū. ⁊ alia
exercentiū. ⁊ an in curijs regū acq̄rat ver⁹ honor.

Tremebat stupida bona. m̄ hec audiēs.
clamabat alta voce latere sub herba an-
guē nec dicebat. venena dan̄ nisi melle
circumlinita. ⁊ q̄q̄ potentum ac curialium vita
a p̄locutoribus plurimum laudata existat. sub
eius tamē fronte plurima latere incōmoda atq̄
picula asserbat. vtz in p̄mis id Suetonij sepe

a sapientib⁹ audisse dicebat. qm̄ q̄ carus est. re-
gib⁹. vilis est sibi aia. vilis quies. vilis securitas
ocium atq̄ vtus. Junge his p̄mune piculū om-
niū qui p̄ncipib⁹ seruiūt de quo Crispus ait. Nā
regib⁹ tam boni q̄ mali suspecti om̄s sunt. Sēp
em̄. vt aiūt. p̄ncipib⁹ aliena virtus formidolosa
ē ⁊ d̄ aut qd̄ de amicicijs p̄scoz p̄ncipū ad quos
dam p̄memoratū est p̄positū aptissime p̄bare vi-
det. Quis em̄ carior apud Alexandrū Aristoti le
Quis apud Cesarē claudiū neronem. lucio Se-
neca. Quis apud Liberium Serano. quoz rui-
nā nouim⁹. Ut em̄ sapiēs qd̄dam dicebat. Meli⁹
q̄sq̄ regibus incognit⁹ foret. q̄ amatus. Et itez
In regibus par malū est. si quem oderint aut dili-
gant. nisi q̄ odiū fugat. amor detinet. Qd̄ si labo-
rib⁹. si sudore. si picul plurimis regi caz se quis
futura putat. cogitet. longe tut⁹ erit. longeq̄ faci-
li⁹. regis supni ⁊ p̄ditoris oim̄ amicicia ⁊ tanto pe-
quesisse. Rurs⁹ si p̄ hodierna t̄pis malicia que
rara amicicia est. q̄s tam imprudēs est atq̄ insul-
sus q̄ sibi regū duratur⁹ firmasq̄ amicicias pu-
tet. aut pot⁹ figat cogitet quid inde ad eos quos
diligere simlat. quos certe fortunē splēdorū mōz
q̄ animi oim̄ iequaliū facit p̄teptores. Adde. q̄a
vt fortuna instabilis. sic p̄ncipū voluntas varia
⁊ incōstās ē. quā q̄ stante p̄seuerētia. res ipsa. bo-
ni modicuz. mali vero atq̄ piculi multum habz
Deniq̄ bonā sibi spem p̄mittunt. qui regib⁹ fa-
mulant. Quis em̄ tā imprudēs videri cupit. qui

Handwritten notes:
q̄ d̄ sup̄mō
om̄o ad p̄ncipū
in certis re-
1490.

sibi spem ponit in tanta tempestate. sed vez est. q̄a
 vt noster Quintilianus ait. Veluti multa timenē
 que opranda sunt. sic multa sperant que timēda
 essent. Qui ergo p̄ncipū fauores desiderat q̄d ni
 si libertate. ocio. vite. securitate. amicitia puari d̄
 siderat. Forte i talē q̄s p̄ncipē sperat a quo facile
 falli aut dānari p̄t. Mobilē est em̄ cuiuslibet p̄n
 cipis anim⁹. ⁊ tanto mobilior. q̄nto a plurib⁹ cō
 cutit. Nec em̄ p̄pter rez varietates cūcta rōne p̄o
 derat. ⁊ q̄ cūctos mortales a regū amicitijs auer
 tere iuste deberet. Illud eis p̄mune est. qz plerūqz
 nō q̄ plus hnt sapie aut v̄tutē nec q̄ plus ingenio
 aut artib⁹ modulaf sed qui plus adulat. ille grē
 fauoriz primus habet. Sed si cetera sileam q̄s
 nisi demēs aut rez minus exp̄s. regū fauores tā
 tope desiderat. i q̄bus nō nisi varios rez motus.
 vrbū mutatonē. pestiferas nouitates. famem.
 bella discordias. indies conspiciunt. Si igit̄ hec
 tibi placēt. ad regū amicitias aspira.

De piculo ⁊ laboribus officialiū regū. ⁊ speci
 ali t̄de eoz p̄ncipū p̄curatorib⁹.

Hortasse dices videm⁹ passim ad honora
 da regis officia. aut rez suaz vtiliora mi
 nisteria oēm vere hoīem etia ⁊ podogra et
 quouis articulari morbo ligatū velocissime atqz
 auidissime currere. Ex q̄bus honor. vtilitas. no
 bilitas. libertas. status. securitas. mortalibus in
 dubie pueniūt. Sed nisi falloz. erras grauissime
 quid em̄ si regis p̄curator aut rerum eius gestoz

eristas. nunquid putas ideo ei carior tibi vtilior
 eris. volo cōsideres. qz illi⁹ gerrere negocia labo
 riosus est. cui placuisse p̄petua seruitus est displic
 uisse discriminē. supercilium graue. et quod graui
 us est paratum est pro leui offensione supplicium. }
 Adde. qz q̄ regis p̄curatōnem suscipit. necesse est
 vt multis displiceat. et tandem domino. Rursus
 periculosius deo displiceat necesse est. nāqz regis
 iussu. aut eius emolimēti grā. enormia regno ma
 la ⁊ ingentia multoz damna vel p̄petrare vel dis
 simulare eum oportet. sed nec id puto tacendum.
 qz q̄ regis gerit negocia. qua die id infelix officū
 suscepit ea die sibi viuere desuit. omisqz libertas.
 omnis req̄es. ois iocunditas abierūt. p̄ q̄bus in
 nūeros labores. afflictōnes ⁊ mordaces ligas
 et vltra vires curas sibi gratis permutauit. Inse
 lir certe exercitium. nam qui vnus est p̄curator.
 multoz hostis est. et dum regi placet. regno infe
 stus est. Quippe quem explere oportet quicq̄d si
 bi iungatur a rege etiam si in alioz perniciē ten
 dat. Et vt pauca agam. regis p̄curatio honora
 le erilium est. honorabilis certe titulus. sed diffi
 cilis ratio. Et sub iudice ventilanda coram quo
 habebis accusatores mltos excusatores nullos.
 Et qd̄ p̄niciosi⁹ ē. implebis domū tuā v̄to ⁊ fa
 ma falsarum diuitiaz. alienas aut vires.

De piculo ⁊ labore officialiū ⁊ dilectoꝝ regum
 Lia preterea discute // et principum.
Perquire regum officia administrationes.

curas omnia ita de rebus que et si non ignoremus ea omnia piculis plena esse. cernimus tamen a multis sepe esse optata. sepeque magis extra pecuniis que sita que piculis. Sicque tam ceca est mens hominum. ut pecuniis emat piculum. pro cibis atque laboribus comparat discrimen. Nec enim illis deest pecunia. sed deest virtus. non deest fastus. sed deest castus. non deest sublimis sed deest humilis. non deest adulator sed deest veritatis amator. non deest servus adulator. sed deest rectus consiliator. // Taceo septem illa funestissima vicia que platinos regumque officiales ineffabiliter committunt. // Primum quod de honorum dignitatibusque ambitio est. Nam teste Licerone. difficile est potestatem cupienti suare equitatem. Et sequitur. Facile impellit ad res iniustas. quod favoris et glorie cupidus est. locum etiam auli lubricus est. // Secundo regios fauores sequentibus. modo sa et seductoria adulatio. familiarissima est. hinc enim. ut inquit Polycrates. curialium adulatio comites dolium. fraudem. perditionem. mendacium. Hic est ille liquor olei fedissimus quo curiales unguunt caput regis. ut eum decipiant. Qui ad eos cum sancto rege dauid dicere debet. oleum peccatoris non impinguet caput meum. Ab his iniquestissimis adulatoribus laudat peccator in desideriis suis. // Tercium viciam regis domesticos committit. videlicet feda atque improba munere receptio. Que ut scriptura ait. excecat sapientes. et subvertunt verba iustorum. Sine his certe quotidianis distributionibus que principi assistunt. que rerum suarum curam gerunt vix vivere possunt. Nam teste

Seneca velut canes accerrimi. non nisi allato cibo mansuescunt. nec aliter palatini quemque audire. minus exaudire volunt. Quinimo teste Plinio. veluti quidam sunt homines fascinantes voce. alii qui videndo interimunt. maxime quos irati conspiciunt. sic palatini fascinant pestilentem quos intuent. Di enim ad se venientes. non modo loquendo. sed vacuos videndo interimunt. Tamen Polycrates ait. quod curiales et medici in eo conveniunt. quod vendunt verba sua. prope aliquando precium recipiunt ut taceant. Dicitur prodigiosumque hominum genus. in ceteris vite modis quidem opas. nunquam vero verba ipsa vendunt hi etiam silentium. alii vendunt quod est in re natura. Di quod nihil est magno distrahunt precio. Et ut paucis agam. palatini libera illa atque gratuita sensuum corporaliu officia aliquando etiam ut illa non exerceant vendunt. ut si te lete vident. aut grate audiunt vel loquuntur. euestigio vero si te toruo gestu conspiciunt vel audiunt. aut non loquantur. cogent miser utroque eventum. pro pinare ut vel augeas favoris affectum. vel tollas amoris defectum. // Adde quatuor palatini viciam. videlicet improbam officiorum venditionem. De qua Polycrates ait. Improbitas curialium eorumque innotuit. ut de testimonio conscientie. de venustate morum de odore opinionis. de sinceritate cause. de torrete eloquentie. nisi precio interveniente quis frustra confidat. secundum illud Duidij. Ipselicet venias musis committat homere. Si nihil attuleris ibis homore foras. // Quintum curialium viciam non est ceteris

de cura

plung

politicus

politicus

functi. simulat videlicet amicitie fictio. Singunt se palatini multos amare. qd omnes odiunt. qd cu facto opus est. facile peries. nam vt ait Iuuenalis Quamuis quisq; sua minorum hnat in archa. tantum habet et fidei. Hinc Tullius. Vere amicitie difficulte meripiunt in his qui in honoribus versant. Et Seneca. Errat q in aula querit amicum. Sextum palatinorum vicium his primu e. videlicet versuta machinatio ad extorquendum et paupes expoliandum. Inueniunt namq; q principibus assistunt plurias extorquendi vias. Quos Hieronimus asserit crudeliores esse leonibus et lincibus. q licet ore rabido deuorant tadium in memoria deperdendi non perdunt. qd iu uenter est vacuus. Ubi uero pasta e sanguinis seueritas. cum securitate succedit obliuio

Septimum palatinorum vicium e comessationum. libidinum et voluptatum vacatio. quos signat Ysaias. Qui surgunt mane ad ebrietatem sectanda et potentes sunt ad bibendum uinum. et fortes ad miscendum ebrietatem. de nocte diem faciunt. et nocte uigilant. hos dicit Seneca vomere ut edant. quorum palatium non nisi ad preciosas escas exercitatur. ut tandem uenter uino estuas vacet libidini. Agam ergo finem. et dicam cum Bernardo. ad eos q regum amicitias sequuntur. Tu in curia principum sedes. cum diuitibus occulte ut interficias innocentem. denique insidiaris ut rapias pauperem. ibi dextera tua repleta est mulieribus. Ibi res pauperum uolenter rapiuntur. Ibi laudat peccator in desiderijs anime sue. et iniquus benedicit

6.

7.

Bernardus

Ibi laudas qd non debes. opiaris qd non licet. loqueris qd non decet. Decigit studia. hi mores. he artes officialium regum. hec exercitia palatinorum et eorum q regum fauores et amicitias sequuntur. Decigit lege ascende si placet. ad tantam potentiam. aut ad tantam clementiam.

An uerum honor acquirat in curijs regum et principum.

Ursus auditas forte sequendi honores te trahet ad regum amicitias appetendas. Dices enim honorem esse de genere bonorum. et teste tuo philosopho. per se ab honestis uiris expectandum fore. q non nisi ex principum amicitijs peruenire solet. ueluti in quibus et ex quibus cunctarum dignitatum et honorum cumulus residet atq; dependet. sed ad ceteros deriuat ad que ego paucis respodebo. Crede itaq; mihi fili mi. q teste tuo Licetone. homo q summa uanitate uersatur. nullam effigiem uere virtutis sed umbram sectatur. Est enim honor ipse. et gloria solida quedam res et expressa. non obumbrata. Ille enim uerus est honor. Illa uera laudis et fame gloria. que et meritis ac uirtute consistat plerumq; in his. qui auram fauoris principum sectatur. familiaris est glorie uanitas. Quinimo nonnunquam uiciorum laudatix est fama popularis. Ubi Socrates ut inquit Valerius. Eos honorem uerum consequi posse ait. qui id agunt ut quales uideri cupiunt. tales ipsi essent. Prudens enim uir ut inquit Bernardus. laboris sui fructum non in ho

Handwritten note: In berg honor acquirat in curijs regum.

Handwritten note: In berg de forte.

diuites. facile reputant digni ad principandū seu in populū p̄sidentū. eo ip̄o credunt esse insignes et honore digni. Ex qua re inoleuit eundē philosophū et sapientes dicere. nobilitatē esse antiquitatis diuitias. nō vtiq; vt sole antiquē diuitie simpliciter nobilitatē pariāt. sed vt idem philosophus in quito politicoz ait. erigit q̄ simul cū diuitiis assistant p̄genitoz et virtus et merita eo mō quo diximus. Sunt itaq; diuitie nō formalit̄ inducētes claritudinē generis. sed instrumentalit̄ tanq; signū nobilitat̄. Sed nec alio misterio vacat. q̄ ip̄e philosophus et sapientes. nobilitatē antiquitatis diuitias dixerunt. vt videlicet recentes diuitias ad nobilitatē causandā minime sufficere demonstrarent. Cur causa idē philosophus in rethoricis pulcre assignat. Ait em̄. qz nup̄ ditatus est quedam in eruditio diuitiarū. ea de re philosophus ip̄e tales nup̄ ditatos. fortunatos. insensatos recte vocat. Recentē em̄ ditati nesciūt formare nec dirigere bona fortune ad opa virtuosa. sicut antiqui ditati. qui insignes fuerūt atq; diuitiis et potentia et aliis bonis fortune virtuose et tēperate vsi sunt. nolētes a suis degenerare p̄genitoribz. Ex quo illud aptissimū videt qz nup̄ ditati nō recte nobiles dici possunt. p̄ eo q̄ nō ex insigni genere nec ex antiquis diuitibus virtuose operantibz p̄cessere. Et filii mō aliq̄ recte nobiles esse possūt. q̄ ex nobili antiqua p̄ sapia sunt geniti licet ex aliquo infortunio nō sint diuites sicut illi qui nup̄ ditati sunt Sz

p̄dicti philosophoz sententijs pulcrū est sacraz scripturaz et testimonia addere a quibus ois sapientia deriuata est. Illud em̄ p̄mo roborat rex et p̄pheta David. nam patrum merita posteros nobilitatem afferunt. cū ait. Potens in terra erit semen eius. Et statim subiicit. Gloria et diuitie in domo eius. i. posteritate. quasi dixerit. Quia ob parentū p̄clara gesta semen eius acq̄rit potentiam et gloriā nobilitatē. sed et diuitias. que simul p̄cipua sūt fundamenta et partes substantiales nobilitat̄ generis vt p̄diximz. Rursus scribit̄ in Ecclesiastico. de hoc honorat patrem in filios. Et addit. Benedictio patris firmat domos filiorum. i. merita clara parentum quibus benedicuntur commendantur et honorantur firmantq; filios in vera nobilitate carnis. Et sequitur in exp̄ssō. Gloria enim hominis ex honore parentum. et dedecus filij pater sine honore. Que pulcra sententia insinuat gloriā nobilitat̄ q̄ maxime pendere ex parentum honore. veluti e contrario. ignobilitas et dedecus filios sequit̄ si illorum patres segnes et minime honorati fuerint. Et hoc itez idē sapiēs confirmat. cum subiicit. Gloria diuituz honoratoz app̄hendet et filios. videlicet in gloria nobilitat̄. Liq̄do igitur demonstratur q̄a veram carnis nobilitatem non sole diuitie generant. quia scriptum est. Nō magnificauit virum p̄ctōrē diuitiez. Ita qz virtū merita et p̄clara parentū gesta que eos insignes et honorabiles reddiderūt. verā carnis ingenuitatē ad posteros trāsmittūt.

David.

cro.

Sapientia

Sz zpositiua iura ea que dicta sunt q̄ maxie cō
firmant. veluti que si recta iura sunt. a diuino iu
re moralizq; z politica doctria discrepare minie cō
uenit. Dabent em̄ nobilitatē ex t̄bus confici. na:
taliū antiq̄tate. honorib; z diuicijs. licet diuerso
modo vt p̄diximus. que omia vt notissima p̄trā
seo. Erq̄bus liq̄do intueri vnusq; p̄t. q̄ nō re
cte dici possit p̄ncipes sua voluntate eos efficere
posse nobiles. q̄ ex plebeis orti sūt parētib;. Req̄
situs q̄dam die atq; plurimū lacessit. Sigismū
dus cesar. a quodam plebeo sibi admodum dile
cto. vt illū nobilē faceret. non insulse sed doctes
mul z facete respondit. Diu itē inq̄t aut exemptus
tefacere possum. nobilē vero minime vt antiqua
tas diuicias. longe namq; ingenuitatē. non recē
tem p̄ncipis gratiam. veros efficere demonstraret.
qui plerūq; nulla obsistente virtutis ac pbritatis
causa. pluriōs claros fecisse arbitrant. quos po
tius exēptos q̄ ingenuos dixerim. Politica igit̄
atq; ista vulgata generis claritas. nō alieno pri
legio. sed p̄scoz pbritate z virtutis opere p̄paratur.
que quanto antiq̄or. tāto nobilioz. z magis relu
cet a parētib; relicta. q̄ a p̄ncipe sine virtute dona
ta. Sed teste philosopho. ideo nobilitas i antiq̄
tate laudat. qz i eis antiqua fuit virtus. nec p̄pter
rea illud nego. qz nobilitas carnis tpe incipit et
tempore desinit. et veluti incipit pbritate p̄ncipum.
cessat z vicis successor. adeo vt plerūq; clarita
tes quā lōga tpa pdurerūt. vna dies p̄imat. De q̄

phig.

bus recte dici posset qz cum senobiles fingūt. tūc
tales esse desinunt. Fateor etiā pluriōs fore q̄ strē
nuitate. virtute. opa. i rem publicā collata merue
runt vt nobiles sint cum fiūt. nō cum nascuntur.
Quib; et si p̄scoz suo zetiam clara facinora de
sint. iuuat ppria strenuitas z ppria virtus. qz vt
aiūt. nesciūt cur ad nobilitatē acq̄ magis inuitet
aliena q̄ sua. pbritas. aut potius moueant defūc
toz q̄ viuoꝝ p̄sentūq; exēpla. vt i octauo capi
tulo i fine dicem;. Sed certe tales verū nobiles
esse incipe q̄ plene p̄fecteq; claros esse dixerim.
Putauerūt ergo exp̄missis plerūq; sapiētes. non
insulse cesarē aut regem plebeū hoīem. vez nobi
lē facere nō posse. cū nobilitas ip̄a carnis a p̄ ge
nitorib; naturalit̄ i posteros p̄cedere videat. Id
q; i eccliaſtico sapiēs affirmare videt. At em̄. q̄
si in eodem casu dixerit. noli querere ab homine
dignitatez. nec a rege honorē. scilicet nobilitatē et
claritatē. Accedit ad hoc. qz p̄stat p̄ncipez mutare
nō posse nature cursum nec nostz affirmare. aut
negare aliquid mutat i re ipsa. Putam; tñ distin
guendus. Nam si loquimur de nobilitate ad pro
genitores relata. qz nat; aliquis est de nō nobili
parētela. planū fore credimus talem impossibile
fore p̄ncipē nobilē fieri posse. tanq; ex nobili. p̄
sapia cum illa p̄supponat iam diu factā esse. nec
fieri modo p̄t. Cum vero loquimur de nobilita
te ad seipm̄ relata. tūc putam; regem aut p̄ncipez
nobiles facere posse. nam creabitē militē. demū

107

decorabit eū p̄fectura vel dignitate quo casu po-
steros verē nobilitabit. Ip̄e vero nobilē esse icipi-
er. q̄ ignobilē esse desit. Itaq; honor illi dācō est.
sed p̄ditō nō mutat. Habebitq; quandā nobili-
tatē ymaginētī quo ad vulgi opinionem. aut ple-
beū manebit. aut p̄terite ignobilitatē vestigia non
vsq; quaq; cessabūt. Quā q̄dem opinionem p̄nci-
peps mutare aut delere nequāq; p̄ōt. nec obstare
videt qd̄ dici p̄ōt. qz tal' nobilitas per p̄ncipem ex
mera gratia concedendū indulget. nō q̄dem ex me-
ritū. aut antiqua p̄sapia parentū. qz dicimus. licz
ea nobilitas ex volūtate dependeat cōcedendū ter-
minat tñ i illius p̄sonā q̄ debet nobilis effici. In-
cipit ergo a p̄geitoribus. q̄re talem appellare sole-
m⁹ nobilē factum. nō natū.

(¶ Capitū. v.) de multiplici nobilitate. et an sola
generis nobilitas i deferendis honorib⁹ z p̄mijs
p̄ferat strenuitati aut sciētie vel v̄tutib⁹ hois igno-
bil' generis.

Nobilitatē igit' generis dum vim atq; na-
turam inq̄rim⁹ pulcz erit. vt id inuestige-
mus i quo plurimoz oberrauerunt inge-
nia. Sepe q̄dem non ab re etiam sapiētes ipsi du-
bitauerūt. que nam hāz nobilitatē z alteriū hui⁹
seculi assequendis aut p̄merēdis honorib⁹. seu
deferendis p̄mijs p̄ferat. An ea que solum ex ge-
nere hominibus puenit. an altera ex v̄tutib⁹ sciē-
tia z meritū comparata. quid em̄ siq; i armis stren-
uus. forz. p̄u deus. nō tñ genere nobil'. cu z alio

concurrat q̄ genere clarus est. sed obscur⁹ meritū.
Aut qd̄ si sapiens ignobil'. cum nobili sup digni-
tate decertat. Quibusdā certe videt nobilitati an-
tiq̄tati generis simplicit' deferendū. p̄mo ob suo-
rū in rēpublicam merita. eo p̄sertim. qz ius natu-
rale nobili opitulari videt. Constat em̄ ingenui-
tatē naturalem potiora iura obtinere. q̄ ius acci-
dentali nobilitate. Rurs⁹ vt est philosophi i ethi-
cis sententia. nōnulli sunt v̄tutib⁹ p̄diti. tamē
nobilitate p̄uati. facile em̄ repiri libet rusticū aut
plebeū fortem. prudentē animosū. i his que ei cō-
gruūt. p̄ncipari tamē aut p̄siderē nesciret. Deni-
q; non videtur nobilitatem perdi posse per vicia
filiorū. Nam sapiens in ecclesiaste ait. A p̄ncipe
stultū positum i sublimi dignitate. Ex quo inuit
nobilem esse licet stultum. Demuz eam partē phi-
losophus t̄ri videtur. qui in politicis ait inge-
nuitatem clari generis esse opus laudabile. Con-
stat enim ex operibus laude dignis deberi hono-
ris premium z reuerentiam. Postremo philoso-
phus ip̄e z alij sapientes nobilitatē ip̄am antiq̄-
tas diuitias diffinierunt. nec alijs v̄tut' ammini-
cul' opus esse. Contra q̄busdam videtur igno-
bilē p̄genie tamen actu strenuum. fortem. et p̄u-
dentem. z longe fortius sapientem. nobili genere
p̄ferēdū. Ut em̄ ait laureat⁹ Perracha. z ab alio
sapiēte didicit quāto sit nobilioz rustic⁹ vir forz
q̄ ignau⁹ nobil' ill⁹ nobis apte d̄mōstrat si mēte
p̄sam⁹. quāto sit meli⁹ nobilitatem fundare q̄

p̄ferēdū.

enterere. Sed et q̄ eam p̄tem t̄nentur aiunt. quia
 iuxta philosophum i politicis. dignitas z honor
 ad quam nobilitas ordinat̄. p̄cipue distribui de
 bet sc̄dm p̄port̄onem et excessum bonoz anime.
 non s̄m excessum bonoz corp̄is. Linius causam
 idem Aristoteles i p̄mo politicor̄ assignat. vide
 licet q̄ talib⁹ bonis corp̄is et fortune cōtigit ma
 le z bene vti. Quo fit. vtnō recte i eis vera possit
 locari nobilitas. licet orgaice talia bona eā ip̄az
 ingenuitatē z decorent. Si em̄ i exteriorib⁹ fortu
 ne bonis. nobilitas p̄sisteret. tūc quāto ditior q̄s
 foret. tanto esset nobilior. quod asserere nihil ali
 ud est. q̄ illam falsam sed facetam cuiusdā muli
 eris amplecti opinionē. quā philosophus i rethori
 cis refert. q̄ cum interrogaret̄ an optaret filiū sa
 pientē vel diuitem illa respōdit optimaz certe fore
 sapientiā videbat t̄n sapientes ip̄os diuitū ianu
 as frequentare z non econtra. Cum igitur nobili
 tas inter extrinseca bona p̄p̄teat. constat nullum
 p̄pter eam solā honorandū fore. Et hoc est quod
 Aristoteles ip̄e subijcit inq̄ens potius homines
 honorandos esse. p̄pter intrinseca q̄ extrinseca bona
 Adijciēs. q̄ nobilitas sola p̄geitoz. nō facit for
 maliter hoīem clarū. Adde q̄ felicitas ad quam
 oīs hūanus animus suspirat. nequa q̄s consistit i
 his exterioribus bonis nobilitatē vero nemo ne
 gabit esse aliquid felicitatis. Quod ip̄e philoso
 phus testat̄ inq̄ens. nobiles genere fortunatos z
 felices dici. Rursus eā p̄te robzare videt̄ naturā

ratō. Si em̄ genere nobil̄ t̄n viciosus. plus q̄ s̄m
 osus ignobil̄ honoraret̄ absurdum admodum
 sequerēt. videlicet q̄ vicia p̄miarent̄. digna q̄ ho
 nore foret. z virtutes pellerent̄. q̄ Aristoteles i po
 liticis damnat. dum regulā tradit. neminē debere
 honorari nisi sc̄dm excessum virtutū. que sunt bo
 na aīme vt p̄dicimus. deniq̄ ipsa scientia hoīes
 nobilitat. vt iura clamāt. Dunc lex cui il̄ habet. q̄
 Ulpian⁹ iuriscōsultus recte nobil̄ appellat̄. non
 quidem propter genus. sed propter scientiam et
 abundantiam meritorum. faciūt plurimuz pro
 hac parte p̄clara. Salustij verba. de q̄bus statim
 in fine octauī capituli. Valida certe vtrinq̄ iacu
 la emittunt̄. dubiamq̄ admodū atq̄ ancipitē cō
 trouersiaz agūt. Pro qua diluenda z veritate eli
 ciēda. longa discussione opus esset. Nonnulli em̄
 sibi socioli. quedā dixerūt quoz p̄ncipia ignora
 re vident̄. dū solū nuda theoricas iuris sequūt̄
 Ego vero fateor me ignorare cum eis. ip̄am t̄n ig
 norantiā explicādo putarē recte dici posse. nobi
 lem antiq̄ generis simplici p̄ferenduz ignobili.
 equalib⁹ ambob⁹ scientia aut meriti existētib⁹.
 ¶ Primo q̄ nobil̄ gradū gradui adijcit. vt iura
 testant̄. Si vero esset ineq̄litas. nō arbitror habē
 dam esse rōnam nobilitat̄. tāta em̄ possit esse hu
 ius ignobil̄ strēnuitas z meritor̄ progatiua. z al
 terius nobilis tant⁹ vicioz excessus q̄ sc̄dm oīm
 opinionē ignobil̄ merito deberet anteferr̄. Pri
 mum ip̄a lex p̄bat. ait em̄. quia licet q̄ meriti z la

Aristoteles

Salustius

Igitur
 possit op
 tate strēnū
 q̄ nobil̄ de
 beret ante
 ferri

boze vicit. p[ri]mo quoq[ue] z honore vicere debet. t[er]m
 q[ui] p[ri]m[us] sacro[rum] scrinio[rum] genitus repit. facilius
 antefert. et ita c[on]suetudo obrinet. Et i hoc reside
 re vident n[on]ulle posit[io]nes iuristar[um]. Licet igif
 huiusmodi posit[io] sc[on]m p[re]sent[em] iusticia[rum] vera cre
 dat. eam t[er]m insufficiente. nimisq[ue] generalez dire
 rim. Qua de re arbitroz intelligenda[rum] fore. que ad
 modu[m] philosoph[us] i polliticiis subtilius explicat.
 Quid em[?] si nobil[is] z ignobil[is] v[er]u[m] z sciētie e[qu]lia
 sint merita. t[er]m i eo actu aut honore quo agit. ig
 nobil[is] nobilem excederet. Pone em[?] inq[ui]t philoso
 ph[us] v[er]u[m]q[ue] concurrere ad officiu[m] fistulandi aut
 cit[er]harisandi nemo sane ment[em] diceret nobilez q[ui]
 talē ignobili in ea re m[er]ito p[re]ferendū. nec ali[us] ho
 norib[us] p[ri]ncipandi aut p[re]sident[is] si ignobil[is] ad eū
 actu[m] aptio[rum] putat. sc[on]m v[er]u[m] licet a nobili ne
 dum nobilitate carnis. sed in q[ui]busdam alijs me
 rit[is] excedat. t[er]m recte quo ad illu[m] actu[m] p[re]ferend[us] est
 ignobil[is] cui sententia n[on]nulli iuris diuini z h[um]a
 ni inter[pre]tes annuere vident. Aiunt em[?] aliq[ui] nob
 lilitate carnis p[re]ferenda sciētie etiā in ecclesiasti
 cis honorib[us]. cū p[er] potentia[m] nobiliu[m] rebelles arcē
 tur. qui pacē p[er]turbant. nā tales nobiles longe fa
 cilius eccl[esi]am t[er]m valēt. q[ui] v[er]o aiunt. res publica
 ecclesiastica non t[er]m indiget oculo doctrine. sed z
 manu. vt lupo[rum] rabies comprimatur. vbi tamen
 sciētia ad hereses extirpandas op[er]at[ur] z p[re]feret sapi
 ens. Duo sensu intelligēda sunt sacro[rum] canonu[m]
 decreta z sc[ri]ptoz dicta docto[rum] p[re]sertim Hieronimi

Grego[rius]

dicend[um]. Non sanguini sed vite et doctrine hono
 res distribuendos sed et illud videlicet cum sciē
 tia hominem nobilitet atq[ue] illustret merito tāq[ue]
 p[re]ciosi[us] z nobili[us] bonū similit[er] p[re]ferenduz credat
 carnis nobilitati. tanq[ue] bono corp[or]is. Itaq[ue] v[er]a
 q[ue] nobilitas excedit et excedit sc[on]m e[qu]litate[m] aut
 p[er] inaequalitatem meritorum z naturam actus i
 quo concurrūt. Idq[ue] paucis sed sapiētibus ver
 bis Gregorius dicere videt in pastorali cum ait. *Grego[rius]*
 Quis nescit in natura gemma z carbunculus i
 cincto p[re]fertur tamen rubei coloris iacinctus p[er]
 fertur pallenti carbunculo. quia illud quod or
 do nature subtrahit. species coloris adiungit. et
 hunc que[n] natural[is] ordo p[er]tulit coloris q[ui]litas de
 fert. Sic itaq[ue] intelligenda sunt que in oppositu[m]
 adducunt illa p[re]sertim que in ecclesiastico habent[ur].
 Dicebam inq[ui]t meliorem esse sapientia[m] q[ue] vires.
 z rursus quō sapientia paup[er]is est contenta Ex q[ui]
 bus facile ad v[er]a q[ue] rōnes respondere libet. ad
 eas p[re]sertim que zcludere vident[ur]. q[ui] si natus no
 bil[is]. tamē viciosus. ignobili v[er]u[m]oso p[re]feret. tunc
 laudaretur atq[ue] honoraret viciu[m]. Quia dicimus
 eos nō honorandos tāq[ue] formalit[er] bonos et vir
 tute p[er]ditos. sed tanq[ue] bonos instrumentalit[er]. z vt
 signum bonitatis veluti commendamus v[er]u[m]a
 sui natura feidam representatione. quia signat
 bonitatem id est corporis sanitatem.

Ca. vii. de laudib[us] p[re]conijs z cōmendatōne nobi
 lita[rum] generis. z de illius v[er]u[m]it[er] z vtilitate.

Grego[rius]
 in pastorali
 de nobilitate.

Consuetum igitur ordinem sequentes post premissa que de nobilitate adduximus, afferenda sunt breui sermone pauca ex multis laudum proconia, prerogative et excellentie nobilitatis humane et illico eiusdem vanitates, incommoda, damna et pericula, afflictiones et erune succincte recensenda. Et quod ex his que paulo ante tetigimus facile libet attingere quanta sit huius ingenuitatis excellentia, quanta vis ex his materie que illico subiiciemus, eiusdem nobilitatis splendor et gloria vberius resultabit. De recte est preclarissima gemma humane nature diuinitus missa, que ut cetera taceam, homo non a casu, non fortuito, non denique accidenti, sed ab ipsa rerum natura dignior et excellentior habetur. Cetera que ad humane dignitates, honores, ceteraque bona homines subsequuntur. Nec vero generosa nobilitas vna cum homine percipitur, quippe ante ab ipsa lustratur que a partibus nascatur, quod sanctus patriarcha Job per pulcre demonstrat cum ait, Gloria eorum a partu, ac ab utero et perceptu honorum illius. Nunc in ecclesiastico sapiens ait, Gloria hominis et honorum patris. Et licet teste propheta mortales homines natalibus equales sumus, veluti filii excelsi omnes, adeo ut vniuersus fons diuinitus sit, ipsa tamen generosa nobilitas alios alijs profert. Et iuxta Apostolum velut stella differt a stella, sic gloriosa ingenuitas hominem discernit ab homine, ne pari laudis aut honoris premio profuerit, que in equali virtutum et generis claritate illustrantur. Quis enim alius semis propaginem negabit suam nobilitate posteritatem

*in libro 1o
in libro 2o
in ecclesiastico cap 2o
in machi apoc 2o
14
parat ad corintho 1o
epistolam 14*

quas potius exaltat, sicut vilis et abiectus a sua vilescit. Unde quidam ex sapientibus in usu dicebat, Nobilitas hominis est mens deitatis ymago. Nobilitas hominis virtutum clara pro pago. Nobilitas hominis humile reuelare iacentem. Nobilitas hominis mentem frenare furentem. Nobilitas hominis est turpia nulla timere. Nobilitas hominis nature iura tenere. Denique uti rethoricis philosopho placuit, nobilitati omnes pene virtutes famulantur, ad quas ipsa natura parens peculiariter ceteris nobiles ipsos inclinatur. Primum quidem humiles et mansueti nobiles existunt elationem fugiunt, pro eo materie, quod eorum pro genitores potentia et diuitiis recte et moderate vti fuerunt. Quo fit, ut non facile superbia inflentur quem admodum que nuper atque recentiter ditati sunt. Secundo nobilitati deseruit magnanimitas, que res agit ut pertumeliosi minime existant. Hi enim cum ad magna suspirant, parua iniuria nusquam commouentur, parcunt indulgent, sufferunt tanto facilius ab imbecilibus quanto resistunt fortius superbis. Tertio nobilitatem conciliat temperantia. Sunt enim nobiles ut plurimum in republica cura occupati, ea de re assueti sunt temperate viuere. Quarto nobilitas est plurimum honoratiua, nec aliorum despectiua, non enim reputant nobiles alia bona nisi anime, quare virtuti deditos non despiciunt. Quinto nobilitatem ipsam prudentia et industria comitantur, subtiliter enim generosi inuestigant, quod eos agere oportet quam plurimi illorum opera inueniuntur, et quicquid

*verbo de nobilitate
quomodo nobilitate
definitur
omnibus*

*2o
3o
4o
5o*

agant q̄literue domi v̄uant. q̄d teneat vicini omnes nouerūt z velut exploratores eoz sūt constituti. quo fit vt solliciti. intenti. prudētes z cuncta p̄uidētes eristant. Sexto nobilitas affabilē z plurimū curial. Cōmuniter em̄ versant i regibz domibz z p̄ncipū curijs. sicut euestigio rustici tā q̄ solitarij rudes z siluestres i campis inuitāt. et ob eam rem. vt philosopho placuit. nequa q̄ sūt bñ p̄uersatiui. Postremo nobilitas ipsa nō solū p̄uientibz sed z morietibz laudes z p̄conia parit nec modo nascēdo querit z viuēdo p̄seruat. quicūq̄ ymo sepe etiam. q̄d mirabile est. moriēdo augetur. Idqz gl̄iosus ille machabeoz dur nō negauit. d̄ quo scriptura ait. qz elegit nobiliter mori. potius q̄ subditū esse peccātibz.

Capitulū octauū de vanitate nobilitat̄ hūane z de vicijis que eam comitant. et de pluris excessibus nobilitū z de falsa noiatōne nobilitat̄. z de illius incōmodis. laboribz z picul.

Quodgitiam aduersantiū turba. vt huius tam laudate ac caduce. s̄ et iuanis carnis nobilitat̄ vanitatē. ignauiam. incōstantiā. ceteraqz incōmoda. afflictōnes erūnas. z picula paucula. ex multatigamus. In p̄mis itaqz illud vellem semper cunctis mortalibus menti defixū esse quod vnus ex sapientibus ait. Quia si hūa ne nature obscenam fabricam ac turpem materiā conspicimus. de terrene carnis nobilitate disputare. nil aliud videbitur. q̄ d̄ stercozis aut lutū

claritate certare. Unde apud machabeos scribit gloria eorum stercus et vermis. Quod z ysaias non ignorauit cum ait. Magistratus et honor illius quasi lutus. Quid em̄ superbit terra z cinis. Unde crisostomus. Vana est nobilitas carnis instructuosa et pu dorosa atqz nociua. nisi comitetur vtus. Et Boetius. Quā inq̄t. iane etq̄ ficti lenobilitas nomen. q̄s non videat. Quare splendidum te. si tuā non habeas aliena claritudo nō efficit. Et Apuleius. In honoribz inq̄t. assequendis. noli aliena appetere. Aliena voco que p̄ntes peperunt. cum ridiculosa iactantia sit. de alieno gloriari. Et poeta Petrarcha laureat̄ ait. Sicut posteriorū macule parētibus non obsunt. sic nec maiorum splendor descēdentes illustrat. Unde ad quendam dicebat. Mallem p̄ teipm̄ aliū. q̄ tu p̄ alios noscereris. Et subdit. qz mira res est id videri cupere quod non sum. Fures ad alteri. tenebras querūt. sola hec vana z falsa nobilitas licet vicijis obtenebrata. lucez querit. agnosci appetit. cui sanū consiliū est z nesciri. Qui ergo veri nobiles esse cupiunt aliqd̄ agant vt sint nobiles. qz et maiores sui. nisi aliquid p̄clarū egissent. nunq̄ nobiles fuissent. Danum vt Hieronimus ait. nihil aliud video i generis nobilitate appetendum nisi appellari nobiles. quādā necessitate p̄strigūneā. p̄genitorū z p̄bitate degenerent. Quis tamē nō videt plurios filios a suoz claritate d̄generasse. Quippe q̄ q̄nto p̄res fuere clariores tanto ipi

mac. i c 26
ysaias. 41
279
hoc
apud
petrarcha

Jeromius
e ij

moriētibz
p̄uientibz
laudes
p̄conia
machiabeoz
14

enasere obscuriores. vt tot labores filij ppeti vi-
 deantur i sectadis vicijis. quot patres eoz i secta-
 dis vtutibus. Tordentq; studia. sollertias filij
 in pdenda nobilitate impēdant quot illi i acqre-
 da habuere. Idq; vt qdam sapiens ait i Affrica-
 ni filio libet intueri. q licet ex patre clarissimo gei-
 tus. pluris vicijis sorduit. Et si nobilitas p man-
 tradi potuisset. clarissimū illū Africanus pī effe-
 cisset. Neq; illum pater potuit amare. sed nō po-
 tuit illustrare. hereditateq; vniuersam locupletesq;
 que sua erat ei i testamento reliqt. claritudinē di-
 misissenō valuit. Que res aptissime pbat. qz aut
 nobilitas ipa nihil omnino erat. Aut pī q omnia
 reliqt. eam i bonis suis non hēbat. falso igit as-
 seuerat nobilitatē a patrib; suscepisse. quaz ipi li-
 bent dimisissent si valuisset aut habuissent. Om-
 nis successio etiam vilissimaz rerū iudicio testa-
 toris accipit. sola nobilitas sua volūate nō tras-
 mittit. Q quot pēs infinitatē sue lucis eclipsim
 in filiis patiunt. vt venū sit quod scribit. qz dant
 maculam glorie parentū. Demū quantū discrimi-
 ni. quantū piculo primū sit. in cōstanti z volubili
 rei animū dare. nemo est q nesciat. Volubil' em
 atq; inconstans est hec nobilitas. z omni mobili-
 litate mobilior. Qui enim heri arabat hodie mili-
 tat. z q heri per vrbes medias aureis habentis su-
 pbus incedere p plosq; regere solebat. hodie per
 squalentes campum pigros boues paruo pugio-
 ne sollicitat. Seruoz filios i solio sepe vidimus

c
 e
 2
 h
 e
 pres. p. m.
 c. h. p. m. p. a.
 m. t. u. r.

et filio z regum i ergastulis. Quid ergo tam insta-
 bile. quid tam variabile. Quare nobilitat' assen-
 tatorib; minime assentiendum puto. Aiunt em p
 eo eam ipam ingenuitatē. magni fore p'cij. z qz na-
 turaliter hoibus inest. Ego vero non satis video
 quo pacto vez dixerint. qd i eo pmo patet. qz tūc
 omis hoies nobiles essent. Adde. qz ea vere natu-
 ralia sūt que semp z vbicq; insunt vt philosopho
 placuit. nobilitas vero tam volubil' est. vt mulier
 que heri clara fuit. hodie sine et' culpa imo recte
 z sancte agens. si plebeo nupserit ignobil' efficiat'
 Et idē. In eo q. ppter delictū nobilitatē pdit quo
 fiet. vt aliq' t'pis pte infelix homo sit nobil'. z alia
 ignobil'. et euestigio. Rursus nec omi loco nobi-
 litas inest. Sarracenus em nobil' a nobis cap'
pculdubio ignobil' erit. qz seruus effectus. z sili-
 modo si catholicus ab infidelib; capiat'. Deniq;
 id ipm z in milite spicim'. non em militia vbi
 z vniiformit' nobilitatē efficit. Nam cum de equē-
 stri dignitate leges z ciuilia iura loquunt'. solum
 milites vrbis Romenobiles appellat'. Dabēt de-
 niq; nobiles quedā peculiaria sibi qz naturalia.
 forte dixerit indelabilia vicia ad que teste philoso-
 pho in rethoricis. qz maxime natura ipa inclināt
 ipsi tamē actualiter opant'. Primo qdes nobiles
plurimū sūt hono'is appetitiui z ambitiosi. Est
 em vt Aristotiles ait. naturale homies accumula-
 re velle ad id qd hnt' qre dum ditari incipiunt. in-
 dies volunt fieri ditiores. et q honozant'. cupiūt.

appetit' nobilit'
 honozant'

efficacioribus. Nobiles vero cum ex eorum genere honorabiles videantur, idcirco populi ac cumulare ad ea que habent, conaturque fieri honorabiliores. Quo fit, ut nimium honoris et potentie sunt appetitui, veluti ad id primiores. Secundo vitium pabile admodum vitium et nostro simile, nobiles ipsi naturaliter amplectuntur. Sunt enim eodem philosopho teste a deo elati, ut etiam progenitorum sunt ut plurimum despectores. Cuius eorum putat quoniam se reputant nobiliores atque maiores quam eorum pres, quod ideo contingit, quod idem philosophus subdit, semper nobilitas longe facta maior est quam propinqua. Testis est huius detestandi facinorosis, nobiliter Alexander magnus, qui rege Philippo et precivicijs, nescio si virtutibus maior extitit, de quo Polycrates ait, Quia et si pater pluris artibus orbis imperii consequenti fundamenta iecisset, tanta gloria filius ferre non valebat. Qui imo tam in contentissime fuit in idie paterne glorie, ut cum patris trium philosophos, virtutes, preclaraque gesta audiret, lacrimas pro dolore extorquebat, easque despiciebat, forte dixerim minuebat, ac si paterna virtus omnium a se gestorum gloriam eriperet, eos vero qui talia referebant, propriis plerumque manibus interficiebat aut rapi ad penas videbat. Rursum parva sunt nobilitatis vitia que tetigimus nisi alia eis familiarissima addideris. Primum quidem deum et ecclesiam que illos regeneravit, contemnunt, quos cum nobilitatis iactura ipse preminat inquit, Qui me contemnant non erunt nobiles. Secundo

2

de magis

de

de quibus dicitur nobilitas

nullus est illi plerumque delinquendo pudor, nulla verecundia. Quippe qui falso putant licentiam peccandi cum carnis ingenuitate petasse, non attendentes quod iuxta Ambrosium, verecundia exercendi turpia ingenuos et claros perdit natales, inuerecundia vero obscuros reddit, nec aliena virtus a propriis facinoribus excusat. Hinc nobiliter senator Boetius, Nescio inquit quo pacto ex se obscurus aliena claritudo clarum reddat. Recte igitur Apuleius tales vocat sordida loca sole illuminata, aut umbras deformes. Et subdit, quod hi nobilitatem ipsam que virtus instrumentum constituta est ut sentiri et casti faciant, quo cum ea licentia flagitijs dedant atque defendant. Tertio ingratitude et infidelitas plerumque eos comitantur. Ut enim inquit canon, non potest principi esse fidelis qui deo est infidelis. Sic igitur putantes se nobiles, deum cuius expensis viuunt, diuersis peccati offendunt recte ingrati quippe et perditores sunt et merito vilissimi plebei censentur. Quarto cum verum nobilem faciat magnanimitas, qua quis bona corporis ut parua contemnit, et magna videlicet bona anime appetat, nobiles plerumque parua amplectuntur, et magna negligunt. Quinto munifica liberalitas que maxime nobilibus congruit, procul est ab eis. Nam cum beatus sit dare quam accipere, nobiles in eo se ingenuos et claros fore putant, si ab alijs extorqueat, si rapiat. Inrogat quidam sapiens a nonnullis nobilibus quoniam foret ferior maiorque nobilitas. Ille indigetibus inquit

ambrosius

apuleius

3

4

5

beatus dicitur de pauperibus

munifice dare. cui illi acq̄uerūt. Rursus sapiēs
 ip̄e ad eos. dicitē inq̄t versa vice. quā putat vilio
 rem ignobilitatē. Et illi. oppositū inq̄unt senten-
 tię me. Cum em̄ sūma sit nobilitas munifice da-
 re. p̄sequēs erit vt summa sit rusticitas atq̄ extre-
 ma ignobilitas auferre. Quib⁹ sapiēs. Tū in-
 quit. et rectū i caput v̄m iudiciū p̄nūciastis. Cū
 em̄ assiduo a paupibus sua auferat. viles et ser-
 uiles. s; ignobiles vos ostendit. Pluria certe
 detestanda sunt vicia nobilib⁹ cōiuncta atq̄ vni-
 ta. que facili⁹ ab eis p̄mittunt q̄ scripta q̄buslib⁹
 referunt. Et hec paucis verbis Hieronim⁹ expli-
 cabat inq̄ens. Pleni⁹ nobilitas camis ignobi-
 litatem parient. Lique rigitur ex p̄missis quāta
 sit hoim vanitas. tanta vanitate verari. si vez est
 qd̄ scriptura ait. Quia i vanitate sua cōprehēdit
 vir. Cōprehēdit i quā homo i sua vanitate duz
 pluris sese picul subijcit. vt vano. inani. atq̄ nu-
 do nobilitatē noie se putat decorari. Quod i Deu-
 tronomio scriptura luculenter insinuat. inq̄ens.
 Non est sine piculo q̄ sup re vana nomē assupsit.
 Quid em̄ vanus. qd̄ funest⁹. q̄ de merit⁹ parci-
 tū gloriari. q̄ i se sordet. Quid de patrū laude p̄di-
 cari. q̄ a suis vicis demurp̄at. Hinc pulcre Salu-
 stius i oratōne ad Mariū. Nam cum emuli gene-
 ris ignobilitatē ei obiecissent. in eos sic inuehit.
 Qd̄ me si iure inq̄t despiciūt. faciāt idē maiorib⁹
 suis. qd̄ vti mihi ex p̄tute ac p̄claris gestis nobi-
 litas cepit. si inuidēt honori meo. ergo inuideāt

7009

2. 2.

6. 1. 1. 1.

et labori inuideant innocētie aq̄ picul meis. Et
 rursus. nunc videte inq̄t q̄ inque p̄temnant. qd̄
 em̄ sibi ex aliena p̄tute arrogat. id mihi ex mea
 nō concedūt. scilicet qz ymagies non habeo. et qz
 mihi noua nobilitas est. quā vt puto longe sati⁹
 est pepisse q̄ vt illos acceptā corrupisse. Et iterū
 subdit. Non possūz fidei causa ymagies neq̄ tri-
 umphos. aut p̄sultatus maiorū meoz obstentare
 At si res postulet. hastas. verillū. faleras. alia mi-
 litaria bona p̄trea cicatrices in aduerso corpore
 hec sunt mee ymagines. hec ingenuitas non here-
 ditate relicta vt illa illis. sed que ego in eis pluris
 laborib⁹ piculisq̄ quesui. Nec ille. Nec pauci-
 la de nobilitate. que cum via quedā ad armatam
 militia m̄ existat. ne tu fili carissime q̄ militie iner-
 mi hu c vsq̄ vacasti. armatā a te nondūz ex pertā
 tanq̄ p̄tute carentem omnio. despicias. Aut ad
 illam veluti summam glia et honore refertā inde
 liberatus aspices. Expediens fore puto. vt hui⁹
 militaris status et vite p̄mo dulcia et p̄spera. dein
 de amara et afflictua agnoscas.

(La. ix. de armata militia. et exercitio armoz. et
 de laudib⁹ et cōmendatōne hui⁹ exercitij. et an va-
 cantes armis sine veri cives et partes ciuitatū.

De militib⁹
 et laude
 militiae

DLuria et laudata p̄claraq̄ exercitia mor-
 talū hoim ad inueit industria. Sed inē
 illa oia nihil armata militia excellenti⁹.
 nihil p̄clarius et gloriofius. Ea em̄ exercitatio.

utilitate. honore. ceteris prestat. Per militiam si qui-
dam et armorum exercitium. reipublice res atque salu-
querit ac preseruat. et ab omni hostili vastitate libe-
rat. Cuius exercitii laudes. utilitatem primo ipsa hu-
mana indigentia demonstrat et extollit. ut eum an-
tiqui voluerunt. militia recte manibus comparatur. que
nature impio parata est ad corpus iuandum. Si-
cut enim manus sunt in corpore naturaliter institute
ad repellenda nociva. ad percipienda infestaria. ad
attrahenda necessaria. et ad conseruanda alia mem-
bra corporis. illaque agenda. sic milites ad ista confi-
cienda in republica precessarii existunt. Ubi Uale-
rius de necessitate ac profectu militie ait. Disciplina
militaris acriter recenta principatum. Italie Roma-
no imperio peperit. multarum urbium. multorum regno-
rum. validissima et gentium regimine largita est. Prete-
rea fuit alie institutionis eius cause. ortus. atque
necessaria principia. que illius necessitatem precla-
re ostendunt. Est enim homo ipse imbecillus. atque na-
tura infirmus. sibi ipsi nequaquam sufficiens. Itaque so-
cietate et conuentu hominibus opus est ut quod seorsum
agentibus singulis desit id per communem operam de multi-
tudine sociis nascantur. Hunc cerus philosophus
in politicis ciuitate vocat. cuius ut Dispodamus.
scripsit tres censunt partes fore necessarias. Pri-
mam quidem agricolarum. secundam artificium. terci-
am. propulsatorum belli. et arma tenentium. Qui ergo
tam perclarus militie et armorum inicium cernit. nusquam
tam insigne exercitium damnabit. Nec enim agricul-

Vale

pny

1

tores sed nec artifices in ciuitate prestabunt absque
propulsatoribus belli. quorum opera. salus ciuitati.
cuncti denique status et ipsa sacra tuta sunt. Plato
etiam in his quos de re publica scripsit libris. cum
ceteros status in ciuitate instituisset. vnum neces-
sarium genus hominum longe ceteris anteposuit. quod
arma teneret. civesque alios ab hostibus defenderent
quibus mirifica privilegia tribuit. honoresque et dig-
tate ceteros voluit antecellere. Quos si minime ho-
norant. pauci fortes reperient. Nam iuxta senten-
tiam Aristoteli. apud illos inueniuntur fortes mili-
tes et thrones. apud quos fortissimi quique hono-
rant. Et Cicerone ait. Jacent ea semper et pax vigent
que apud quosque improbant. Ea ergo respu-
blicam sapitque fortes et sapientes minime hono-
rat. Quis enim clarissimos milites non cunctis antepo-
net. quorum pietas in patriam studiosa est. et mors
pro illius salute sepe ab eis offertur. Hinc bruti. pub-
licole. camilli. Scipiones celebrant. Si enim milites
in republica deessent. virgines passim raperentur.
matres familias ad libidinem traherentur. sacra sicut
et prophanas polluerent. tandemque cuncta cedibus
et incedibus misera quadam conditione miscerentur.
et tandem quicquid paruis hominibus liberet. id inno-
centibus atque innocentes pati oporteret. Das vite mili-
taris et bellice utilitates Aristoteles conspiciens.
in septimo politico ait. quod merito bellicis artibus
vacantes proprie sunt partes ciuitatis et eos veros cives
appellat. Subdit etiam quod predicti homines bellici ite-
co-

pno

pny

Cicero

bruti

pny

Indicatio

Civitas
que sunt partes

filiiatini z iudicatiui ac etiam sacerdotes sūt vere
 ptes ciuitatū. Mercatores vero inq̄ntum sales et
agricole ac artifices mechanici et mercenarij q̄n
tumcūq; sunt diuites. licet necessarij sint. i ciuita
te. non tamē sūt vere ptes ciuitatū neq; ciues illi.
 Cuius ratio est sc̄dm eundē philosophū qz potis
 sima cā z ratō quare q̄s est ciuis aut pars ciuitatū
 querenda est ex rōne totius ciuitatū. Et rō totius
 ciuitatū querenda est ex fine ad quem tendit omis
 bene ordinata politia. que est felicitas. velut fi
 nis totius reipublice. Constat em̄ impossibile esse
 felicitatē sine v̄tute existere que est p̄ncipiū eius.
 Itaq; non facit ciuitatē neq; eam constituit plu
 rimos in ea simul esse ad finem bene z v̄tuose vi
 uendi. Nec etiā constituit ciuitatē v̄t ad inuicem.
 viuāt nec iniustū sibi faciant. sed nec ciuitas nos
 scit instituta gr̄a mercature aut cum mutatonum.
 licet sint necessarie. sed est instituta gr̄a bñ viuēdi
 p se z sufficient. Quo fit vt ptes ciuitatū z cuiusli
 bet reipu. determinent ex v̄tute que est opatō ho
 mis v̄tuosa z p̄fecta. Manifestū est autē mercato
 res agricolas. z mechanicas artes ducētes nō p
 prie esse ciues neq; p se sufficient fore ptes ciuita
 tis. qz vita eoz admodū vilis z abiecta ē. cū non
 ad v̄tutē dirigit aut ordinat homies. s; p̄ncipa
 lius ad lucz ei questū p̄p̄iū ymo p̄traria est v̄tu
 ti que sūdada est i honesto. mercatura vero z ceter
 remechaice sūdant i v̄tali. P̄terea veris ciuib;
z p̄tibus ciuitatū necessaria est vacatō ab operati.

Indicatio

onib; vilib;. z oportet aliqui int̄dere ac t̄tib; itel
 lectualib; z talib; opatōnib; que generāt v̄tutē.
 qd̄ facere n̄ possūt mercatores agricole z artifices
 q̄ omnio sunt dediti artib; suis. Sacerdotes ve
 ro sc̄dm eundē philosophū ac consiliatiui bellici
 z iudicatiui vere sunt partes ciuitatū. qz nō essent
 tales nisi i eis esset prudētia politica. Nam exem
 pli gratia. i bellicis hoibus est prudentia. p̄ quas
 q̄s est aggressiu; terribiliū. qñ z quō expedit. Nā
 dicit philosoph; i sc̄do politicoz qz vita militaris
 multas habet partes v̄tutū. z sic de consiliatiuis
 z iudicatiuis. ac de sacerdotib;. qz determinant
 de v̄tute. ideo sunt vere partes ciuitatū. Karlus i
uestigandū est de noie militū. Nomē itaq; militie
q̄dam ideo appellant. qz a malo arcere solet. q̄si
a malo arcendo dictos. qz malū arceant a ciuita
te. Alij vero nomen militis grecum dicunt quod
duriciā significat. quasi eos nō molles esse cōue
niat. Nonnulli t̄m a mille nūero militē dictus pu
tant. quasi ex mille electus. Ex omi igi; militie no
mine atq; p̄ncipijs. causis z effectib; facile cog
nosci; quante gl̄ie z excellentie sit. militie vacare.
Taceo de dignitatib;. de honorib; tam excellend
exercitij. q̄ tam ingentes. tamq; insignes existunt
vt ei; v̄tute sepe acq̄sita regna cōparata culminū.
imperia videamus. Quo fit vt ois generos; ani
m; merito ad eam aspirare debeat. Demum vero
militēs gratissimū deo holocaustum offerre pos
sunt. z in eodem exercitio beati saluq; fieri vale

Sacerdot
p̄ v̄tutē
fms

nomm
militib;

mag^{us}
S^{us}

būt. **U**n̄ Augustin^{us} ad Bonifaciū. Noli i quam
estimare neminē deo placere posse q̄ militaribus
armis mīstrat. In his erat sc̄us David. cui Dñs
tam magnū p̄buit testimoniū. In his plurimi illi
us t̄pis iusti fuere. In his erat ille cēturio q̄ dño
dixit. Non sum dign^{us} vt intres sub tectū meū. Et
iterū Gregorius summā ait esse militie laudem.
si quicq̄d imperat̄ vtilit̄ ei obtemperat̄. A deo bel
landi officiū sine culpa est. vt etiam sub rege sacri
lego z pagano militare recte possit q̄cunq̄ catho
licus. si t̄m non sit p̄tra diuinū mandatū id quod
precipit̄. vel vtrū sit certū non est diffusius cōtra
manicheos Augustin^{us} deducit. Dinc igit̄ amici
z p̄ribules plurib^{us} ad me verbis referebāt vt mi
licie armisq̄ exercitio operā darē. Addebāt. quo
niā p̄gētores z sanguie p̄iunctos hāc viuē. si cō
ditōnem secutos nō ignorabā.

Capitulū. x. de militie laborib^{us}. onerib^{us}. atq̄
incōmodis eiusd̄ vite militaris ac exercitū armo
rū. z de piculis huius status. z de causis q̄b^{us} hoc
exercitiū dissuadet̄.

Argit mater non pigra his auditi et vite
huius militaris z armorum exercitiū p̄a
na. incōmoda atq̄ picula. ac si armis ip
sis ex p̄ta eisq̄ rebus trita fuisset. his suasionib^{us}
recolebat. Militie sectatores ac arma tenētes. q̄d
militie. q̄d armorū officium sit. ac q̄d sua p̄fessio
postulat. animo genere et donare debent. Si qui
dem miles primo sacramētū atq̄ p̄fessionis si-

bi maximum onus incumbere videbit. vt tempu
blicam tueantur. iniurias arceat. Et cum aposto
lo. contentus stipendijs suis neminem concuti
at. Nec est eius p̄fessio hoc officium. que si ab
eo recte gerūtur. magna sunt laude z gloria z dig
na. Si vero ea nō gesserit miles. proculdubio de
decoratilla omnia que sunt vel officio militū. vel
eius p̄fessionī cōnera. Cum igitur tutandi. vt di
xi. officium militū sit. nihil tam turpe. vel tam itol
lerabile. nūl tam perniciosum. q̄ si ipse qui defen
sionis nomen habet. vim atq̄ iūriam afferat cir
cū. vt vnde salus expectatur. inde scelus nas
catur. A ceteris nanq̄ homib^{us} illate aduersus
ciues iūrie detestabiles admodum sunt. a mili
te vero si inferant̄. scelerata. impia. atq̄ funesta
sacrilegia sunt. z vt paucis videat̄ q̄ntū z nephas
sit paupes a militibus impugnari. Dinc intelli
gi debet. qz si inopes debilesq̄ miles ipse despici
at. nec alijs ipugnantibus resistat. merito p̄dito
ris nomen incurrit. Quis ei dubitat q̄n p̄ditoz fla
gitios^{us} ille sit q̄ rē custodie fideiq̄ sue p̄missa ho
stib^{us} patefecit. aut ven^{us} ipse disruptit. Milites ergo
ciuiū inopūq̄ custodes nō solū officio. s̄z fide. s̄z
sacramēto. sed vi. atq̄ natura p̄fessionis ad hoc
vnū agendū principaliter constituti noscunt̄. Si
ergo pauperum ciuiūq̄ tutamen pretermittunt
quos potius ipsi sacrilego expilant. conatu sum
ma proculdubio existimanda est sed tanto in si
gn^{us} facinus erit. si per se ciues impugnent. que

omnia an a militib⁹ armigerisq; nri tps obseruē
tur. facile libet agnoscere. Eōdem versum ē ad cō
traria modernoz studentū militū. Studēt nam
q; cui noceant. cui vim et iuriam afferant. z que
sunt plane officio suo aduersa. ea exercent impo
ne. Nec sunt p̄tenti militiaz dedecozare atq; feda
re. sed p̄imere eius vim naturāq; vident. Obluui
scunt si q̄dem sue p̄fessionis. Ad id solū tendūt
vt sabbuiciaz habeant. studiū lucrifaciēdi cap
tent. mercaturam deniq; exercent. que i eis sordi
da atq; deformis est. q̄ non solum mercando aut
lucrifrandi gratia negociādo. quasi q̄dam a po
stote a sua religione cēsēnt. sed quodāmodo de
sertoz atq; transfuge vident. qz repudiata reli
gioneturbe se imiscēt. ac pecunie questui intē
dūt. Laceo sordidiora plerūq; ab eis expta com
pēdia. Laceo locadi publica vestigia passi eos
assumere. ceteraq; vilia officia assumere. Laceo in
nūdinis thabellarios atq; numularios iuerecū
deplerūq; p̄stitutos fore. q̄ tā p̄claz exercitiū infā
mare z penit⁹ deturpare nō verent. adeo vt indig
ne falsoq; insignia militaria gestēt. z nitorem au
ri quod deferre eoz dignitas iubet. sordido que
stu coinquinari non pudet. q̄s igitur ad hoc exerci
tium aspirabit. in quo non nisi nomē omni nuda
tū effectū p̄chodolor remansit. sed hec parua cui
libet intueti videbunt. si crudeliora quedaz alia
p̄templat. Et in p̄mis illud Scipionis occurrit.
si p̄tenti qd militare volētib⁹ dicere solitus erat. qz panca

vniciq; militiam desiderāti visa sunt. vite mala
nisi militiā addiderit. quē in q̄teruz sp̄ vl' igloriū
vel periculo expositū. aut p̄tempri deditum esse
oportz. Adde qd̄ Apostol⁹ ait. qz vita nr̄a militia
est sup̄ terra. Danc igit cum nascēdo. p̄fiteamur.
qd̄ alia noue militie p̄fessione opus est. Nam ibi
fortissimū corp⁹ ferro armat. hic aimus cōtra do
los. liguā versutias z fraudes p̄muniri debz. Ne
scio igit qd̄ armari exterius iuuat cuz in⁹ i aima
bellū sit. Nec illud diffiteor. qz plurimos militia
ad āplas opes. sed z ad summos honozis stat⁹
puehit. Sed nisi falloz longe plures ad inopiā.
ad carceres. ad seruitutē. ad violentā subitamq;
mortē eodē tramite pueniūt. Nam vt laureatus
inqt̄ poeta. ex quo q̄s p̄fiteri militiam animū ha
buit. nisi debonestare arma voluerit. sp̄ aiā z i ma
nu periturā habeat necesse est. Corpus vero non
dicā i piculo esse. sed ip̄m quoq; piculum i corpe
Semp̄ em̄ aures militū vt Clegentius ait. vor il
la regia itonat. disce ferre. intrepide mori. Etrur
sus breue sed horrendū militi p̄uerbiuz est. Vel
occides. vel occideris. In hoc omē p̄claz genus
militie versat. Adde rursus ad disuasionez hui⁹
vite militaris que supra tetigim⁹ i octauo cap̄tlo
cum de nobilitate egim⁹. Nas igit pie matris in
uictas rōnes p̄templās. a seculariū militie armo
rūq; exercitio alienū mereddere concepi. Sz ili
co affiniū amicozq; t̄ba carne z sanguie vt arbi
troz reuelantib⁹ ad reliquū militādi gen⁹ inernē

acerbe grauitateq; videri vult. Cū em̄ vt dice-
bant magnā etiā partē circa hūani iuris discipli-
nam expendere. & grūū dny mo debim; videbat.
vt que i theorica pferim. ad praxim deduxerim
& que studio ipso attigerā. iam mund⁹ ipse pspici
at. Dicebant em̄ q; hñs expientia seu opationem.
vt philosoph⁹ inq̄t. etiam sine arte magis laudat
magis etiā pficiti opando q̄ hñs artes sine expi-
entia. Utigit i ea vel alia vitē si arte vtilius age-
rē. necesse erat vxorē ducere. que firmat homines i
vno quoq; viuendi mō. & discurrendi p orbē occa-
siones tollit. Quare ad eā cōiugalē vitā infra scrip-
tis psuasioneib⁹ cōmonebant.

Ca. xi. de vita & statu cōiugali i sancto & ima-
culato matrimonio. & de necessitate. vtilitate. lau-
dibus & p̄rogatiuis vite cōiugal̄ sup alia viuendi
genera.

Uite cōiugal̄ status q̄ sc̄tus. q̄ imaculat⁹
atq; necessari⁹ existat. nemo est q; nesciat.
nisi q; se hoīem ex viro & femia natū ignorat. Dic-
vite innocentissime status p̄cipue iuuenib⁹ admo-
dū expedit. ne alienis illicitisq; libidibus misceā-
tur. et bonis castisq; coniugij fructib⁹ pfruātur.
Hinc status coniugal̄ necessarius fuit ad cōser-
nationem speciei hūanē nam trib⁹ euidentissimis
& necessariis causis fuit institut⁹. Primo p̄p̄
prolis generationē vt habeat esse naturale. item
vt possit nociuis obuiare. rursus vt habeat eē vi-
gorum vt possit proles sustinere. et tandem va-

pop. hōes cupas mōy fuit p̄mō
& iugalis hūmano p̄mō

leat sibi similem generare. Secūdo p̄pter concu-
piscētie refrenationē. Tercio p̄pter viri glori-
ficatōnez. qz ut inq̄t Apostolus. mulier est gloria
viri. qz deus dedit viro adiutoriu; feminam. nō
ad carnalem concupiscētia; sed vt haberet glo-
riam de femia. cum eum imitatur in sanctitate. et
prolem ex eo generet que gloriā deo prestet. & sic
ad gloriā viri qui gloriatur et quodammodo
perpetuatur in filio qui est eius ymago. Ex q̄bus
facile agnoscitur. qz hec beatā coniugalis vita p̄
aliquo tempore magis expediens & necessaria vi-
detur q̄ continentia siue v̄ginitas. et ideo p̄eli-
genda. que res agit. vt eo euentu longe melius sit
vacare coniugali copule q̄ continentie videlicet
eo tempore quo multiplicatio generis humani p̄
necessaria fuit. vt compleretur numerus electoz.
quemadmodum in simili videri libet. Nam teste
philosopho in topicis. philosophari simpliciter
melius est q̄ ditari. verumtamen indigenti neces-
sarius melius est ditari q̄ philosophari. & p̄ tem-
pore illo p̄eligendū vult sc̄m Tho. Rursus ad
hanc coniugalem vitam plurima & p̄sertim tria
inducere et inclinare homines videntur scilicet
natura. recta ratō. & gratia. Natura quidem. qz
p̄pter p̄lem & naturalem auiditatē p̄seruandi spe-
ciei & p̄petuandi seipm p̄ filios. demum recta ratō
q̄ inclināt coniūx ad seruandū fidē cōiugij. Deni-
q; grā videlicet sacramētū. Hāc igit viuēdi formā
beatā & glōsā fore nullus sane mentis ignorat

appo?

breuiter cōsu-
p̄tū

S. Thomae

no 10 do
Iohannes conjugalis

Joro 9

3
F
S
6

7

8

Cuius status necessitas, utilitas, et scimonia ex multis colligi possunt, sed precipue ex decem eiusdem status excelsis laudibus et mirificis pconis. Prima igitur eius excellentia instituentis est excelsa auctoritas. Nec enim suus sanctissimum ordinem aut Augustinus aut Hieronymus aut monachorum patrum Suidicus sed deus ipse creator instituit. Secundum pconium ex loci prerogativa pcedet cum in paradiso institutum recta fide credamus, paradiso in qua terreno et celesti, quod ut sancti tractatores aiunt, misso sopore Adam raptus est spiritu, et ut aiunt, curie celesti interfuisse creditur, ibique virtutes tanti sacramenti plenecognouit. Denique tertia dignitas erat, videlicet institutionis eius antiquitas. Quarta excellentia est unitas duorum in uno corpore, quod scriptum est, Erunt duo in carne una. Quinta, temporis excellentia, quod istam innocentie, quam nec peccati queuis rubigo in initium supererat. Sexta dignitas ex eo colligitur quod hunc solum ordinem tanquam immaculatum deus ipse saluus fecit indignationis atque diluuii tempore, quo fornicatores omnes versus seculum eterna aqua riu voragine deleuit. Septimo gloriosam virginem deo delegit hunc ordinem assumere. Et quamquam virginitatem nouisset, matrimonij vez sacramentum non respuit. Nec paruam videtur pconium matrimonij cum dei filius tam diu distulit carnem suscipere humanam quousque homo beatus sub matrimonio foret legitime constituta. Octava dignitas coniugalis ex eo constat, quod christus hoc matrimonij sacramen-

tum non modo sua presentia, sed miraculo illustrat, ut Johannes refert euangelista. Nonna excellentia patet, quod ex eo vniuersa fit, propagatio humani generis. Quinimo, ut inquit Hieronymus contra Vigilantium, si virginitas laudatur, cur matrimonium non vehementer amat, ex quo homines pcreant. Decimum aliud matrimonij pconium non inferius alijs omnibus videtur, quod carnis copula, que sine illa mortale generat culpam, eius virtute ne dum a peccato immunis, quoniam plerumque meritoria efficitur. Adde, quod matrimonium non solum mundum sed paradisum replet, ut inquit Ambrosius, pro quod scelera peccata infinita, incestus, multa denique scelera vitant, et in gentia bona querunt. Ex his igitur attinentes me ad coniugalem vite cogere quodammodo conabantur.

Capitulum xij. de oneribus incommodis et laboribus plurimis vite conjugalis, et de causis propter quas non expedit uxorem ducere.

Heluctuabat ubique animus, sed ad me verus piemarris p silium petiit accessi, an igitur uxorem ducere p sulebam. Illa vero que ut sepe postea retulit, diuturnas pro me lacrimas et vota sua altissimo dederat, ut in suam me sortem traheret, tanquam rabida quedam leena longe pertrahit suadebat, quoniam me incautus tam imminens naufragium subirem, pie rogabat, atque seuerere comonebat. Dicebat eum mariti nomen licet dulce, pluris tamen erumnis esse refertum. Quis enim inquit, onera matrimonij facile ferre potest. Quis quarundam iso-

9
90

ambrosius

de volumine
libro p
vita m
pugna

lētias. Quis pompas. que si paupes sunt. facile
ab hoibus ꝓtemnunt. si diuites. dotes eas tumi-
das genus isolētes. forma vero suspectas reddit.
deformitas quoq; reddit inuisas. quaz lingua.
vt Plutarchus voluit nil ꝓniciosius. quaz au-
dacia nil ꝓdi ꝓiosius. qꝫ improbitate nil ineqꝫbi-
lius cogitari pōt. que iurgijs z contentōnibꝫ ob-
tundūt viros. Semp em ꝓquerunt sp exprobrāt
sp insidiant. Et vt Latho dicebat. quos coniunt
diligat illa odit. Eis em cum cetera desunt. nunqꝫ
tū lacrimę. gemitus atq; suspiria. vt faustis suis
fiat satis. Ornamentoz vero ambitōne adeo ar-
dent. vt cunctas opes labefactent. miserosq; co-
gant maritos in questꝫ. i dura ꝓdire scelera. Et
quod ꝓiculosius est oim. qꝫ vxorē ducit. cuz Apo-
stolo quemūdi sunt cogitat. z effamiatos viroz
aimos. z ab oi speculātōe reddūt penitꝫ alienos
Tercō tādē quot i maritos fraudes exercēt quot
simulatōes. quot ꝓditōes quot plerūq; supꝓosi-
tos paruos. quot mentitas enutritōnes. quot ali-
eni semis susceptas menses. Et vt facete et ꝓ pul-
cre quidā sapiēs dicebat. z ridiculū magis est. lu-
gent postea innocētes mariti. has sibi extinctas
vxores laudant ꝓdicant in vrbibꝫ pudicas. qua-
rū impudicia corda eoz vulnerant. Loguntq; qꝫ
bonozis nō ꝓdendi grā recte mentiri. Qd si dotē
amplā quis cum vxore assequitur. tāto supbioꝝ
efficit. Quo certe supbie stimulū sunt cuiuslibet
vxoris forma z dos. Mulier em dotata mariti do-

mina. vxor non est nihil sibi illicitū ꝓtat. que lu-
as opes quottidie mariti compat egestati. et que
a viro pascit. dominā se ꝓtat non sociam. Tū re-
cte dicebat quidā. sapiens. qꝫ vnde dos ingreditꝫ
inde libertas. inde vrecūdia. ide obediētia egre-
ditur. Ligurgus em recte leges fecit. vt mulieres
indotate nuberēt ne pecunie potiꝫ qꝫ vxores elige-
rent. At si paupem qꝫ vxorē ducit. nō vnus diei.
sed totius vite hospitem forte hostem compat. Et
vt paucis multa ꝓꝓhendā. qꝫ vxorem ducit. cum
Apostolo cogitat que mūdi sunt. z quō vxori cō-
placeat. cui dum qꝫ placeat. sibi atq; alijs displice
at inutilisq; sit oportet. E contra qui sine vxore ē.
aptior efficitur ad ea que dei sunt. Vnde Augu-
stinus cum insoliloquijs non tam sibi qꝫ nobis
loqueretur. Nihil enim inquit. sentio quod ma-
gis deiciat animum virilem qꝫ blandimenta fe-
mine corporumq; ille contactus sine quo vxor
haberi non potest. Vnde Dugo de sancto victo-
re. Non est vxor ducenda viro sapienti et litieris
dedito. Primo quia studium sapientie impe-
dit. nec potest quis libris z vxori pariter seruire.
Demum multa sunt que matronarum vsibus ne-
cessaria sunt. Alterius enim amorem suum suspi-
cat odiū. Rursus attende qꝫ nulla ē vxoris electō *Calamitas mag*
sed qualis euenerit. talis est ducenda. Si iracun-
da. si fatua. si deformis. si superba. si ferida. cuius-
cunq; vicij est. post nuptias discimꝫ. Equꝫ. az in-
canis z vilissima mancipia prius ꝓbantur. Et

itez idem Hugo. Nō est q̄ta vita hoīs quā inq̄
erat vxoris suspicio. sollicitat ancillaz sumptus
p̄turbat filioz pueritas. Qui igit̄ prudens ē. vi
tabitea oīa. p̄mpta picula. que ex nuptiali vita. p
uenire solent. Et licet fatendū sit. teste Augustino
q̄ pact⁹ p̄iugal⁹ bonus sit. p̄tinentia t̄m melior. Ha
bet em̄ status p̄tinentiū supra statū p̄iugalem ser
coronas p̄eminētie. P̄mo q̄ p̄tinentis h̄z maio
rē dignitatē. p̄ eo q̄ per p̄tinentiam hoīes assimi
lant̄ angel. Sc̄do maiorē puritatem. trahit em̄
sp̄s p̄ actū p̄iugalē ad immūdatōnem carnis. z
efficit̄ quasi caro Tercio habet maiorē liberta
tem. q̄ vir nō habet potestatē sui corpis sed vxor
et ecōuerso sc̄dm̄ Apostolū. Quarto h̄z maio
rem vtilitatē. q̄ q̄ vxorem habet. sollicit⁹ erit quo
modo placeat vxori. quare diuisus est. Quinto
habz maiorē sc̄ticitatem. q̄ p̄iugati tribulatōnē
carnis habent. z impulsione maiorē q̄ nō coniu
gati. Sexto. h̄z maiorē vtilitatē q̄ maiorē p̄miū
z maior fructus sibi debet̄ Merito igit̄ sapiēs
vir p̄tinentium sc̄tissimū statū p̄eligit. Q̄ne om̄ia
attendentes sapiētes ac h̄uani iuris it̄p̄tes nō
insulse p̄iugio carnali sp̄uale p̄nubiū p̄tulere. vt
videre libet̄ i statu p̄tinentiū z eoz q̄ i ordie eccle
siastico i hac terrena vita militant. vt tandē i sup
nis triumphent̄. Vivunt enim idipsū z sp̄itūale cō
iugium non solum dignius esse q̄ carnalesz ho
n̄ rabil⁹ atq̄z secūdius. sz et secur⁹ z for⁹. Dis
itaq̄ auditis quippe a matre p̄sertim cū fletib⁹

expositis. decreuī a coniugio paulisp̄ subsistere.
Clerum attinentes z amici. si p̄tunc matrimonij
onera subire non placebat. ad publica me saltez
transferrē officia. Et p̄sertim a iudicandū popu
los. p̄sidentum vrbibus his suasionibus com
monebant.

Capitulum tredecimū de magistratu iudicum
et de officio z munere iudicandi populos et p̄si
dendi ciuitatibus. z de laudibus huiusmodi of
ficioz et cōmendatōne talis exercitiij.

D Refecture atq̄z iudicandi mun⁹ q̄z neces
sariū vite humane q̄z excellens z p̄clarū
sit exercitiū z a cunctis mortalib⁹ hono
ri habitum. nemo est qui nesciat nisi qui legibus
subiici recusat. aut alienis iacturis ditari per
optat. Ut enīz i Hieronimus ait. nisi primus ho
mo ymaginem dei i se peccando violasset. nequa
quam homo homini subiectus esset. nec alius
alium iudicasset. fuisset em̄ sibi vnusq̄sq̄z iudex.
Nam a p̄ncipio nō dixit deus homini vt p̄sit ho
minibus. sed dominamini inq̄t p̄ piscibus maris
et volatilib⁹ celi z bestiis terre. Postq̄z vero pec
ca tum inter homines inualuit. iurgia. rixe bella
z semina ria discordie crescere ceperunt. Fuit igit̄
tur necessarium ad comprimendum iniquorum
cupi dines z violentias. vt diuina prouidētia ho
mo homines iudicare possit. vt quos natura ip̄a
aut amor ad bonum non. puocat. saltē timor ho
miuis coerceat. Et hoc ē q̄d̄ alibi ad eundē sensū

Augustin⁹ ait. qz cum ppli multitudo ab his qui maiores sūt oppmiret. expediens admodū fuit ad aliqne pfugere vtute et auctoritate pstantē. q̄ iniurias cohiberet. z sūma infimis pari equitate coeq̄ret. legūqz trāsgressores puniret. Qui apud quosdā magistrat⁹. apud alios p̄sides. alibi pretores siue potestates. cōmuni⁹ vero iudices a iudicādo appellati sunt. Hi apud gētiles plurimū honorabant. de q̄bus Valeri⁹ ait. qz apollo req̄situs de iustis magistratib⁹. respondit se nescire. vtrqz deoz numero an hoīm aggregari deberent. adeo em̄ hoc exercitiū illustre apud eos fuit. vt illud omī poteratū p̄ferrēt. Quid em̄ teste Licero ne. p̄clarus digniusqz inter mortales exercitiū excogitari pōt q̄ vnū hoīem i re publica repiri q̄ cōmuni vtilitate seruiat. q̄ cōmunia p̄ suis. sua p̄ cōmūib⁹ habeat. q̄ velit z sciat p̄sonā ciuitatē gerere. dignitatē. decus sustinere. legesqz obseruare iura tueri atqz ereq̄. z postremo cuncta que ad rē publicā pertinet. fidei sue p̄missa meminisse Magistratus si q̄dem atqz ius dicendi potestatem habentes nō modo terrenoz p̄ncipū aut pploz sed imortal̄ dei auctoritate et vice fungunt. Est em̄ la rissima eoz potestas z iurisdictio veluti q̄ vite simul z necis hoīm dñi penit⁹ constituti sunt. *Dic* Apostolus dicebat. q̄ me iudicat dñs est. Hi ergo iudices atqz puiciaz potestates atqz rectores cū recte agūt deo pariter z hominibus acceptissimi sunt. Scriptum est em̄. Beati q̄ iudicium faciūt.

et iusticiam in omni tpe. Et itez p̄ sapientes. Qui custodit z iudicat iusticiā ipse exaltabit. Nec inō in eterna vita ipsius exaltatō erit. sed in hoc seculo sublimatur. De quo p̄ eundem sapientem dicitur. iusticia eleuat egentes. Unde z noster Ysidorus. Magna ē inq̄t laus recte iudicantis q̄ sicut nocere ciuib⁹ nescit. ita prodesse omibus nouit. Aliis em̄ prestat censuram iusticie. alios bonitate iudicij sine personarum acceptōne suscipit. nō infirmat iusticiā auaritie flāma. nec studet auferre alteri quod cupiat. Et subdit. Hi sūt veri iudices qui sicut de iusto iudicio ditari non appetūt. sic eterno premio coronantur. Demum vero iudices si locupletes fieri peroptant. id q̄ facile eis sit nemo ambigit. Nam q̄ ciuili auctoritate z potentatu funguntur. paruo tēporis cōpendio longas p̄sueuere p̄gregare diuitias.

Ca. xiiij. de oneribus et laboribus ac incōmodis prefecture z iudicature z presidentie in populis. et de piculis huiusmodi exercitij.

Sed post huius exercitij laudes videlicet iudicandi z presidendi honore tanto pe commendatum. ilico mater bona illius status p̄mentia onera atqz aperta picula enarrabat. que tot sūt vt vir enarrare queāt. In p̄mis qz veniebat in mentē qd̄ scriptum sepe audierat. Noli fieri iuder. nisi vtute valeas r̄p̄e iniqtatē. Qui se igit̄ talē estimat. vanus ē. aut temerari⁹.

Dicitur inter cetera quatuor pericula iudicantem
comitant. que oia vel altez vitare difficiliter q̄sq̄
mortalium pot. Primum siquidem periculum ex eo maxie
imminet. qz plerunqz ex causa z multitudie defe-
ctus accidit sollicitudinis. quod vtiqz pe-
riculum cauens beatus Job dicebat. Causa qua nes-
ciebam diligentissime iuestigaba. Sup quo Gre-
gorius ad pferendas sententias videam. ne vnqz p-
cipites simus. ne temere indiscussa iudicemus. z
quelibet audita mala statim moueant. Scd̄z
iudicis periculum sequit. affectus videlicet atqz inor-
dinata passio. que tanto certius eos comitant. qua-
to difficilius ab eo separant. Un̄ Augustinus q̄si
p quoda miraculo narrat. Alipiu collegam. suum
nullo affectu. odio. timore. atqz p̄mio. iusticiam
subuertisse. Tercium iudicis periculum parat ex ali-
qua intentione. aut iniusto animo. Un̄ scriptum est.
Quod iustus est. iuste exqueris. q̄si dicere velit.
Non est san̄ iudici iusta decernere. sed necesse est
si periculum vitare cupit vt iusta iuste decernat. rec-
to animo agat ea que leges iubent. Narrat siquidem
Gregorius quenda sc̄m viz vidisse iudicem quem
cognouerat i locis teterrimis magno p̄dere fer-
ri ligatum. a quo cum quereret. qd hoc esset. respon-
sum est qz eo solo ea patiebat. qz cum iudex esset
si qd pene atqz vidicte etiā hm leges alicui viuēs
inferebat. plus tñ crudelitatis desiderio q̄z publi-
co zelo mouebat. Quartum periculum iudicis p̄-
tinet tēptat. dono z videlicet z numez cupiditas.

Quis em̄ ille est de quo veredicare possumus. q̄
discutit manus suas ab omni mūere. hic i excelsis
habitabit. Ea siquidem pericula tato iudicibus p̄mptō
ra sunt. q̄nto difficilius euitant. Un̄ Ysidorus. M-
ti tribunal ascēdūt. sed rari iudices inueniunt. q̄
populos legū moderamine regāt. Et si cetera ad
hoc vitandum periculum psuasioni desint. illud Pe-
trarche occurrebat. qz iudex ip̄e populorum. hono-
rato quoda exilio danat. dum oculū domesticuz
cū externa sollicitudine p̄mittat. Amara certe z tur-
bida iudicū fors est. Dabēt em̄ domuz nō modo
muneribus aptam. sed litibus silentio vacua z queri-
monis plena. iurgijsqz referta. Quicquid languidū
quicquid egrotū i puicie seu ciuitatis visceribus latet.
totuz sibi tractandumqz reseruat. Un̄ Plautus ille
comicus duz admodū opus dicebat mltos cor-
rigere. qd hinc patet. qz sese corrigant paucissimi.
Adde illud Plutarchi p̄clarū exemplū. qui cum
iudex eligeret. rēnuir dicens. quare sic iudicabo.
quasi statim ab alijs iudicandus. Necmō ab ho-
mibus iudex ip̄e iudicat. q̄ppe i quē totius populi
oculi p̄tuntur s̄z durus a deo summo. oim iudice
iudicari timet dicente scriptura. iudicium durissi-
mū his qui p̄sunt. Postremo pudor est q̄ iudi-
cibus z mgratibus pudor nullus sit p̄esse. quibus
subesse dignius fuerat. Cū igit talia docta mater
recoleret omnē iudicandi ambitū manu quada z
ab animo erumpe visa est. Sed duz iudicandi tri-
bunalia tato perere abhorrerem. ad cetera reipub-

lice honesta et publicata munera ꝓdescēdere. et ꝓ-
ferim officiū consulū ciuitatū. quos appellamꝫ
rectores. ꝓtribules ip̄i his suasionibꝫ hortaban-
tur.

Capitulū. xv. de exercitio et officio consiliario
rum ꝓncipū et vrbium et puinciarꝫ. et de utilitate
laudibꝫ. et ꝓconijs hmoi viuendi generis.

Cagna semp rei publice ꝓsulendi auctori-
tas fuit. Consules em̄ siue consiliarij a cō-
sulendo recte dicti sunt. quoz ꝓuidētis
respublica regit. eozꝫ cōsilio aduersa ciuitatis
pellunt ꝫes eius atꝫ trāquillitas eozꝫ studio et
industria ꝓpatur. Estꝫ eiꝫ generis officium ip̄m
vt altissimo deo ꝓtinuū obsequiū et reipublice
ꝓsidiū afferat. Cū Augustinꝫ de verbis domini.
nec vtiꝫ reipublicā gerere criminofū est. Sed
tūc demum illicitū est. si vt diuitias ꝓuatas auge-
as reipublicam admistras. Ut em̄ inꝫt philoso-
phus. nil tam vtile ē ciuitatibꝫ et regnis. ꝫ studio
osozꝫ habere ꝓsilia. Quozꝫ officiū vt ait Tullio
est utilitatē ciuiū sic fieri vt quicꝫd agant ad rem
publicā referāt oblitū cōmodozꝫ ꝓꝓiozꝫ. Quid
em̄ est dignꝫ quid rei publice vtiliꝫ. quid deo ac-
ceptius. ꝫ reipublicā pacatā quietamꝫ tenere
et consilio plerūꝫ explere. qꝫ armis et multozꝫ ce-
dibꝫ effici nō possit. Nam vt inꝫt Tullio non viri-
bus aut velocitatibꝫ aut celeritate corpis res ma-
gne gerunt. sed consilio et auctoritate et scientia ꝓ-

sidentiu. Cōsiliarij em̄ rez publicaz ꝓ agūt ꝫ
qui corpa iacul hostiū exponunt. Siles em̄ sunt
gubernatoribꝫ in nauī. qꝫ longe plus agunt nauē
dirigendo ꝫ ceteri aut nauigando aut pugnādo
Unde et in bellis paz sunt arma vbi nō est ꝓsiliū
vt ait Tullius ꝓphilosophi et consilio vigentes.
plus ꝓsilio i bello paceꝫ egerūt ꝫ armis. Cū sa-
piēs ait. cū dispositōne consilij initur bellā et erit
salus vbi mltā ꝓsilia. Alexandrū quidē eo potis-
simū tam vigentes victorias obtinuisse legimꝫ.
qꝫ consiliarijs bonis cūcta agebat. vt inꝫt troꝫ
pompeius. Et ꝓpterea cōsiliarij ꝓncipum. nec
non consules et rectores puinciarꝫ. vrbū magno
semp honori fuere. et patres patrie recte ab antiꝫs
appellabant. Ad hoc ita qꝫ exercitium et viuendi
formā amici et ꝓtribules his et plurimis ꝓsasio-
nibus me trahere moliebant. Addebant ꝓpterea
hūc viuendi modū genitorē meū veluti honestū
et sū crimie delegisse. Nec erat iconueniens filij
laudata honesta qꝫ ꝓis exercitia ac vestigia imi-
tari.

Ca. xvj. de laboribus. oneribꝫ et iconmodis
consulū siue consiliariozꝫ et rectozꝫ vrbū et pu-
nciarꝫ et de ꝓicul huiꝫ status.

Sed vir amici ꝫba finierāt qꝫ officiū ꝓsulē-
di in ciuitatibꝫ tātopere collaudabant. et
acce m̄ āria occurrit. et plura nedū opa
sed incōmoda et ꝓicla huiꝫ vite et exercitu ꝓudē-

tissime reolebat. Sz inter cetera id cathonis cō
memorabat. qm̄ difficilimū est quēpiā sic reipu
blice p̄sulere. vt p̄sit simul z placeat sed difficultē
est vt sit eī verbo veritas. ī p̄silio fides ī p̄missis
silētium. ī imperādo suauitas. z tandē euentum
nō h̄tus sed fortuna moderabit. Itē illd̄ Pla
tonis in republica occurrebat. Parua inq̄t. ciui
tas egreregī. magne vero vrbes difficiles regimi
ne existunt. Quare q̄ ad huiusmodi misteriu sus
pirant necesse est illud Lactantiū fateant. Parus
est inq̄t nobis domestica z curaz. q̄ publicas ad
optamus. Deniq̄ q̄s putat p̄sules ip̄os vel cōsi
liarios a p̄ncipibus vel populis amari. quos po
tius grauant q̄ iuuant. Qd̄ si extrinsecus honora
ri a pp̄lo cernamus. labijs credo. cor aut̄ singulo
rū ciuiū lōge est ab eis. z paupeꝝ p̄sertim quos
durissimis exactionibus deuorant. Sz et si a po
pulo p̄ aliquo tpe armari coliq̄ eos videamus.
in mētem veniat. q̄s populo. Scipione carior fu
erit. q̄s camillo q̄s rutilio z metello. quis solone
greco. q̄s hanibale. q̄s ligurgo. ad quos amor in
gens atq̄ ardens seruoꝝ fuit popularis. sed ilico
in odiū. ī contemptū versus est. Quoz illa. fuere
p̄mia foꝝi videlicet labor iniuria. accusatō. mors
exiliū. carceres. Sed certe illud. Lathonis p̄cla
redictū est. qz inter ea que p̄sp̄era fortuna largiri
visa est. nil tam pestilens tanq̄ inconstās. q̄ po
puli fauor. cui⁹ ad posteros funesta hereditas est.
Adde. qz cū ad hm̄oi p̄sulēdi mun⁹. nō nisi iuris

irandi sacramenta accepta. consilarij z rectoꝝ
restotiens degerare vident̄ quotiens senatus in
grediunt̄. Rursus cū iurta Liceronē. eos q̄ dere
publica consultant ab amore. ab odio. ab ira a ti
more liberos esse oportet. vir aut raro p̄tingit cō
siliarios. consules vrbiū z rectores ab his pas
sionibus fieri alienos. Deniq̄ q̄s viles in p̄sulē
do reipublice existant. tristis ille euentus demon
strat. qz reipublica plurimū eorum crudelissimo
aut inertissimo consulatu indies pauperior. illi
vero ditōres euadunt. Nec alijs opus est testimo
nijs. p̄ter id qd̄ ī faustis atq̄ infelicib⁹ nostris die
bus cernimus qz ea ip̄a p̄sulendi officia atq̄ gu
bernandi reipublica munera. non vt olim inui
ctis delata videmus. sed potius a sollicitāibus
ablata. Et qd̄ maiori merore refert. ea ip̄a officia
q̄bus paupes opp̄munt. non paruo p̄cio emun
tur. Difficile nanq̄ z p̄raz intuemur. vt que ma
gno exoptant̄ affectu z longo querunt̄ labore. li
beralit̄ impendant̄. Et vt paucis agam. longe dif
filius erit vt que multo compant̄ auro. sine au
ro reddant̄. Id̄ ergo. nō tam consulūt q̄ consum
munt. non tam regūt q̄ p̄munt. non tam p̄tegūt
q̄ ledunt. Defendunt vt ipsi inq̄unt reipublicā
sed fateoꝝ ab alijs z non semp. sed a seip̄is minie
veluti q̄ ciuib⁹ grauissimas imponūt collectas.
non ī reipublicam exsoluendas. sed sibi imbur
sandas. Ni consules dicunt̄ a consulendo. non
reipublice sed sibi gaudēt p̄siliarij. z p̄sulis noie

a cuius re et effectum plurimum sunt alieni. Pauperum domus euerunt ut suas construant. miserorum tafellas agros atque pradia substant. ut ipsi vilius emanent. culpeque primus est. qui eos in litigatione vicerit. Nec filii mei. inquit mater optima. exercitia studia. desideriaque sunt consiliario. consilium atque rectorum pestiferum nostri temporis ad quem ipse conspice. si libet aspirare. Mater namque igitur monita a deo visceribus meis infusa fuere ut ad huiusmodi misterium nullo pacto aspirarem. Sed ilico patruales atque sanguine et amore periculi sese igerunt. ut aliud vite genus assumerent. quod ut dicebatur a cunctis mortalibus. huiusmodi honoris. et glorie cupidis spero peritum est. videlicet tanquam advocatus patrocinandi exercitio versari. ad quod his suasionibus commonebant.

La. xvij. de iurisperitis ac de advocandi et patrocinandi officio in iudicio et terra. et de laudibus iuridice scientie. ac necessitate et utilitate huiusmodi scientifici et artificiosi exercitii. et quomodo supplet nature defectum.

DAdvocinari in causis ac in iuris humani subtilibus disceptationibus versari. spero laudabile insigniteque exercitium fuisse nemo ambigit. Ea enim officia. ut Salustius ait. honestiora apud omnes habita sunt. que ingenio. que intellectu. que denique eloquentia ac dicendi suadendique artificio constat. Sic ergo iuris disciplina honesta sancta. et per necessaria vite humane exercitio. et ob eam rem omni tempore plurimum fuerit commendata. Eadem ratione disciplina ipsam sectantes. qui iurisperiti seu iuricon-

sulti appellati sunt. vtiliter ac laudabiliter et necessario vtuntur iuribus humanis que non nisi ad lites inchoies dirigendas. amicitiamque atque ipsarum republicarum augendam instituta sunt. Nunc Justinianus ait. Advocati qui dirimunt ambigua facta causas. non minus pudentur humano generi quam si preliis armisque parentes patriamque saluarent. Et alius sapiens magna commendatione dignos eos facit. quod quod iustum. quod bonum. quod equum est. hominibus persuadent. Est ergo huiusmodi exercitii honestas atque necessitas admodum manifesta. sed et utilitas publica manifestior. Quantum vero in eodem nobili exercitio private sit utilitas. nemo est qui ambigat. Dabitur tamen invidiosum omni tempore hoc scientificum et honestum exercitium. Non nullis enim non satis nec recte intelligentibus visum est leges ipsas atque legum interpretes et iurisperitos causa dare litigiosis. illaque quam minime interire. In quos pulchre Cicero in eis quos de legibus edidit libris. iuebit. ait enim veri ignorantes enim leges voluptates et appetitus suos putant et optant legibus iniuari posse. quare inquit Cicero cunctos committunt an sit lex qui suo possit suffragari appetitui aut cupiditati. quo fit. ut ipsarum legum ignorantia non iurisperiti viam litigiosis prestent. Adde. aduersus iurisperitos aliam non minorem emulationem. nonnulli enim persuasum habent id quod ex ipso exercitio laudato per se. improprie atque illicite fore questum. Planè non ita sen-

tiebant antiq̄ philofobi z sapiētes. sed nec catho-
lici tractatores q̄ constituēdis determinandisq̄
hominum desiderijs. iudices testes z aduocatos
assistere decreuerūt. sol̄ tamē legis publicum esse
vouerunt. suum p̄silium iuste vendere potuisse.
Cui⁹ inter cetera illa a philofopho ratō assignat̄.
qz iudex ipse z testis p̄munes sūt p̄sone z p̄ vtra-
qz parte constitute. Aduocat⁹ vero alterā tantuz
fouet partē. a qua licite honesteq̄ salariū erigit.
Dui⁹ p̄terea nobis ac sciētiāfici exercitiij excellen-
cia ex plurib⁹ illustrat̄ effectib⁹. Est em̄ mortaliuz
hoim̄ desideriu. vt ad id potissimū tendat. eodem
philofopho teste. vt veritatē agnoscat. Quare ad
ipm̄ in rebus agibilius audius hūana. p̄perat in-
q̄sūt. p̄sertim cum obeas hoim̄ cupiditates. que
a vero. que a iusto. plerūqz diuertere cōgūt. p̄pter
reuz hūanaz veritates. difficulter q̄dem veritas
ip̄a z iusticia agnosci pōt. Dicit dñs p̄ Ysaia p̄
pheta de hūana iusticia dicit. Tanq̄ pann⁹ men-
struate vniuerse iusticie vie vt humanā iusticiam
difficulter attingi z cognosci posse liq̄do demon-
straret. auarius em̄ q̄ iustius homies lites z iur-
giam mouent. Quia vt inq̄t sapiens. de⁹ fecit homi-
nē rectū z ipse inmiscuit se in finit̄ questionib⁹. Fu-
it ergo necesse hūano generi iurispitos p̄stituire.
quoz industria z expectata iurispicia. eas s̄n bel-
loz fragoribus questiones deciderēt. quas hūa-
na puerfa qz auaritia atulit. Laudant igit̄ pluri-
mū atqz merito diuersi honoz z tūm̄ illustrantur

iurispiti. q̄ et veritatē apiūt. z inter hoim̄ cupidi-
dines p̄ sue sciētie p̄iecturas z regulas. qd̄ verū.
qd̄ iustū sit explicant docet. atqz e tenebris ad lu-
cem vsqz deducūt. Quoz tanta vis est. vt hōnū-
q̄ eas veritates. quas vel natura. vl̄ industria ve-
nius astutia hūana. i damnū simul z penā. pecca-
ti humani generis occultas fecerit. ip̄i iurispiti
sui ingem̄ subtilitate ad reipublice q̄tez atqz no-
stram cōmoditatē reuelēt. Plurie siq̄dem verita-
tes incognite. plurie iniusticie impunitē manerēt
si iurispitoz. cessaret sapientia. z sua. querēdaruz
reuz studiosa sagacitas. p̄temptui aut nō vsui ha-
beret. Deniqz nemo vnqz dubitauit vez. z iustū
multo esse meliora q̄ falsū z iniustu. Esset em̄ ra-
tōni dissonū. si vez a falso. iustum ab iniusto vice-
ret. Quod itaqz funestū in republica sepe accide-
ret. si iurisperiti deessent. Quoz id p̄cipuū stu-
diū ē. iustū ab iniusto falsum a vero discernant.
Rursus q̄ necessariū humane reipublice hoc ex-
ercitiū fuerit eo patet. qm̄ vt philofoph⁹ inq̄t i
ethicis. sunt nōnulli homies pessime q̄dem p̄sua-
sibiles. q̄ non facile credunt nisi certissima videāt
signa. aut fortes habeant p̄suasiones. Aduocati
igit̄ plurimi sunt cōmendandi. q̄ s̄tute sciētie iu-
ridice certissimas vel p̄picias ymo fortissimas
p̄suasiones eliciunt z illa iudicibus suadent. ad
inuandum inocentiā z rep̄mendas puniēdasqz
violencias z iniusticias. Unde Cicero hāc viris
disciplina z extollēs. hec inq̄t ad om̄s res puatas

atq; publicas tuēdas instituta ē. Et iterum. Nec
ars tuta ē. hec honesta. hec illustris. q̄ sepe multe
republice salute facte sunt. Deniq; vt philosoph⁹
voluit. oēs artes inuēte noscunt ad supplendos
hūane nature defect⁹. vt libet exempli grā vnum
inserere. Natura em̄ ip̄a lapides. ligna. atq; fer-
rū pducit. sed minime domū efficit. quare recte z
necessario ars edificandi inuenta est. que idip-
sum supplet quo natura deficit. Simili mō natu-
ra parēs lana z linum. sed nō vestes pducit. salu-
briter ergo atq; necessario artes terēdi atq; suen-
di inuente sunt. Natura ergo q̄q; hōi instrumē-
ta loquēdi dedit. nō t̄m s̄tutē tribuit psuadendi.
Sed arte effectū ē. vt hoies studio ip̄o atq; mira-
bili artificio vi q̄dam dicēdi psequant̄. p̄cept⁹ vi-
delicet suos imp̄imere posse audientiū anūis. si-
cut natura minime dedit hoibus vim discernen-
di p̄gruū ab i cōgruo nisi p̄ gramatice sciētia. nec
vex a falso. nisi p̄ dyaletica. licet dederit instrumē-
tum p̄gnosendi verū a falso. videlicet loquelam
z intellectū. Dp̄otebat ergo p̄ p̄uersatōe hūane
vite et tollēdis in̄ hoies dissidijs vt nature hui⁹
defect⁹ suppleret p̄ iurispitōs q̄ ip̄m iustū z rectū
iudicibus psuadent s̄m traditas legislatōnes. z
nōnunq; iustum z rectū distinguāt. limitēt. z mō-
derent. s̄m p̄iculariū casuū occurrētias z legisla-
toris mentē. Que oīa perirēt. nisi iurispiti essent.
q̄ ea hoib⁹ suaderēt. Et vt paucis agam⁹ summa
est excellentia hūius exercitijs. quo ip̄a vn̄versa

lia statuta humana que generabilib⁹ atq; indefi-
minat⁹ verbis statunt̄. lucidius intelligunt̄. Nā
p̄ iurispitōz subtilē z ingeniosam applicatōnez
dictaz legū. ad causas p̄iculares mentez legum
interpretant̄. Et tandem vero p̄ hoc nobile aduoca-
tōnis officiū. infantes defendunt̄ opp̄ssi releuan-
tur. z vt paucis multa p̄bendam⁹. iusticia pe-
ririt si deesset q̄ iusticia allegaret. Et quibus faci-
le cognoscitur. quanta sit hui⁹ exercitijs honestas
quāta necessitas. quanta deniq; vtilitas. S; vt
affiniuz z amicoz sollicita instantia verba finie-
rat. cum mat̄ clamitans dicebat illud sapiend⁹. Si-
li mi si te lactauerint peccatores. ne acq̄escas. Et
tandem aduocatoz vitam ac exercitiū eozq; ap-
ta discrimina z picula. sequētib⁹ s̄bis distuasit.

La. xviii. de incōmodis z onerib⁹ exercitijs iurista-
rū et arū aduocatōnis in caus̄ et iudicijs. z de pi-
cul huius status z modi viuendi z de dānis que
ex illo veniunt reipublice. z an litigia nutriant̄ ex
aduocatoz copia. z an hūana iusticia pōt imple-
ri i iure naturali.

Iurispitōz eoz p̄sertim q̄ forēses cau-
sas agūt in iudicio quos aduocatos vel
causidicos appellam⁹. q̄ sit dānosū picu-
losū q̄ exercitiū. nemo apt⁹ q̄ aduocatus ip̄e vnq;̄
intellecit. S; z q̄ntū hoib⁹ sit inutile q̄ppe z p̄nicō-
sum. nemo rectius agit vit q̄ q̄ pro eius informi.
g. iij

nio aduocato indiguit. Diuis exercitij damna.
discrimia. atq; picula. nō facile enarrari possent.
Ex multa aut paucula quedā i mediū adducenda
decreuim⁹. In p̄mis naturā art⁹ atq; exercitij con-
siderare oportet. Est em̄ eius generis patrocina-
tio i caus⁹. qz difficile ē aduocato z causidico vnū
iuuare qn̄ altez ledat. Cui pulcre Ambrosi⁹ dice-
re videt. Qui nō pōt alteri subuenire nisi alter le-
dat. cōmodius est neutz iuuare. q̄ grauare alte-
rū. Cū sup̄ illo verbo Impio prebes auxilium
Augustinus inq̄t Callidi argumētatores z iuris
periti fallaces dum cupiūt dirari. vir p̄uaricatōis
periculū fugiunt. cōtrouersias actōnesq; causas
contra ip̄a iura vertūt. z vt aduersarios cohercet
ant iussionib⁹ lezū ad illudendos iudices ex q̄si-
tis exemplis. multiplices intellec⁹ z cauillosas a
legibus eliciunt p̄iecturas. qd̄ igif in eis laudem
nō facile inuenio. Tendūt em̄ linguā suam. que
spiritus sancti donū ē. Qua de re Augustin⁹ de se
ip̄so i libro p̄fessionū loquens ait. Placuit mihi
subtrahere misteriu linguē meeā mūdais loqua-
citatib⁹. neceteri mei exemplo. iam nō legem dñi.
sed forensici bella mercarent. et ex ore meo arma
furori suo accōmodarē. Rursus nō illis puto as-
sentiendū. q̄ negant causidicos lites nutrire. sed
potius p̄scindere cōtendūt. ex Ciceronis verbis
argumentū sumētes. que recte intellecta eos ledūt
Alit em̄ eos q̄ leges ignorāt voluptates z appeti-
tus suos putare legib⁹ iuari posse. z inde leguz

peritos p̄sulūt vt eis d̄ icant appetit⁹ suos legib⁹
sequi posse. Sed ea v̄ba qd̄ aliud sanare viden-
tur q̄ aduocatos lites gignere. dū voluptuosos z
cupidis hoib⁹ suadent legib⁹ posse explere. que
leges ip̄e vetāt. Quis em̄ tam amens est. q̄ leges
iustas asserat iurgia nutrice quas dicit. Cicerō i
eodē de legibus esse vicioz emendatrices. virtu-
tūq; p̄mendatrices. Sed ex mente Ciceronis eli-
ci posse. non leges sed legib⁹ abutentes q̄ sunt le-
giste. lites nutrire z educare p̄spiciuz est. Qui vt
nascan̄ lites spem victorie victis p̄mittūt addu-
centes innumera fallaciaz repagula. z astutiaz
obstacula sm̄ Policratuz. qui em̄ cecus nō est. li-
quido videbit. qz nō hoim̄ negocia. nō cause. nō
cōtrouersie suscitāt aduocatos. q̄nymo vt ocu-
lis cernimus. aduocati ip̄i casas gignunt. litigia
suscitāt. p̄trouersias fouēt. ymo mouēt atq; enu-
triuunt. Prebeāt huic veritati testimoniū ea loco
que certe brā dixerim. vbi si desunt aduocati. ibi
cause ip̄a quoq; litigia desunt. vbi vero aduoca-
toz turba i trepi t. ibi litiū anfractib⁹ tota ciuitas
ardet. nec domus aliq̄ a litigio vacat. Cū ego i
germaia vrbes q̄ plurias populatissimas quidē
atq; optia politia gaudēt. s. in quibus ciuis vn⁹
iurisignarus. i decidendis caus⁹ penit⁹ inceptus
totius ciuitati causas breui momento pacifice et
incredibili silētio terminabat. vbi nec assistentia
erat aduocatoz. nec allegatōnuz ingeniosa alter-
cacio. Stupenti igif mihi atq; querenti cur in tā

10

ra vrbe tam pue atq; p pauce cause agerent. que
due cause erat qnullus ibi aduocat⁹ adesset. re
sponsū tandē est cū facto modestoq; risu. vltimū
esse causā pmi. Addebātq; vt ego mibi pī inq̄ren
do satisfacere. ac si apte dixisset. pauculas admo
dū causas i tribūalib⁹ esse suis. cui⁹ rei illa erat
ratō. qz nullū q̄ eas pponeret aduocatum facile
admittebant. Profecto nō insulsū eoz dictū pu
to plurimū q̄ dez nequa q̄ plerūq; litigarēt. quin
ymo aliud forsan iniuste paterent. nisi aduocato
rū pntas adesset atq; eoz sollicitudo qui vicere
pollicerent. Nemo certe nisi insanus siue armis
bellū temptat. Quippe plurimi salui suere. qz ill
arma defuere. z lōge plures perire armoz fiducia
q̄ penuria. Tolle em̄ frenetico arma. prestabis z
vitā. tolle cupidis litigandi mīstros. simul tolles
z lites. Lupit em̄ ois artifex. vt philosoph⁹ in ethi
cis voluit. sua laudare opa simul z dilatare. Sic
poeta sua poemata laudata cunctis recipi optat.
sic faber. vt inq̄t Hieronim⁹. sua fabilia tractat.
studetq; sūmope vt tot⁹ orbis eis idigeat. Litha
rista deniq; oēs exoptat dies esse festo atq; solem
nes. armoz z machinaz artifex nuptiaz aut pa
cis tpa infesta bz. z generalit̄ de pace nō cogitat.
q̄ cū bello lucrat Nec aliū agit aduocat⁹. alienas
cupit z trouersias. ppi quoz causas eragitat qui
suas nō litigat. dissidendo litigādo lucrat. q̄ mē
dicaret si q̄erissime om̄s viuerent. Et vt paucis di
cam. defunt lites si defunt q̄ lites cupiāt atq; solli

citent. Deniq; Aplius ait. seruos dei nō decet liti
gare. Quō igit̄ alienas opes litigando querere
possum⁹ licite. q̄ nra primis offerre iubemur. vt
iurta dominicū z filiū petēti clamidē palliū non
negemus. Demū vero illud ergo verissimū puto.
qz lōge min⁹ reipulice xp̄iane nociūū videbit. si
iudicioz strepit⁹. si causaz deceptōnes nō habe
at. si aduocatoz penuriā patiat. q̄ si p causaz z
litigatoz atq; aduocatoz copias caritatis ordo
pereat. q̄ i litigando seruari minime pōt. Et iterū.
longe min⁹ perniciosum arbitroz. quos daz forsan
iniuste oppmi ob defensionis aduocatoz isq; defe
ctū. q̄ plurimos ymo ip̄am rēpublicā eiusq; q̄etē
tot tantisq; vt cernim⁹ litium p̄urbatōnibus cō
cūti atq; subuerti que veluti quedā incendia. cū
ctas reipublicas adurūt atq; cōfundūt. Postre
mo q̄s causaz. quis fori aut iudicial̄ strepit⁹ tam
auidius est. quē nō moueāt ymo terreāt plurimū
illa Bernardi verba. q̄ cum ad Eugenū ageret ac
eū inducere conaret. vt fideles ad diuinā legē dis
cendam sectandā qz alliceret. z aduocatoz astu
tias fugiendas esse oñderet. quotidie inq̄t p̄stre
pūt i tuo palatō leges sed iustiani. non dñi. iuste
ne etiā istud tu videris. Non certe lex dñi imacu
lata conuertens animas. Ea autē non tam leges
q̄ lites sunt z cauillatōnes subuertētes iudiciū.
Tu ergo pastor z ep̄us aiaz q̄ mente obsecro fu
sines corā te silere illā. istas garrire. Puto q̄ etiā
hec puerfitas te cōpellat ad dominū dicere cui

pheta. Narrauerunt mihi iniqua fabulationes. s; non
ut lex tua. Nec Bernardus de humanis legibus
et earum sectatoribus Rursus nisi fallor fallit. quod quod
quod litigandi officium assumit. et longe magis fallit
quod artes litigandi et contentendi eligit. in quibus propter
nocendi facilitatem quanto quis doctior. tanto ne
quior euadit ut de aleatoribus Policia. ait. Unus
gustus. forma inquit in eis est litigiosa. hoc ipso
laudabilior. quo fraudulentior. fateor enim vtilis est
iuris scientia. si eius professores intra eius limites
agerent. et legum terminos non transgredierentur.
Sed plerumque illis obutuntur. et falso legum intel
lectum et nouis interpretationibus sacris legibus illudunt.
Quod si secus ageret pauperes admodum et inopes fa
teor tamen felices viverent Ea de re sancti viri periculum
tam promptum imminere hoc exercitium tenentibus cer
nentes. merito perfectis et deo dicantur viris. ne dum fore
suum causam interdicerent exercitium. sed humana et legum
studium. Quare inter ceteras illa est ratio. ne videlicet
iuris periti magnam estimant eam iniustitiam quam ipsi
continent. et venerant et quam leges humane docent
respectu eius iusticie quam lex dei continet et venerant
Iusticia enim humana quam leges seculi perfitent. im
pleri indubie poterunt facultate et nature viribus. Quod
ex eo maxime patet ut alia taceam. quam Christus in euangelio
ex duobus naturalibus preceptis omnes leges et prophetas per
dere dicit. patet pulchre Augustinus deducit in epistola ad
Tholosianum. diuina vero iusticia non nisi superna gratia impleri poterunt. Quare ad hunc sen

sum verius quam paulo ante Ysaias dicebat de humana
iusticia. pannus menstruatus iusticie vestre sunt. Sed
nec alienum ab hoc proposito videtur quod dominus in euange
lio ait. Nisi abundauerit iusticia vestra plus quam
scribarum et phariseorum. non intrabitis in regnum celorum
Quod vti recte dici potest de humana iusticia quam quis
iuris periti et causidici astruere nituntur. ut Christus si
delibus suis dicere videatur. nisi abundauerit iusti
cia vestra plus quam scribarum et phariseorum. id est legistarum
et iuris peritorum humani iuris non intrabitis in regnum ce
lorum. Nec enim hec iusticia que ex humanis resultat
legibus sola ad salutem sufficit cum illa. ut philo
sophus in politicis voluit. solum reipublice terrenam
de iudine appetat. Cum gratia plurima que lex diuina
vetat et punit. ipsa permittit aut iubet. Unus Augusti
nus. hec lex que de regendis urbibus datur. multa pro
pterea pace aut permittit aut iubet que lex diuina gra
uissime punit. in concubinato atque usuris. demum in per
scriptoribus et multis aliis reipublice libet Denique lex ipsa
humana. ut permittit est contra humane et naturali
innitit. que nequaquam ad eternam felicitatem sufficit
sine speciali auxilio diuine gratie. quod aliter est sciendum
de diuina iusticia. que dei et a deo est. Dabo
igitur inquit mater pluribus persuasionibus finem. si id so
lum dixerim. quod humani iuris letant. cum rem ipsam
non habeant. quod nymmo sub iurisdictione iusticie obten
tu ipsa iura et iusticia persequuntur. ut recte de eis di
cat vera iusticia. filios enutrit et exaltat. ipsi ve
ro spreuerunt me. Tandem quis ille legista est et laici

dabimus eum q̄ ut in d̄t Augustin⁹. dicat clientu
lo suo recipe quod mihi cum tibi adessem obtuli
sti. redde aduersario tuo quod me iniuste p̄cōcinā
te abstulisti. cui⁹ opa. decepto iudice z circūuend
legibus vicisti. Longe saß euagatus sum i descri
bendis aduocatoz picul. sed expertus dixi. Tur
pe em̄ videbas patrono ignorare ea i q̄bus versa
tus est. Suasi ergo mihi matris his ymo diuiz
nis z monitōnibus edoctus. forensiū atq; ciuili
um causas z iudicia penitus deserere. Tūcti ergo
et supati z tribules ad aliud vite genus innocen
tissimū. vt dicebant. videlicet notarioz me trans
ferre verbis atq; suasionibus sequentibus nite
bantur.

Ca. xix. de notariis. tabellionib⁹. z scribis. z d
huius ar̄ laudib⁹. vtilitate. cōmendatōne ac ne
cessitate.

Tabellarioz siue notarioz ars et vniuersi
formula q̄ honesta. honorabil̄ et lauda
ta sit. ex pluribus p̄fertim i illius necessi
tate z vtilitate facile p̄gnosciat. periret si q̄dem ois
iudicioz tela nisi essent notarij q̄ acta z scriberēt.
periret ipsa veritas z fides in p̄tractib⁹ z cōmerci
is hoim. periret omis ordo i iudicio forensiū cau
sa z. nisi esset aliq̄ fidelis publica q; p̄sona cui iu
dex crederet de his q; ab vtraq; litigantium parte
aut offerunt aut dicunt. Item sūt instituti no
tarij ad confirmatōnem veritat̄. sed cum ipsa ve
ritas vbiq; sonuerit. ab illo ē q̄ dixit. Ego suz

via z veritas. Recta certe rōne notarioz officiu
valde laudabile erit. qz in veritatē z p̄pbatōne z cō
firmatōne. radicē z fūdamentū suscipit. Demum
hui⁹ ar̄ laudes z vtilitates ex eo patent. qz publi
ce vtilitati deseruiunt. Dinamq; nedū apud pe
daneos minoresq; magistratus creditum ac auc
toritatez obtinent sed apud reges et p̄ncipes z cū
cōta eminentia tribunalia acceptissimi z familiaris
sime existunt. quoz manibus ymo admiranda fi
de instrumēta. p̄uilegia. z littere ad p̄petue rei me
moriaz p̄ficiunt. Et post multa tempoꝝ secula. ex
horū sola notarioꝝ subscriptōne. indubitata
p̄bationem inducunt. Hi typum tenent euange
listaz xpi. q̄ eius gesta z acta i euāgelio tam fide
liter q; vtiliter descripserūt. Et vt ceteras hui⁹ arū
commoditates z laudes obmittā. q̄ illam exercēt
magna lucra. summos honores assequuntur. vt
breui tpe ac paruo labore. opulenta vtilitatē com
pendia adipiscant. z tandē ab omnibus honoran
tur. qz om̄s illis indigent.

Ca. xx. de miseris. calamitatib⁹ ac laborib⁹ et
pericul⁹ tabellionum. z tabellioꝝ et illoꝝ fraudi
bus z dolis.

Iter ceteras vite humane artes z modos
formulasq; viuendi scribarum atq; no
tarioꝝ artem miseram. calamitosam.
ac multis erumnis plenam. nemo ignorat. nisi q̄
tam felix fuit. vt nec lite in iudicio actor nec reus
extiterit. nec p̄trahendi gratia nisi illoꝝ misero

eguit. Breui igitur huius artis calamitates. infelicitates. labores atque picula adducemus. pauca ex multis colligentes. In primis igitur fatemur. habent tabelliones officium publicum. sed privatim exercent negotium. non reipublice seruiunt. sed rei familiari deserviunt non illam sed istam augent. et munus sunt persone. sed propria sunt lucra. Demum tabellarii ipsi seruos se esse publicos nouerint. quos iureiurando prestat astrictos. ut quotiens rogari eos a quo quod omnium causa contingat ferre eos testimonium oporteat. Neminis autem dubium existit. tam astrictos reipublice seruos. non esse illius dignitatis atque felicitatis. uti paulo ante depictus est. Eius vero artis labores. fraudes. doli atque picula. ex eo constant. quod natura ipsa impellunt homines gratia fide ipsam seruare. veritatem attestari. ac de illa libere ubique ferre testimonium. miseri tamen tabelliones soli sunt. qui non nisi pecunia de fide dicant ac rogari velint. Nec aliter quam proicio interueniente veritati fidem accomodent. pauper si quidem fidem petit veritatem. ille manum onera erigit iniquitatem. Turpis igitur est quod proicio turpiter accipit quod gratia tenet. Quo fit ut hanc vite formulam exercentes. ne dum iusticiam sed ipsam iniusticiam vendant. quare teste Augustino. nihil inordinatius esse potest. nam iusticiam vendere iniquitas est. iniusticiam vero rabiosa insania. In ceteris enim tractibus res vendita alienata a venditore. et transit in emptorem. sed in hoc infelici tractu nullam iusticiam habet notarius venditor. Sic miser artifex ipsam verita-

tem ad quam corroboranda erigendaque creatus est. et que eum honoratum reddit. in honorat atque vilificat. dum eam ut premissum est proicio exponit. Apud antiquos enim tabellarii alebantur a publico. eratque gratuitum officium. Eo igitur seculo aureo certe laudabile erat tabellonica ars. laudabile exercitium. nunc vero quod ad procium exponitur. merito in sordibus reputat. secundum Polycratum. Rursus notarius seruus est iusticie. que virtutum regina est et domina que ergo dominam suam vendit. ut perditior iudicandus est. Quot falsa ab eis prestatuntur instrumenta. prece quidem vel proicio. Quot tractus fabricant rei geste substantiam longe aliter scribes quam partes professe sunt. Quot falsas clausulas interserunt. aliasque iustas abolunt verba cancellant. dictiones viciant in multorum lesionem atque iacturam. Quot negligenter ne dixerim dolos. in iudiciis et tractibus committunt. An nos in dictiones diem atque locum pretermittunt nec testes adhibent naturam rei necessarios. litteras scripturamque diuersificant. Qua de re instrumenta suspecta aut dubia reddunt. Quot errores. fraudes et machinamenta ab eis admittunt. Ob quas res innumera litigia. immortales contentiones ibi nascuntur. ubi sopiri debuerunt. Demum per hoc colla non retinet et diuersa plerumque ab illis instrumenta edunt. Plerique vero litteras. tractus. et instrumenta super usuris et contra iuris precepta perficiunt. paruis facientes quod ex ea re infames inabilesque euadunt. Quot collusiones agunt in iudicio. quot deceptions

apud iudicē. quot falsas attestatōes. quot superfluas dilatoēs. quot acta inutilia scribūt. vt crescat regis stz pcessusq; in p̄cio augeat. Taceo qz excessiua salaria erigunt. crimē p̄cussionis nō verētes omnia p̄cio agūt. nec calamū q̄dem manu capiunt. nisi pecunia assit. taxas excedūt. de q̄bus Gregorius dicere videt. qz multo sceleratius ille accipit q̄ alius offert. Hi certe crudeliores sunt illis latronib; q̄ insidias adhibēt. Nazisti palā rapacitatis auaricia seuiunt. Ceteri enī hostes i suorū tm̄ hostium sanguinem armant alij in quorū dā hominum necem pecunias accipiunt isti ut crudelissimi carnifices ciuū amicorū cunctorumq; hominum oppressione letātur. z omnū litigatiū vitā extinguūt. Quid em̄ p̄dest iustū habere iudicē. sed rapacē notariū. Hinc Ysidor; ad delictū p̄tinet iudicis improbos habere mistros. His forte. qd̄ ad rē. locupletes sunt notarij nunq; egent. vbiq; honorati. qd̄ ego fateor. sed z illud. Licet ceronis sp̄ vez esse putauī. nil fore vtile nisi honestū iustūq; sit. nil honorificū nisi in p̄tū radice. que gratuita fundet. nā vt idē Cicero subdit. nullū emolimentū est fallere. nullū p̄modū lucris inhiare. splendorisq; nomē amittere. Adde. qz vtilitas illa familiaris non pōt tm̄ afferre. quantū auferre. Quia em̄ alia cā Hazabel omni sc̄lo maledicta erit. nisi qz eius nō vero testimonio Agab reuēniā abstulit naaboth. Ea de re eidem Hazabel dictū est. iussu dñi. canes comedent gazabel. De

niq; vt paucis multa p̄cludā. notari; cupid; rem publicā offendit. deū p̄temnit cui se iurādo astrixit. iudicē mētiēdo decepit p̄tes ledit. De his Augustin; dicere videt. qz siles sunt locuste aiali pestifero. Nocet em̄ mordendo. p̄sumit nocēdo. Nisi ergo abundauerit nr̄a iusticia plusq; similitum scribāz. sp̄nō habeam; p̄sequendi fructū iusticie. q̄ est regnū celoz.

La. xxi. de exercitō agriculture z de laudib; et commēdatōne hui; natural; z innocentissimi exercitij. z de vtilitatib; generi hūano ex illo pueniētibus z quō deo acceptū est.

Agriculturam optimū esse viuendi genus nemo abigit. nisi q̄ viuere nescit. Dic em̄ vite modus p̄mus omnium a deo altissimo est hūano genere tribut;. Dicitur em̄ homi In sudore vultus tui vesceris pane tuo. nec diris In sudore vultus alieni vt in ceteris officijs z viuēdi modis liq̄do p̄tigit. In quibus alieno labore alienoq; sanguine z sudore. plurimos pasci z nutrirī. quī nymo lasciuire videm;. Nequa q̄ em̄ deus homi hoc exercitium precepisset. nisi primū innocentissimum deinde ei gratissimū z agnosceret. Hoc deniq; vite genus veras naturalesq; diuitias gignit. Alia exercitia industriales. et vt ita dixerim adulterinas diuitias comparant. Igitur inter vtraq; diuitias illa est differentia. quoniā p̄me humanū genus sustinet. sc̄de corrumpūt. p̄me delectant sc̄de cruciant. p̄me satiant. secunde

b ij

agunt. Quod enim tam felice vite genus esse potest quam naturalibus insidere laboribus et possessiones agrorum quoad ubertatem per communi omnium usus deducere. Quam rem innocentissima cura, ceteras omnes noxias curas fugat. Besserunt agriculture usum, non solum antiqua prime etate, sed et omnium etatum viri prestantes atque clarissimi, nec modo publica officia, quinymo et impia magnaque fastigia huius cupidie atque dulcedine dimiserunt. Hanc Latho censorius exerceuit, de quo scripsit, optimus senator, optimus orator, optimus impator. Quem igitur pudebit cum cathone terram colere. Quis igitur turpe cogitabit quod ille pulchre elegit, quod propter rerum gestarum gloriam etiam in nostris hispanus preclarissime triumphauit. Denique ceteris huius mortalium vite occupationibus vacanthomines artibus, in hoc nature, in ceteris vacant sagacitati, in hoc sancte simplicitati, in alijs superfluitati, in hoc necessitati, in ceteris vacanti homines paucis aut nullis in hoc omnibus. Quam ratione ceteris viuendi modis iuste antefertur, teste enim philosopho, quanto aliquid est communius, tanto est preclarior. Est ergo illud vite genus eligibile quod pluribus profert et paucioribus nocet. Demum non parum huius vite preconiium auget, quod cessant in hoc viuendi modo et omnia diuine offensionis et peccandi incitamenta ac prompte actiones, que alijs negotiationibus sese vltro offerunt. Ut enim quidam ex sapientibus ait, Inter hominum vitia viuere et vitia hominum vitare, non tam preclarum quam rarum nec tam laudabile quam difficile est. Quis enim in agro

laboras aliena usurpat, quis deierat, quis blasphemat, quis superbit, aut quis irascitur aut iudet, quod optare sibi soli bona non potest quam alijs eueniat. Quis denique agriculture intendens inimicatur. Quid aliud odit nisi gradines, cui maledicit nisi tempestatibus. Quid denique auare cupit nisi ea que aliorum non sunt. Sed et quis fornicatur, que non ciborum preciositas, sed fames et paupercula mensa spectat, et demum ipsa lacertorum lassitudo, et diurnus torrens labor dormire potius quam lasciuire cogit. Rursus in ceteris vite occupationibus illud communissimum est, ut quanto homines plus emolumentum aut census habent tanto minus deo retributionis et honoris tribuunt, ita ut vix sit illud, prophete, quod satietas panis causa sit iudicium in homine, in hoc tamen viuendi modo plus omnibus deo redditur, et ut ita dixerim plerumque plus quam quis habet deo offert. Nonnumquam enim oblat deo decimis, expensumque deducit nil superest nisi labor, adeo ut plurimi anni etiam uberrimi, agricultoribus ipsis steriles sint. Recte igitur antiquum verumque in hispania proverbium fuit, quod agricolae martires habent, neque enim semel sanguinem fundunt, ut pinguiorem terram hominum visibus reddant, sed diem sudore et cruore madent, ut nos viuere possimus, et suis tormentis et assiduis cruciatibus foueamur. His ergo monitionibus sua debant affines agriculture vacandus, et si non personaliter per seruos saltim et colonos ut mos est plurimum viros illustrius. Sed non dum illi verba fini erant, et ecce mater occurrit hunc viuendi modum

sum opediſſuadens rationibus ſequētib⁹.

La. rriij. de agriculture incōmodis onerib⁹. z difficultatib⁹ z laborib⁹. z de aculeis z miſerijs huius ſtatus. z narrat pulcra de hoc vinēdi genere circa eius ſollicitudines z anxietates. z quō repugnat p̄claris ingenijs z quales debēt eſſe agricultores.

Laudat⁹ ſat⁹ nobis eſt agriculture vſus q̄ neceſſariū atq; delectabilē fore. nemo ē q̄ ambigat. habet t̄m aculeos ſuos. Ut em̄ inq̄t Plini⁹ in eo quē edidit de naturali hystoria libro. agriculturā innocētiffime atq; beatiffime vite quondā iniciū fuit. Nunc vero maioribus longe laborib⁹ nouiſq; vicijs obnoxia eſt. Ut em̄ in georgicis Virgili⁹ ait. z p̄mo a diuina ſcriptura didicimus nō vtiq; hō terre z agris. ſed fr̄a homini ſeruire debuerat. Hoim ergo culpīs effectū eſt vt terra poſſeſſorib⁹ ſuis ſine labore nō reſpōdeat z plerunq; laboriſp̄e fruct⁹ dulcedie careat. Mortalis ergo indigentia atq; neceſſitas. terra z ferro ſollicitare miriſq; blāditijs mollire coegit. In qua colēda quot labores. quot corpis. quot animi ſollicitudines. hoies p̄ferūt. nemo nouit. niſi q̄ terrā colit. a deo cui⁹ vix ſit illud Petrarche. Qui triticū ſemiat ſemiat z ſollicitudinē. Et itez qd̄ poeta dicit. qz granū plurimoz eſt. ſed anxietas ſeminand⁹ ita vt p̄p̄rieloquēdo ager animus ſit. cultura intentio. ſemen cura. et meſſis labor

Quas res agricultor vberime percipiet leta vindemia. dū t̄m cui⁹ prima z gradie pepigerit. Quot inutiles araturas. quot mortali⁹ hoim anxias curas agricultura affert. z quod p̄ ani circulū diligētis egit plurimis vni⁹ hore rubida tēpeſtas abſtulit. qz ſi celi tranq̄llitas adſit q̄nto plura ſemia ſit. tanto plures neceſſe eſt paſcas grues. pluresq; domi mures volucres deniq; hospites habebis inuitus. Nec em̄ notioza agricol⁹ ſūt quos neſcio qd̄ ad ſeminandū cogat. niſi qz ita diuina p̄uidētia voluit. vt z ſi labores. picula agricola expia⁹ laborare t̄m nō deſinat. quē ſpes plerūq; delectat ſine fructu. Demū vero illud certiffimū eſt. multū t̄m incredibile. qz i colēdis agris ornā dilq; vineis. vir fertilitas ſumptib⁹ equat. Adde qz vt Bregegius dicebat. bonū eſt agros colere. ſi nihil meli⁹ qd̄ fieri poſſit inueni⁹. Agriculture igit̄ hac noſtra etate operā dare nō eſt viri excellenti⁹ aut p̄ſtantis ingenij nec. p̄ arte nec. p̄ officio aut negotio ſz p̄ ocio z curarum alternatōne vel ip̄a cogente neceſſitate laudabile. Nec em̄ ars fr̄a facit meliorē nō qd̄ intellectū meliorē. vires intellectiuas. nō pficit. ſed exteriores exercet. Qua de re iuſte ſapientes agriculturā inter mechanicas computarūt vt inferius tangemus. Et hec putat̄ cauſa quare philoſophus i ſeptimo politicoz dicit agricolas mercatores ac artifices z mercennarios. licet ſint artes neceſſarie in ciuitate. nō t̄m eſſe. p̄ p̄ptes ciuitatē. quare nō veros ciues Ariſtotiles appellat

sicut et filiativos. sacerdotes. et bellatores. et iudica-
tios. putantur diximus supra in ca. v. Ut enim inde
vultus ex philosophis. natura studiosa pariter duz
multas mortalibus artes dedit. distinguit etiam in-
genia. et cui quis aptissimus reperit. illi recte insisteret
Indecens namque atque indecorum videtur. debile cor-
pus fragileque lacertos sed et docile animum habere
tes colendis agris insistere debere. Dulciter igitur est
atque officiosum aliud melius agere non valentibus
agros ipsos arare. sed longe salubrius foret non
agros sed animos colere. verum est tamen quod terrena aia-
lia terram amant. Rursus satis innocentia agricolarum
exercitia verissime fore puto si tales ipsi agriculto-
res forent quales antequam illi innocentissimi et simplicis-
simi erant. et quales eos debere esse legitur. non quales
expimur. Illi enim cum patientia et longanimitate la-
bores ferebant cum frugum abundantia deum laudantes.
cum sterilitate minimemurmurantes. sicut cum Job
patriarcha dicentes. dominus dedit. dominus abstulit. sit no-
men eius benedictum. Sed et tales primi illi agriculto-
res erant. quod ut cum propheta loquitur gladios vertebant
in vomeres. et lanceas in ligones. Agricole vero
nostri temporis aratrum. sibi. rastrumque vertunt in arma. non
modo defensiva sed offensiva. deum decimis reges
vencigalibus fraudant. fines fundoque confundunt. vel
sibi applicant ecclesiam non reverent. contra dominos su-
perbiunt. foros frequentant. pro seruos conducticios
agros colunt. sicut pro se ipsos in iudicio litigant. cum palie-
nos in agro laborant. et dum suum deserunt officium.

aliena pericula usurpant. De periculo avaricia.
superbia. pompa. ornatu vario. ampla suppellecti-
li. fraudibus denique. dolis. litigiis et versutijs. cum
cuncto negotiatores vincunt. Martires autem quo pa-
cto tales agricolam appellent non video. Causa enim
martirem facit potius quam tormeta. Agricultores igitur
nostri temporis martires terrene cupiditatem non christi dix-
erim. Et ut paucis agamus. sicut terram colunt. sic
penitus terreni sunt ut de his recte dicatur. Ipsi vero
terram lingunt et terram comedent. Nec de celestibus
cogitant quod spiritus de terrenis loquuntur et meditantur. Si-
bi invicem invident. alios abhorrent status. Sed
plerumque castigat eos deus in eo delicti genere quo
peccant. Dignum enim est. ut quod in terra que omnium elem-
entorum humilima et vberissima est. pro superbia et avari-
cia peccata eiusdem terre bonitate puniantur. Ideo dat
illis deus terram fructiferam in salugine propter mali-
ciam habitantium in ea. Quo fit. ut terra sui natura
fertilem. illorum iniquitas facit sterilem. Sed vir bona
mater dissuasionis agriculture verba expleverat
et ecce fratres. sanguinei pariter et amici. si nullus
genus vite placebat ex illis maxime que supra discus-
sa sunt. saltem mechanica sicut liberales artes seu
aliud vivendi modum etiam si foret aliquod exercitium genus
cui plebei homines se se referre solent mihi ipsi delige-
rem. idque sequenti persuasionem agere non erubuerunt.

Ca. xxiij. de artibus mechanicis in genere et utilitate
earum. et quot sunt artes mechanice. et qualiter earum

exercitia p̄sunt. ⁊ quō diuerse artes sub eis p̄pre-
hendunt. ⁊ demū deducit q̄ in dictis artib⁹ plures
viri clari eua serūt. ⁊ q̄ mediocritas vite mechani-
ce nō est despiciēda.

Epudiata sunt a te inq̄unt amici. ea viuen-
r di genera. que nobilioza atq; honoratōza
in hoc seculo vident̄. i q̄bus fere cūctos in-
geniosos ⁊ studiosos ac nobiles viros p̄sari cō-
spicim⁹. Si igit̄ oculis incognitis q; nobis caus̄
nullū ex supradictis eligere p̄ponis. nos q̄ te pluri-
mū diligimus. ⁊ posteritatē ex te q̄ maxime pop-
tamus. quā vtiq; p̄deres. si ad spiritualē vitā trā-
sires te plurimū nō modo rogam⁹ sed monemus
atq; hortamur. vt saltē artifex fias alicuius hone-
sti aut plebei exercitij. Sunt em̄ p̄ter noiatas ar-
tes ⁊ viuēdi genera alia q̄ plura exercitia ⁊ viuē-
di genera nō inhonesta. q̄bus ⁊ si plebeos hoies
p̄muniter videam⁹ deditos. alios tñ ingenuē na-
ture homines q̄bus ita forsilloz tulit aut ita vo-
luerūt. vel natura ip̄a inclinabat. sepe cōspicim⁹
artes exercitiaq; ip̄a delegisse. P̄reeligunt certe
nōnulli sub illa mediocri vitā agentes seculi hu-
ius breuē cursū innocenter trāsigere. q̄ sub mag-
nis statib⁹ piclitari. Adde. q; plurimū in eis ip̄is i-
fimis artibus clari eua serūt. q̄ tandem ad altiora
sepe vocati fuere. Non em̄ artes ip̄aq; exercitia
gios hoim virtutēq; penitus imutāt. nisi fedissi-
ma sint. Elige igitur aliquam ex mechanicis arti-
bus. quas ip̄sa omnium parens natura ad vsus

hoim p̄necessarias instituit. quas nequa q̄ ip̄sa
puidā gubernatrix natura nobis donasset. si nō
necessarias. si non vtilēs. si nō honestas iudicaf-
set. ⁊ suos sectatores beatos faceret. Sunt em̄ vt
nostri artes ip̄e mechanice septē numero. ad quas
cetera oia vite genera corp⁹ respicientia. teste phi-
losopho i politicis. reducūt videlicet lanificiū ar-
matura siue fabril. nauigatō. agricultura. venatō
medicia theatrica. Sub lanificio p̄opuluria vite
genera iccludunt̄. puta terēdi. torquēdi suendi. ⁊
que fiūt manu. acu. fuso. rota. fibula siue alijs in-
strumētis. ⁊ cetera oia que i materia. lana. lino. pel-
lē. pilo. ⁊ viminib⁹ p̄tinent. Armature p̄o ad ap-
tat quicquid armorū ē ⁊ quicquid ferro metallisq;
continetur. sub qua aurifices. metallarij. mone-
tarij. ac alchimiste militant. Vocatur autem ars
ista instrumenta non solum q; instrumentū vtaf.
sed etiā q; ex materia illa efficiāt plura instrumē-
ta. ad quam etiā pertinet omnis lapidū ⁊ ligno-
rum ⁊ arenarum labor. Nec duas species habet
architectonicam ⁊ fabilem. Architectonice par-
tes sunt cemētaria carpentatoria. Fabril vero sūt
partes malleatoria. fusoria. sculptoria. et multa
alia similia vite genera. Nauigatō vero continet
omnem negociatōnem in emendis vendendisq;
mercibus. ⁊ in illis mutandis tam domesticis q;
peregrinis. Alij vero mercaturam ponunt specie
per se. Sed philosoph⁹ eam sub nauigatōe desig-
nat. licet mercatura mltis modis accidat absq; na-

nigatōne. Sub agricultura vero quicquid in terra laborat intelligit. ad quae pertinet omnis agricultura et quicquid ad nemora ac pascua et ortos pertinet. Ad venationem vero ferae et occupatio aucupij. auiumque volatilis pertinet. Et generaliter ad eam pertinet omnis piscatura et venandi genus in terra. mari flumibus vel aere. Item ad eam pertinet omnis apparatus ciborum. saporum. potuum. Et generaliter omnia officia piscatorum carnificum. coquorum. cauponum. tabernariorum. Sub medicina vero ipsi medendi ars et chirurgia continentur similiter et apothecariorum. pigmentariorum turba. quibus iunge herbistas et balneariorum magistros. raso- res et similes. Sub theatra vero aptantur omnes artes ad ludos publicos et privatos ac diversa spectacula pertinentes. Ludi viuendi modo histriones. lutores. representatores. tragici connumerantur. Dicta est enim theatra secundum Ysidorum et Dugutio. a theatro ubi populus ad ludos conueniebat. fiebant autem ludi in theatro. ubi etiam gesta recitabantur. In gabelis vero choreas ducebant et saltabant. In gymnasijs lucebantur. In amphiteatro certabant pedibus. Et equis vel curribus in arenis pugiles exercitabantur. In conuiujs rignis et musicis instrumentis psallebant. et alea ludebant. In phanis tpe solenni deorum laudes canebant. Antiqui namque ludos inter legitimas actiones numerabant. quia tpe motu naturalis calor nutrebat in corpore. et leticia mentis reparabat. Vel quod magis credendum est. quia necesse fuit populum aliquando ad ludum con-

venire. Et voluerunt. ut inquit philosophus. determinata esse loca ludendi ne in diuersis pruatibus locis pruenticula facientes. probrosa et tumultuosa aliqua prpetraret. Duiusmodi vtiq; mechanice artes et viuendi genera honestissime a quolibet honesto viro valent exerceri. Nam ut sacra scriptura huiusmodi necessarias artes commendat in quibus ecclesiastico. In manu artificis omnia opera laudabit. Unde et propheta ait. In porta regis artifices negociantur. Aut si forte ceteras artes ingenio preditas pr optas. elige tibi liberales artes prsertim quatuor vltimas. quas mathematicas vocant. que plerumque magno splendore homines eas sectantes illustrant. Legisti sulphurium galli astronomum plurimum honoris et utilitatis attulisse romanis. Qui cum bello primi essent contra persas ea nocte luna eclipsata est. quo signo stupefacti romani deliberabant bellum non committendum. At sulphurium galli astronomus publice pronunciauit non esse malum omnem. adducens rationes astronomicas. quibus sua sit populum bellum re. quod effectum est cum ingenti romanorum victoria. Sic et apud athenienses cum sol pateret eclipsim. plurimi ne esset mundi finis timebant. Sed Pericles mathematicus pr rationes astronomicas patriam falso timore liberauit. de cuius scientie laudibus atque abusu lati infra agemus in. xxxvi. ca. Sed de mechanice et humilibus artibus. quod plures clari euasisse comperit est. Legisti lippium pictorem ita Alexandro fuisse dilectum propter faciem et statuam eius mirifice depictam.

De huiusmodi
pictore ab
alexandro
giberto.

De ro fno
gustione

ctam. vt eū ad magnos pueheret honores Quid
de hīstrionis arte dicem? Legisti de rosio hīstri
one q̄ tam excellēs in ea arte euasit. vt romani nū
q̄ meliorē illo testarent. Nam tam mira corā po
pulo opabat. et tā p̄clare ludos i theatro celebra
bat. vt ingentē romani populi dilectōnez et seque
ref a deo vt senat⁹ nobilib⁹ eum aggregaret Adde
Socrate ipm fotez sapiētie qui artē affectauit ci
tharisadi. i q̄ tā clar⁹ euasit. vt illā nobilē artē sue
ciuitati ignita sup adderet. Quid de Tito dicaz
qui a deo pauperi et fideli officio vacabat. vt pub
lican⁹ esset. et cū gabellas precio colligeret et fid
liter tamē i eo officio se gessit vt propter ei⁹ digita
tem probitatem et fidem creatus a romanis cōsul
fuerit i quo minifice se gessit. quid de. Clarrone q̄
carnificis officio fungebatur propter suas tamē
virtutes p̄sul a romais creat⁹ Et qd ista p̄ memo
ramus. Legisti ap̄d. Strabonem regi egypti filiū
natum esse qui nullo studio trahi possz ad artes
militares scilicet vel sciētificas sed inclinabatur
natura ipsa ad artes fabrilem videbatqz libenter
fabros et ad eos cum poterat declinabat idqz rex
cōspiciens de sapiētum cōsilio enim suo arbitrio
reliquit qui tam famosus in arte fabili euasit et
taz egregia machiaz et ferremento et p̄sidia patri
attulit. vt longe p̄ ei ex illa arte q̄ ex militia p̄fu
erit. Nō est despiciēda vita mechanicaz artiu. et
mltomin⁹ mathematicaz. Nā si ex electōne quis
mediocrē et humilē statim assumit. hoc certe p̄fe

De doctē.

De fite ḡ hūc
uro. dato

De bono
Carnificis
ḡ hūc dato

tōnis signū est. Beat⁹ em̄ p̄dicat q̄ in magnis po
tuit trāsgredi et nō ē trāsgress⁹ Tales ei sublimari
hic et i supna ciuitate merent. Cū Gregori⁹ erpo
nēs illud Danid. nonne cū paru⁹ es es i oculis
tuis caput isrl fact⁹ es. qz inqt paruus tibi fuisti.
magn⁹ coraz me fieri meruisti. Tāto em̄ p̄cisior.
q̄s apud deū existit quāto sibi abiectōr sit. Dinc
Lassiodor⁹. Laudata ē viroz sentētia q̄ reb⁹ mo
dū imponit. et nos humili⁹ cōsiderare docet. q̄ d
nobis amici expectat. qz plerūqz nō satiat q̄s bo
nū putat. Et itez optimū ē moderata gerere. que
nullus audeat accusare. Non est deniqz diffidē
dū de sectatorib⁹ humilium artium. qz in eo exer
citiō humiliter et fideliter agentes. facili⁹ q̄ in ma
rimis administratōnibus constituti. viam salut
consequi possunt. Adde. qm̄ deest illis materia.
desunt artes. desunt studia ceteros decipiendi. et
maligandi. Maiores vt inqt p̄pheta. sapiētes
sunt vt faciant mala bona autem facere nesciunt
Preterea alij ad alia apti nati sūt. quos forte sua
natural inclinatio ad parua inuitat q̄ si magna tē
ptant. deficiant necesse est. Debet ergo attendere
vnusquisqz in se ad quod melius natura incli
natur. Unde Ambrosius. Vnusquisqz ingenis
um suū nouit ideo ad id se applicet quod sibi ap
tum videtur. Et Licero Ad suam cuiusqz naturā
p̄siliū ē om̄ere uocandū. Et Seneca male respō
dent coacta ingenia. Reluctate em̄ natura. p̄tus
labor ē. Dis et fili⁹ amici et p̄ sanguinei persua

Custodoty

ambrosy

Cicero

dent aliquā ex p̄dictis artib⁹ q̄citi⁹ fore eligēdā.
Sed pia mater timida. z ex his que paulo añ au-
diuit stupida. ilico in hec verba prorupit.

La. xiiii. de suasionē in genere vite mechanice z
quō licet sint artes necessarie. tñ non ē necessariū
illaz habere exercitiū. Itē in rubricella sequenti
agit quare mechanice artes inuente sunt. z q̄s sūt
illaz finis. z quare sic appellant. z an sint vtilēs
ingenijs hoīm. z an artifices sint veri ciues z par-
tes ciuitatū.

Ateoz fili mi magna est vis q̄busdam hoī
f nibus in dicēdo. Nam tuo Licerone teste.
tāta est copiose dicentē v̄tus. vt q̄ quis au-
dit etiā si ea ip̄e sciat. noua se audisse arbitretur.
Quid em̄ p̄stant⁹ q̄ posse dicendo tenere homi-
nū mētes z allidere plerūq̄ voluntates ad ea aut
que ignoram⁹ aut alit̄ scim⁹. nisi certe p̄specta cog-
nitaq̄ res ip̄a esset sup̄ q̄ paulo añ locuti sunt
amici z attinētes tui. effecissēt. p̄fecto intima ver-
ba sua. vt tandē illis acq̄escerē. sed vez est fili mi
qz Aristotele teste. quedā falsa p̄babiliora sūt q̄b⁹
dam veris. Adde. qz vt sapiens ait. vbi plurima
v̄ba ibi inopia scz veritatē z iusticie. Quippe lo-
quar saluo oīm honore loquar tñ cū sapiente. qz
stult⁹ v̄ba multiplicat. Et itez Qui multū verbis
v̄tis ledit animā suam. Tñ Gregori⁹ sup̄ illo ver-
bo. Vir v̄to⁹ nō iustificabit. q̄ multa loquit iu-
stificari nequa q̄ p̄t qz dū q̄s qz p̄ v̄ba defluit. p̄

dita grauitate silētij. mentis veritatē qz custodiā
amittit. Habet em̄ hoc omis veritas. qz nō multū
nec ornad verbis eget q̄ simplex est. z simplicibus
p̄tentat v̄monib⁹. Tñ Augustin⁹. Satis est vt ver-
ba p̄gruentia non oris eligant industria scz pecto-
ris sequant ardorē. Hinc pulcre Tullius. ex ver-
boz splēdore z dicendi festinitate suspirō quedā
artificōse apparitōnis nascit. que maxime orōni
vim adimit Et Seneca. Nihil tam iniquū. q̄ ma-
nifesta verboz p̄paratō. apparet em̄ subesse nef-
cio qd mali. Redeo fili mi ad verba amicoz. plu-
rima certe adducūt q̄b⁹ te ad plebeā. ad fedā. ad
turpemqz vitā ducunt. Valūt em̄ vt aiunt vilissi-
mis te artib⁹ deturpatū. sed plerūqz habentē intue-
ri. q̄ egregijs artib⁹ aut nobili viuēdi mō imbu-
tū filijs carentē. Leca est em̄ nisi falloz hoīm que
plis p̄ture secunditatē pon⁹ q̄ v̄tus z vere felici-
tatē amico popat At igit. fili mi ne dimittas legē
matris tue. z i primis illud crisostomi cordi sem-
per habe. qz omnino iniquū est nobilioza ingenia
studijs deturpare miorib⁹. Noui ego vires intel-
lectus tui. quare vt cū tuo Seneca loquar ad ali-
ud te natura edidit. q̄ vt sis seruus cū liber eris.
Teste em̄ philosopho. artifex artium mechanica
rū speciē quandam seruitutis patit. duz intellectu
vigens q̄ liber est rebus intellectu miorib⁹ seruit.
Adde. qz i eis ipsis artibus doli. fraudes labores
z pericula non desunt. Unde apud machabeos
legitur. Omnes artifices z operarij iniquitatē p̄tri-
i

ti sunt. Cuius causā scribit sapiēs in puerbis.
qz opus instabile facit impius artifex. Dinc Iſa
ias. mltitudo inq̄thoim seducta p specię operis.
opus tñ iniquat̄ in manib⁹ eoz. Sed de singulis
huiusmōi artibus statim latius dicemus. nec dif
fiteor fili mi. qn exercitia ip̄a mechanica necessa
ria z vtilia plurimū existāt. sz an ideo eligant̄ cō
siderandū. Cloaca z em̄ atq; latrina z purgāda
rū vsus. q̄z necessari⁹ q̄z vtil̄ sit. nemo ambigit.
Sed an ideo a nobili iuvene ac bone indol̄ ado
lescente. a docto viro eligēda sit tuipse ani aduer
te. z iudicent amici tuiq; censores. Simile videt̄
illud apostoli. qz quedā in nobis membra necessa
ria sunt. min⁹ tñ honoratōra. Necessarie igit̄ sunt
artes mechanice ad politicā socialēq; vitā. sz nō
ab om̄ibus necessario exercent̄. Un̄ philosoph⁹
in septio politico z ait. q̄ exercētes mechaicas ar
tes nō pprie sūt partes ciuitat̄ nec ciues licz sine
artes necessarie. Principalit̄ em̄ non dirigūt ad
vritem que est finis totius politię bene ordina
te. Et hoc est q̄ pulcre ait sapiens in ecclesiastico
q̄ cuz mechanicas artes noiaſset ait om̄ s hī ma
nibus suis sperauerūt. z vnus q̄sq; i arte sua sapi
ens est. z sine his nō edificabūt ciuitas. sed nō se
debunt sup sella iudicis. z testamentū iudicij nō
intelligūt. nec palā facient disciplinā z iudicium.
sed solum opatōni artū vacabunt. Nec ille. Que
verba aptissime pbant mechanicas artes licz ne
cessarias ciuitatibus. suos tamen sectatores in

ptos efficerene dum ad iudicandū z p̄sidentū
sed z ad alios actus politicos. z cetera omia que
ingenij consilij aut discipline sunt. Sz hoc lat⁹
supra tetigimus in q̄nto capitulo. huius libri. Ar
tes igitur mechanice exercende sunt tñ ab his q̄
aliud melius non valent. Verum qz de mechani
cis artibus p̄mo sermo adductus est. deinde de
liberalibus artibus z mechanicis dicemus p̄io
de mechanicis. sub q̄bus omnes artes ad corp⁹
pertinentes continentur.

Quare inuenta sunt artes mechanice et q̄s il
larum sit finis.

Quāntum attinet igitur ad mechanicas
artes dignū est vta quadam radice cog
noscas. quare ars mechanica inuenta ē
z q̄s sit eius finis. z quare sic appellatur. et quot
numero sint. Igitur scdm̄ sententiā Aristotil̄ et
Dugo. i suo didascalicon causa inuentōis eaz
fuit. vt natura subueniret z occurreret humanis
necessitatibus z defectib⁹ corporalibus. Ex quo eli
cit̄ finis illaz oim. Ergo mechanica z artū finis
est. supplementum necessitatum z defectuum cor
poralium. Nam naturaliter nemo carnem suam
odio habuit. Videns igit̄ hūana ratō multipli
cem defectum carnis z corporum humanorū ad
occurrendum predicti defectibus cepit. vt sollici
ta cogitare i singul⁹ puenientia subsidia. Ut igit̄
facili⁹ meli⁹ z decētius valeret natura ip̄a p̄dicā
boim necessitatibus subueire. excogitauit multi

plices artes operatiuas in rebus exterioribus ad presidium corporis. ut artem lanificij operatiua vestium. et operatiua armorum decorio. ferro. et sic de alijs. Et sic patet causa inuentiois istarum artium mechanicarum quod fuit ex desiderio occurrēdi necessitatibus et defectibus corporalibus. Et finis illarum est supplementum ipsorum defectuum humanorum. Vocant autem mechanice secundum philosophum. et secundum Alfarabium et Dug. in didascalicon. quasi ad alterine. quod mechanice faciunt intellectum circa ea que non sunt propriae sue. Item quod opus artificis est segregata coniungere. et coniuncta segregare. Cum igitur hoc opus artificis non sit naturale. imitatur naturam ut potest. Ideo mechanicum id est ad alterinum vel non proprium naturale vocatur. Dis igitur visis. tu fili mi. tene spiritus animo tuo illam antiquorum sapientium sententiam. quam nullo ingenio viro aut de gloria et honore siue virtute certanti. conuenit uti artibus mechanicis aut seruilibus delectari exercitius. Adde. quod licet necessarie et utiles sint. et loco et tempore commendande. habent tamen aculeos suos. habent pericula et incommoda. que tanto nobilia hominum ingenia ad terram versus producant. quanto vires solius corporis erigunt. quoniam nemo plerumque aptores ingenio. inepti ad illa inueniunt. Rursus non carent dolis. fraudibus. et deceptionibus plurimis. ut singulariter et de singulis videre libet. ubi de vnicuiusque utilitate et laudibus ac incommoditate et miseria particulariter agemus.

Ca. xv. ubi particulariter agitur de prima arte

mechanica videlicet de lanificio et ceteris artibus que ei subalternantur. et de illius utilitate et incommoditate dulcibus et amaris.

Lanificij vero ars ut sapientes voluerunt. prima inter mechanicas esse noscitur. Sub qua textoria. filatoria. et quicquid lana. lino. pilis sericoque perficitur. et relique similes comprehenduntur. Naturam arum necessitas atque utilitas tam evidens est. ut nisi nudus incedere vellet. id ipsum non diffitebitur. Ad tegumentum igitur humani corporis pudenda operienda. sed et frigoris estusque iniurias repellendas. necessariam eam artem inuenit parvas naturam. parum certe innocentissimam. ac honestis viris nec minus feminis consentaneam. in qua nec membra deturpantur. nec artus plurimum fatigantur. Nec ars vitam protegit ac vitam instruit. Docet enim artifices suos cunctosque mortales. quam breuis fallaxque sit huius vite cursus. que ea. teste propheta. transit velut a terente vita nostra. Ceterum si versa vice huius artis infelicitates. miserias. atque pericula contempleremur. longe aliter sentiemus. Sunt enim nisi fallor textoria. filatoria. lanificia. sutorum. et aliorum que lanificio subalternantur. tot machinationum et fraudum figmenta et deceptionum genera. quot filorum numerola multitudo in eorum operibus reperitur. In primis igitur huius ministerij artifices deo altissimo ingrati sunt. qui dat eis niuem sicut lanam. id est tantam abundantiam ut ministraret eis lanam et niuem. ipsi tamen deum fraudant decima et primiti-

tia. nedū lane sed z hedoz. Rursus postq̄ deum
p̄tēperunt. facile putant. p̄imos ledere. idq̄ mlti-
p̄liciter agunt. Quis em̄ exp̄mere possit quot so-
phisticas telas conficiūt. quot filoz falsas com-
mitiones adiciūt. quot furta. quot rapinas cō-
mittunt. Texunt plerūq̄ laneos p̄anos. bonā fu-
rātes. inutilem lanā apponētes. falso pondere li-
brāt. Taceo fallacias i filādo. maleq̄ torquēdo.
dolosi terendo. falsos adulterinosq̄ colores in-
tinguēdo. Taceo deniq̄ sutoz fraudes ac furta.
q̄ vix nisi ex furto vescunt. Naz itaq̄ artū frau-
des atq̄ miseras sacra scriptura p̄memorat in q̄
ēsp̄ p̄phetā. Tere filij deserti q̄d faciūt. ordimim
tela. sed nō p̄ spiritū meū. Et alibi. Telas aranee
tererunt. Quare alius p̄pheta i eos vehementer
arsit. aitem. Qui intelligit te p̄cipitabit te. z telam
quā ordit̄ es fraudulent. Et Isaias. cōfundētur
in q̄t q̄ opant lanā z linū plectētes z recte nō terē-
tes. Si em̄ artifices auaricie seruiētes vestes con-
ficiūt lino lanaq̄ p̄tertas. dū idipsū nō modo ad
ad literā agūt. sed suis artib⁹ nō contenti. ad alie-
nas p̄iter trāseūt. Sūt igit̄ artes ip̄e z eis' similes
recte mechanice. q̄z mechanē z nō p̄ficiunt intelle-
ctū. nec viam p̄tutib⁹ parāt.

Ca. xxvj. de sc̄da arte mechaica. videlicet fabri-
li armatura aut architectonica. z de p̄tib⁹ eius et
p̄rogatiuis illarū. z de incommodis miseris.
z oneribus eaz.

Fabrik siue armatura sc̄da est ars mecha-
nica. sub q̄ carpentaria. lignaria. marmo-
raria. aurificiū. z q̄cquid lignis. lapidib⁹
aut metall' fabricat. Naz q̄dem artium summa
est necessitas atq̄ vtilitas. Per eas em̄ necessita-
tib⁹ hōim subuenitur. Nisi em̄ edificia foret. nec
hoies subsistere possent. omisq̄ politica cōuersa-
tio z diuin⁹ cult⁹ p̄derent. Quid em̄ pulcrū. quid
iocunduz in orbe foret. nisi vrbes. nisi dom⁹ nisi
templa essent. Nā homies velut fera aialia in spe-
lūcis latitarēt. Aurificū vero et meta lloz z seq̄ti-
um studia et artes. nō modo honesta sed iocūda
z vtilia sunt. q̄ vasa ad dei cultū hoimq̄z ornatuz
atq̄ obsequium parāt. Taceo de fabuli siue arma-
tura. q̄ fidelia arma ad expellendos hostes fabri-
cant. z alia plura que explicari sermone non va-
lent. Si igitur fidelit' dictas artes exercent. hone-
stissimā vitā agunt. p̄sertim si non lucrus s̄z ad
reipublice cōmune bonum intendāt. z victū non
questum inde querāt. Tunc em̄ beatus est talis ar-
tifer. et bene erit ei q̄ laborem manuum suarū mā-
ducat. Verumt̄n non desunt eas artes exercenti-
bus miserie. calamitates. labores atq̄ pericula.
Plene enim sunt dolis et fraudibus. Fabri vero
plerunq̄ sophistica nō vera fabricāt. blādos vo-
lneres cudūt. blāda arma atq̄ infidelia molles
gladios. z plerūq̄ torricos p̄ficiūt. carius fabri-
lia sua v̄dere conāt q̄z valeat. Rurs' arma v̄dūt
infidelib⁹. nec sua arte p̄tēu alienas inq̄rūt. De q̄
i iiii

bus ait Isaias. nunquid sculptrile et flabit faber. Quot falsas ferri fabricaciones et per calibet permutaciones. quot sophisticata ferramenta. quot falsas cementaciones. quot lapides lignorumque sculpture et picture falsas operationes machinant. Aurifices quoque quot metallorum falsas perneriones. quot sophisticaciones. quot dealbaciones. quot deceptorias alchimistasque operationes nec reatas transmutationes. quot metallorum ac monetarum falsas commutationes. quot inutiles et caducas deauraciones. picturas et coloraciones auricalci per auro. stagni. per argento. pestiferas vendiciones. quot mineraliumque falsas perscrutaciones agant et conficiant. non facile dicere possemus. Sed verum est illud Hieremie ad eos artifices. Confusus est inquit omnis artifex. in sculptilibus operibus suis. Fatemur igitur artes ipse vtilis sunt. humana corpora nutriunt. sed animos ad vitutes non inducunt. Implent superbia sed a mente non expellunt vitia.

Ca. xxvij. de tertia arte mechanica videlicet de navigatoria et artibus ei subalternatis. et de vtilitate et laudibus earum. Demum de laboribus. miserijs et periculis que eas comitantur.

Navigatoria siquidem tertio loco mechanicis artibus subalternantur. que eadem cum mercatura videtur. quedam singularia tam vtilia quam inutilia. tam dulcia quam amara habere dinoscitur. Illius autem necessitas et vtilitas ex eo patet. quam sine illa tota pene hominum societas. tota conuer-

satio periret. et cum nulla provincia aut ciuitas sola sibi sufficiat. veluti ad quam omnia vite necessaria et vtilia. per nauigantium suffragia facilius et aptius res omnes deferuntur. Habetque certe altera ab altera quod ei deest. ministratque quod superfluit. Demum omnes fere insule perirent aut depopulate essent. nisi per nauigationes aditus ad eas haberent. Adde quod secundum Aristotelem politica. necessarium est regno aut ciuitati bene ordinate. promptam habere nauigationem. si volunt esse liberi. Nam per nauigationem sunt habiles et parati ad laesendas et perpellendas iniurias piratarum et latunculorum. Nauigantes denique multa generi humano vtilia afferunt industrie et sagacitatis. Sciunt enim ventos agnoscere. portus eligere securiores. futuras tempestates preuidere earumque ortus et occasus presciunt. speculantur suo studio aduentus aduersatium nauium. Demum nauigationum vita innocens atque honesta est. Nam et christus nauiculam ascendit et transfretauit. Apostoli idipsum sepe fecerunt. Rursus ab illis omnibus cupiditatibus libidinibus. et voluptatibus que in terra ac ciuitatibus hominibus se offerunt segregati sunt. et tanto deo sunt deuotiores quanto proximiores periculo. Teruntur hijs ars ipsa non puas miseras. calamitates. labores. atque pericula. per unicuique recte respicienti facile intueri libet. Ea enim ars plena est miserijs. doloribus. ac fraudibus. Taceo eius pericula. Si enim deessent que naues fabricarent. nullus tanto periculo se exponeret. Quorum dementiam sapiens miratur. indiget

Non eras ratē in mari cōmittunt se et vitam suā
pro ligno cum mare piscib⁹. terram autē deus de-
dit filiis hoīm. Prim⁹ oīm romanis persuasit na-
uem cōscendere. Claudius cauder. ob hoc sic ap-
pellatus quod plurimum tabularum. et textus cauder
apud antiquos vocat. de quo dicit Seneca. nō
vtilē artē inuenisse. In primis itaq; nauicularij
seu hāc exercētes artē. naues de ineptis putridis-
q; lignis fabricāt. pro tempore duraturas. et dum ho-
mines se illis cōmittunt. subito dum ludunt ab-
sorbenr. Quod piculum ex fraude nauiculario-
rū. puenire dinoscitur. Taceo quot latrocinia na-
uigātes et pyrāte indies agunt. quot furta. quot
rapinas. int̄ quos nulla fides. nulla veritas. nul-
lus ad deum timor. nec ad primū amor repit. sed
quod potentior est. prouas scafas inuadit. In alijs vi-
uendi modis robatores sūt pessime conditōnis
in hac misera arte quod plura depredat. eo amplius
p̄miaf. et archipyrata ac magnaz classū p̄nceps
p̄stituit. Nec refero quot homines in mari submer-
guntur. aut certe interficiunt. nec ditanē nauigā-
tes nisi cū alioz spolijs. Pyratas em̄ et hostes si-
dei dimittunt. fideles pegrinātes et mercatores in-
ermes insequunt. Tandē nauigantes quos ap-
prehendere nō valēt. piclitari cogunt. Miser certe
genus hoīm in quibus nullū ē hūanitat̄ vestigiū.
Cum em̄ natura ip̄a impellēte. naufragantibus
homines p̄pariant. hi tñ naues piclitantes quos ue-
ri deberet rapiūt. dantes afflictōes afflictū. Adde.

quod vtilis et segura esset nauigatoria ars. si aer. si ven-
ti. si maris fluctus. si scopuli rabidi nauigantib⁹
obedirēt. Sed longe certior est tēpesta quod trāq̄-
litas nauigantib⁹. Deniq; pua sunt terre picula.
nisi maris discrimia expiantur. Non em̄ solū na-
uigantib⁹ pericula iminent ab hostibus. s; a ma-
ri. sed a piscibus quibus tutius foret inter homines
quod inter delphines cōuersari. quod carnes hūanas si-
tiunt. Et ut paucis agam nauigantes id habēt. ut
picul⁹ suis gaudeant. scriptū est per sapientes. quod na-
uigant mare enarrant picula. Dicit et p̄pheta di-
cebat. Ululate naues in die pauoris maris. Sūt
igit̄ he artes eatenus vtilēs et cōmendandē quaten⁹
eaz artifices eis ita vtuntur. ut iustitiam noscant.

Ca. xviii. de quarta arte mechanica. videlicet
de venatoria et artib⁹ ei subalternat. et de laudib⁹
et vtilitate eaz. et de laborib⁹. miserijs et picul⁹ que
eas comitantur.

 Venatoria quarta ars est mechanica. sub
qua omnis ferarum auiumq; occupatō
et piscatura. earūq; rez paratura cōtine-
tur. ut supra tetigimus. quarum artium vtilitatē
nullus ignorat. Est enim in primis delectabilatq;
ad exercitōnez deductōnezq; temporis accōmo-
data. et ad modestā hoīm recreatōnē instituta quod
pe et ad salutem corpis perutilis. si debitis loco
tempore sine bono eis fruant. Adde quod tolerāda
est si ob necessitatem pro pellibus et carnibus non

ob voluptatem sine strepitu et clamore exercetur.
Sed iam huius arti z vite incommoda. labores.
atq; miserias. simul z picula cōmemorē. In p
mis itaq; q̄s prudens gaudiū suū i fugacissimis
rebus collocat. Deinde venatū vacans meli-
oris negocij diem pdit. Quid de picul' corpis di-
cam. Quot foueas venatores percipites icurrūt.
a quas quoq; stagna. siluas. nō sine discrimine
pcurrūt. Reges vero z magnates. z si quotiēs ar-
mis nō vacabāt. venatōni sedabāt. Inter cetera
tū incōmoda. illud parū nō est. qz lassitudinez.
senectutē. pluresq; ex ea infirmitates nanciscunt
z vt dici solz paruo solatō plures mestitie cōparā-
tur. Quid dicā de t̄pis amissione. inutili occupa-
tōne. fructus modicitate. z tandem punibili vani-
tate. Que em̄ maior vanitas q̄ q post parua z be-
stiolā leporē natura ip̄a timidā tot currūt reges.
tot milites. tot cursores. tot buccina z z cornuum
clāgores. tot vlulantiū vociferatōnes. Et vt pau-
cis multa p̄hendam i scripturis sc̄tis neminez
sanctū venatorē legimus. Esau em̄ venator erat.
qm̄ peccator fuerat. Rursus inter venatores scri-
ptura sancta membroth cōmemorat q̄ robust' ve-
nator z opp̄ssor hoim appellat. Deniq; venato-
res siluas querūt. vbi venatōnis colore pegrinā-
tes spoliāt atq; trucidāt. hec est eoz venatō. hec
vucupatō. Taceo de alia venatōis specie opp̄ssi-
ua. arenaria cu; bestiis decertanda. Et vt paucis
agam venatores densa nemora z solitudines in-

quirūt. non vt vitam solitariam agant. cui se inep-
tos sciunt. sed vt feris z volucris cōuiuant. qz
hoim vite inhabiles sunt. Huic arti subalterna:
tur macellariorz ars. ceterozq; coquoz atq; cau-
ponū officine artes quarū vltus pot' voluptas
q̄ necessitas induxit. Esus em̄ carniū antedilu-
uū incognitus erat. Istoz artes vilissime sunt z
fraudibus plene ac dol' vt vnus q̄s q̄ expit. Ten-
dūt em̄ carnes putidas. ouē p castrone. bircuz p
ariete. caprā p capolo. Decipiūt i pondere. frau-
dant i p̄cio. z in re ip̄a seducūt. Quo fit. vt duz car-
nes vendūt. ementū corpa ledūt. De ceteris vero
huius arti p̄ibus multa dici possunt. puta de pis-
catura z vinoz cibozq; apparatu. in q̄b' tot cō-
mittunt fraudes. vt pudor sit eas commemorare.
Daz igit' artiū studia. ventri nō menū seruiunt.
Tolerant itaq; q̄ten' sufficiūt ad vite hūane ali-
mentū. z bonam corporis valitudinem.

Ca. xxix. de q̄nta arte mechanica videlicet de
Agricoltura z de parib' ei'. de cuius vtilitate dul-
core z amaritudine supra dixim' in q̄nto decio et
sexto decimo capitulis.

Ca. xxx. de arte pastoralis z de ei' vtilitate ac in-
cōmodis. miseris z laborib'.

Distorū q̄dē artē nōnulli agriculture. alii
venatorie attribuūt. vtrūq; sit. special' d'
ea agēd' ē hmo. Est igit' vtil' pastoz seu

nota

nemo inuenit

bubulcorum ars atque ad vite humane indigentiam sup-
plendam admodum necessaria. Sic igitur viuendi mo-
dus innocuus est. nemini officit nature operi iten-
dit. reipublice fuit. a multis est segregata facioribus
et a peccandi occasionibus aliena. contemplationi pri-
ma inutilibus actionibus obuia. eamque vite formulam.
sancti propheti sectati sunt. et sub pastorem nomine
reges et platos appellarunt. Quippe cuius nomine glo-
rioso christus nuncupari voluit inquit. Ego sum pa-
stor bonus. Clerum huius artis plura sunt incom-
moda. laboribus. atque periculis. Primum quod deus ut putamus
utilius hominibus foret homines potius amare. cole-
re et alere quam pecora. Amant enim quod nec se amari sci-
unt. nec amantibus vicem reddere possunt. Rursus
si aialia per te paueris. occupatissimum bubulcus
eris. si per alios pecora bouesque pascis. tu non pa-
stor modo. sed pastor suus eris. Sed et illorum fur-
tis. fraudibus et dolis necesse est credas. nunc peco-
ra mortua afferent. nunc a feris comesta. nunc in precipiti-
um dedita. sed et quotidie noua rumoresque ad-
ducent. ex quibus dolorem. inestitiamque percipies. Neque
eorum fraudes vitare valebis. ut recte de eis dicit
propheta. Omnes pastores prauaricati sunt. Et iterum
pastores suos pascit venus videlicet auaricie. Contra
quos alibi scribit. De pastoribus qui dilacerant
gregem suum. Adde. aialia ipsa que tanto pe-
alio atque custodis. multis periculis sunt. et posita. que tam
crebra sunt. ut plerumque totum gregem exhauriant. Cui
paucis igitur agamus. utilitas incerta est. certa so-

licitudo. dubium lucrum manifesta pericula.

Ca. xxxi. de sexta arte mechanica. videlicet thea-
trica et eius laudibus. et de partibus subalternis.
et de diuersitate omnium ludorum. et de illorum utilitate
damnis et periculis.

Theatrica vero ars ludos respicit. et dicta
a theatro ubi populus conueniebat. Nec ve-
ro vite formula toleranda. est si ludis homi-
nes ad eum finem vtuntur. quibus instituti sunt. Teste
enim philosopho. propter publicam leticiam homines
a prauis cupiditatibus et a nociuis voluptatibus
retrahuntur ut supra tetigimus. Conferunt denique
ludi ad recreationem humani corporis. ut vigorosi-
us laboribus et utilibus artibus vacare possit. Lu-
dus enim moderatus teste philosopho cibus est ani-
mi. Nam ut inquit Seneca. Socrates ludere cum
pueris non erubescibat. Et catho laxabat animus
curis paucis fatigatum. Idcirco legum perditores fe-
stos instituerunt dies. ut ad hilaritatem publice ho-
mines cogerentur. tanquam necessarium laboribus in-
ponentes temperamentum. Clerum plurime sunt hu-
ius artis incommoditates vanitates. miserie. atque
pericula. In primis igitur considerandum est. quia
ut mihi satis videtur. atque catholicos theatrica ars
minime ponenda nec nominanda precipitur. Nam
ut inquit Ysidorus. Spectacula crudelitatis inspectio-
nes sunt vanitatis. que non solum hominum viciis. sed
demonum iussionibus instituta sunt. Proinde nihil

debere esse xpiano cum circensi infania que dicitur
theatrica. nec cum amphiteatrica crudelitate. cum
atrocitate arene. cum lurruria ludi. Deū em̄ negat
q̄ talia p̄sumit. q̄ nymo fidei xpiane p̄uicator
efficit. q̄ id denuo appetit. q̄ in baptismo iam p̄-
dem renunciauit. i. dyabolo et opib⁹ eius. Lucius
silla ut inquit Seneca. p̄m⁹ i circo leones solutos
dedit. Pompeius p̄mus elephātes posuit ad spe-
ctacula. nec t̄m̄ cōmendant̄ bona rem egisse. nisi
bonū fuit more nouo p̄dere homies. Tū subdit
Seneca. Sāctius foret ista i obliuionē ire. Pre-
terea p̄siderēt frequētatores ludoz. q̄ teste Cri-
sup illo verbo. sedit p̄plus comedere et bibere et
surrexit ludere. deus nō dat ludere. sed lugere. s;
dyabolus dat ludere ne lugeamus. et dū ludim⁹
illudimur. Adde. q̄ lud⁹ nō caret illusionē. a q̄
nomē accepit. Tū Sarra vidit Israhelē luden-
tem cum Israhel quoludo ut inquit Augustin⁹ vi-
dit illusionē. que significabat deceptōnem. Pre-
terea demones delectant̄ i ludis vanis. q̄ vidēt
homies eis libenter intendere et a via x̄p̄tū deuī
are. unde i somno fuit a demonib⁹ dictū cuidam
romano. ut ludi i vrbe instaurarent̄ sc̄dm̄ Augu-
stinū. i. quarto d̄ ciuitate dei. Deniq; i ludis rara
est grauitas. p̄mpta est scurilitas. vanitas stulti-
loquiū. p̄ba ocōsa. mendacia. vane inspectōes.
libidinosē tractatōes. i. p̄mptu est leuitas. abest
modestia. nil aliud i bis locis accidit. nisi breuis
leticia. p̄mū gaudiū. magna temporis iactura.

puerū occupatō. Et ut quidam sapiēs ait. Ludo
rū expectator vanus. lusor insan⁹. q̄ nec honeste
genitur nec honeste cernit. a deo ut ignoremus an
sit lusor insanior. aut spectator. Rursus multū fu-
ere quos natura mites fecerat. sed spectacula vi-
cia docuere. crudelesq; effecere. nil em̄ potētius i
memoriā descēdit q̄ q̄ visu p̄spicit. audita faci-
le volant. p̄spectes herēt. etiā inuis. Fugienda
ergo sunt ludoz spectacula vbi ad horā gaudem⁹
ut diutius doleam⁹. et sp̄ videamus q̄ vidisse sp̄
displiceat. Porro ludoz varia esse genera p̄stat.
que docuitana q̄ illusio. Alij em̄ alijs delectant̄
ludis. q̄dam spectacula feraz. q̄dam histrionib⁹.
q̄dam palestris. q̄dam aleis. sed vbiq; vanitas.
q̄ em̄ thauros. quid feras publice interfici dele-
ctatōnis h; Quasi nō sufficiat belloz cruoz ca-
stris vrbibusq; dietim effusus. De palestris vero
atq; torneamentū q̄ dici potest. vbi inspector va-
niloqu⁹ miles insanior. fit em̄ seruus ton⁹ vrbis.
in quo ludo sepe vilior oim victor euadit. De hi-
strionū bufonūq; vita quid dici pōt. Nescio q̄s
insipiētior euadat an histrio vel q̄ de histrione ri-
det. forte q̄ pecunias effundit vanior est. Quoti-
ens em̄ histriones de se dños ridētes vident. toti-
ens ipi mirant̄ dementiā semirantiū. Sepe certe
histrionū aliquid fingit. quo falso audientes dele-
ctat se uere. Aleaz vero et tarillorū lusores a deo
spurcissimā artē exercent. ut i ea artē quāto doctō-
res. tanto nequiores habeantur.

losophus i politicis ait qz aleatores mortuorum
spoliatores z latrones turpes lucratores sūt. Lu-
cri em̄ grā obprobria sustinet Unde z Themisto-
des granissimos viros z reipublice curā gerētes
a ludis leuioribusqz solatijs arcendos decreuit.
ne respublica ludere videretur. Ipse deniqz dice-
bat sanctus esse ociari qz turpi solari. Ludos
ho innocios. ad recreatōnez z tpris deductōnez.
xpianis nō nego. vt musicis instrumentis. vt vide-
bis statim cum de musica agem⁹. que pmittant
p loco z tpe.

Ca. xxxij. de septima arte mechanica. videlicet
medicina. z de eius necessitate z vtilitate z laudi-
bus. Denū de illius abusu. laboribus z periculis

Medicine vero ars fateor. inter mechaicas
nobiliorē. tanqz a natura ipsa hoib⁹ do-
nata. qnymo vite hūane plurimuz neces-
saria. atqz a deo immortalī laudata et honorari ius-
sa. qz corp⁹z morbi curant. z vite interstitia con-
seruant. Deniqz huius artē natural. inq̄sitō p̄mē-
datissima est. Et vt paucis agā. vtil. admodū ac-
cōmoda medicina est. que nedū corpa ipsa curat
sed liberiorē ad vacandū animū reddit. Nā phi-
losopho teste. et bona corpis valitudine crescūt vi-
res animi. z bona corpis dispositō animā quoqz
iuuat z ad optia queqz disponit. Sed fateor lau-
dāda plurimū ars medicie est. si bonū subiectū
si ptuti deditum respiret. si deniqz idipm sciendi

genus optimū. ac naturalib⁹ scientiis. infallibi-
libusqz fūdamentū cōmuniū. pus medici addis-
cerent qz exquerent. Sicut em̄ vt aiūt. vnusqz-
qz id agit feliciter qd optime nouit. ita qz pncipia
medicie ignorat. cuius finis sanitas existit. vna
nū egrū reddat necesse est. Cūdi ego pluriōs heri
aromatarios hodie medicos heri barbary raso-
res. hodie morboz grauiū censors. heri herbas
ceteraqz materialia i apotecis cōmiscētes. hodie
in pncipū aul morbos iudicātes. Si em̄ etiā sa-
nado vix nomen boni medici qsqz assumit. quo-
nā pacto necando medicandi titulū vendicabit
qbusdā itaqz his similib⁹ me aliquñ febricitantes
visitātib⁹ atz ī media pollicētib⁹. sz z causas mor-
bi iudicare conātib⁹. illud ad Philip. vti actib⁹
aploz legim⁹. dicebā. Putasne itelligis que di-
cis. Quib⁹ dicētib⁹. Etiā ego itez cuz eodē eunu-
cho addebam. Quomodo scire poteris cum ali-
qste nō docuerit. Mira certeres est. Ut em̄ inq̄t
Hieronimus. fullones metallarij. fabri ligno-
rū cefores. ipsa quoqz vilia officia exercētes. absqz
doctore essenon possunt. nec exiri audēt que nō
nouerunt. sola est medicandi ars quam sibi pas-
sim vnusquisqz vendicat. Alij em̄ a crebro infir-
mantibus medicinam addiscunt. Alij i feminis
vt viros curent. Alij ab infidelibus audiunt. vt
fideles necent. Alij nescio qbus libellis legunt. vt i-
miseris corpibus vniformitē exequant. z vt aiūt.
vno collitio ab eis icognito. oim oculos volūt

curare. quo fit. vt cecus arte. natura videntem ce-
cum faciat. Hi medicinā nesciētes medicina ab-
utunt. et artē egregiā quā nō nouerūt. pfitentur.
Medicine excellenti et illustri nomie glorianē. q̄p
pe quest⁹ grā pecuniā vt finem querūt. Præmiū
certe vero medico nō modo exiguū sed sordidū.
et tāto labori impar nec ingenio dignū. Ex quib⁹
huius artis difficultates et incōmoda in p̄mptu
sunt. dum viris excellētib⁹ non credit et haec lau-
datissima arte abutētibus p̄mia dātur. Adde. qz
multa milia hoīm taliū medicorū insipientia aut
inexpertia forte moriunt. et dum vñū morbū cu-
rare satagūt. plures inducūt. Assuefaciunt mise-
ros egros. vt sine medicina viuere nō valeāt. q̄s
nisi alijs paradisi minime ip̄i tagūt nec degustāt
Letera hoīm genera felice aurā. bonāqz tempo-
ris dispositōnem optāt. Medici vero aut insanā
et pestiferam om̄s infirmos esse p̄ter se et suos de-
siderant. Quos quidem sapiēs similes dicit eis
q̄ funera ad corpora hoīm sepeliēda deferūt. Quos
Demosthenes Athenis damnauit exilio. eo solo
qz optabant plurimos mori vt inde lucz caperēt
q̄ cōtingere non pōt sine multoz morte. Luceo
quot morboz plongetōnes. quot pestifera po-
tōnes. quot infirmitatū cōminatōnes miseris in-
firmis ingerunt. et quos abstinentia aut simplici
victu q̄ppe vel herba si scirent curare possent. qui
sumptuosius vltra marinis q̄ppe adulterinis ma-
terialibus que ip̄i aut vendunt aut illoz lucrum

participāt curare potius inficere hūana corpora
moliunt. Rursus medici causas et naturas egrit-
udinū dicūt subtilit. dantqz sanitatē verboten⁹.
a deo vt sicut q̄dā sapiēs dicebat. cū eos audim⁹
mortuos posse suscitare. credimus paulo tamen
post cernimus inanē esse eandē sanitatē speciem
quā ilico insperata mors intercipit. S; quid plu-
ra. Absit vt de medicis quicqz sinistre dicam. In
manib⁹ em̄ illoz sepe meis peccatū incido. Itaqz
mibi ceterisqz mortalibus sanū foret p̄siliū eos
nō exasperare verbis. sed demulcere. obsequiis.
Quare nec ego sentire audeo q̄ om̄s clamāt. la-
trones em̄ siccarū. venefici. homines inhūanū oc-
cidūt. medici tñ humanissime atqz officōsissime
et solenniter interimūt. Et si q̄ aut diuino munere
aut nature vigore conualescunt. ip̄am diuinam
gratiā ip̄iusqz bñficiū pecunia vendūt dum sibi
sanitatē attribuunt. Nec indignant̄ medici qz eo-
rū artem mechanicā dixerim. Nam dicere possūt
incōgruē medicinā esse mechanicā. qz est d̄ corpe
hūano. et ea parte q̄ infirmat et sanat. Qd̄ q̄dem
corpus ē intellectiuū. Quib⁹ dicendū est s̄m Al-
farabiū. qz hoc nō pbat medicinā nō esse mecha-
nicā. Pr̄mo qz licet sit de corpe hūano. nō tamē
opatur i eo medicina. pp̄iescōm qz est itellectiuū.
sed s̄m qz est sensitiuū et vegetatiuum. Medicine
aut ad hoc valent. p̄mo vt iuuentur vegetatiua
potentia. et sensitua i operibus suis fateor tñ qz
aliquando accidit. vt inde iuuetur intellectua.

qz sedat doloribus liberius vacat opibus intel-
lectiuis. Scdo hoc patet. qm Aristoteles in libro
de animalibus tradit doctrinā de hūano corpore siml
cū doctrina brutali. tñ natural sciētia speculatiua
est. medicina vero est opatiua z mechanica.

Ca. xxxiij. de arte mercandi z vendēdi. que ip-
sa mechanica est. z sub nauigatoria cōtinēt z de
eius necessitate z utilitate. z demū de illius infeli-
citate. fraudib⁹. dol. atqz picul.

Mercatura vero que ad nauigatoria perti-
net. vñ admodū est ad supplēdas iopi-
as puincia z. z sine illa p̄meritū inter ho-
mines vix haberi pōt. Dui⁹ aut mercatorie artis.
tres sunt partes. vt ait philosophus i pmo politi-
ce. f. marelaria. id est p mare ferēs merces. que na-
uigatoria dici pōt Scda est oneratoria. Tercia ē
assistētia. qua qd assistit mercatorib⁹ i pecunie
z alia z rez cōmutatōnib⁹. que omēs mercature
species a Plutarcho crurib⁹ corpis hūani recte
cōparant. veluti em cura homis huc atqz illuc
discurrūt. p necessarijs hūani corpis. sic mercato-
res. p necessitate corpis reipublice. Rursus sicut
cor z tibiē sustentāt corpus. sic mercatores rem-
publicā suis mercib⁹ sustinēt. Ex qbus apte p̄pi-
cū necessitas z utilitas hui⁹ artē quare merito vt
ait Dugo. p̄mendabil est veluti q diuersas igno-
tasqz gentes conciliat. bella sedat. pacem firmat.
et tandem puata bona vel ad communem omniū

vsū inmutat. Est igitur mercatura non modo ne-
cessaria. sed accommoda. vtilisqz reipublice. z vt
inqt philosophus. non infimū viuendi genus. si
ipsoz mercatoz finis ad releuandas indigētijs
communis reipublice tendit. sed si cupiditas gra-
d⁹ mercaturam exercet. vix erit innocens. sunt em
eius artē incommoda z pericula plurima. idqz ex
eo maxime constat. quoniam scdm sententiā san-
ctorum. vix mercatura sine peccato potest exerce-
ri. Quis enim huius artē dolos. fraudes. iniqui-
tates et scelera narrare potest. Profecto non est di-
ctu facile. z si cetera taceam quot false rerum ve-
nalium laudatōnes. quot mentite rerum empi-
bilium vituperatōnes. quot defectuum occulta-
tōnes. quot false aut diminute mensuratōnes et
ponderatōnes. quot false mercantium commir-
tiones. quot mēdacia. quot piuria. Cōtra quos
inqt Ambrosius. Mercator seculi comparator
inferni. cur in fraudem z deceptōnem conuertis
nature industriā. cur affectas rerū defect⁹. cur op-
tas paupibus sterilitate z vt domui tue cōpar es
dolosam fecunditatez. Exploras quādo erit steri-
lior. puentu squādo rerum inopia. Nāc vocas
industriā. que potius est calliditas z cupiditatis
astutia. z qd tu remediū dicis. p̄meritū neqtie po-
tius z latrocinii est. Et seqtur Lucz tuū damnū
mltoz est. Et vt paucis agamus. omne hui⁹ artē
officiū z eo tendit vt ea vtētes lucris intēdāt. vili⁹
emāt. carius vendant. proximos decipiant. Nos

signat Valerius cum ait. insidiosissimaque fore artem que in opū sanguine pascit et mēdacis ut veritatis instrumento iuuat. haec fallacia quasi preclaris artibus gaudent. quorū fraudibus non tam altos quā seipos fraudant quae teste Crisostomo. quae simplicitate negociant. in omnibus prosperant. quae versatur in dolum eis omnia aduersant. cum scriptum sit in Ezechiele. Totā a niuersationem vite vertunt ad lucrum. ideo non pseuerabit substantia sua. Et iteque fraudabit eam pecunia sua. Taceo de usura que vix a mercatura sepaat. Ceterū de camporia sileo et pecunie commutatio. que huiusmodi arti subalternatur. in qua tot dolus. tot fraudes. tot rapine sunt. quot nūmos camporia habet ipse. Nam itaque mechanicae atque similitū artium sectatores ultra alia incommoda. teste philosopho. inepti sunt ad politicandum. Quinimo apud antiquos. huiusmodi artibus vacantes prohibebantur principare ne dum principatum. sed magistratum et consulatum. ut supra deduximus.

Ca. xxxiiij. de artibus liberalibus in genere. et de illarum moderata et abusu laudibus et damnis dulcibus et amaris.

Liberales vero artes plurimum fore utiles ad instruendos iuuenes et necessaria ad modum scientiarum genera nullus sane mentis dubitat. Nec tu ignoras. quae in puerili aetate illi imbutus es. quae ut nosti septem numero sunt. et in duo genera diuiduntur. quae prima tres primordiales artes vocantur

vel prima sciendi elementa. videlicet grammatica. dialectica et rethorica. Quatuor vero sequentes. scilicet astronomia musica. arismetica. et geometria mathematice appellantur. id est doctrinales. quae per certas demonstrationes docent. ut statim subiiciemus. Quare autem liberales appellantur et circa mathematicas que fuerint cause inuentionum earum. et que sit earum natura. utilitas. seu incommoditas. subiiciam. que etsi tibi nota sunt. volo illa tibi ad mentem reducere. ne illarum oblectamentum allecet. dum illis te totum exhibes. digniora atque excellentiora ad que illa ordinantur permittas. Appellantur itaque ut nosti septem ipsae artes liberales triplici ex causa. Primo ut distinguantur ab alijs illiberalibus. ut mechanicis et ceteris seruilibus. que ideo sunt illiberales. quia ordinantur ad corpus. Animam autem et intellectum male disponunt. Ipse autem liberales principaliter ordinantur ad animam. quam disponunt ad usus et actiones virtutis moralium et intellectualium. vel ad usum perfectissime virtutis. que est felicitas. Et quo potest elici alia propriissima causa quae vocantur artes liberales. videlicet quia sunt eas homo per se disponit secundum intellectum. ad optimum finem. vel ad usum virtutis moralium et intellectualium. vel ad usum perfecte felicitatis que est speculatio. Qui autem talia considerant naturaliter sunt liberi. quia non sunt seruales. cum intellectu vigent. ideo recte artes ipsae liberales dicuntur. Fateor tamen. si philosophum in octavo politicorum. quia utile et commendabile est participare aliquando. liberales artes

z mathematicas. quaz vsus ordinat ad exerciti-
um excellentiorz doctriarū vsqz ad terminūz. sed
ptinua z assidue exercere sei eis vsqz ad quantā
cunqz pfectōnem non unqz nocivū est. qz ptinua
p̄sideratō i illis retrahit aut simplicit̄ aut p̄ parte
ab vsu studii moral. Tercia vero cā est q̄re libera-
les dicunt. qz liberos id est expeditos et exercita-
tos animos req̄runt. eo qz subtiliter dererū caus̄
disputant. z de illis plerunqz que a sensu remota
sunt. Alia cā est. qz antiquitus tantūmodo liberi. i.
nobiles z ingenui i eis studere cōsueverūt. Ple-
bei vero z ignobiles studebāt i mechaicis p̄pter
peritiam operādi. Corpale em̄ opatō plus. zgruit
plebeis ocū aut z studiū nobilibz scōm Dugo.

Ca. xxxv. de p̄mis duabus liberalibus artibz.
videlicet grāmatica. z dyalectica z de earum ortu
et caus̄ quare inuēte sūt. z de illaz laudibz z vti-
litate ac demū de earū abusu z incommoditate.

Distōz egimz de liberalibz artibz i gene-
re. sup̄est vt in specie eas breui sermone
tangamus. Primo igit̄ de grāmatica z
dyalectica agemz. De rethorica vero in sequēti ca-
pitulo differemus. Uocant̄ itaqz tres ip̄e artes p̄-
mordiales. qz circa p̄ma literaz elemēta versant̄
Per eas em̄ aut de cōgruitate aut ornatu sermo-
nis aut deniqz de oratōnis veritate z falsitate p̄n-
cipalins agitur. Prima itaqz grammatica s̄m Al-

farabiū a litteris nomen accepit. que mater ē alia
rū artū. fuit aut̄ causa z modus inuentionis ei?
quoniā cum hoies in ordinate atqz ad libitum z
sine arte loquerent̄. eueniebat vt nedū minus bñ
conceptus suos exp̄mere. sed z minus apte audi-
entes intelligere valerent. quo fiebat vt tardi?
intelligere ac intelligi. ac difficil?
scientias tradere
possent. Qua dere curarūt sapiētes has incōmo-
ditates tollere. tradiderūtqz artificōsum loqueu-
di modū. vniformē q̄dem ac congruū vt om̄s cō-
ceptus hūani. demū cuncte doctrine p̄ eandē artē
aptius z liber?
significarent. z addiscerent. Cle-
ru z si vtil z necessaria ars grāmatica sit. quo tm̄
pacto inter sciētiās ā numeret̄. plurimi dubitarūt
p̄ eo qz grāmatica ip̄a solū circa peritiā recti ser-
monis versa ē. sermo vero transit. scientia autem
est de p̄manentibus. Adde. qz hec ars polire ling-
uam non animū. nouit nec intellectū dirigere. sed
labia. Accedit. qz non p̄pter se. sed p̄pter alias in-
uenta est. quare instrumentū sciendi poti?
qz sciē-
tia s̄m quosdā dici potest. Logica sc̄ba est liberal?
ars. que z ratōnal dicitur. ipsa em̄ diffinire. que-
rere. respondere. vera a falsis diiudicare. z subti-
liter disputare docz. Necessaria certe z vtil ars qz
s̄m Dugo. i didascalicon. per eas subtilibus ob-
iectōnibus latens veritas rperitur. Causa siqdē
inuentōnis eius p̄tilis admodum fuit. Luz em̄.
in phisicis plures subourentur opinionēs z con-
trarietates decreuerunt sapientes de modo alter-

candi artē tradere. videbant em̄ q̄ nō posset faci
le pueniri ad alicuius sciētīe certitudinē sine pe
ritia disputādi. Hanc Salomon oim̄ sapientissi
mus i puerbijs addiscendā admonet. dum nos
hortat vt̄ intelligam̄ sermones prudentie versu
tiasq̄ verborū. nec nō parabolas z obscur̄ sm̄o
nē. z dicta sapientū simul z enigmata. Que oia
vt̄ Hieronim̄ ad magnū oratores ait. dyaletico
rū z oratorū sunt. Sed z Augustin̄ p̄ eo inter ce
tera logica p̄mendat. q̄ exercitatoria politiora q̄
reddit ingenia. Sz̄ certe si dyaletice fructus. si fi
nes attendit. vt̄ q̄ repiemus q̄ potius ingenius
inaniter fatigat q̄ vtiliter pficiat. Nā et si p̄dispu
tantē viceris. nō fructū sed verborū folia cōseque
ris. Hinc Gregorī silogistice inq̄t disputare qd̄
aliud est q̄ verbis contēdere. z audietes subuer
tere. Abutuntur em̄ ea parte plurimi duz̄ confidē
tia clamoris verborū veritatē impugnant. Rur̄
quisq̄s ea doctrina versaris. necesse est cōtentio
sius loquaris q̄cquid p̄bare non potes. q̄ vt̄ in
quit Augustinus confirmatōnem sumit ab hoīe
q̄cquid non habet ex veritate. Sed et illud verū
est. q̄ sepe nimīū altercādo perdit. cum inq̄rit ve
ritas. quod sat̄ dolendum est. Idipsuz̄ quod ad
veritatē iuuandā institutū est ad eā obfuscādaz̄
occultandāq̄z cū hoīm̄ labore studio sissime que
rit. Vñ Augustinus i de doctria doctriana. ere
crabilem dicit artem sophisticaz̄ disputandi et li
bidinem rirandi quam admonet cauendaz̄. Si

em̄ doctrina foret pietas. nequa q̄s̄ sacre litere tan
topere eam detestarent̄ cum aiūt. Qui sophisticē
loquit. odibilis est. In ea certe. vt̄ ipse Augustin̄
ait. victoria verborū z ostētatio ambitōsa queri
tur. nec modo tardos. sed plerūq̄ ingeniosos de
cipit.

Ca. xxxvj. de rethorica que est tertia liberalis
ars. z de eius ortu z vtilitate ac laudib̄. Rursus
de eius abusu z q̄lis debet esse orator. et ad quid
valet eloquētia siue sapientia. z quō aliq̄n̄ ē mor
tīfera.

Rethorica tertia est liberaliū artū. sic dicta
r̄ q̄si ornat̄ sit locutōnis fm̄ Alfarabium.

Ueluti em̄ p̄ grāmaticā p̄grue loquēdi ar
tē addiscim̄. ita p̄ rethoricā ea ornate p̄ferre que
didicim̄. ex q̄ re potissima causa illius inuentio
nis sumit sc̄m̄ Dugo. Est igit̄ huī ard̄ summa
vis ingens laus. Nā vt̄ inq̄t Seneca. magna res
est eloquētia. nec adhu culli indulgit. vt̄ totā p̄in
geret. sat̄ est felix q̄ in aliq̄ eius parte receptus est.
Nec certe ornamentū est aliaz̄ sciētiarū. q̄ vt̄ in
quit Cassiodor̄. q̄cquid in alia doctrina p̄cipit. ab
ista. sub decore p̄fertur. Vñ i ecclīastico scribit̄.
Tuba et psalteriū faciūt melodiā. z supra vtrūq̄
lingua suavis. Et itez̄. faū mell̄ verba p̄posita.
Et rursus scriptū est. q̄ sapiēs i verbis suis mon
stra placuit. De laudibus vero eloquētie repete
que supra diximus in. xxxiij. ca. i p̄ncipio. sz̄ certe
hec ars plurimos fallit. dum suos sectatores di

cere nō scire docet. instruit dulciter verba carpere.
nō vtiliter sapere. Et dum verboꝝ suauitas que-
rit. vera rez sapientia amittit. atq; vtiā tantus
hodie est hoīm labor ad recte beateq; viuendū
quantus ad ornate. bene. politeq; dicendū. Hinc
simianus lactantius. vtiā tam mlti bñfacerēt.
q̄ bene loq; vident. Adde. q; pleriq; ea vtiā nō
ad salutē. sed ad perniciē. Acerbissime qdē illud
referendū q̄ppe z dolendū arbitroz. vt videlicet
ea que teste Licerone a natura data est ad bono-
rū hoīm p̄seruatōnē. i pestē z nocumentū vertat.
Simpler em̄ veritas z recta. splēdore aut verbo-
rū lenocinio non eget. q̄nymo vt Quintilian⁹ ait.
suspecta est cū ornāt. fingere nescit. Nam quō in-
quit fabricabit figmentū q̄ vix eliminatū depromit
sermonē. Ipsa vero pomata locutō pl⁹ p̄ferre q̄
p̄ferre solet. vt vey sic qd̄ qd̄a; sapiens ait. q; gar-
ruloſa dicendi festiuitas plus sonat q̄ valet. mlti-
tūq; habet vanitatē z vacui. Idq; Seneca nō ne-
gauit dum i declamatōnib⁹ ait. q; raro. hec in se
coeunt. vt eadem vox sit dulcis z solida. Hinc di-
dinus ad Alexandrū. artē inq̄t bene loquēdi nō
discim⁹ nec facundie rethoricoꝝ oratoꝝq; opa z
damus. cuius officiū est fabulātes sermonibus
figmentare mendacia. z innocentie fidē p̄ferre cri-
minib⁹. q̄ dum putāt se aliene laudis fructū p̄ in-
quā victoriā rapuisse. nesciūt se sue p̄scientie p̄di-
dissentitōzē. vt recte expian̄t illd̄ Lactanti⁹. q; multū
sua. Rursus velut ipsa artificiosa dicendi ars su-

os alumnos decipit sic z ab eis fallitur paremq; ei
vituperij vicem reddunt. dum eloquentē aut re-
thoris falso nomine glorian̄t. eamq; tanto fedius
deturpant. quanto nullam partē eloquentie attinge-
runt. Quippe noīari eloquentes delectant q̄ non
da; loqui inceperūt. ne dixerim didicerūt. Est em̄
modernoz hoīm ingens numerus. q̄ in eo se ve-
ros rethores perfectos atq; facundos oratores
euaſisse putant. si post pauculas q̄bus insuda-
runt grāmāte litteras. postergat ceteris p̄claris
scientijs que ipsam eloquentia; nedum illustrāt
sed conficiunt. ilico facundie studijs se dedant.
librosq; Liceronis z si vis nostri Quintilian⁹ p̄-
legant. Longe certe aliter idem Licerō moderna
deplorās tempora i eo libro sentiebat. quē de ora-
tōne ad quintum fratrem edidit. Longe secus et
ipse Quintilianus. cum de oratoria institutōne
ageret. rarum em̄ aut nullum fatentur optimum
esse ea etate oratorem. Cuius rei illā asserūt nō in-
sulsam fore causam. Nam oratorem inquit in
omī sapiētie genere p̄suadere oportere. vt que ali-
bi didicit. cū splēdore dicendi p̄ferat. adeo vt
q̄ verus oratorem audit. scire z intelligere plus q̄
ceteri arbitretur. Quod vtiq; nisi diuersis sapiē-
tie titul illustres. efficere nō valebit. Quo em̄ pac-
to i sacris lris ille p̄suadebit qui eas nusq; legit.
Quoue i naturalib⁹ q̄ Aristotilē nō vidit. Quō i-
morib⁹ aut iure cui li. porabit q̄ eaz scientiaz ne
dixerim expers ē. s; nec principia nouit. Ea de re

Licero mirari desinit paucos admodum fuisse oratores. cum eos aut omnia aut multa scire oportet. Que omnia homines complecti per se difficile est. Sic Augustinus in doctrina christiana ait quendam sapientem dixisse. quod oratorem oportet non modo delectare sed docere. nec modo persuadere ut flectat. sed ut vincat. Constat itaque ea omnia non nudis verborum folijs. sed multiplici sapientia comparari. Talis ergo eloquentia a sapiente plata. omni dulcore mellis dulcior est. de qua in ecclesiastico scribitur. Sapienter in verbis amabilem se reddit. Ut igitur presbiter laudate eloquentie quis assequatur. necesse est varia scientiarum suppellectili constitutus existat. Idque in proverbij Salomonis promouit inquit. Stude sapientie ut possis digne. proferre sermonem. Qua sententia contemptibilem asserit facundiam nisi scientia et sapientia fuerit condita. Fateor ergo. hominum mens hodie deprauata qui fumo et penitus obcecata est. adeo ut fratres. pro fructu capiant et fumo pascantur. dum se igni appropinquare putant. Hoc est certe illud tempus quod Apostolus ad Thimotheum presignabat cum poetarum fabularum ac signum. pro veritate ac sana doctrina fideles accepturos in spiritu deplorabat cum ait. Veniet ergo tempus cum sana doctrina non sustinebunt. sed a veritate quidem auditu auertent. ad fabulas autem pervertentur. Adde quod teste Augustino. Licero ipse et ceteri qui rethoricam docere passi sunt eloquentiam sine sapientia obesse plurimum. et prodesse nunquam. sapientiam vero sine eloquentia plurimum profuisse.

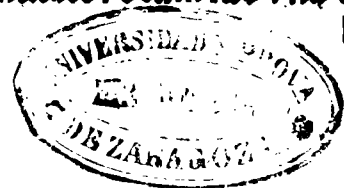
Hinc plus ipse vas electionis ad Corinthios se loquens parum fateetur se imperitum esse sermone sed non scientia et sapientia tantum tamen profecit quantum mundus capere potuit et humana ingenia sufficere valuerunt. adeo ut plus ceteris doctrina et predicacione proficiens. vnus ipse doctor gentium meruerit appellari. Ipse denique et si rethoricis coloribus non vsus quod vtebatur. adeo vtiliter disputabat. ut omnes sua sapientia superaret. Non vti quod vti ipse alibi ait. vincebat in persuasibilibus humane sapientie verbis. que ad eloquentiam referuntur. quare fideles summo pe ad monet. ne decipiantur in sublimitate sermonis. Nouerant enim quod ad eundem sensum Job dixerat. Frustra inquit homo aperit os suum et absque sapientia verba multiplicat. Nec id ipsum gentiles veteres quod eloquentie studia miro cuderunt ingenio negare videntur. Quippe arbitrati sunt eloquentia non debere iudicari atque laudari verborum solo splendore. sed secundum grauissimas sententias a vera sapientia sapienter elicitas. ut explicare libet. et gratia exempli dixerim. In conficiendo dyademate siue anulo absque proportione longe plus proferre videtur. quod carbunculum quod gemas. quod auro offert. quam artifex quod modo ea auro ligat. formamque simplicem adijcit. Omnis itaque referta gratia gemmis sapientie et sententiarum pondere proficitur non solis verborum flosculi. parum ergo substantie vel virtutis aut solide pulchritudinis orationi asserre videtur. quod solum rethorice et eloquentie vacat. veluti quod nuda et aliena preciosaque materia verba ligat

Qui vero non mendicādo, sed suo diffūdēdo p̄
ciosiora ministrat lōge pluris cōferre v̄sus erit.
Famula itaq; teste Aug. eloquētia sapienti nec
mirū, vt Hieronim⁹ ait ad magnū oratorē, si p̄-
pter eloquiū venustatē z dicēdi ornatū sapiētia vt
domia ea vtaf. z aliqn̄ de ancilla atq; captiua p̄-
pter eius venustatē faciat liberā israheliticā, que
z tam diu honorata incedat, q̄ diu dominā sequi
tur, sitq; p̄tempribil. cū sola absq; dñe splendore
p̄dire et placere gestit. Postremo audi qd̄ Augu.
dicat, ait em̄ qz eloquētie solū vacātes minime in
geniosi habent. Quid em̄ inq̄t, p̄dest clavis au-
rea si a p̄ire nō potest. Aut qd̄ obest lignea si p̄t.
Agam̄ igit̄ finem si illud vnū dixerim, qz si sine sa-
piētia eloquentiā p̄fitent, vanitati inniti fatent̄.
Nam nudo verboz ornatui vacātes, humanita-
tis studia se iactant affecuturos, cū em̄ teste sapi-
ente, vana sunt studia hominū, recte oratoz exer-
citia studia hūanitat̄ sunt q̄ppe z vanitat̄, dū va-
nitati sermonis incubunt quos pulcre idem sapi-
ens alibi digito tangit. Verba inq̄t, p̄ferūt pluri-
ma, multaq; indicendo z disputando vanitates
habentia. Sz z Hieremias ad euudē sensū, doc-
trina inq̄t vanitat̄ eoz lignū est argento inuolu-
tum, Lignum inquam siccū est atq; ariduz idq;
vt splendeat argento inuoluit. Nec aliter rethoz
q̄ba arida sunt veluti nullo sapiētie humore aut
sententiaz splendore humectata, quare vt fulge-
ant argento vnde eloquentie super inuoluūtur.

Duo fit vt verissimum sit eos studia seq̄ huma-
nitas qn̄ potius vanitas. Adde que dirimus in p̄-
fatōne huius libri que incipit, Uez vbi aliquid
dirimus vsq; ad medium capituli.

Capitulum tricesimum septimū de mathema-
ticis sciētiis i genere z de earum ortu z fine.

Mathematice vero doctriales vocant, qz p̄-
certas demōstratōnes quantitāt̄ p̄tinue
vel discrete docent, vt statim subiiciem⁹.
Da s̄ philosophus methaphisice connumerat, z
cuz illa cōueniūt, qz vtraq; considerat de quanti-
tate p̄tinua, sed disparit̄. Methaphisic⁹ em̄ consi-
derat de oibus quātitatib⁹, put sunt entia, vt ait
philosophus libro q̄rto methaphisice. Sed ma-
thematicus p̄siderat de quantitate vt d̄ subiecto,
z de illa p̄ncipalit̄ agit illamq; demonstrat. Et qz
quātitas multiplex est, aut saltē q̄druplex, ideo q̄-
tuor sunt mathematice. Prima em̄ z nobilior qn̄-
titas est circa dimensionē omniū celestiu, corpo-
rum i se z inter se, p̄ distantias z dimēiones adiu-
nicem, etiā respectu motus z situs illoruz, z circa
istam quātitatem versat̄ astronomia. Alia ē quā-
titas respectu auditus circa sonos et voces. Nā
hūana curiositas vidēs i sonis esse delectamētū
quesiuit cām ei⁹ vt sibi possz partē tales delecta-
tōnes facere z p̄tinuare, vt dicit Boet⁹ i p̄mo mu-
sice, vnde docuit quantitatē vocum sub vna con-

cordia et consonantia sonorum coniungere. et in vna p-
portione numerali deducere. et hanc proportionem et qua-
ritatem sonorum vocamus musicam. Tercia quantitas
respectu numeri versatur que dicta est arismetica. id
est virtus numeri. quia considerat quantitatem numeralem et
proportionem eius ut ait Ysidorus. Nec certe ars mag-
ne virtus est. quia nulla aliam triu indiget. alie vero
hac plurimum indigent ut ait Boetius. Quarta ve-
ro quantitas versatur circa mensuram que dicta est geo-
metria id est mensura terre. que omnium habuit finem Al-
farabium in egypto. Cum enim post nyli inundationes
possiones omnes obducerent. luno ad hoc ut de-
inceps possessiones certitudinaliter distinguerent. ce-
perunt terram lineis et mensuris metiri et parti ut
sic certi limites ponerent in possessionibus. A tali
igitur primaria mensura terre scientia mensurandi no-
mine accepit. que geometria dicitur. Postea vero cre-
uit inquisitio eius. et deuentum est ad lineas et circulos
et triangulos et ceteras figuras ad eiusdem artem profe-
ctionem.

Ca. xxxviii. particularis prima scientia mathema-
tica. videlicet de astronomia et de eius laudibus
et utilitate demum de illius incommoditate incertitu-
dine laboribus et damnis.

Astronomia itaque prima est mathematica.

a et quae antiquam mathematicam penultima breui ap-
pellabat. eamque utilem probabilemque habue-
runt. quia ut ait poli. natura illam inducit. ratio probat
et utilitas. et experientia approbat. quae hanc sequuntur

curiosiores sunt celestium ut inuestigent de singulis
que sub lunari globo continentur ut ille certe ad natura-
les effectus pronoscendos. Illa enim de siderum motibus
magnitudine et distantia pertractat. Euocat enim ho-
mines ab his tenebris et grosso aere et in superiores
illam lucidissimamque celi. domum tot lumaribus distinctam
oculos et animum inducit. Est enim iocundum fixas
stellarum imagines discernere et erraticas suis locis
notibusque designare. earumque coniunctiones. Demum
solis et lune defectus longe ante predicere et prauidere.
ex quibus plurima et modum sequimur. et non parua
picula et incommoda vitamus. Rursus non est du-
bitandum et motum celestium corporum plurimos futu-
ros reus exitus dependere. praesertim in illis quae ex no-
stro libero arbitrio non procedunt. Cuius secundum doctri-
nam sanctorum. non sunt culpandi quae naturales effectus
stellarum et planetarum nouerunt et praedicunt. Nam in ge-
nesi legitur lumina celi ad hoc producta esse. ut sint
in signa et tempora et dies et annos. Patet ex praedictis ex-
cellentia et utilitas huius artis. Verum secundum Alfaraba-
bium haec ars pro parte mendax est et hominibus ignota.
Quis enim hominum hodie nouit omnium et tam diuersarum
stellarum diuersas naturas et effectus et postea vir-
tutes ex omnibus miras. et cum certitudine deter-
minet eventus etiam naturales in elementis et elemen-
tatis contingentes. ut absque dubio dicere possit. ta-
lium stellarum coniunctio facit necessario siccitatem.
et talium coniunctio facit aquarum abundantiam.
et talium pestilentiam. et talium mortem diuturnam.

z taliū mortē celerem. indubienemo nouit circa
archana ista certū dicere. sed p̄ pieturas fallaces
asserūt aliqua ex his que contigerūt aliqñ z non
accidit vniformit̄ sicut dicūt. Et ideo Astrologia
iudiciaria fatua dicit̄ z isatiua a coz̄ q̄ sibi va:
cant fm̄ eundē Alfarabiū. Irridenda certe est tali
um hoim̄ demētia. vt scire velint que i celo agunt̄
q̄si concilio celestiuū interfuerint. atq̄ recent̄ inde
venerint. cū tñ qđ i t̄ra. qđ i domo vxoz aut soroz
eius egerit ignorēt. Noui ego quosdam astrono
mos vxozes habere non sat pudicas ip̄i tñ d̄ali:
az impudicia pietabāt. Pluria itaq̄ incōmo
da hūano generi ex his futuroz p̄sentationibus
mathematici asserūt. Sed vltra p̄dicta imminēt
alia incōmoda z picula. Nam raro difficulter se
ctatores hui⁹ art̄ intra moderatōnis metas cobi
benē. sed cupiditate quadaꝫ futura p̄noscedi ad
aduersa vanitatū genera eius vel amēto homies
trahunt. vt teste Polycrato. nō tam philosophie
species q̄ quedā impietatis disciplina sit z tandem
in mathesim. p̄ducta penultima p̄uertat̄. Dilatāt
em̄ plurimū filaterias hui⁹ art̄ vt constellatōnib⁹
z planet̄ nūmū vtut̄ attribuāt. z eis nescio quas
auctoritatē p̄stēt in contumeliā creatoris. Et iu
rta Apostolū ad sobrietatez non sapientes stulti
facti sunt. Celestibus em̄ constellatōnibus attri
buunt vitam z mortē ceterosq̄ euentus hoim̄ p̄
dicere conant̄. z cetera que pater posuit i sua pote
state non attendentes que p̄ p̄phetā de⁹ ad illos

irridens ait. dicite mihi que ventura sunt z dicaz
quia dii estis. Sic igit̄ mētes hominū futura pre
noscere cupientium illudunt. vt tandem liberiar
bitrij perimant libertatem. qui pariter et eis cre
dentes vtinam illud considerarēt. qz altissimus
sideribus ac stellis tantū dedit vigoris quantum
voluit. sibi tñ retinuit totius opificij p̄ncipatum
Que omnia ip̄i auctori deo exhibēt famulatū. Ju
rta illud. Celi enarrant gl̄iam dei zc̄. Adeo em̄ hi
hoies diuine prouidentie illiusq̄ bonitati z po
testati detrahunt. vt asserāt aliquem faustuꝫ aut
fortunatū esse posse ex cōstellatōne natiuitatis sue
Ad q̄bus. vt quidā sapiens ait. querendū esset an
credant ira dei q̄busdā plerūq̄ regna z dominia
ablata fuisse simpliciter et eius gratia z bñplacito
alijs esse collecta. Rur sus nō credūt qd eadem di
uina ira vel grā dei aut aliquoz p̄cib⁹ potest pla
cari vt bona data nō auferat. z mala merita non
inferat. que omnia in sacris litteris sepe facta esse
legim⁹. Quod si ea vera esse credunt. necesse est illos
etiam credere quia contra voluntatem creatoris
huiusmodi bona hominibus nō proueniāt. nec
eis auferant̄. sed infallibiliter v̄z sit cuncta bona
et mala mortalib⁹ ex dei bñplacito. p̄uenire. Cū
doctissimus Guillelmus cācellarius parisiens̄.
pulchre in eo quē de vniuerso libro edidit. refert
facere. qd cū vnus ex astronomis cuidā ex illis nati
uitatis p̄stellatōne magnā dignitatē polliceret. ille
ab astronomo quesuit nū si de⁹ nollet. ille digni

tate affecutus esset. Cui respondit nullo pacto id
effici posse. Rursus quesitum an si deus vellet astra
et eius naturitas possent impediri ne dignitatez as
sequerent. Similiter respondit negative. Tunc ille
Cum ergo vniuersum sit in dei arbitrio, totum ei committo.
Quod vero obiciunt luminaria celi producta esse ut
sunt in signa et tempora fatendum est in naturalibus. Er
raret enim medicus si fleuithomaret in certa lunatione
vel signo siderum. Signant ergo sidera futura tem
pora an naturaliter erunt sicca vel humida. Secus in
eventibus hominum quod ex arbitrio procedunt, et ratione di
rigi possunt. Tales enim astra non subiiciunt, pen
dent enim ex intellectu, quod secundum philosophum constat
esse ab extra. Fatendum est tamen quod inclinatue astra di
sponunt certos homines ad certos actus, praesertim
eos qui non resistunt passionibus nec sequuntur rationem.
Quo sensu dixit Ptolomeus, quod solus sapiens domi
nat astra. Stultorum autem infinitus est numerus. Sig
nificant ergo astra quedam naturalia in terra, nec
ad illa homines cogunt, quoniam nemo ea facile vitare pos
sumus, veluti exempli gratia eleuatio manus cum gla
dio signum est imminendae percussiois, nonnumquam tamen in
iocum resoluunt. Rursus aliud exemplum succedit, si
in capite alicuius vici aut strate vrbis videmus
ignem accensum et ventum validum ex ea parte certe con
iectam domum ligneam quam ignis et ventus petie
comburenda, tamen aquarum copia aut alijs remedi
is vitari potest. Quot felices principes quot vi
ros clarissimos sefellit, atque infelices reddidit bec

tam falsa et auida futurorum eventuum inquisitio. Te
stes sunt tres in ceteros omni seculo precelebres et
memorandi viri, Pompeius Crassus et Caesar, quibus teste
Licerone, chaldei omnes mathematici ce
terisque aruspices proclaro fine in patria morituros
promiserunt, quod an verum sit mestum est commemorari, fer
ro enim omnes celi duoque longissime ab Italia inhu
mati ferarumque montibus expositi fuerunt. Ea igitur at
que maiora quam prope et deteriora his, puenire assiduo
conspicimus, quos infelices astronomi praesagiunt.
Nec tamen humana mens futurorum auida auerti vult,
ne illorum nugis credat. Mira hominum leuitas, mira
credendi facilitas, verius dixerim fatuitas, quae
non parum Licero miratur quod longemagis mendacibus
quam vera dicentibus credunt. Leteris siquidem etiam pro
bis hominibus non facile fides datur, si vno tamen nota
bili sunt deprehensi mendacitatem. Astronomos vero
et praesectores melioris conditionis dixerim, quod
econtra accidit. Mille enim illorum in grauissimis re
bus mendacis, vna fortuita et alias futura veritas
fide praestat. Quo fit, ut aliud mirabilius accidat,
quod ut Petrarca ait, sine vlla suspitione mendacis
liberementiri possunt, pro quod semel potuerunt non
mentiri. Adde aliam stupendi et admirandi causam.
Cum enim diuina veritas scriptura sacra teste, nos
moneat ne praedicti praesectoribus etiam prophetis et haec praed
dicentibus credamus cum ait in Deuterono, Si
surrexerit in medio tui, propheta et praedixerit signum
atque portentum, et non euerit quod locutus est.

non audias verba, pphete. Temptat em̄ vos deus
an diligideum. Nihilomin⁹ eis ipis mathemati
cis quos non pphetas. non sc̄ros scim⁹. in cunc̄
credim⁹. q̄ pauca demonū forte p̄sagijs p̄dixe
runt. Duus deniq̄ exercitij picula ⁊ incōmoda
vltra p̄dicta ex eo conspicies. quoniā illa ⁊ artem
p̄fundamēto ⁊ scuto quodā sue iniq̄tat̄ mlti ve
nerant. ⁊ colunt. s. diuinatores. nigromantici. in
cantatores. arioli. aruspices. cōiectatores. chiro
mantici. Ut cunq̄ igit̄ sit oro te fili carissime hāc
arrē velut pestē fugene q̄d astra de te inq̄ras. sed
q̄d astrozum creator sanxerit bonis opibus expe
cta. atq̄ vt ad salutē tuā cedant iugiter roza. nec
ab his cōiectatorib⁹ veritatē spectes agnoscere.
q̄bus veritas ipsa ignotior ē q̄ tibi. Fateor enim
aliq̄ astronomie species laudata ē atq̄ putil. Cle
mētā tē teste Augustino. pon⁹ ē sciētia curiositat̄
q̄ doctrina pietat̄. Nec illā inculpam⁹ s̄ vtilius
sectādā dicim⁹ sapientiā naturālē. que etiā astro
m̄ artū heret. Illa em̄ naturali intellectui cōlona
est atq̄ conformis. p̄ quā naturalū rez anima
ta ⁊ inanimata ⁊ p̄ncipia. passiōes ⁊ eoz ⁊ que
celo ⁊ mundo p̄tinent. rōnes ⁊ effectus p̄gnosci
m⁹. ac multa ⁊ rez possum⁹ causas reddere que
mūdo miranda vident. Nec min⁹ iocunda ē inq̄
sitō p̄spectiue. ⁊ de ponderib⁹ tradita ratō. Fate
mur t̄m q̄ in his naturalib⁹ mathematicis sciēti
is. nō xp̄s. nō pphete sonāt. s̄ philosoph⁹. et cō
mentator. De q̄bus ad Damasum dicit Hieroni

mus. q̄ p̄hifici perscrutatores oculos in celu ⁊ le
uantes ⁊ vltra profundum terrarum i abyssō de
merguntur. i vanitate sensus. i obscuritate mend
ingredientes. diebus ac noctibus perscrutantur
multa vt sciant. pauca vt sapiant.

Capitulu⁹. xxxix. de sc̄da mathematica. videli
cet de musica ⁊ de eius laudibus ⁊ de vtilitate ac
illius incommoditate miseris ⁊ laboribus.

Musica vero altera mathematica ē. que vt
dixi p̄sonam multitudinē. p̄portōnuz su
a ⁊ quad̄ i m̄ eq̄litate vocum conciliat.
Nec certe apud grecos magno semp̄ honori
fuit. nec putabatur q̄s liberalit̄ eruditus nisi mu
sicalibus cārīb⁹ iinstruere foret. Quanta aut̄ vir
tutem Plato armonie tribuit ex his patet que in
thimeo tradit. At enim. quia potentissima artū
est musica. cuius armonia virtus est ad mitigan
dos dolores animarum humanarum ipsa s̄q̄ le
tificādas. sicut ⁊ ad ingerēdas eis oēs passiōes.
tanta s̄q̄ musicorū in commouēdis aimabus
vigor vt eas cogat mouere eopa sua etiam ad ge
stus insolitos. quibus motus interiores alteran
tur. Deniq̄ per armonias gratia contemplatio
nis ⁊ diuinarum scientiarum studia non medio
criter iuuantur s̄m Alfarabiū. Adde mirabile di
ctū. q̄ ⁊ in bellis equos ipsi musicales p̄centus
incitat. delfinos quoq̄ et cetera aialia letificant.
hāc socrates didicit. et adolēscētes erudiri iū

ea iussit. nō ad lasciuie incitamentū sed ad morū
anime sub regula. rōneq; moderandos. sicut em̄
nō ois vox sed tantū que bñ ꝑsonat ad soni me-
lodiā facit. ita z morū animenō ois sed q̄rōni cō-
gruunt. ad rectam vite armoniam ꝑtinet. Auget
em̄ laudes. qz nō modo delectabil' z vtil' est. qua
nedā spūs hoīm viuificant. sed instrumēta sunt
ad rectos bonosq; hoīm mores. cuius v̄tute ma-
ligni spūs cobident. Sed qd̄ plura. Animū a cu-
ris liberat. z quadam interna leticia ad exultatō-
nem in deum mentes humanas ꝑuocat. Cū d̄ ꝑ-
pheta exultabunt inq̄t labia mea dum cantauero
tibi. Sed iam audi illius incōmodū. p̄mo enim
eas quas diximus vtilitates q̄ musicam audiūt
consequunt. non q̄dem ipi artifices. Nam v̄tate
Aristotiles. audibilia foris mouent q̄ sensibi-
lia aut ꝑ se opabilia. Quinimo teste philosoꝑho
ꝑpter vehementiā multitudinēq; vocū ledit cere-
brū. ledunt spūs vitales cantantium. Quo fit vt
ad mores male dispositi reddant. quos Aristoti-
les banausos id est indispositos ad res intellec-
tus vocat. Rursus musica z v̄s eius ꝑ certas me-
lodiās ad molliciē disponunt. aliquando ad irā
aliquando ad diuersa alia. que distrahūt ab ope-
ribus virtutis z intellectus. quare senibus ac ma-
gnis z studiosis viris audire z iudicare. nō exer-
cere musicā ꝑceptū est. Decet em̄ vt sapientes aiūt.
graue virum nō modo manus sz voces cobibe-
re ad aliorum applausum. quod proprium histri-

onū est. Adde his que tangemus infra libro sc̄do
capitulo. xv. vbi de cātorib; ageť.

Ca. xl. de tertia z quarta arte mathematica vi-
delicet arismetica z geometria et eaz laudibus
z vtilitate ac de illaz incōmoditate. inutilitate. et
laborib;.

 Arismetica z geometria vtilē sunt; mathe-
maticē z vtilē ad modum. quaz altera d̄
numeris. altera d̄ magnitudinibus. In q̄b;
sc̄dm̄ varias relatiōes pariū vel impariū. item li-
nea z superficie. aut. corpoꝝ varie species nume-
roꝝ magnitudinūq; cōstituunt. que cognitō io-
cunda est. De q̄deꝝ artes vtilē certe z necessarie
sunt z i scriptura sacra plurimū commendate. qz
scriptū est. Omnia fecisti i numero. pondere z men-
sura. Sine em̄ nūero nihil agere possum; Cū em̄
inq̄t Ysidoꝝ tolle numez a rebus z oia ꝑereunt.
nec different hoies a bestiis ceterisq; aialib;. que
calculi ratōnem ignorant. Et idem de geometria.
Sine em̄ pondere deniq; z mēsurā nec possessio-
nes nec politie forent. Sed fateor he artes z si vti-
les z necessarie sint. non m̄ homies cōducunt nec
dirigit ad mores. nec ad felicitatē eternā. Quid
em̄ ꝑdest rez magnitudines ac extrinsecas qua-
titates agnoscere. sui vero ipsius intrinsecas q̄li-
tates ignorare. Quid rursus q̄ntus sit oꝝbis itel-
ligere. sed quantum sit eius creator nescire. Aut qd̄
ꝑdest oim numeroꝝ ꝑportōnes attingere. qd̄ nu-
merare multitudinē stellaꝝ. z omnibus eis nomi-

na vocare. si vicia. si scelera. sui ipsius non computat
Cetera igitur geometria est quantitate et magnitudi-
nem peccatorum attendere. illa quoque penitentiae calculo
diluere. Cetera illa est arismetica dies nostros di-
numerare et in quo defecimus computare dicentes. Fac
mibi domine notum numerum dierum meorum. ut sciam quod
desit mihi quod carpentarii has artes sibi vendicant
in quibus versus pericula. fraudes. et doli non desunt
Taceo de falsis mensuris et ponderibus. Cides fili
mi huiusmodi mathematicas artes fore alienas
ab artibus et scientiis pietatis que ad vitam eternam
conducunt. ad quas te dirigere omnia mea studia
tendunt.

Ca. xli. in quo sub breui epilogo recolligit au-
tor cunctas alias artes et genera viuendi in hoc se-
culo. in quo ostendit miserias labores et pericula.
omni statu. et docet eos omnes plures habere
aculeos. et miserias. quam gaudium. quietem et securitatem.
discurrens per omnes modos viuendi in hoc seculo.

Quoniam iam fili mi carissime si ea que au-
disti tecum ipse recolere et discere. explicata esse
omnia vite genera cuncta denique humana
temporalia quoque exercitia. in quibus diuersa moralium et stu-
dia tam sedulo et vehementer occupantur. Nec enim
puto me falli. quam humanus animus in illis non tam sati-
as quam cruciat. Si enim recte iudicas. plus in eis labo-
ris quam quietis. plus meroris quam gaudij. plus lucus quam
solacij. plus difficultatis quam facilitatis. plus periculi quam se-

curitatis reperies. que omnia opto tecum ipse conside-
res. Scio enim quam si minimam laborum difficultatem et
afflictionem propter immortali deo prouleris eorum que
mortales subeunt. ut sancto diuersis modis seruiant.
recte quod bene eris. Ceterum sub breui epilogo pluri-
ma tibi ad mentem adducam. Quis enim omnium viuendi
generum. ac humanorum exercitiorum et officiorum labores.
inconmoda. pericula. fraudes quoque et dolos facile
memorare possit. Sed ut breuioribus apud te utar
verbis. a summo culmine versus ad infimum. a cesare
versus ad bubulcum. a rege versus ad pastorem nulla
quies. nulla securitas. sed omnibus casibus. periculis. acu-
leis. laboribus innumeris subiiciuntur. cuncta frau-
dibus et iniquitatibus subiaceant. Regis enim aut ce-
saris clarissimum esse nomen non ambigimus. sed du-
rissimum officium et magis suare difficile. in excelsu
enim et ventosum monte ascendit rex que facilius fulmi-
na feriunt. Nam et si clarus regis titulus sit. restat ob-
scura. nec aliud est quam vitreum et perituum iocale curis
et periculis plenum. Demum reges delirant adulationibus. et
quod periculosius est retento regis nomine plerique tyranni
fiunt. quorum nonnulli multo iustius sub rege iusto age-
rent et tranquillo quam reges ipsi essent. Locum certe regium
nedum ignauum et perulans est. sed et periculosus. labo-
riosus. et utriusque difficilis. Quippe bonus rex. ser-
uus publicus et malus hostis illius. Adde quia
rex ea die qua regnare cepit. mori cepit. Aliis ei
vixit moriens. quod difficile creditur a regis hostibus.
Si que erat olim quies regi perijt. Sed de prin-

capū miseris hacten⁹ i scō huius libri capitulo
dirimus. Simile omnio de pncipib⁹. de ducib⁹.
z marchionibus. comitibus. baronib⁹. z ceteris
potētib⁹ cogitabis. q̄b⁹ illa indelibil⁹ est. qz z si
potētes sunt. posse tñ ne regnis subiiciant⁹ neq̄q̄
possunt. Letera hoim officia. status. artes z exer-
citia. breuiorib⁹ attingā v̄bis. Milites nō defen-
dūt sed depredant⁹. officiales ercoziant. thesaura-
rij sibi non reipublice thesaurisunt. Regia dom⁹
plena supbis referta mendacijs. impietas i pnci-
pū castris. qz iuxta poetam. Nulla fides pietasqz
viris q̄ castra sequunt⁹. Sed trāsire ad alios libz
Eques fatuosos. armiger paup dep̄dat pedites
luciosi inferni mistri. venator fessus cursitat in-
aniter. fraudat. auceps. piscator madid⁹ aquas
non terrā colit. custodes latrones i siluis. iustici-
arij i foris sicarii. ercoziant barbitonsor. ledit chi-
rurgic⁹. occidit medic⁹. apothecari⁹ sophisticat
aromata. iudices tribunalia vendūt. notarij regi-
stra falsificāt. litigijs se immiscēt canoniste. frau-
dib⁹ dirant legiste. fraudat orator. artiste supflua
curiose rimantur. theologi bona p̄dicāt. praua
agunt. mercator decipit atqz deierat. v̄ditor lau-
dat. vitupat institor. scriptores incorecte depin-
gūt. pictores falsa sculpūt. carnifices putrida v̄-
dunt. tabernarij ebrios pariunt. gulā gignūt. Sz
tam ceca est hoim mens. vt ad hec omia z si mise-
rijs. pericul⁹ erumnis plena. tamen vt ad quedaz
solatia ingentia properant. festinant. Currūt em

z discurrūt mortales non q̄dem p virentia prata.
sed p scabrosas sepes ac semitas diuersas. Qui
baz em ascendūt montes. trāscedūt colles. trās-
uolat rupes. trāscediunt foueas. ingrediunt⁹ ca-
uernas. alij rimant⁹ viscera terre. alij p̄funda ma-
ris penetrāt. alij opaca nemoz trāsfordiūt. alij ex-
ponunt se vend⁹ z imbub⁹ ac tonitruis z maris ac
fluminū fluctib⁹ z pcell. Alij metalla cudūt z cō-
flant. alij lapides sculpūt. z poliūt. alij ligna suc-
cidūt. z dolant. alij telas ordinant et terūt. alij ve-
stes incidunt z psuunt. alij edificant domos. alij
plantant ortos z vineas. alij succēdūt fornaces.
alij extruunt z cudūt molēdina. alij piscant⁹. alij
venant⁹. aucupant⁹. z tandē alij mercant⁹. feneran-
tur. In q̄bus omib⁹ nō deficit fraus. dolus z ne-
q̄cia ac etiā picula plura. Kursus alij meditant⁹.
cogitant. consilian⁹. z tandē decipiunt⁹. Alij p̄ten-
dunt alij p̄lant⁹. alij plurima aīo volūt vt diuer-
sis artib⁹ opes congregent z quest⁹ multiplicent.
lucra sectent⁹. z his labor corpis. afflictō mens. et
piclitate aie. Que omia hoim studia atqz exerci-
tia tā vana sūt q̄ diuersa. plena certe picul⁹ acule-
is. z laborib⁹. Qd pulcre n̄ negat sapiēs salomō
in q̄s. Lūqz me p̄uertissē ab vniuersa que sub ce-
lo sunt z que fecerunt manus mee. z ad labores
q̄bus frustra sudaueram vidi i oibus vanitatē z
afflictōnem. z q̄ non sit nisi labor z afflictō spūs
Et cōcludit. Luncte res difficiles. nec potest eas
homo explicare sermone. prout statim particula:

rius in sequentibus ea differemus.

Ca. xliij. in quo inquiri ca q̄rea p̄ma mundi origine boni et mali in quouis statu existentes diuersas miseras. penas. cruciatibus. plurimamq̄ mala et incommoda corporali passi sunt. Et breuiter enarrant calamitates in specie oim feremagis excellentiū p̄sonarū et vtriusq̄ testamenti.

Quam ceca sit mortalium curiosa inquisitio erga vite formam eligendam. satis per predictū conspicere libet. Audita siquidem sunt non modo in genere sed in specie eorum q̄ temporaliter. et in hoc seculo vitam ducunt. cuncta humane vite studia. exercitia. artes et officia. in quibus ostensum est parum fore dulcoris. plurimum vero meroris et afflictionis. Superest igitur pro huius ar̄ complemento vt eius rei p̄mo causas perquiramus. deinde a nascendi mundi origine plurimum et fere omnium magis excellentium. et egregiarum p̄sonarum miseras. penas. afflictiones. incommoda. mala. mortesq̄ deterrimas. particularius et notatim breui sed compendioso sermone narremus. nec modo sceleratorum hominum. sed et innocentium. vt dū vnusq̄sq̄ bonos similes et malos ea perulisse cognouerit nequa q̄ semagis aut exemplum aut p̄uilegium reputet. Quid igitur sibi vult q̄ nulla viuendi formula. nulla vite ars. nulla fors iustorum aut iniquorum hominum miseris laboribus et anxietatibus. cruciatibus ac penis careat. Lente q̄ quis interrogat. mecum

ignoscat. Si t̄m in d̄rendo aliquid dicere libet. illa fortassis inter ceteras causas summa q̄ ratio assignari valebit. q̄m teste Hieremia. oculi hominum ad auaricia et ad sanguinem innocentium fundendum. ad caluniam. ad cursum mali opis intenti sunt. Quos et Benef. libri. p̄clamant. qz vidit deus q̄ multa malicia hominum esset in terra. et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum. Et in p̄uerbijs scribit. pedes hominum ad malum currunt. Et iterum in Hieremia. De malo ad malum egressi sunt. quare recte eos mala sequuntur. q̄ mala cogitant et operantur. Quod sensit. Dauid cuius ait. Cōprehenderunt me mala quorum non enūerus. Sic Grego. Nulla d̄na b̄i aduersitas. si nulla d̄na iniquitas. Nec aliud clamabat sapiens. Corda inquit filiorum hominum replentur malicia et contemptu in vita sua. Et subdit. et post hec ad inferos deducuntur. Natura enim humana tam naturaliter deprauata est. vt ex se mutari non valeat. q̄re necesse est ea comitem mala. sequantur. aduersa. Hinc idem sapiens. nequa est natio illorum et naturalis malicia ipsorum. quoniam non poterat mutari iniquitas eorum in perpetuum. semen enim illorum est maledictum ab initio. Sed dices iuste quidem malos mala sequuntur. bonis vero p̄mia non supplicia debent. Sed audi quid sanctus Job dicat. si ipse fuero vobis. et si iustus non leuabo caput saturatus afflictione et miseria. Dumis enim afflictio pena est. secundo medicina illis supplicium. istis exercitium. omnium tamen vt ait sapiens. multa

est afflictō. Quod Apostol⁹ non negauit in dēns
ad thimotheum. Om̄s q̄ pie uiuere uolunt i xp̄o
xp̄i p̄secutōnem patiunt. Nec aliquē idem sc̄us
p̄iarcha excepit. cum ait. Homo nat⁹ de muliere
breui uiuēs tpe. replet multū miseris. Id em̄ hoī
bus summa rōne cōgruit. Nā cum mens hūana
ad eā ad quā creat̄ detē suspirat. agit diuina pro-
uidentia nos ad illa dirigens. ut i hac valle mise-
rie nullis gaudijs. nullis p̄speritatib⁹ merito de-
terur. ut t̄to uehemētius nos eterna illa nondū
habita delectent. quāto iā ista adepta cruciat̄ nec
aliud impator noster uerbo et exēplo docuit. in d̄
ens. In mundo p̄ssuras semp̄hēbitis. Sup quo
h̄bo Gregori⁹. nemo in d̄t sibi. p̄mittat. qd̄ euāge-
lium non. p̄mittit. Quis tā demens ille est ut sibi
in quouis huius uite statu detem̄ z gaudia pro-
mittat. quippe t̄bulatōnes et agustias euāgelica
ymo xp̄i uox cōminat̄. Superst̄ ut exemplis factis
q̄ probemus que uerbis attulim⁹. In p̄mis
igif̄ q̄ uera sint facile intuebitur. si cunctas hu-
ius seculi etates discutim⁹. si deniq̄ nostroz p̄s-
coī uitas ac studia. artes exercitia p̄scrutemur.
Memento sita q̄ sumus diez antiquoz. cogite-
mus generatōnes singulas. Interrogem⁹ patres
nostros z annūciabūt nobis maiores nostros z
dicēt nobis. Nā a tpe qñ diuidebata altissim⁹ gen-
tes. z qñ sepebat filios adam. omnis creatura
. omnis etas. miseris z erumuis plena fuit. In-
cipere autem libet a primo nostro prothoplausto

Is a demone seduct⁹ q̄ male p̄mutauit locū nos-
trū i seim⁹. Uxor h̄o eua q̄ male uersucis d̄mo-
num credidit. nos ipi patimur. q̄bus plurias affli-
tōnū miseris infelicif̄ trāsmisit q̄s sibi nobisq̄
uississet. si uoci creatoris obediuisset. Per quoz
trāsgressiones ab ipa mūdi origine om̄s morti d̄-
diti. nō modo mali sed boni. nō p̄uersi sed z iusti.
recti z innocētes. nō nisi sudorib⁹ miseris. et la-
borib⁹ uitam durerūt. Abel em̄ eoz filius inno-
cens a nocente occidit. Enoch iustus ab hac uita
trāssertur. Layn sagitta p̄fodit. Lamech p̄mus
bigamus excecā. Tubalcayn laboribus impli-
catur. z faber malleator atq̄ in cuncta opa eris z
ferri multiplicif̄ fatigat̄. Mathusalē sicut pluris
ānis uixit. sic multa frigora multa q̄ sensit disci-
mina. Noē ab ea quā plantauit uinea irridef̄ at-
q̄ centū annis in arce fabrica desudauit. uiditq̄
tremulus cataractas celi aptas. ruptosq̄ abyssi
fontes. Nembroch tyrān⁹ maledicif̄. z p̄sumptō
turrim edificantiuz cum eoz supplicio reprimif̄.
Abrahā tēptat̄. Lapis Loth in bello. Sarre uero
sterili deficiunt muliebria. Agar expellit̄. Bellis
insudat Ismael. Isaac ymoland⁹ p̄ multas mise-
rias senuit. Decipit Esau suis p̄mogenit̄. p̄moge-
nitus ipse a fratre frustrat̄. Sodomoz taberna-
cula uoxat ignis p̄supsit. Uxor Loth curiosa sciē-
di. phibita sal conuertit in statuā. Rebecca desi-
derio filioz p̄mitit̄. Jacob lucrat̄. a fratre insidi-
as patit̄. Lia licet secūda. lipposa dolebat. Rach

el pulcra dolorosa partu spirat. Dina indigne vi
olat. Sicchen mechat. Joseph a fribus venun-
dat. Ruben maledicitur. Simō z Leuīa p̄re va-
sa iniquitatē appellātur. Dam vero coluber. Isach
arasin. Benjamin lup⁹ rapar. Et vt breui⁹ aga-
mus filij Jacob de scelere pessimo accusant. Pi-
cerna pharonis impie incarcerat. Distor, suspen-
ditur. Adomina carnalib⁹ stimulis Joseph angit.
Popul⁹ isrl' in luto. palea. laterib⁹. ac huilibus
oneribus p̄mitur. masculi iubent⁹ interfici. obsti-
trix timore falsū dīc Moyſes cystea q̄sqz cōmitti-
tur. Egipcius i sabulo sepelit. ceteros i tēpestiua
mors affligit. musca pcutit grauissima. ranarum
multitudo. culices. brucus. lapides grandines
verant. tandē rote curruū subuertunt. atqz i pfū-
dū ferunt. z tenebros⁹ vorax p̄tus absorbet. po-
pulus ite furit simul z murmurat i deserto de por-
ta ad portā queruntur. idolatre iugulādi cremat
madab. murmurās ppls succēditur flāmis. Da-
than z Abiron terra absorbit. Lore ad centruz
terre ruit. igniti in pplm ferunt serpētes. occidun-
tur cananei. moritur Aaron i mōte. impugnatur
Balaam. Moyſes dilect⁹ deo extra patriā morit.
Dierico corruit. lapidatur a chor. succēditur Au.
z eius rex sub acervo lapidū submitit. Pugnat
Josue. senserūt de celo lapides. amorrei. Aloch i
ventre pinguissimo gladiū dereliquit. sexcētos occi-
dit vomere Sangoz. p̄mūtur Sebee z Salma
Abimalach septuaginta fres sup lapidē regnādi

cupidine occidit. eiusqz cerebry nō multum post
mulier p̄fregit. Zepte filiā immolat dicētes thebo-
leth iugulant philistini asini mādibula sternunt.
alij cum Sampsonē tēpli ruina cōsumunt. filij
Beniamin occiduntur. morit Abimalach. siet an-
na. cesus ē isrl'. finees z Dfini moriunt. cecidit
Neli. Solias p̄mitur. a David. p̄nt philistei ca-
dūt sacerdotes. Percutitur nabal. p̄mitur Jona-
thas. Saul armiger se fidelit ne dixerim ip̄uden-
ter necat. trāsfoditur Asael. Abner occidit. Mi-
syboſeth claudus decollatur. Josobeth pcutitur
Dza vincitur. Urias. bñ fuiens luger. Thamar
amon penas luit. p̄det Achitofel. lancea foditur
Absalō. David p̄dū hostē cernit. occisum filius
plāgit carissimū. currit Achimas ad malū. decolla-
tur Suba. Enūerati a David p̄nt sñ culpa inēfi-
citur Achomas. occiditur Joab. idolatrat Salo-
mon. q̄ cūctos sapia vincit a muliercla deuicitur
sp̄nitur Roboan. Jeroboā maledicitur. dolz Af-
sa vris Labri. timet Delias occidit. pphete. Mi-
cheas sagitta cecidit ochozias. vrūtur qn q̄gena-
rij. irridet caluicō Delise. pueri vris laceratur
lep⁹ Naaman anxi⁹ medelā querit. punit Diezi
corruit Jozan. feritur Sēnacerib. egrotauit Eze-
chias. dies ei mori p̄dicitur. eruūtur oculi Sede-
chie. polet Esdras lugz Neemias. abijcitur vt be-
stia Nabuchodonozor. occidit Balthasar inno-
cēs accusat Susana. Jonas i pelago recluditur
Thobias dolz cecitate. p̄stolat Anna. Sarra laz
m iiii

maſ. In piculo Judith conſtituit Dlophernes,
quem vix terra ſuſtinebat. a femina capite trunca.
Clauſi repellit. pallet Deſter. ſuſpedit aman de
cidit potens Alexander. oppreſſit Elezar. occidit
Antiochus. periit Liſias. corruit Michanor. Ju-
das occubuit. pditur Jonatas. Simeon punitur.
Eliodorus flagellat necat Dimas. occidit Liſa-
machus. Machabei torquent. Job diuerſis pla-
gis pcutitur. z iſterquiliniu tanq̄ dulci lecto me-
ditatur. Paucula ex multo ſufficiat eoz q̄ in vete-
ri lege afflictu z t̄bulati ſunt. Taceo eos anūmera-
re q̄ ſub euāgelio z lege gr̄e diuerſi peniſ. crucia-
tibus. miſeriſ. z mal' afflictu reperiuntur. Quis
em̄ aploz plagas. q̄s martiz ignes. gladios. q̄s
inocētū eſes z p̄maturas mortes enūerare poſſet
Quoz alij ceſi. alij ſecti. alij lapidati ſūt. alij plū-
bati. alij ſagittis eculisq̄ rubricat. rot' la cerat' lig-
no q̄ affiguntur. alij beſtiaz dētib' tradunt. Libz
illud cōuiuiū hic inferere. qd' Lipano nōnulli at-
tribuunt. i quo ex ſcripturis ſacris pluriſ intro-
ducit. q̄ nō eſcas ſed corpa. mēbra ſanguinē picu-
la z labores. ad cōuiuia p̄ferunt. Ex p̄miſſis igiſ
attingere libet ſeries z cauſas maloz z dolorum
q̄b' mortales corpalit' afficiuntur. Adeo vt ap̄
ocul' p̄ſpicimus nullū hoim̄ genus erūnis z mi-
ſeriſ caruiſſe. nullūq̄ tempus a doloribus z la-
boribus vacaſſe. vt recter z ſapiens. Salomō
dicere auſus ſit. Uidi calumnias que ſub ſole ge-
nerant. z lacrimas innocentū z conſolatoꝝ ne-

minē. z laud' ui magis moſtuos q̄ viuos. z ſeli-
ciorē vtroq̄ iudicauit q̄ nondū nat' eſt nec vidit
mala que ſub ſole ſūt. qm̄ vniuerſa vanitas z af-
flictō. Et ruruſ i eccliaſtico. qd' d' vniuerſo labo-
rebom̄iſ niſi cruciatuſ z afflictō. Et ſubdit. Cū
tū dies ei' dolorib' et erūniſ pleni. nec p̄ noctem
mente reſeſcit.

Ca. xliij. i quo oſtendit homiē in quouis ſta-
tu viuētes nō ſolū penas eriliſ. cruciatuſ. z mor-
tes z cetera corpalia incōmoda aſſidue pati. ſed
z alias diuerſas intrinſecas ment' afflictōes. vt
nuſq̄ vita aut ſorte ſua p̄tenti ſint. Et breuiſ tan-
git p̄ticularit' om̄ſ fere hu iuſmodi animi quere-
las et moleſtias ad vtrāq̄ p̄tem.

Distremo paz eſt mortalibus q̄s paulo
ante enarrauimus miſerias. ne dixerim
ſupplicia. calamitates et penas corpa-
les p̄peti. niſi plurimis alijs ment' intrinſecis erū-
niſ z aſſiduis cruciatib' p̄manē. Uebemēt' em̄
inuiſibiles aioz morbos q̄ corporeos aut viſi-
biles affligere cōſtat. q̄re eos difficili' curari poſ-
ſe p̄ſpicuū ē. Ad itaq̄ diuerſ' et aduerſ' affectib' a-
ſecū pugnet mortalit' anim'. nō aliū q̄ ſe intemo-
get. ſibiq̄ ipſe reſpondeat. q̄ vario q̄q̄ recipro-
co ment' impuſſu. mō huc rapit. mō illuc. vt nuſ-
quā vnus. nuſq̄ integer exiſtat. Quippe ſecū ipſe
diſſentiēs. ſeipſum diſcerpit. quaten' ſine vlla re-
quie ab ortu homiſ vſq̄ ad exitum fluctuet mor-
talit' vita. quamcūq̄ viuendi formulam eligat.

vt recte de eo Job dixerit. qz hō repletus multū mi-
seriis fugit velut vmbra z nunq̄ in eodē statu p-
manet. Sed vt cetera taceā. nō puā mortaliū z mi-
seria putāda ē. nulla rōne effici posse vt cuiq̄ sue
vite formula placeat. cuius pluriōs habet inui-
dos nulli sua ars applaudat. nullū fors letū tene-
at. sed querul⁹ aliena popret. q̄ sua sat nō meruit.
age vt ea ipsa que marie cupierat assequitur. Certe
cum fauorabil⁹ incipit esse fortuna. ilico mēs emol-
lita tumidior z sue fors obliuiosa fieri incipit. vt
nō a casu. flacc⁹ dixerit. Bene ferre disce fortunā
Inexplicabil⁹ certe miseria est. se misere sp̄ putare.
neca miseria eripi posse atq̄ illa calamitas
dixerim. oīm calamitosior est q̄nto a calamitate
respirare non licet. q̄ppe cui quicq̄d accidat etia z
si letū iocundumq̄ existat. cōtinuo cruciet. In p̄-
mis itaq̄ vellē illud hūanus p̄sideraret animus
q̄ ante oculos cōspicit. Ego vero plures vidisse
sum memor. q̄ damna. q̄ pauperiē. q̄ suppliciū. q̄
mortem caroz. q̄ peiores morte videlicet grauissi-
mos morbos equo aio tulerunt. q̄ tñ diuitias. q̄
bonores. q̄ potētias. q̄ fastū. q̄ laudes. q̄ famam.
q̄ alioz sine inuidia p̄conia atq̄ triūphos quie-
ta mente ferrent nullā. Quas si q̄dez animi passi-
ones z si Ap̄tus opa carnis appellet. qz tñ a fonte
cordis p̄fluunt. recte morbi animi censendi sunt
Quid em̄ aliud ambitō ē. quid cupiditas nisi su-
pbia. Ut em̄ Augustin⁹ inq̄t. Non est ambitō s̄n
elatione. non est cupiditas siue supbia. qz omis

supbus cupidus est. z omis ambitōsus elatus.
que omia recte animi vicia sunt veluti ex affectu
z desiderio p̄cedentia. Nam Ysidoro teste. cupi-
ditas desiderio auget. cum scriptū sit. Insatiabi-
lis est anim⁹ cupidi. Digne igit̄ impator n̄r apud
Matheum ait. quia ex corde exeunt cogitatōnes
male. Tange si vis simul z discute oīm mortaliū
querelas. ac varias animi afflictōes. Clez audi
ilico causas atq̄ ratōnes. vt liquido agnoscas.
tanto maiores pectoribus humanis inesse mise-
rias. quanto magis obcecati sint. vt cureas pati
ant̄ aut ignorent aut non satis intelligere velint.
Ad vidam em̄ non parum aio torquētur sup am-
plioris felicitatē. p̄speritatē ac fortune carētia. sed
certe ignorant quorū pericul⁹ ac infinit⁹ z inexplica-
bilibus curis plene sint. Alij tristantur etia z post
adeptas quas optarunt. p̄speras fortunas s̄z for-
te aut eas q̄d difficile est ferre nō nouerūt. aut cer-
te cōspiciunt eas bonis moribus aduersas. Alij
murmurant d̄ aduersitate infortunio z calamita-
te sed certe nisi falloz non cogitat̄ q̄ incogniti ho-
mis nota esse calamitas non potest. Alij de eius
fortune ne dixerim in constantia sed fallacia. vt
hementius queruntur que adeo cuz eis ludit vt
illos in patria sua vno prope tempore dominos
effecerit simul z exules. Sed certe hi integrā for-
tune amuciam non amplectunt. cum eius leges
aspnant. que in alū nihil diu manere statuit Ad
de idignū fore vt mores ludosq̄ illi⁹ respuat cui

se totū deuouit. Alij deniqz penas sentiunt in hu-
ius mortal' vite incolatu ac plongatōne. sed certe
hi p̄maturā mortem inerpti. id optant qđ uenisse
dolerēt. Alij querunt se p̄secutōnes. impugnato-
nes. atqz iurias diuersas. tormenta deniqz z ex-
ilia p̄peti. sed qđ si aut alijs ip̄i ea intulerūt aut me-
ruerūt. Alij lamentant qz temptatōis flagella pa-
tiunt. sed certe eis exercitari minie nouerunt. Alij
turbanē plurimū. qz vano honore inanibz glia
nō fruunt. sed hi aut verā gloriā nō nouerūt. aut
forte eos latere meli⁹ tutiusqz foret. Alij qđ despe-
cti huiles ab hoibz reputent. s; forte longe plus
deiscerent si plus eleuarent. Alij detractiones i sa-
mias z obprobria molestissime ferūt. sed hi falsū
laudibz tument. Alij agunt sup t̄pal potestati aut
dignitatē suē mundani dñi carētia. sed his v̄tus
fortassis nō supest. vt ea assequant z ferant. v̄t hi
corruptū habent gustū. talia falso putantes diu-
turna. Alij de natura conquerunt. ob parentele z
magni generis seu nobilitatē defectū. sed hi veraz
nobilitatē non sat nouerūt. Alij paupertatē z diui-
tiarū inopiā implacabiliter ferunt sed certe hi fallū
putantes diuitias ip̄as possessores suos feli-
citare nō cruciare. Alij de p̄ditōne rez. denau fra-
gio. ruina aut t̄paliū bonoz damno defectu plu-
rimū angunt. sed forte his expediēs fuit illis ca-
rere. que cā maioris ruine p̄stabant. Alij amī-
coz vel caroꝝ amissionē vel sepatōnē deplorāt.
sed certe putanduz est amicos non sat se amasse.

qđ a vite periculis euaserunt nec pierūt. Alij dīni-
qua societate torquent. sed forte eos bona nō ob-
lectauit. Alij d carētia hūani fauoris queruntur.
sed qđ si odiū eis longe plus pfuisset. Alij qđ ab
amicis derelicti existant. sed qđ si p̄mo ip̄i eos re-
liquerunt. Vel forte dignum fuit. vt quos v̄tus
nō fecit fortuna dimitteret. Alii rursus similiter la-
mentant. qđ tam cari paulo ante homibz visi sūt.
vt certatim in eoz amicitia venire niterent. eidez
m̄ ip̄i de nulla alia re p̄cordes i suū excidiū qua-
si cōmunicato cōsilio cōspirarūt. Sed hi de ami-
cicia equocāt. aut forte cessauit vtilitas. cui⁹ gra-
amici assumpti sunt. Alii qđ amicis tediosi aut one-
rosi existant. s; qđ si grati atqz beniuoli fieri no-
luerūt aut renuerūt. Alii qđ inimicicias i n̄ causa
patiunt. sed qđ si v̄tutē nō hnt recociliantē. Alii
summa tristitia afficiunt. qz nō sat voluptatibz
delitescūt. sed hi fallunt qđ cōtameliosos hostes
amicos reputāt. vel forte ociositatē illas afferen-
tem p̄scindere nolūt. Alii qđ refectōne temperata
careant. s; hi ignorant eā male digerentibz p̄des-
se. Alii qđ ieiunio z abstinētia vti nō possunt. sed
certe qz nepossunt volūt. Alii sup famis z sitis me-
dia queruli sunt. sed qđ si illis saturitas inimica
est. Alii sup ample z delicate habitatōnis caren-
tia tristant. sed his angustiis forte locus v̄tutes
donat. Alii sup asp̄is z duris lectisterniis lamen-
tantur. sed certe quos mollia ad luxum inertiam
qđ prouocarent. Alii de vilibus vestibus querūt

sed hi in domib⁹ regū esse cupent q̄ mollib⁹ vesti
unt. Alij q̄ ceteris hūanis solacijs careāt. S3 hi
sati ignorant plus tristitia q̄ leta q̄busdā conferre.
Alij q̄ cū homibus nō puerent aut fabulent. s3
indubie tales ignorant solitudinis dona & tutes q̄
silentij. Alij de omi tristabili euentu querunt. s3
certe q̄ cuncta illis ad votū successere. q̄bus sese
expiri non licuit. Alii non mō turbāt sed incōso:
labiliē torquent q̄ mali in hoc seculo melius hñt
q̄ boni. s3 hi nō facile credūt. malos nihil habe:
re in cel. sicut bonos paz i terris. Alij q̄ in serui:
tutē redigant seu captiuent & incarcerent. sed
hi ignorant q̄ potior pars hois id est voluntas li:
bera est cui pncipes non dominant. Alij tristant
q̄ oporteat eos diu iugū subiectōis portare. s3 hi
pessē non subesse optant. nec obedientie fructus
sati gustarūt. Alij querunt de obseruātia diuerso:
rum pceptoz sed hi certē apte demonstrant q̄ eos
trāsgressio delectat. Alij de reuerētia superioribus
exhibēda querunt. sed hi illas recipere nō exhibere
cuperēt. Alij de carētia pprie volūtatē. sed certe hi
nōles ignorant q̄ graue malū existat ppria volū:
tas. Alij de voti emissionē sed hi certe non sati no:
nerūt q̄ felix necessitas que ad meliora cōpellit.
Alij q̄ seculū derelinquere nō valeant. Sed cer:
te hi ideo valitudo deest. q̄ valitudo nō adest.
Alij q̄ religionē ingressi pfeuerare nequeāt. s3 hi
certe incepisse dolēt. Alij q̄ ex cōmunicati existāt.
sed hi certe ecclie censurā nō medicinā sed penas

falso putāt. Alij q̄ irregulares sint aut inhabiles.
sed hi certe nō sati hūiliari nouerunt. Alij q̄ diui:
nis officiis & sacramenti careant. s3 his forte vti:
lius foret deuotōe & fide suscipere. Alij q̄ lectō aut
vī sacre scripture eis auferat. s3 certe q̄ eis aut
ad questum aut ecclie discrimen vtebant. alij de
exauditiōis tarditate anrij sunt. sed forte non sa:
tis sciunt. quia q̄ differt cibum. auget esuriē. alij
de rerum temporalium peritiōis frustratiōne angū:
tur. s3 certe q̄ aliena sunt a vera interioris sui ho:
minis salute. Alii de impedimēto contēplatiōis
queruli sunt. sed quid si ad pietatē actiua opa sūt
efficaces. alii de augmento negociatiōis. s3 forte
te cōtemplatiōi inepti sunt aut illa eis pmoesta
est. alij q̄ virtutibus careant. vicijs se dedant. s3
verum est. non nisi a seipso q̄s ledetur. Alij q̄ faci:
liē vicia sequantur. sed hi vicijs resistere nolunt.
alii difficulter & tutes amplectunt. s3 certe q̄ cō:
fragosa & p̄difficilis ad & tutes via ē. dulcis ad
vicia. alii mestissime ferunt stimulos carnis. sed
hi forte eos p̄ueniunt. Alii de etronea seu nimis
arta consciētia anguntur sed certe hi superiorū
exemplis aut pcepti iuari sperant. aut quia s̄o
sensu reguntur. alii q̄ semp leti & iocundi et hūi:
q̄ tristes. neq̄ in aliquo cōsciētiā stringāt. s3
certe hi timorem dei abiiciunt. & latam simul & le:
tam vitam sequunt viciorū & que ducit ad mortē.
Alii q̄ plurimum audaces existāt. Alii q̄ pusilla
nimes et timidi. sed certe hi et illi extrema pro me.

dijs capiunt. nec cogitant qz multa ex tumiditate sunt dimissa. que per audacia sunt promissa. Alij qz mortem. alij qz fulmia et tempestates timeant. scz certe hi time- re desinerent si se sperare incepissent. aut eos criminis consciencia non accularet. qz ut sapiens ait. Magna securitas est. nihil inique egisse. Alij de sua predestinatione et salute hesitant. sed parum hi laborant. ut sua sit certa electio. Alij plus quam oportet de dei bonitate sperant. sed hi futura dei iusticia non facti credunt. Alij qz ob gravia ab eis commissa desperare formidant. sed certe neminem gravissima peccata condemnant si non placeant. si non vis desperare. desine peccare. Alij qz vtriusque videlicet nimium sperantibus et despondentibus timor deficit et spes. quare vtriusque vtrumque est necessarium. scilicet ut deum timeant et in eum sperent. Timor enim sine spe inducit desperationem. Spes vero sine timore indissolutionem secundum Dugonem. Alij de timore invasionis hostium visibiliu et invisibiliu anguntur. sed hi pergrua remedia scienter aspernant. Alij ob bonorum corporis defectus aut deformitates querunt. sed hi non facti considerant fatuum esse quod servum lascivire peroptat aut ornare cupit. Alij senectute graviter ferunt. eiusque calamitates detestantur. sed hi parum fore putant cupiditates reliquas atque id non posse quod nolle deberent. Alij de corporis debilitate et diversis morbis. presertim de oculorum. auditus. odoratus. aut loquere carentia siue defectu. sed certe hi cuncta ad corpus referunt. ignorant defectus ipsos plus profecisse anime quam

offecisse corpori. Alij super vite brevitatem et interpestiva morte insolabiliter torquentur. sed his bonus actus quam multos dies pergregare consultius esset. cum non multum sed bene vivere sit laudabile. Alij de eadem imminente de prope vicino morte et de instanti agone spiritu anguntur. sed hoc ideo quia non facti considerant esse tyrannum. qui a pena liberat. quem punire se putat. Nec pauca forte et multa de huius vite diversis artibus formulisque vivendi et earum erunt nis et afflictionibus a me diserta sunt. que quidem longiora aut breviora dici posse scio. verum nec brevitati admodum studui nec copie. sed put ex communi omnium mortalium vita se obtulerunt scripti diserti. ne legentes vel inopia vel fastidio fatigaret. ut cernat unusquisque mortalium in quavis sorte aut arte constitutus sit. quod ad vtramque partem dici valeat. Nec illos blanda resoluant. nec afflictiva conurbent. Atque ut dulcia pariter et amara despiciat. sed paratus sit semper ad omnia promptus et ad singula. Absoluta iam fili mi hunc premissum ad te pollicitum librum de cuncta vite huius temporalibus artibus et exercitiis. eorumque miseris et eruntis. Neque ex his que ultimo dixi sensu planetuum animam non parum tranquillare. Noluis enim in mente quoniam vti ita dixerim interdentes multas ne dixerim murmuras. Cum enim audivimus factruentem scilicet huius calamitates. adversitates. et supplicia tribulationesque multas et malas que passim supra tetigimus bonis et reprobis. facinorosis et innocentibus communes esse. easque procho dolor non

tam legim⁹ q̄ experimur. q̄z rez causas q̄sdam
in genere deduxisti. vtz tante taq̄ graui querele
specialiores vrgentioresq̄ cause p̄gruerūt. Demū
qd̄ remedij qd̄ solaminis mortalib⁹ i tandem unis
z vite laborib⁹ esse possit. nondū adduxisti. Ut
nā em̄ tā p̄mpta cōgruaq̄ ad eas om̄s calamita
tes leuādas remedia attulisses q̄ certa huius vi
te mesta supplicia deplorasti. Usq̄ adeo vt bo
nos p̄tūq̄ p̄ditos viros absq̄ culpa affligi.
torqueri q̄ppe ab imortali deo relictos putemus
sicut malos p̄sperari i altūq̄ p̄uebi indigne con
spiciam⁹. Quo fit vt diuinā p̄uidentia incusem⁹
q̄ quosda z inculpatoz variis supplicijs infortu
nūis z penis cruciari. alios culpe noxios i felicitate
repmittat. Si em̄ calamitates huiusmōi veluti
supra diseruisti non nisi ex culpa mortalib⁹ p̄ue
nire cōtendas. indecens plurimū diuine iusticie
videt. vt innocēs ab eodē fonte affligat. quo re
p̄bus z iniqu⁹ pena releuat. Nec aliud deplora
bat. Hieremias inq̄ens. Iust⁹ qd̄ tu es domine
si disputo tecū. verūtamē iusta loquar. quare via
impioz p̄sperat. Et subdit p̄p̄es tuoz eoz z lō
gea renibus illoz. Propei quā ori eoz teste Au
gustino. dādo eis quicqd̄ volūt z perūt. Et longe
arenib⁹ eoz. i nullo videlicz eis displicendo aut
illoz aimos p̄turbando. Sic z Abacuck p̄phe
ta ea ipsam de p̄mit querelā. Quare inq̄t de⁹ non
respicias cōtēptores. z cur taces deuorante impio
iustiorē se. Quē oia tanta aios hoim in maiorem

ducūt admiratōnē. q̄nto p̄ eundē Hieremīā d̄ di
uina iusticia scriptū legim⁹. Scio dñe deus qm̄
maluz iniustūq̄ nō libent̄ respicias. nec pōt q̄s de
tua iusticia dubitare. Dic est fili mi effectus mur
muris tui z cūctoꝝ fere mortaliū. Et veluti vetus
querela sit. z multoꝝ animos exagitat sic multis
egeret h̄bis breui tamen sermone faciā sat̄ verita
ti. q̄ nullis verbis hūane opiniononi r̄ndere posses
Mirari igitur z p̄queri tu ceteriq̄ mortales desi
netis. si rem ipsam altius reperiet. In p̄mis itaq̄
illud animo fixum teneamus. neminē absq̄ cul
pa aut causa affligi aut torqueri oportere. cū scri
ptū sit. Oculi domi super iustos. Et iterum. Vul
tus autē domi super facientes mala. vt perdat de
terra memoriā eoz. Super quo verbo Cassio
doruz erat inq̄t malus dicēs. secure facio mala.
sed discat quia vultus domini super facientes ma
la. quasi dixerit. iustos z iniustos deus respicit.
sed dispariter. Justos em̄ respicit vt pie eos exau
diat. s; malos vt puniat. perdatq̄ de terra memo
riā eoz. Quā si q̄dem p̄nitōnē siue iā curā me
morie. vite z quozumuis p̄alium minime absq̄
culpa mortalib⁹ p̄tingere credendū ē. nisi culpaz
nō putes illis abuti. aut ea ad luxum. ad auariti
am. ad superbiaz. ad pompā p̄uertere. que iustis
sum⁹ deus tanq̄ h̄vūm iustrumēta homibus cō
cessit. De q̄bus Gregorius pulcre dicere visus ē.
q̄ summa z decora iusticia est. vt concessa perdat
qui inconcessa capiat. Rursus vt ē sanctoꝝ doc:

toꝝ sententia. mali nō vtiq; impune transeūt. tū
qꝫ in fine puniēt. tum qꝫ ea temporalia bona qui
bus in i q; i hac vita gaudent. deus illis concedit
ob pauca que gesserūt bona. Sꝫ spūalia bona
respecu tꝫaliū magna bona erisūt. iustis & vti
q; dedit reseruat tanq; equissimus iuder. cui ma
xime congruit vt bonis desꝫalia tanq; potōra
bona. de reliq; vero caducis & tꝫalib; bonis seu
penis & supplicijs tantū vris bonis mistret quā
tum sufficere conspicit ad vntē. Qd ꝫ alia verba
pulcre Aug⁹. deducit i ꝫmo & qnto de ciui. dei. qꝫ
bñtes politicas & hūanas vntes iuste reb; hui;
mundi ꝫmianē Qui vero diuinis pollet vntib;
ꝫmianē i rebus dei. Et subdit Augustinus respon
dens querētibus. qbus ꝫmianē romani falsoꝝ de
oꝝ cultores orbis imperiꝫ menterūt. Aut em. qꝫ
bonis morib; hec tꝫalia meruerunt qꝫ veluti nul
lum malū impunitū sic nullū bonū irremunera
tū. Licet idē Augu. aliā causā assignet i ꝫncipio
huius libri. Ut igiꝫ ad ꝫceptū sermonē redeam;
as ꝫa plerunq; & amara deus iustis immittit. ne i
illis timeat aduersitas sed. & malis fortune bona
concedit. ne in istis queraꝫ felicitas. que ipsi rep
bi obtinent. Leteꝫ i hac rez vicissitudine agit de
us vt ꝫndētissim; medic; q; cūcta ordiat ad infir
mi obediētiā bonā volūtate. Dic em sepe secat &
vrit infirmū. nec illū exaudit de ꝫecanteꝫ. vt auer
tat ab eo dolorē necantē. Adde. qꝫ ꝫm Gregoriū.
occulta sūt dei iudicia. sꝫ occultōra sunt. cum bo

ni mala recipiūt. & mali bona. Sꝫ si curiose cau
sam inuestigare libz. ideo malos bona recipe ꝫ
tandū est. qꝫ cū boni hic deliquūt. in iste hic mala
recipiunt. vt ab eterna dñatōne eripiant. Sed &
mali bonis hic fruunt. vt inde i postez ad tormē
ta trahant. Et subdit Grego. exempla ꝫclara. s. d
vitulis et infirmis. de vitul; in quā. nam veluti q;
mactandi sunt vituli. liberi i pascuis relinquunt
sic impius ad mortē currēs effrenat; voluptatib;
relinqitur. E contra vero iustus a trāsitorie delec
tatōis iocūditate restringit. sic & vitulus ad labo
ris vsū deputat. sub doloroso iugo retinetur.
Deniq; exemplo infirmoꝝ i dīꝫm. ꝫbat. Negant
em iustis i hac vita tꝫalia. qꝫ egris qbus spes vi
uendi est. neq; q; a medico cūcta que appetūt con
cedunt. Danē aut reprobis bona que in hac vita
appetūt. qꝫ desꝫat egris omē quod desiderāt nō
negat. Et cōcludit. ꝫpendat ergo iusti mala que
iniq; ꝫmanent. & nequa q; eorū infelicitati inui
deant que ꝫcurrit. Que verba omnē mortalibus
admiratōnez & querendi causā submouēt. Lete
ruz ꝫm Augu. sup canticis quinq; modis & totū
dem caus; calamitates & flagella mortalibus con
tingere ꝫspicnū est. vel vt iusti merita ꝫpatientia
augeant vt Job. vel ad custodiaꝫ vntū vt Aplo
Paulo vl ad corrigēda facioꝫ. vt Martbe lepra
vel ad inūtiꝫ pene. vt Herodi qtenus hic incipi
at quod i inferno sequit. vl ad glꝫam magnificā
daꝫ vt de ceco nato. Ex quib; liquido ꝫstat nemi

nē i hoc seculo sine culpa p̄mi. vel a b̄sq; ei⁹ vtili
tate affligi. Que omnia agūt vt in his que diuina
puidencia mortalib⁹ mittit p̄speris; aut aduers⁹.
nō murmur nobis sit nō querimonia. sed mens
bñ p̄scia poti⁹ illis p̄solet q̄ turbet. Multū em̄ va
riū q̄ argumentū facile agnoscem⁹ q̄ plurimū ex
pediētia vtilia q̄ppe z necessaria nobis sūt labo
rū. calamitatū. z penalitatū oim flagella. z queq;
hui⁹ mundi supplicia. Primo em̄ dilatāt cor ho
minis ad magna dei dona recipienda. Nā veluti
martell⁹ fabri dilatāt metallū ad id qd̄ artifex de
siderat. sic deus aurifaber hūane creature p̄ mal
leū p̄secutōnū et tribulatōnū z cor iustoz dilatāt
vt fructū ex eis p̄cipiat. z ducat ad veriora bona.
Secūdo veluti aq̄ vinū tēperat. sic aduersa et que
cūq; b̄ vite penalīa vinū t̄palis leticie moderan
tur ne homi noceat. Qd̄ pulcre Aristotiles non
tacuit i ethicis. Ait em̄. q̄ virtuti dedit⁹ modera
te se h̄z erga hec bona fortūe aut adipiscenda vel
amittenda. nec gaudios⁹ erit bñ p̄sperat⁹ nec in
fortūat⁹ tristis. q̄si aq̄ tribulatōm non temperat
vinū p̄speritatē. extinguit poti⁹ q̄ iuuat. In cui⁹
figurā scriptū est i Erodō. O peruit aq̄ tribulatē
eos. vñ ex eis nō remāsit. Tercō veluti medicina
necessaria ē mortalibus. sic aduersas et afflictō
Uñ Aug⁹. Intelligat hō medicū esse deum z ad
uersitates medicamentū esse ad salutē non penā
ad dñatōnez. Et subdit. sub medico vreris. seca
ris. clamas. nō audiat medic⁹ ad volūtātē. sed au

dit ad sanitatē. Quare fideles conqueri desinat.
d̄ asperitate infortunij. p̄secutōnis. aut penalita
tis q̄ ea signa sunt potissima diuine electōnis. vt
per aduersa aspez sit iter nostrū. ne vt ait Aug⁹.
magis delectet diu p̄gere. q̄ cit⁹ puenire. De qui
b⁹ scriptū est. In paucis verati. in mult⁹ bñ dispo
nent. Quarto vtilē ē fidelib⁹ q̄ppe z necessaria ad
uersitas. t̄bulatō. z p̄secutō i hac vita. q̄ ad melio
ra cōpellit. Uñ Grego. Mala que hic p̄munt ad
deū ire p̄pellūt. Qd̄ nō ignorās rex et p̄pheta dice
bat. Multiplicate sunt infirmitates eoz. et postea
accelerauerūt. Uñ Aug. Null⁹ hū⁹ minus xpi sñ ad
p̄sitate viuit. Et subdit. Si putas sñ p̄secutōe vi
uere. nō dū cepist eē xpian⁹. Itaq; tā vtilia. ex h̄
seculi p̄secutōib⁹ z calamitatib⁹ colligātes. gau
deam⁹ affligi q̄ speramus frui. Et vt inqt. Bern.
Nō timeam⁹ nos eē d̄relictos q̄ nymō sp̄ memores
sim⁹ vbi xpi ad nos dicit. Tu ip̄o sū i t̄bulatōe.
Et itez. iuria ē dñ⁹ q̄ t̄bulatō sūt cord. Actū
est fili mi d̄ cunct⁹ viuēdi artib⁹ q̄b⁹ i hac mortali
vita sc̄larit̄ viuūt. tā nobilib⁹ q̄ ignobilib⁹. mag
nificis z plebeis publicis z p̄uatis maris z ifimis
Audisti deniq; eozūdem vite genēz dulcia p̄
amara. Sz actū ē d̄ oib⁹ fere mal. incōmodis.
penis. z calamit̄ribus supplicis. z afflictōibus
corp̄alib⁹ ac m̄talibus omnū fere magis noia.
taz p̄sonaz. incipiēdo a nascēd̄ mōi origie. Rur
sus actū ē d̄ caus⁹ z rōibus cur nocētes pariter et
innocentes boni simul z mali. tot afflictōnum z

penalitati 3 genera patiunt. Sz et audisti cōsola
 tōnes 7 cōgruentia remedia ad eas om̄s releuan
 das mestitias q̄b⁹ mortales i hoc seculo afficiun
 tur. Que om̄ia fili mi opto sollerter cōsideres. Et
 q̄bus tu ceteriq; mortales liq̄do agnoneris quid
 boni aut sinistri ois vita t̄pal obtinet. Uez q; op
 posita iuxta se posita teste philospho. clari⁹ con
 spiciunt̄ supest iuxta pollicitū ordinē vt cū i hoc
 p̄mo libro de secularib⁹ officijs 7 hūane vite arti
 bus me audisti loquentē. te auscultē i sequenti li
 bro de spūali statu differentē. Ad te em̄ spectat de
 spūali vita agere. que i duos diuidit̄ stat⁹. videlz
 in statū ecclīasticū epōz 7 clericoz deinde i statū
 religiosoz. Age igit̄ si placz de his duob⁹ vite hu
 mane generib⁹. 7 de excellētia et cōpatōe vtriusq;
 de dulcib⁹ 7 amaris vnicuiusq;. vt tandē legētes
 aperit̄ ocul⁹ veluti i lucidissimo speculo cōspiciāt
 q̄d lateat sub omi vite hūane genere. Duo fiet vt
 securi⁹ vnus q̄sq; eliget que frequēt⁹ legit ac ma
 turius digessit ad laudem dei omnipotent̄ q̄ est be
 nedictus in secula.

*Anima Authoris, cui⁹
 finit liber p̄mus de omi statu vite temporalis.*

*sup̄ma Mater per misericordiam Dei requiescat
 in pau.*

J. O. Amor
M. m. c. lxxv. 1595!

**Incipit liber sc̄dus. de statu 7 vita spūali eccle
 siastica 7 regulari.**

Trabitur forsan sanctitas tua bea
 atissime pater ac clemētissime dñe
 q̄ in hoc opusculo recti ordis rati
 onē puerterim. Et cum iuxta Gre
 gorii statū spūalis. tanto tempo
 rali sit d̄gnior atq; excellētor. q̄n
 to sol̄ splēdidissim⁹ fulgur tenebrōs d̄silitatib⁹ et
 auz plūbi metallo p̄stat. p̄us d̄ t̄pali statu egeris
 q̄ de spūali. Sed certe nature ordo ad id compu
 lit. P̄mo em̄ t̄pales nascimur. sz 7 p̄us in t̄pali
 statu versamur. p̄usq; illū experimur deinde tem
 poral̄ status imp̄fectōne p̄specta. trāsim⁹ ad spūa
 lem statū. Adde. q̄ nō sat̄ excellētiā. p̄fectōnez. et
 internā mēd̄ tranq̄llitatē status spūal̄ agnoscere
 mus. nisi p̄us t̄palem vitam. atq; eius incommo
 da exp̄ti essemus. Postq; igit̄ in sup̄iori libro
 de cunct̄ t̄palibus 7 terrenis siue secularibus sta
 tibus. 7 viuendi modis. artibus. ac diuersis ho
 minū exercitijs acuz est. in quo p̄ vtraq; sui par
 te. tam ad commendatōnez q̄ ad reprobatōnez.
 satis disputatū est. Et q̄d boni. q̄d sinistri. q̄d vti
 litatis. quid incommoditati. quid quietis. quid
 laboris. quid securitatis. quid periculi. quid ho
 nesti. quid inhonesti. quid virtutis. quid vicij.
 omnis temporalis status et secularis viuendi
 modus habeat. plene discussum est. In hoc
 n ij

igit scdo libro dimissa mris introductione z p san
guineoz altercatone qbus de re incognita disse-
rere no licet. Decreui ergo spuales ordine pfer-
sus. de eode spual vite statu aliq differere. Facia
ego sad no tanterei debito nec. S. desiderio. sed
conatui meo. Atqz vtinam tam digne. vtilit z dis-
crete. de eo eminentissimo statu a me agat. q illi
maiestas atqz immesitas erigit. Subalternat
itaqz vite spuali duplex status. qz ipa vita spual.
in duos distinguit status. Ali est epoz z sacerdo-
tu. ac ecclesiastici ordinis mistroz. Alter est mona-
choz siue religiosoz. De his ergo duobz statibz
et viuendi modis. hoc libro agendu est. Et qz ad
dicendu campus latus est. z materie ipenon tam
diffuse z p fufe. qz a multistractoribz confusere-
periant. qnymo ppter varias scribentiu z opinio-
nes vix legentes pficere possunt. multa deniqz i
his materijs itacta. aut non sad differta inuenia-
tur. decreui sub quoda breui copedio. i hoc scdo
libro flosculos quosda circa hos duos status i-
serere. vbi vniuscqz statz z vite norma. natura. seu
efficacia. necno excellencia. laudes. comendato-
ne. z demu eoz labores. difficultates. aculeos. z
picula adduca. Demu vero inter se z alterius ad-
alterz. differencias z ppatones breuif pstriga. In-
cipiens a statu ecclesiastico. z pmo a sumo ponti-
fice. q culmen z vertex est totius spual status. De
inde a sacro sancte romane ecclie cardinalibus.
Rursus descendat ad statum archiepoz. epoz.

ceteroz qz platoz. curatoz z clericoz sub eccia-
stico ordie degentiu. In quo libro materias in ta-
bula i principio libri descriptas discutiā. Diliges
igit lector. ex motiuis. auctoritatibz. z rationibus
que inserunt. no statim vincat ad pmendationez
vel improbatonem alterius status. sz motiuis. ra-
tiones z auctoritates que p alio statu z viuendi ge-
nere adducuntur accurate consideret. videbitqz
q hi duo pfectissimi z excellentissimi status. oim
alioz statuu z vite huane genez. supant dignita-
te. Qm etsi intra gremiu fidei catholice existetes
in quocunqz degant honesto statu si pie vixerit. sal-
uari possut. hi tm duo spuales viuendi modi. sin-
gularius suos sectatores deo primiores reddut
Et si vterqz status scus z deo acceptus est. alius tm
alio pfectone z dignitate pcellit. sed z alter altero
placet z puenit scdm natura qualitate. ac vires p-
sonaz. Inter se tm circa eoz pfectonem. hnt se li-
cut excedes et excessum. vt latius p discursu eoz
que tradent i hoc libro videbit. Ea ergo d qbus i
hoc scdo libro agendus est sermo. i infra scripta ca-
pitula distinguunt.

Ca. i. de sublimitate z excellencia dignitad sum-
mi pontificatus. z de incoprehensibili eius aucto-
ritate z potestate. ac de illius necessitate z utilita-
te. z de altissimis eius misteriis.

 Ammi pontificatus excellentiam digni-
tatem. z auctoritatem. huiusqz sacratissi-
mi statz laudes. p conia attollere. illiusqz
n iij

necessitatē z vtilitatē ostendere hodie mun⁹ sus-
cepi. grande q̄dem negotiū. sed parū ingenium
Luius tanta est sublimitas z eminentia. tanta im-
mensitas. vt nullus mortaliū z nedū p̄bendere
aut san̄ exp̄mere. sed nec cogitare posset. Obtun-
dit em̄ omnē hūanū intellectū illi⁹ sacratissimi et
omniū eminentissimi stat⁹ maiestas et excellētia.
q̄ scriptum ē. scrutator maiestatis opp̄met a gl̄ia.
Si em̄ teste Ambro. nihil i hoc sc̄lo excellēt⁹ atq̄
excellsi⁹ inueniri pōt statu z dignitate simpliciū sa-
cerdotū z particulariū p̄sulum q̄ p̄ diuersa orbis lo-
ca in p̄tem sollicitudinis assumunt. q̄d cogitan-
dū ē de eo summo pontifice q̄ vices veri dei gerit
in terris. q̄ ad plenitudinē status. q̄ ad Apostoli-
licū tronū q̄ ad culmē oīū dignitatū assumit. Ex
quo certe vt riuuli a fōte. rami ab arbore p̄cedūt.
q̄ non ad hūanū tantū p̄ncipatū sed ad diuinū z
nō ad p̄ncipandū solū mortaliū s̄ z immortaliū
nec modo homib⁹ sed angel. nō ad iudicandū vi-
uos sed mortuos. nō i terra solū. sed i celo. nō ad
p̄sidentū s̄ solū fidelib⁹ sed infidelib⁹. Et vt paucis
agam. q̄ ad eam ipsam dignitatē. ad eandē iuris
dictōnem z coactōnē ac vniuersalē toto orbe sup̄-
mū p̄ncipatū a summo deo z eius loco sup̄ cun-
ctos mortales institut⁹ z effectus est. De quo per
Job scriptū ē q̄ coram eo curant q̄ portant orbē.
z reges seculi atq̄ tyranni ridiculi sunt. q̄ solus
omnē potestatem ambit. Et scriptura commemo-
rat. vnus est z sc̄m non habet. Et iterū de eo scri-

bitur. tu solus z nullus tecum. Et rursus. potēs
super omnes potētes. Luius teste propheta. sue
sunt iusticie. potestas z imperium. Quem iterū z
David signat inueniens. dedit ei potestatem z reg-
nū. z omnes populi z lingue seruient ei. Qui vt
canō ait. Terreni simul z celestis imperij iura sus-
cepit. Luius summe dignitatis fastigiū atq̄ ma-
iestas. nō modo apud antiquos veteris legis ef-
fulsit. ac dignius apud catholicos diuina institu-
tōne refulget atq̄ preeminet. sed z apud gentiles
summum omnium honorum z p̄ncipatum cul-
men tenebat. Nam vt ait Varro. ex ordinatissi-
mo atq̄ eminentissimo gradu pontificū z sacer-
dotum gentiliū. resultat quidam excellētissim⁹
et sublimissimus status i vno summo pontifice.
Dunc Isidorus. distinctō inq̄t graduum z ordi-
num inter pontifices z sacerdotes. a gentilibus
marie inuenta ē. quando suos sacerdotes alios
simpliciter flamies. alios p̄thoflamies appella-
bant. z alium q̄ cunctū flamibus p̄siderēt i sum-
mo gradu locabant. Quem vt idem Varro vo-
luit. iouis assumpta veste insigni curuli et regia
ad ornatum. diuinitat plurimum i eo putantes.
permarie colebant. Licero quoq̄ sublimitatem
ac excellentiaz summi pontificat⁹ gentiliū ex illius
mysterijs ostēdit. dum i cultu z religione suscipiē-
da p̄m⁹ oim erat atq̄ vnus. ad interpretandū que
volūtas ess̄ deoz immortalium vt statim in sequē-
ti capitulo tangemus. Qui⁹ deniq̄ summi ponti-

ficatis sublimitas et utilitas atque necessitas non facile explicari valeret. Sed ut cetera taceas, non satis plene recteque vniuersitati orbis a christo puilus foret, nec ecclesie quae christus sanguine redemit morem gessisset, nisi talem tanquam eminentem in terris vicarium reliquisset, qui in ea potestate et auctoritate integritate toti orbi presideret, quae ipse christus in terris manens, quippe qui per prophetam dixerat, quod potui facere vinee mee et non feci. Accedit, quoniam solus ipse dirigit omnem humanam creaturam in finem perfectissimum. Quapropter sibi vni christus clauis protulit regni caelorum, ac potestatem ligandi atque soluendi in caelo et in terra. Rursus summi pontificatus sublimitas et excellentia, atque utilitas et necessitas in eo respiciunt, quoniam testis philosopho, non posset hic mundus regni nisi vni esset summus principatus, ad quem vniueniendum est ex quo singula diriguntur et gubernantur, cuius motu et dispositione omnis ierarchicus actus ordinatur. Et tandem huius orbis dispositio dirigatur, ad instar celestis monarchie. Nam teste dyonysio necessarius est summus ierarchia, qui quos regit illuminat. Deriret enim ordo regum, nisi vni summus pontifex foret, qui eiusdem ordinem ut ita dixerit ordinet, dirigat, et exequatur. Testis enim philosopho, vbi est ordo et graduus ascensio, ibi necesse est constitui vni excellentiam. Deriret rursus et mortalium omnium hominum commercium, nisi foret vni pontifex vice dei, in terra monarcha, in quo omnia ut in glutino quodam partium ad corpus mysticum copulantur, in quo singu-

li ut membra sub vno capite gubernentur. Deriret fidei vnitas et ecclesie vnanimitas, et concordia simul et pax quae nihil dulcius excogitari aut inueniri potest, nisi foret vni summus pontifex, qui cunctis mortalibus ad vniuersam fidei et vnitatis vinculum reducere, dicente Hieronimo ob eam rem in remedium scismatis actum esse, ut vni omnibus presit. Deriret denique illa cunctis mortalibus necessaria ad deum mediatio. Testis enim scriptura, Romanus pontifex longe perfectior longe dignior et efficacior, inter deum et populum mediator existit, antiquo illo balbuciente, scilicet iusto moysae ac fratre eius aaron, qui non solum in vno populo in vna gente, sed et super terrenis mediatio officioungebant. Summus vero noster pontifex teste Apolo, ex hominibus assumptus tamen per hominibus constituitur in his quae sunt ad deum ut offerat sacrificia et dona pro peccatis. Sic igitur dignus salubere mediator existit populi ad deum. Sic sacrificia, hic holocausta non hircorum aut vitulorum, sed veri sacratissimi quoque corporis christi deo patri offert, eosque in eodem misterio instituit, qui itidem faciat in orbe vniuerso pro delictis populorum, hic igitur peccata diluit, hic animabus fidelium penas condonat, supplicia relaxat, hic veniam lapsi impartit, hic errantes corrigit delinquentes cuius expedit reducit, hic incorrigibiles punit, et tandem peccatores summo deo conciliat, illumque iratum placat, de quo sapiens ait. Ecce sacerdos magnus qui in tempore iracundie factus est reconciliatio. Deriret rursus iusticie virtusque eo

dem philosopho teste. nisi vnus in orbe foret. que eas
cunctis ministraret et negligentium vicem suppleret. que
quid iustum est piclaret. Unus Augustinus. Sine iusticia
non potest regi hec res publica humana. Neque enim vera
aut recta potest esse res publica nisi vnus omnibus presit
qui gubernet et regat. qui summus pontifex est. immorta-
lis dei vicarius. Periret tandem illa potissima
iusticie pars que Aristoteles epikeia vocat. primum
bono vniuersi orbis per necessaria. per quam summus
monarcha dirigit iustum legale. et plerumque scriptas
rigidasque iusticia moderat. dispensat. detrahit. per
ut rez prudentium suppetit diuersitas et boni primum
necessitudo expostulat. Periret demum alia
iusticie non infima pars quam distributiuam vocant
que vnius. prope est summi principatus. que vnicui-
que secundum eius dignitates et merita certa proportione
premia elargitur. Dignitates. principatus. regna. et im-
peria. per meritum donat atque instituit. per demeritum vo-
transfert de gente in gentem. Quare et si cetera taceam
huius sacratissimi et eminentissimi status summi-
tas. maiestas. atque felicitas. simul et necessitas. ac
utilitas in eo facile comprehenditur. Nam si vtraius. nulla
maior est felicitas quam multos fecisse felices. Hunc
statum beatissimum tanto feliciorum dixerim. quanto
plures super omnes mortales facilius et ut ita dixerim
felicius feliciores agere poterunt. Patet igitur huius
sacratissimi status excellentia dignitas. et utilitas at-
que necessitas. Patent eius laudes et preconiata non
modo ex auctoritate instituentis dignissima isti

tutione. ex causis dignissimis. sed ex fine optatissi-
mo. ex beatissimo misterio. ex propinquitate ad deum. ex
fructu desideratissimo. ex cunctorum mortalium vti-
litate et felicitate redundantissima.

Capitulum secundum de spiritualibus incommodis. amari-
tudinibus. miserijs. aculeis. nec non mentis afflic-
tionibus. piculis et laboribus summi pontificatus.
vbi plurime summorum pontificum calamitates et
spiritus turbationes narrantur.

Suporen non paruo audita est illa omnium
dignitatum summa dignitas. et cunctarum
potestatum eminentissimus principatus.
summi videlicet pontificatus. visaque tanti nu-
minis celsitudo. et auscultata tante lucis splendi-
dissima claritas. cuius radioz in bare totus orbis
illustratur atque vegetatur. Sed. et ante nostre menti ocu-
los contemplata est tanti culmisi prerogatiua. digni-
tas. atque excellentia et tanti tribus summa auctori-
tas cognita est illius sacratissimi atque diuinissimi
status summa utilitas atque necessitas. Demum au-
dita sunt breui eius status laudum preconiata. discusse
sunt eiusdem culmisi vtilia et commoda dulcia et pro-
spera. Neque que alternesunt rez omnium vices. nec ali-
quid ita prosperum est quod grauissimis aculeis non tan-
gatur. Idcirco iuxta politicum. et consuetum ordinem
eiusdem altissimi status adducenda sunt incom-
moda. amaritudines. labores. et pericula. at-
que prementia. ut cernat quisquis qui in ea sedet
quippe in se experiat. cernant rursus et ceteri

mortales q̄ in illo stat^o culmie summā oim felici-
tatē collocat̄ verissimū esse qđ sapiēs ait. qz extre-
ma gaudij luce^o occupat. z risus dolori miscebit̄
Et p̄pterea vez esse illud idem sapiēs. gaudij z
z felicitatē diri errorē. Et infelicitati improperat
dicēs. Cur frustra deciperis. In ea igit̄ differē-
da re. biptita erit orō. In p̄ma qđ ē hui⁹ sūmi pō-
tificij stat^o incōmoda z infelicitates. amaritudi-
nes z picula. labores z miseras. spūales videli-
cet z mentales breui sed amaro calomo describe-
mus. Scđo i loco tpales siue corpales miseras
eius status. labores z incōmoda ac interna late-
tia z aperta picula differem⁹. In p̄mis em̄ illud
antiquū. sed verissimū sapientiū verbū. nostris
mentibus repetendum arbitroz. qz quicqđ in or-
be p̄minet atqz p̄cellit. multū ternis dolorib⁹ su-
os afficit ac p̄mit possessores. sz z ifiniū pene mē-
tis aculeis ac amaritudinibus excruciat quos
demulcet. Letez discernēda ē. vt puto. dignitas
a p̄sona accidēs a subiecto. qualitas ab obiecto.
dignitas certe eius est excellentie. eius culminis
vt̄ audiui mus. quippe de quo sanctorū patrū ha-
bent traditōnes qz nemo sane mendū dubitat. san-
ctum esse quem apex tante dignitatis attollit. in
quo si desunt bona acq̄sita p̄ merituz. sufficiunt
que a Petro loci videlicet p̄cessore testant̄. Ad-
de. qz ea ipsa dignitas teste Symacho papa. aut
claros ad hec fastigia erigit aut q̄ eriguntur illu-
strat. Persona vero cui tanta dignitas heret utinā

sic sc̄ritatē v̄ste ex ea dignitate p̄tingeret. sic ex lo-
ci p̄rogatiua nomē sc̄imonie recipit. Sz p̄chdo-
lor altitudo dignitatē hui⁹ p̄sone innocentia nō
inducit. Nō si illud eius dē. Symachi qđ obiece-
rit qz Petr⁹ Apl⁹ phennē meritoz dotē cui⁹ he-
reditate innocētie trāsmisit ad posteros. Id nisi
fallor. de eis summis pontificib⁹ plane intelligit
quos per sc̄imonie splendor illuīat. Trāsmisit
igit̄ Petr⁹ sc̄ritatē stat^o. nō vite. trāsmisit sc̄imo-
niā cathedrenō p̄sone. vt heredes essēt futuri pō-
tifices sue bonitatē. atqz causā occasionēqz bene-
recte qz viuēdi. sc̄re p̄sidentū recipient. z sc̄itas lo-
ci merita qz p̄cessoris aliū hoīem facerēt. q̄ natu-
ra genuisset. Plerūqz em̄ teste. Ididero dum ma-
tat̄ status mutat̄ mendū affect⁹. Accedit. qz sicut ex-
cellentia z dignitatē. ita dignitatē sequelas videli-
cet erumnas z labores. Petr⁹ trāsmisit ad poste-
ros. Quos dū i p̄turbata mente cōsidero. nescio
romanos pōtifices tanta miseria. laborz. dolo-
rūqz imensitate resperfos. felices. num pot⁹ ifeli-
ces aut miseros dixerim. Insepabilē em̄ z affir-
us atqz annexus est huic culmi. cunctaz mētaf-
flictōnum z p̄turbatōnum aceruus grauissim⁹
Idqz ip̄e Hieronim⁹ nō negauit in q̄es. qz nō fa-
cile i loco petri z pauli tenere cathedrā. Et Aug⁹.
Sicut nihil i hoc seculo excellentius. ita nihil in
hac vita laboriosius nilqz difficilius ac pericu-
losius. pontificatus officō. si eo modo non mili-
tetur quo imperator christus iubet. Quod an ve-

rū sit. vnusq̄sq̄ i ea sede locatus nō modo exp̄it
sed patit̄ q̄ plus miseriaꝝ mēt̄isq̄ amaritudinū
in se conspicit. q̄ legat in codicibus. Qd̄ si tam
graues huīus dignitat̄ aculeos nō sentit. oīm eū
miserimū dixerim. Nam vt aiunt. pp̄am nō nos
se miseriam. summa miseria est. Quis em̄ oro
letus q̄s felix i tantū miseris esse potest. q̄s secur̄
inter mille picula nou semel sed iugiter iactatus.
Quis rursus felix appellare audebit. i quē vnus
oīm mortaliū. etiam vilissimorū hoīm ora. ligue
mordaces. cumulatiſſime z impune armanur. q̄
vtrunq̄ suū hoīem vehemētissime conturbāt.
Quis oro Gregoriū magnū vnū inter sūmos pō
tifices post petz clariorē. sanctōrem. aut felicio
rem negabit. His tñ grauissimis mens̄ tempesta
tibus z diuers̄ aduersitatibus siue ifelicitatibus
vigebat. nam curaz sarcina demum emulorum
detractōib⁹ perturbat⁹ i se q̄s pene distractus. vt ca
nones eius hñt. i seipm indignat⁹ dicebat. Infe
lix ego i ecclesia ista qd̄ facō. vbi me ep̄i despici
unt et detrahunt omipotenti deo gratias ago.
Quid igitur ē qd̄ felitior post petrum pontifex se
infelicem appellat. aut q̄s i pontificatu felix erit.
q̄ Gregoriū non hzi felicitate consortē. Aut cum
quo rursus aliq̄s felix sit. q̄ cum Gregorio nosc̄
tur esse infelix. Eqd̄em tanta miseriarū. et perturba
tōnum mole hic beatus summ⁹ pontifex refertus
fuit. tot mens̄ perturbatōnibus z cruciatib⁹ p̄stric
tus. vt quē admodū de seipō i registro ait. Ledito

rez vic⁹. nullū maius supplicium q̄ illam sūmaz
felicitatē putabat. Dicebat rursus spinosam fore
cathedraz Romani pōtificis. fastigiū q̄ illud sū
mū acutissimis vsq̄z quaꝝ z sermū aculeis. a deo
vt coronā z purpuratū frigiū. nō tam aurea q̄ ig
nea censeant. Id q̄z et Adrian⁹ papa nō negabat
Referebat em̄ sepe teste poligrato. q̄ nō iocundis
letis q̄z gradib⁹ ascēdisset. sed in incude z malleo
dilataſſet. eum dñs quē p̄cabaſ vt dexterā appo
neret. quo in supportabile on⁹ tanq̄ infelices. vt
ita dixerim felicitatem ferre posset. Rursus iuxta
quēdam sapientē. q̄ duplex se offert mortalibus
via q̄ gradiendū ē. altera ad laborē. altera ad mi
seriam ducit. Eligat igit quā sibi vult summ⁹ pō
tifer. aut em̄ sese miser. aut ex libero seruū agno
ſcat necesse ē. Quo fit vt apud semetipm̄ detē ani
miq̄z tranquillitatē optās. et requiem nō inueniēs
descēdisse non ascēdisse recte arbitret. Nam cu
ris multiplicib⁹ implicat⁹. ascēſiones suas affli
tōnes potius z spūs molestias estimabit. q̄ teste
Gregorio. q̄nto q̄s altior erigit. tato curis graui
orib⁹ onerat. eisq̄z pplis mente z cogitatōne sup
ponit q̄bus preponitur dignitate. Quo fit. vt q̄n
to cuiq̄z ingenio polleat in tantū curarum tumul
tu z aduersantiū sibi rez assiduo conflictu. quo
se ferat ignoret. Quippe ad spūalia reddatur im
becillior. qui sibi in terrenis videt diligentior. q̄
vt aiūt. facile celestia amittunt cū terrena diligūt
Rursus q̄ in eo fastigio sedet. dum securitatē vt.

te etne raptat. ad interitū ad piculū currit. Quid ergo felicitatē huius cui nihil est securitatē. Quis enim securū summū pontificē arbitrabit. qui de portu sciens fugit ad naufragiū. Si enim in pua aqua cum tempestate periculose nauigat. quanto periculosior erit nauigatio in mari magno et spaciōso. vbi reptilia quorum non est numerus. quorum quedam bladiendo syrenū more. miserōs decipiunt quos dum eleuant deiciunt in profundū maris. Quedam reptiliū genera vt glutianā appropinquāt. que sua sunt que est non que salutē nauigantiū. Quedam denique minus ledunt dum apte insidiant. Quedam more beluarū sub amicitie colore naui appropinquāt. vt illa dolo subuertat. quā recte mēbris inuadere non potuisset. Et vt paucis agam quod esse potest in tanta tempestate securus. Nam teste Gregorio quod est aliud potestas culmis nisi tempestas mens. Distrabit certe tāte dignitatē cura. tanta reze sollicitudo. que menti pontificis. etiā si ferrea marmoreaque sit. confusione ingerit et sui ipsius ignoratōnez. Nam iuxta Grego. Sepe suscepta cura regimīs per diuersa et aduersa in seipsa collidit. et impfectus quosque inuenit ad singula. dum per fusa mente diuidit ad multa. Denique in his que diximus si illud infelicitatē et piculi genus addideris. nihil est cur summū pontificis felicitatē. infelicioz et miseriorez cunctis mortalium miseris non contendas. Obstat enim sue supreme excellētie. sue momentanee felicitati. interioris sui hominis ignis extinguitur conscientie

remorsus. assiduus vermis qui non consumit nec consumitur. sed cruciat. Que omnia tanto premunt grauius. quanto que suo congruunt officio aut non egisse aut neglexisse damnabiliter non ignorat Denique si illud piculo primum dicimus qui paucarum aimarum curam suscepit. quo pacto letus. quo securus erit qui omnem curam in se unum transfudit. fortes certe illos humeros dixerim nisi leue putet sarcinam Quos pulcre Bernardus agit in dicens. Grauiori et periculosiori debito tenentur astricci qui de multa aiabus ratione sunt reddituri. quia iuxta prophetam. de manu pastoris peccata populi requirunt. Id ipsum piculum summū pontificatū magister Gregorius plangebatur. atque in ipsa sua assumpcione grauissime deplorabat. vt et eius registro colligit. Ait enim. Cor meum dereliquit me. nolite me vocare noemi. filios enim perdidit. id est opera per terrenas curas. Prius eram super altitudines terre. sed post curarum fluctibus et tempestatibus sum depressus. Et subiicit. Quis ad hoc sufficit onus. Simeon vocari leo potest sed nunquam fieri. quasi dixerit vocari in ecclesia possum summus pontifex. sed opere fieri non valeo tal. nisi que tali dignitati congruunt digne pagam. Nec paucula inter nimia de summū pontificis spiritualibus miseris laboribus. curis. et mentis amaritudinibus a me breui differa sunt. Adde que infra tangent cum de episcoporum et aliorum ecclesie ministeriorum aculeis. laboribus. et piculū sermo erit.

Capitulum tertium de plurimis temporalibus

z corporali⁹ incōmodis. amaritudib⁹. miseris.
z calamitatib⁹. Romanoꝝ pontificū. z de illoꝝ
p̄mptis z eis coniuncti laborib⁹ z picul. anxietatibus
z inseparabilibus erūnis.

Quia aures audiendi h̄z nō s̄n magno me-
rore audiuit eas spūales miseras et mē-
tis afflictōnes. pauculas q̄dem ex multā
sz veras atq; p̄graves. easq; spūs amaritudies.
incōmoditates. ac labores. sed z picula que sum-
mū pontificē comitant. Superst iuxta pollicitum
ordiuē. vt cetera incōmoda. aduersa. z picula tē-
poralia que eosdem summos pontifices dum in
hoc laborioso vite p̄sens certamine militāt. t̄pali-
ter siue corporaliter p̄munt. breuissime audiamus.
In q̄re magna nobis se offert ad dicendū copia.
si esset q̄ tam grandi negotio parem. dicendi vim
accommodaret. Demus igit atq; p̄ constanti fate-
amur. q̄d p̄ q̄ difficile contingit. z fingamus ali-
cuius summi pōtificis tantā aliq̄n fuisse aut esse
posse gliam. tantā virtutē. moderatōnē. atq; indu-
striā vt ei cuncta succedāt. p̄sp̄a. demum honora-
tus plurimuz sit. z in omi orbis plaga laudat⁹ et
adoratus. cui omne genu vt debitum ē flectatur.
obstāt t̄n bis exteriorib⁹ felicitatibus pluria que
potius cruciat q̄ faciant. nec tantū delectet q̄ p̄-
manet. Primo q̄dem obstant domestice cure. ob-
stat rursus iniquissima auuiditas z vt dixerim ra-
bidissima rabies. p̄pinquos exaltādi atq; carne
z sanguine reuolantibus. familiam. genus stirpē

ppetrandi. Volūt em̄ nōnulli summi pontifices
vta se iam nō vna sed plurie insignes familie et
nominatissime dom⁹ incipiāt. illustres p̄ncipat⁹
nascant. quoz desiderio non deerūt p̄scoꝝ exem-
pla pontificum z longemin⁹ q̄ huiusmodi. p̄po-
sito faueāt. Nam docti pariter z indocti idipsuz
suadebūt alij fabulas. alij scripturas allegabūt
auctoritates retorquebunt p̄urientes pontificis
aurebus. ecce inq̄nt nemo carneꝝ suam odio ha-
buit. Christus quoq; cuius actōnes summ⁹ pō-
tifer ill⁹ vicarius imitari debet. cum d. lectiss⁹ su-
os vsq; in finē dilexit eos q̄ sibi cōiunctos exalta-
uit sz ad crucē dixerim. Multa multa dicēt vt pla-
ceāt. qz idipm placere pontifici nō ignorāt. Plu-
rima suadebunt vt decipiāt. fateor t̄n facile est de-
cipere volentē. Sed plerūq; decipiunt i adinuē-
tōnibus suis. z inde punire eos diu. na prouidē-
tia ordiat vnde peccatū insurgit. Nonnunq; em̄
ingrati sunt nepotes z contrabules. ingrati. p̄pin-
qui vt a rege libie sumere exemplum libet cui ne-
pos aduersus fuit z propinqui vite insidiatores
ac fratrum interfectores. Demum si grati erunt.
heredes quidē pecunie erunt. sed debere des vir-
tutis. Adde. quia si virtuti dediti si studiosi fue-
rint atq; merito diligendī. hi pro eorum virtute
plerumq; emulos habent. totaq; contra eos ar-
matur indignoz turba. Id tamen raro conspici-
mus q̄nimo sepius. qualificatum sanguine pre-
ferūt qualificato. sapientia z virtute. putantes et

caritati ordine excusatos quā a se z suis incipere
aiunt. Quo fit. vt dum sūmus pontifex eū ipsum
caritati ordinē seruare se simulat. in eū cōmittat.
Cū itaqz ordinata caritas id p̄mū erigat. vt p̄iū:
ctos sanguine. sapiētia. z v̄tute p̄ditos diligam⁹
eosqz sp̄ualib⁹ honorib⁹ ceteris p̄feramus. Qui
bus nō similib⁹ non b̄nficia. nō p̄motōnes. sed
patrimoniu si egent relinq̄mus. natureqz nō car
ni subueniam⁹. Contra plerūqz fit. Exaltat em̄
indignos. p̄tereūt dignos. Sz nō diu trāsīt mul
ta tam improba p̄sonaz acceptō. aut em̄ talit̄ ex
altati ditatiqz illa omia breui cōsumunt tpe que
alibi longo cruciatu p̄ntifices luituri sunt. aut re
pentina morte eripiunt. eosqz in momēto pdunt
quos lōgo studio maximisqz impendiis z aie pi
cul in aliu puererūt. z quos exaltarunt i vita ser
uare a morte non valent. Quippe quos heri z nu
diu sterco ad magna leti duxerunt fastigia. hodie
mesti ad parua ducūt sepulcra. Et vt paucis aga
mus. conspiciūt assiduas frat̄. nepotū. z caroz
p̄maturas mortes. ne direrim cedes. Taceo qz sū
mis pontificibus heres incertus est. successor in
grat⁹. atqz nō placit⁹. ne direrim emulus. Qd si
ais qd ne id pontifici officit. qd dum viuūt sup cū
ctos mortales gloriā z imperiū obtinet. z oēs vi
uentes iudicans a nemie iudicat. q̄ppe qd in eum
solū obloquunt. sacrilegi reputant. q̄bus facile
respondem⁹. Primo em̄ sublimitatem z potentia
tum non negam⁹. Sed illud attendere libet quia

quo sublimius q̄s sedet. eo graui⁹ descēdet. Uir
em̄ ex alto s̄n piculo aut labore descendit. Sz vt
q̄dam sapiens sapient̄ ait. hoc inter prudentes z
ignauos interest. qz illoz descēsus est. Istoz v̄o
p̄cipitiū atqz ruina. Nam teste Augustio. Quan
to gradus altior tanto casus grauior. Et rursus.
Quo plus ceteris q̄sqz p̄t. eo magis scit sibi esse
metuendū. qd rursus idum Romanū pontifex
sup mortales gl̄iam honoris. z nomē laudis ob
tinere. neminēqz i eo nec verbo p̄sumpe. i quez si
nūstri aliqd cogitare nephas punibile iudicatur
fatendū est qz nō deerūt q̄ laudēt et i celū vsqz ei⁹
nomē z gestoꝝ suoꝝ facta extollāt. colant. vene
rent. z adorent. Et vt q̄dam ex modernis dicebat
nec deerūt q̄ obsideant z circūstent sūmo p̄ntifici.
q̄ demū absistant. ne direrim resistant. sed nec de
erunt q̄ serico terrā sternant. celos apponant mo
biles vt sub vmbra gl̄iosus p̄trāseat. Sed versa
vice non deerūt q̄ inter ea omia obseq̄oz genera
in eum vnū oculos figāt. de eo iudicēt. obloquā
tur. actus arguant. quos corā extollūt. verba dis
torqueāt. que paulo ante in p̄sentia z plena sapiē
tia ac sensum cōsumatū direrūt. Nec deerunt q̄
famam in teatro lacerēt. quā in palatio laudāt.
vitam seorsum carpant. quā corā illo cōmendāt.
Et qc̄quid mali quicqd aduersi accidat. sibi vni
vulgus attribuet. Si pacem. Si concordia sum
mi pontificis opa ppli suscipiunt. non deerunt q̄
id negent. alias enim vt inquitur futur⁹ erat. Si

quid vero belli. si quid discordiaꝝ. etiã sine pontificis culpa acciderit. ipse vnus et causa et fomentum erit. Rursus si eiusdem Romanis pontificibus cuncta eis votiuã et p̄sua succedant. aliq̄ tñ immo plura eis ipsis omnia habentibus deerunt. Deest p̄mo naturalis videlicet libertas. q̄ se ex libero seruũ constituit. q̄ merito liber esse nequit q̄ seruũ esse maluit. Quo em̄ pacto dñ cathenis quis vincitur? liber esse potest. aut quomodo piscis liber inter hamos erit. Aliud denique romano pontifici deest. etiã cuncta possidendi. forte inepte dicitur. Quid em̄ omnia habenti deesse potest. Lerte q̄ dicat ei vez. A minimo itaque vsq̄ ad magnũ omnes adulationi student artificiose ei loquuntur. vt decipiant in dolo suadet vt vincant. fraudulenter supplicat. vt optata p̄tingat. Et q̄ adulationem sine dolo esse nemo dubitat. dolose sese blanditores et federat. ne alii alteri tradicat. et veluti oratoris finis est p̄suadere verbo. medici farmacia curare. sic et adulatoris finis est p̄suadere verbo dolo. Nam fistula dulcecant dum auiceps decipit. auẽ. Et iuxta Hieronimus. Nec venena dant nisi melle circumlita. Diapares faciunt deo pontifices. diuinos p̄sitent. sed nisi fallor in eo se pontifices plurimum diuinitatem habere et probarent. si tales rapi facerent ad tormenta. et in eo se dei cultores agnosceret si tales deceptores grauissime puniret.

Capitulum quartum de alia infelicitate et calamitate Romanorum pontificum. videlicet quod diu non

viuant in pontificatu. et de causis et rationibus huius breuitatis vite in eiusdem summis pontificibus. potius quam in aliis monarchis et principibus.

Hilices et per beatos sese summi pontifices arbitrarentur. si his tantum calamitatibus. miseris et amaritudinibus. quas paulo antea narrauimus non premerent. Sed ultra ceteras ea vna omnium grauissima nusquam a mente decidit. quoniam imo per continue affligit. urget. et cruciat. cuius pro parte reliqua omnia incommoda. labores et pericula. leuia quidem et tolerabilia. sed et dulcia ab eo reputantur. Cum enim scriptum sit. quod pellem pro pelle dabit homo. et cuncta dabit pro vita sua. Eo fit ut breuis vita prematura mors sicut vltimum est omnium terribilium. sic cunctis periculis et laboribus grauior atque molestior existit. Cunctas enim calamitates et captiuitatem miseris populus israeliticus pati voluit. ut solum viuere. Dicebat enim melius ut captiui viuentes seruamur nabuchodonosor regi. Est ergo summorum pontificum vltima illa summa infelicitas. et tanto statui peruncta infelicissima calamitas. quam et si cunctis affluat bonis nunquam vltima diuitum in pontificatu viuatur. ut de eorum quolibet scriptura dicere videtur. quod ante ruinam exaltabitur cor. Et iteque. exaltatus cito consummatus. et in breui expleuit tempora multa supple quibus alias viueret viuere debuerat. Et iteque In eo ipso qui primatum super omnes mortales tenet. illud recte implicat. quia omni

o iij

nis potentat⁹ vita breuis. Rapiuntur q̄dez sum-
mi p̄sules. z citissime post assumptōnez mo uunē
adeo vt post eoz p̄cessorē Petz ap̄tm q̄ p̄ q̄nqz
circū annoz lustra ecclie p̄fuit. nullus post eum
successor hoc spaciū pontificat⁹ equauit. Quin
imo. si moderna libetipa cōtemplari. vir ad Ro-
mane sedis culmē euehit. q̄ paucoz metas trans-
cendat annoz. Que siquidez breuis vite necessi-
tas cum dignitati annera videat. merito ap̄d ho-
mines natura ipsa viuere cupidos p̄cipue seden-
tes i ea cathedra oīm mortaliū infelitozes z cala-
mitosiores reputandi sunt. Ulez qz hec nō recēs
est querela. sz antiq̄ p̄certatō z apud maiores no-
stros tam monstruosa z pdigal calamitas nō so-
lū in stuporez adducta est. sz eius rō z causa. sepe
quesita nec tñ arbitrati meo facti inuestigata repe-
ritur. decreui succincto sermone differere. Num
ea res ita sit demum an sufficiēs ratō. siue causa
breuitat⁹ vite romanoz pontificū. poti⁹ q̄ alioz
p̄sidentiu z assignari valeat. Inter scribentes igi⁹
reperim⁹. Petz damiani i scripturis diuinis eru-
ditū ac virū eloquentissimū. vt eius quedā habet
epistola. interrogatum fore ab Honorio summo
presule quid cause tante esset infelicitat⁹. Is igi⁹
causas z rōnes inuestigare conatus. idcirco ar-
bitrat⁹ diuinā dispositōnem vt hūano generi me-
tū mortis incutiat z q̄ despiciēda sit t̄pal vite glia
in ip̄o glie p̄ncipatu euidentē ostendat q̄ten⁹ duz
p̄cipuus et sup̄mus omnīū hominū tam angusti

tpis compendio moriat. tremefact⁹ q̄sqz ad p̄sto-
landi sui obi⁹ custodia. puocet. Et arbor hur-
mani generis dum cacumē z verticē suū tam fa-
cile coruisse considerat flatu p̄cussa formidinis
in suis vndiqz ramuscul cōtremiscat. Sed quis
piā fortas⁹ obijciat. cur et regib⁹ cesaribusqz hec
eadē viuendi breuitas non occurrat. Nam z Oc-
tauianus august⁹ quo impante saluator mundi
de ygine nascit. et David rex de cuius stirpe dig-
nat⁹ est. ppagari. alter q̄nquaginta sex. alter q̄dra-
ginta annoz circulis regali fastigio floruerunt.
Et post r̄pi aduentū Justinian⁹ q̄nquaginta fere
ānis impauit. Post quos z alij videlicz v̄tusqz
regni p̄ncipes. z si minuscule nō tamē ad instar
romanoz pontificū breuissimo regnauerūt tem-
pore. Ad q̄d facile Petrus Damiani r̄ndet. quia
cum vn⁹ omi mundo papa p̄sident. reges at plu-
rimos i orbe terraz sua cuiusqz regni meta p̄clu-
dat z quilibet impator ad pape vestigia corruit.
qui rex est regū z p̄nceps impantiū. ac cunctos in
carne viuētes honore z dignitate p̄cellit Quo fit
vt quolibz rege defuncto. solū regnum eius desti-
nat⁹ admūstratōne. Cum vero sedis ap̄lice ponti-
fer morit. vniuers⁹ veluti cōmuni patre mādus
orbat. Quid em̄ Africa de regib⁹ Asie. aut quid
Ethiopia de Hispanie p̄ncipib⁹ sentit. Nam si-
ue moriant⁹ siue viuant. qz p̄cula seremoti sunt.
vtrūqz indifferenē ignorat est z aliud. Cur mors
cuiuslibz regis non magno pe sic terrozi. qm̄ secu-

lares principes. quibus turbis popularibus presunt. sepe
gladiis premissi. Nam ut de multis paucos adhibe
am. Lains. Claudio. Nero. Salba. Otto. Uitel
lius. omnes isti impatores per continua sunt serie unum
postalterum principati. et excepto Claudio cuncti sunt
vel suis vel hostium gladiis interempti. Postmodum
quoque. ut Romana tradit historia. Antonius
Alexander magnus. Gordianus. Decius. Gallus.
Uolusianus. omnes hi seriatim sibi metipsum unum
ordine succedentes. gladio trucidante prostrati
sunt. Seculares ergo principes quod diuersae mortis
casibus exponunt. cor audientium eorum exitum non ter
ret. Pape vero vita quod sola naturalis obitus lege
concluditur. eius ex hac vita transit. sine graui formi
dine non audit. Porro quod terreni principes regni
sui quod quod ut dictum est. limitibus includunt causa non
est. cur per alienas mundi puincias eorum obitus dif
fundat. Pape vero quod solus est omnium ecclesiarum uniu
uersalis pater. cuius luce per uat mors eius per ampla
terrae regna diffundit. Et sicut sol quod solus lucet.
si eclipsim forte sustinet. presto necesse est ut tenebras
totus ubique mundus incurrat. Sic pape cum ex hac
vita recedit. ilico quod unum in mundo est. longinqua
regnorum spacia mortis eius fama percurrit. Et conse
quens est. ut quos tam sublimis singularis quoque per
sonae casus obturbat. proprie quoque uocationis exi
tum tremefactis uisceribus expauescant. Ubi nota
dum quod uelut omnipotens deus romani pontificis
vitam hominibus in edificatione perdesse. cuius etiam

mortem decreuit saluti gentium ministrare quanto studio
de lucris aiaz dum audiuit intedere cuius mors
puidet ad creatorem suum animas hominum reuocare.
ut dum se patrem orbis esse considerat. ab impetranda
tot filius hereditate desidia non torpescat. Nec est
illius sapientis sententia. que et aliis persuasionibus
caus. et rationibus iuuari potest. Primum quod deus quod cum
diuina prudentia nihil i orbe agat cuius legitima
causa non precedat. pie arbitrandum est. quod non nisi ex
iustis causis in diuina mente reconditis. uita summo
rum pontificum abbreviat. Et inter ceteras ut christum
imitentur in uite periodo. que imitari debent in uiuendi
modo. Et vicarius patrum sequatur. quod in tempe
stive et in dimidio annorum suorum ab hac luce sub
tractus est. Ipse enim dixit Qui mihi ministrat me se
quatur. Rursum immortalis deus iudex rectus vi
tam donat et adimit secundum suam nobis incognitam
iustissimam distributionem. sed et cum equissimus
arbiter existat. ita suis ministris et fidelibus vitam
distribuit. ut nec alter ex recepto beneficio superbi
at nec alij eius felicitatem inuideant. Obliqueretur
siquidem diuina et equissima distributio. si cun
cta felicia. et prospera que simul singulis denegat
vni concederet. Ea igitur diuina prudentia omnia
in mensura et pondere equas pape vicario suo sum
mum omnium felicitatum culmen donauit. Sine tanta fe
licitate intumescat. longam adimit uita. Ceteris ve
ro mortalibus quod illi vni negauit. recte indul
get. ut ille habeat. quo istos excedat. et isti obtine

ant. de quo ille inuideat. Accedit quoniam cum omnium mortalium studia ad viuendum tendant. ordinatiuissimum deus. ut tam vehemens viuendi studium mors pueniat in eo presertim qui ceteris potius quam sibi viuere optandum esset. Quare in eo tanto celerius vita eripit. quanto studiosius illam cupit atque custodit. quod iuxta Gregorium. quanto mens humana se per desideria dilatat tanto ad receptionem effectuum angustat. Et iteque. hec humana vita per momenta deficit. et cum plus viuendi desiderium crescit. ipsa viuendi anxietas desiderio terminatur. Duo fit. ut ipsi Romani pontifices omnia facilia agnoscat. quod decipiuntur in cogitationibus suis dum sibi longam vitam permittunt. Et qui non ignorant. quod non est hominis vita eius. discant ea desiderare que persunt. Et dum per potentiam stare se putant quam facile cadant aduertant. Demum negat recristimus deus vicario suo que optat ad eius solius utilitatem cui donat que sunt ad eius veriorum salutem. Nam iuxta Gregorium. multa incommoda incurrunt sepe homines diu viuendo. Ex his itaque causis putarunt nonnulli sapientes et curiosi viri Romanos pontifices non diu in pontificatu viuere. An autem rationes ipse vigeant statim subiiciemus

Capitulum quintum de verissimis causis breuitatis vite summorum pontificum. et an sit verum uniformiter quod parum in papatu viuant. et an in hoc romano pontifices differunt a ceteris mortalibus.

 Signate sunt cause et rationes breuitatis vite summorum pontificum. put quibusdam sapientibus placuit. que et si vere et exemplares. ac rationi satis ratione videantur. pro eo maxime quod timorem mortis ac contemptum culmum dignitatum persuadere videantur. et ob eam rem aures demulceant. quod tamen in mente diuina recondite sunt cuius iudicia ut abissus multa nobis incognita sunt. Rursus non auctoritatibus sacra scriptura. sed potius persuasionibus innuntiant. Credimus rationes ipsas non usque adeo militare aut satis sufficere. ut fieri oporteat statui et culmini summi pontificatus generaliter tributus esse aut uniformiter inesse. ut tantum apicem ascendentis digni aut non digni. sancti aut reprobi. pro eo solus quod in pontificatus culmine sedent vita longa. aut alias eis a diuina prudentia destinata frustrari debet. ne autem eos imitemur quod dum aliena refellunt sua non comprobant. aliam rem ipsam repetentes pluris et nostro iudicio veridicis fundamentum deducemus. alienum esse a facti veritate cunctum videlicet summis pontificibus uniformiter insitum et proprium esse. ut parum in pontificatu viuant. Idque non dum alienum a rei veritate. sed nec recta fide fore credendum arbitramur. quoniam in ea ipsa viuendi conditione. aut breui aut longeva. ipsos summos pontifices a ceteris hominibus non differre. Et si forte ut plurimum diutius eos in pontificatu viuere non cernamus id non ex natura. aut infelicitate status siue dignitatis apostolice. sed alium de veluti in ceteris mortalibus contingere. Dedu-

cemus igitur primo luce clarius aliunde Romanos
pontifices et ex alijs potioribus et notioribus causis
diutius non vivere. In sequenti vero capitulo breui
compendio rationes afferemus. quod summo pontifi-
catui non insit iniformitas. ut illi assequentes parum
vivant. Primum igitur putamus facti per suppositum ve-
ritate carere quoniam si sumorum pontificum annalia.
si illorum assumptionum tempora. si etates animo recensea-
mus utique reperimus eosdem pontifices non modo
breuiori sed longiore tempore ceteris fidelibus viris-
se. Quippe cum ut plurimum non nisi senes ac nature
etatis viri. sed et validitudo ad summum eligantur
pontificum. quod mirum si parum in papatu sedeant. quod diu
ante illam vixerunt. Nihilominus plurimos senectute
assumptos legitimus diu sedisse. Linus enim duo
decem annis vixit in papatu. Cletus totidem. Leo
quintus licet senex. xv. annis Fabianus. xviii. Piscalis
et Damasus. Virgilius. Innocentius atque Libe-
rius totidem. Leo quartus licet longinqua etate et va-
litudinari foret. cum cathedra ascendit vixit tamen
annis perstitit. Alexander. xxi. Beatus vero Silue-
ster. xxiii. annis sedit. Rursus Adrianus primus. xxv.
vno minus mense perstitit. Leo vero primus. xxv. felici-
tate perstitit annis. sub quo ycomenica apud Cal-
cedonia fuerunt congregata concilia Quid igitur sibi
vult illoz in sulla positio. quod cuncti cathedra Pe-
tri sedentibus vitam adimunt. cum tamen vni hominis
ad omnes. proportionem habita plus ceteris vivere com-
petent. nisi velimus eos solusque Petri cathedra

2
Las. summo
m. m. o. y. pon-
ficu.

tenent longiore vita per ceteris vivere. aut forte ve-
limus illos tunc naturaliter nasci tunc vivere inci-
pere. cum assumuntur Aut forte conqueramur. ex
empli gratia. Calixtus secundum. lxxx. assumptum annum pre-
mature raptum. quod quadriennio fere tantum pre-
dit quibus illud nicodemum in euangelio. facere sunt
et veredici potest quomodo enim homo poterit renas-
ci cum sit senex. aut quomodo vivere incipiet his
cui naturaliter vivere desinendum esset. Sed igitur
ut putamus viuunt summi pontifices si recte viuunt.
longeue president si diu se vivere et posse arbitran-
tur. Sed nisi fallimur ideo nonnulli summi pontifi-
ces mori premature arbitrantur. quod cum quibus vellent. sed
forte tardius quam debent moriuntur. Mira certe res
est. Volunt summi pontifices preceptum a deo esse ut vi-
uant. sed volunt quidam vivere ut preceptum est. Re-
cte igitur cum eis agit diuina providentia quod in eo-
rum vite cupiditas penam tanto celerius rapiuntur.
quanto ut prediximus vitam cupiunt atque cu-
stodiunt. quia ut inquit Gregorius male viuunt
qui diu se victuros desiderant. Et Socrates di-
cebat. Ceterum non meretur cui nihil est in mente
nisi ut viuat. de quo tangemus infra in capitulo
septimo. Si igitur recte. si vere atque catholice in-
caute loquendum est. idubie fatendum erit breuitatem aut
longitudinem vite pontificis sic et cuiusuis alterius ex
illius persona aut propria natura perdere. non quod ex sta-
tu. sed ex reatu. nisi ex pontificatu sed ex actu nec ex digi-
tate sed vite qualitate nec ex culmine excellentia sed quod

animi indigentia. Et ut paucis agam⁹. tres arbitramur potissimas atq; vrgentissimas breuitatis vite quorundā pontificū causas rōnesq; cōmunes omnibus. nō plus sūmōz pōtificū q̄ ifimo rū hoim. Quaz p̄ma ē natura discōueniēs. Secunda culpa puniēs. Tercia curaz turba vitam minuēs. Prima siquidē causa natural' discōuenientia. Cum em̄ sūmus pōtifex. veluti ceteri homines ex quatuor sit element' compact⁹. natura in eis vim suam equo exercet vibramine nisi forte summi pontifices cōtendāt a natura ip̄a se emptos esse. idq; ip̄i sumope optarent. vt corporis dolores z cruciatus vitarent. Constat autē longioris z breuioris vite causā naturalē fore. Nam Augustino teste z si in manu dei sit omnis vita et mors ipse tñ nature plasmator sic cuncta gubernat z regit. vt naturā mo⁹ suos naturales exercere sinat. Causa igit' natural' longioris aut breuioris vite homis. sc̄dm quorundā philosophoz sententiā spūs siue aer est. eo q̄ illū videam⁹ instrumentū esse p̄tū operatiuū. z vite inductiuū. q̄re sc̄dm spūs p̄portōnem. sic p̄portionatur z vita quādo quidem paucus existit. tunc debilitando vitā abbreviat sicut i melancolicis. quādo vero vultuseo casu exsufflando calores extinguit. veluti ventum videmus extinguere lampadem. Cū autē grossus erit. vtiq; p̄tū vitaliū opatōnes impedit sicut z quando est nimis exilis. tūc em̄ de facili spirat. quo fit vt vitam abbreviet z mortē indu

cat. Aristoteles z alioz philosophantiū scola p̄ indubitata p̄clusioneretinēt. calidū et humidū p̄ncipia z causas fore longioris z breuioris vite hominū. q̄nto em̄ tpe calidū in humido nō p̄sup̄to aut nō deprauato valet subsistere. z quāto tpe humidū reduci potest atq; a calido cōverti. tāto tpe indubitāt vita cuiusuis mortal' durat. Que siq̄dem mensura circa tria potissime attendit. videlicet circa q̄ntitatē. item circa q̄litate ip̄i calidi z humidi. tercio sc̄dm qualitātē membroru z atq; vasoz in q̄bus opat. puclat⁹ i libro de morte et vita philosoph⁹ tradit. Quā igitur in humano corpe adest illa discōueniētia. aut cōtingit caliditas z siccitas excessus ip̄o humido radicali. aut consumpto aut deprauato. necesse est vt vita hominis abbreviet. Contingit autē varijs ex causis excessus ip̄e siue hūoris deprauatō sc̄dm naturaliū z medicoz traditōnes. Id tñ facili⁹ in p̄ncipibus cōspicimus q̄ putant se ita esse domios stomachoz z neutz suoz. sicut et oim subditōrū. Quotidie siq̄dem p̄cōsis atq; splendidis sapidisq; cibis varijsq; modis preparat' passim vescunt. vinozq; varietate potant. Et q̄ maiore quātitate sumit. quod auidius z sapidius deuoratur. necesse est ex multoz diuersorumq; varietate grauetur stomach⁹. Quo fit. vt edendo edendi appetitus amittat. generenturq; ventositates inflatōnes in ventre. tremores in membris ac febres. z tandem p̄matura mors accidat. Dinc

Aristoteles de secretis secretorum ad Alexandrum. Nihil est inquit, quod magis vitam prolonget quam cauere a supfluitate ciborum. Nec quod magis abbreviet quam comestiones comestioni superaddere. Procras enim a deo dietas seruabat ut debilitate corporis ex industria sustineret. malens debiliuuiere quam robustus et pinguis mori. Dicebat enim, quod malebat comedere ut uiueret, quam uiuere ut comederet. Addens, quod alimenta hominibus natura dedit, propter durabilitatem, non durabilitatem, propter cibum. Hinc sapiens Salomon ait. Equa vita hominibus in sobrietate et qui abstinens eadem ducet et vitam. Falsae igitur culpa prosonedignitati attribuit, idigne summi pontificatus dignitas, propter uentris ingluuiem diffamatur. Sed rectus est deus et rectum iudicium suum, pena certe tenet auctores suos, quod scriptum est. Alia, id est vita que peccauerit ipsa morietur, et prosonum rationi est, ut qui peccat in vitam, propter aui ea puniat. Ridiculum ergo uideat asserere mortales et naturales homines determinatum quem ad latum aut dignitatem culmen assequentes, a legibus nature exceptos fore et proferunt summi dei vicarium, hominem propter nature subditum, qui quanto deo primior existit, tanto legibus nature ut legibus patroni sui astringitur. Natura enim lex dei est, qua eius vicarius ligatur. Sedam et principalem causam breuitatis uite summorum pontificum sicut et ceterorum hominum culpam punientem diximus. Nihil enim magis vitam hominum abbreviat quam peccatum, id quod plurimis diuisis testimonijs comprobatur, quod in ceteris

romae pontificibus facile reperiri libet. Nam ad quendam ex summis et ueteribus sacerdotibus qui tempus pro eo tempore summorum pontificum gerebat, deum per prophetam dixisse legimus. Precepta mea cor tuum custodiant, longitudinem enim dierum et annos uite et pacem apponent tibi. Demum in expresso a libi summo pontifici longa a deo uita promissa est. Si quidem alius, propheta summum sacerdotem designans, super aspidem inquit et basiliscum ambulabis, et conculcabis, leonem et draconem, et statim subdit, eripiam eum et glorificabo eum ac longitudine dierum adimplebo enim. Nec ab re quidem cum enim scriptum sit quod opus iusticie uita est merito sancti iustique pontifices longa profuerunt uita. Unde alibi scribitur. Si in lege mea ambulaueris, longos faciam dies tuos. Et iterum Querite deum et uiuetis. In iusti uero et reprobis uestigio uita peruanitur, quod ad omnes illa uox dicta est. Uiri iniqui non dimidiabunt dies suos. Et rursus iusti mor sicut honouificati fuerit et exaltati deficient. Et alibi Uidi impium exaltatum et eleuatum sicut cedrum, et transiit et ecce non erat que si quidem auctoritas prope summum pontificem signat cum dicit exaltatum sicut cedrum que cunctas plantas eminentia et altitudine uicibus Talibus certe prominat, propheta dicens, fient dies eius pauci, et episcopatum eius accipiet alius. Un uita hominis pulcre Augustinus inquit, media est inter vitam peccantium hominum et innocentium et an

Psalmus
ipse David

geloz. Si uiuit homo scdm carnē peccatoribus
compaī q̄ non dimidiabunt dies suos. Si uiuit
scdm spm. p̄ diurnā vitā angel̄ p̄paī. Sz dicet
q̄spiam plerunq̄ reprobi et iniusti diutius. boni
vero parcius uiuūt. Qd̄ et fateor. z antiqua que
rela est z p̄phēz z sanc̄ viris deo soli referuata.
quantū tñ ip̄a diuina p̄uidētia sanc̄ suis intel
ligerenossēq̄ p̄misit illud vtr̄sq̄ cōuenit. Illis
ne amplius peccent istis. qz id sibi expedit. Non
em̄ eis mors ip̄a pena est sz remediū. vt molestie
z mundi miserie que eos p̄munt z alias vinci nō
poterāt vite sue breuitate vincant. scdm Ambro.
Cū Seneca Que videt i tempestiua mors iustū
est completa vita. qz miseria z finis ē. Quare sub
dit Rudis sad̄ videt tyrānus. cum poti⁹ a pena li
berat que punire se credit. Rapiunt̄ igiī boni pō
tiffices vt req̄escant a laborib⁹ suis. et ne malicia
mutet intellectū illoz. Adde qz scdm Gregorium
papam de se loquentē. Quosdā magis delectet p̄
gere q̄ manere. magis citius p̄uenire q̄ morari.
ne dum oblectent̄. in via obliuiscant̄ qd̄ deside
rant i patria. Et itez idē Gregori⁹. Aliqñ secreto
iudicio agit vt electoz vita abbreviet̄. ne viam p̄
patria diligam⁹. Ut igiī paucis agamus tunc sū
mi pontiffices summi erunt tunc felices. tunc vere
beati. tunc gl̄iam tūc famā dilatant. tunc nomen
p̄petuant. tunc longos z incolumes videbūt di
es. si ecclie cui p̄sunt. p̄mouēt honorem. si fidem
quā exaltari. p̄fessi sunt augere conant̄. si mores.

emendant. si sup̄bos humiliant. si exaltant hūi
les. si sunt munifici i egenos. in copiosos fruga
liozes. si sapientiā. si vtutes p̄mio. si vicia equa
penaz lance compēsant. si iusticia vsq̄ qua q̄ a
bulat ante eos z imponūt in via prudētie cūctos
suos gressus. si tyrannidez virilit̄ rep̄mant si ad
pacē orbis inigilant. si ab oibus extremis equo
spacio discedunt si cessat in eis p̄digalitas. abest
omnis auaricia. qz illa ecclesiam vastat hec gloriā
metri vitā non pōt. Scriptū est. Qui odit auar
ritiā longi fient dies eius. Terciam causā bre
uitatē vite summoz pontifficū nō q̄dem ip̄m pon
tificatū dixerim. sed vrgentiū atq̄ p̄mentium tur
bā curaz ac assiduā ment̄ agitatōnem. qz scrip
tum est. Tristis spūs exsiccāt ossa. Et itez. Depri
mit terrena in habitatō sensū multa cogitantem.
Dinc Augusti. sup̄ illo verbo. Jaco. qua rto Ci
ta nostra vapor est ad modicū parens. ait. Cure
z assidue cogitatōnes corpus extenuant. z ment̄
fatigatōes rezq̄ inexcabiles questioēs hūozes
omniū membroz exsiccant. frequētia hoim mor
bidat. tristicie p̄sumunt. negociōzq̄ sollicitu
do coartat. Dinc z Lassiذورus. Nihil est quod
vite hominis magis officiat z dies eius abbrevi
et q̄ tristicia ment̄. languoz animi z rez sollicitu
do multaz. Nam sicut teste Sapiente Letu sani
mus floridam reddit faciem et sicut iocunditas
cordis vita est consummata hominis. ita anxius
z curis fatiga⁹ anim⁹ corp⁹ macerat z vires mi
p iij

Nota

*De Melancholy
dicitur*

*Literis Aurei
describendū*

nuit. humidū ꝑsumit. caliditate auget vna cū sic-
citate. Ex qua re appetitꝑ perdit. z tandē mors ac-
celleratur. vt paulo ante iꝑma naturali causa de-
durimus. Has igitꝑ putamꝑ causas verissimas.
has rōnes. hec fundamēta. breuitatꝑ vite summo-
rū pōtificū. Non qđdem iꝑius culmis statū z emē-
nentia que sancta ē z i nullo peccauit. sed qui ea
aburitur.

Lapitūm fertū in quo assignantꝑ cause z rōnes.
qꝑre illoꝝ opinio non sit tenenda. qđ putant sum-
mis pontificibꝑ bonis z reprobis vniformitꝑ insi-
tum z ꝑꝑrium esse vt in pontificatu pazꝑ viuant.

Quēz vt huic articulo finē demus. ne de
illoꝝ simꝑ numero qđ ab alijs mature tra-
dita leuiter refellunt. nec causas reddunt.
breui rōnes. et motiua adducemus qđbus apertissi-
me ꝑbant opinionē non esse ferendā. nec recta fi-
de tenendā videlicet sumis pōtificibꝑ vniformitꝑ
insitū esse. vt pazꝑ i pontificatu viuāt. Primo
igitꝑ id iꝑsum probant ea que supra tetigimꝑ. Se-
cundo qđdem qꝑ facti veritas longe alitꝑ rem demō-
strat. Tercō ea vite breuitas qđ tenus nōstrā tenet
noticiā in nulla alia totiꝑ orbis monarchia impe-
rio aut ꝑncipatu ecclesiastico aut mūdano reperitur.
quimo si veteris legis sūmos pōtifices reges mo-
narchas recolerelibet. nō eos tali lege taliqꝑ cen-
sura ꝑstrictos reperimꝑ. velut. de Melchisedech.
Moysē Aaron. Delia zaro z pluriꝑ qui longo ad

modū tꝑe in sūmo sacerdotō vixerūt. vt i ꝑceden-
ti capitulo tactū est. Quarto qꝑ nisi fallimur qđ vi-
te breuis necessitate summis pōtificibꝑ imponūt
deū arguūt acceptorē ꝑsonaz. Nā cū oim hoim
vt scriptū est vita est in voluntate dei. in quo omis
viuimꝑ mouemur z sumus. et ita iudicat magnū
sicut parū. qꝑ scriptū est. Pusillū et magnū iꝑe
fecit. z equalitꝑ cura ē deo de omnibus. quimo de
homis vita loquēs ꝑpheta ait. Non accipit ꝑso-
nā ꝑncipis. Et itēꝑ. Non subtrahit ꝑsonā cuius
qꝑ dñs qđ ē omniū dñator. Subtraheret ita qꝑ ꝑ-
sonā si ꝑ mature vite eius ꝑsidentē citꝑ qꝑ alios
vita ꝑuaret atqꝑ a terra subtraheret. Quinto nō ē
verisimile sed a veritate alienū deum ꝑ cura ē
de sua ecclia. de qua ꝑ ꝑpheta z dixerat. Quid ꝑo-
tūi facere vinec mee z non feci. velle quo iꝑsmo
parare occasionē scismatibꝑ et ꝑiculis. atqꝑ eam
desidiis z diuisionibꝑ patenter exponere qđ esset
si lege eterna z vniformitꝑ ordinasset. vicarios eiꝑ
in terris ꝑ ceteris hominibꝑ parū victuros. Ex cre-
bris em̄ huius sedis vacatōibꝑ scismata pleraqꝑ
pericula ecclie imminere z sepe accidere ꝑspicū
est. Absit em̄ a diuina bonitate vt hoc fatigū apo-
stolice sedis a deo ꝑo communi ecclesie vtilitate
eiusqꝑ vnitate institutum. in eius dissidium ꝑri-
culum z detrimentuz conuerteret. z ex eo statu ne-
cessario scismata proueniunt. z in quo sedentes
necessario breui viuendū est. Nam vt ait Hiero-
nimus in reuēdium scismatis actum est vt vnus

omnibus p̄sit. Et ob eam rem sanctoz viroz tra-
ditōnes ⁊ sacri canones vacatōnes huins sedis
⁊ obis summoz pontificū plurimū formidarūt
Serto absit q̄ ecclia dei i traditōnib⁹ ⁊ consue-
tudibus suis quouis modo erret. que sp̄s sancto
regit. Ip̄a t̄m p̄ totū mundū diffusa s̄n̄ intermissi-
ne. p̄ vita ⁊ incolumitate romani p̄ntificis ad de-
um assidue orat. Nam vt pulcre canō sancti Bo-
nifacii martiris p̄ Romani pontificis vita atq̄
p̄peruo statu vniuersitas fidelis tanto instant⁹
orat quāto suam salutē post deū ex illius incolu-
mitate animaduertit propensius pendere. Nec
sunt verba canonis. Ecce formalia que omnem
dubitātōnem tollūt. erraret vtiq̄ ecclia. ⁊ im-
p̄uide ageret. atq̄ deo p̄radiceret orando. p̄ illius
longa vita et incolumitate. q̄ ex diuina dispositō-
ne que eum voluit ⁊ p̄sciuit paz viuere. ⁊ sic ne-
cessario breui moritur⁹ ē. Septio. pb̄at ex ea bre-
uitate certa necessitate moriēdi aufertur summo
p̄ntifici magna vtilitas sed et gr̄a de meritū. quod
ex incertitudine t̄pis mori cuncti fidelib⁹ prouenit
Nam vt inq̄t Gregori. sup̄ illo verbo. Qua hora
non putat̄ ⁊ c. t̄pus mori ideo d̄ns nobis voluit
esse ignotū. vt sp̄ possit esse suspectū. ⁊ dum illud
t̄ps p̄uidere non possum⁹. ad morē s̄n̄ intermissi-
one p̄paremur. Si ergo papa paz se viuere scire.
p̄ p̄sequēs morē p̄uidere posset quo fieret vt fru-
strat̄ tanto bono videlicet timore mori q̄ scdm
Gregoriū. tanto plus mors timeat. quanto minus

p̄uideri potest. Preterea cum papa sit i statu om-
niū p̄fectissimo. indignū ē vt. p̄pter eandē p̄fectō-
nē alio. primo bono p̄ueat videlicet gr̄adi merito
q̄d ex longa vita iustis. p̄ueit. Quanto em̄ iustis
viris magis. plonget̄ vita corp̄al. tanto felicioz
reddit̄ i effectu p̄mij salutaris. Nam teste Augu-
stino. hec vallis miserie fit eis vallis vbertati bo-
noz sp̄ualiū. Sit etiam campus certaminis ⁊ pu-
gne victoriose. Est em̄ vita n̄ra s̄m Bernardū lo-
cus lucratiuus Ea d̄re Paulus longā vitā op-
tauit simul ⁊ procurauit. cum submissus sporta
per muez p̄secutoris insidias declinauit. Deniq̄
ip̄e christ⁹ dulcissime matri sue post e⁹ passionē
longa ⁊ vitā. p̄misit pariter ⁊ donauit. Sed ⁊ Jo-
hanni euangeliste quē xp̄us plurimū diligebat ⁊
ad apostolū vocauit non t̄m. s̄n̄ suo ⁊ plurimoz
p̄fectu ad centesimū vsq̄ annū vno min⁹ vitam
plōgauit. Qd̄ ergo xp̄s dilecti suis. p̄misit dona-
uit atq̄ laudauit. idip̄m vicario suo negare non
debet. p̄ illius ampliori merito ⁊ sue ecclesie vtili-
tate. De t̄no hec pontificis mors quā p̄maturaz
dicūt. aut ē i illi⁹ penā. aut i premiū. aut est. p̄priū
cathadre. Non q̄ppe i penam q̄ nullus. s̄n̄ culpa
punit. Scriptus est em̄. Absita t̄d̄n̄ vt p̄das iu-
stū cū impio. Iust⁹ ergo ⁊ rect⁹ pontifex si parū i
pontificatu viueret puniret̄ s̄n̄ culpa. quod est in-
p̄ueniens. Sed ⁊ alia rōne hec breuitas vite nec
in pena ⁊ nec i premium esse potest. q̄ ex eo quod
necessario futur⁹ est quod q̄s vitare non valz nō

consequitur nec penam nec premium secundum Augustinum. Si vero sedi annexum est tunc sequatur absurdum necesse est. ut videlicet aliunde quod ex voluntate propria quod mereatur aut demereatur. consequatur penam aut premium. Adde quod christus Romanam ecclesiam instituit duraturam usque in finem seculi. Indignum itaque videtur ut in sede perpetua sedens breuius viuere quod in ceteris prophetis et temporalibus cathedris sedentes. imo congruum esset ut longioris essent vite. et quod eis a natura prouenit. deus cuius est vicarius non auferat. In conueniens enim videtur ut presidens in sanctissima cathedra diminutionem vite suscipiat a cathedra. quam bene uiuendo honorat. et in ea uiuens fidelibus proficit. Sed neque est largitati diuine consentaneum ut abbreviata sit manus eius in vicario et ministro suo. De quo ut supra tetigimus. per prophetam promissus est quod si in preceptis suis ambularet. eriperet eum et glorificaret eum et longitudine dierum impleteret illum. Confirmant predicta. quod si pontificatus esset proprium viuere. papa dei vicarius et minister esset peioris et durioris conditionis quam ceteri homines. et hoc in duobus. Primo cum ceteris imo omnibus hominibus a deo dictum sit. Ecce dedi ante faciem tuam vitam et mortem bonam et malam. Si uniformiter breuis esset mors papae. auferetur ei illud beneficium et istud bonum. ut sit ante faciem eius vita et mors. Secundo cum deus in dicta auctoritate appellet vitam bonam et mortem malam. tunc ea sola ratione quod eius est vicarius et minister reci-

peret. ab eo odia et mala. cum potius bona sumere deberet. quod scriptum est. Qui ei ministrat vitam uiuet. Et iterum. Ministros eius non derelinquet. Absit enim ut deus reddat pro bono malum.

Capitulum septimum in quo respondetur motibus illorum qui dixerunt papam parum viuere in papatu et quo sensu sit intelligenda predicta opinio. et quomodo cum veritate possit saluari.

Distremo ut de statu Romani pontificis nos absoluaamus. quod ex supradictis luculenter responsus sit rationibus et motibus in principio adductis. quibus aliqui sapientes et contemptiui per suadere ponunt quod probare uisi sunt Romanis pontificibus uniformiter datum esse. ut parum in papatu uiuant. nihilominus particularius satisfaciemus predictis rationibus. Deinde ut morem predictis sapientibus geramus quod positionem homini affirmarunt deducemus breuissime quo intellectu. quo sensu eadem positio intelligenda sit. videlicet Romanos pontifices non diu in papatu uiuere. Primo igitur dicemus rationes persuasiones et motiua predictorum scribentium ad unum tantum fundamentum referri. Aiuunt enim utile esse fidelibus Romanorum pontificum breuem habere vitam. pro eo maxime quia illius breuis periodus ceteris fidelibus terror est. ut sese ad mortem parat agantque de commissis penitentiam. Rursus ut dignitatum culmina facilius contemnant. que oia uiuico uerbo soluunt. Di-

rimus ei quod hac utilitate ex tali verisimili timore
pveniēti nō eget ecclia. p̄sertim cum illius exp̄ssio
dispensatio et unitas in cōmodo ac capitis nr̄i cre
bra piculosa quod subtractōe longe siquidē magis ter
roris atque timoris mortalib⁹ et multozū quod vni⁹
interitū incutiit. Plusque meroris et plurimozū flo
reū iuuenū p̄matura morte percipim⁹ quod ex senis
vnius naturali morte maris curis et sollicitudinib⁹
bus cōstipati. Ad p̄temp̄tū vero dignitatum alia
nobis sūt tradita efficaciora documenta. Adde quod
illaz natura potius quod possidentū mors ad eaz
p̄temp̄tū iducere videt. Cui⁹ illa teste Boecio cō
tēnendi summa rō est. quod recte sup̄anda est digni
tas quā maligni plerūque assequunt et quod plurima
picula comitant. Etere vero rōnes. p̄suasiones
verius sūt que cōtrarijs et potētib⁹ p̄suasionib⁹
tollunt. Accedam⁹ ad sc̄m quod polliciti sum⁹.
videlicet discutere et declarare quo sensu intelligē
da sit p̄dicta conclusio eozū quod dixerunt Romanos
pontifices vniiformiter parum viuere in papatu.
Dicimus igitur quod multipliciter p̄dicta positio
ad verum sensum reduci possit. pro quozum intel
ligentia inferimus breuissimas duas conclusio
nes. Prima est quod Roman⁹ pontifex recte et pie p̄
sicens licet paucis annis post papatum in mun
do fuerit longo tamen tempore viuūt. cuius rati
o est. quia totum tempus sui pontificatus sibi
lucratus est. fuitque sibi idem tempus viuū. Se
cunda conclusio est. quod si Romanus p̄tifer non

recte nec pie in papatu vixerit licet centū annis in eo
dem pontificatu fuerit. tamen nō diu imo breuissimo
tpe censend⁹ est p̄sidere. Cui⁹ ratio est. quod residuū
imo totū sui pontificatus mortuū est. Uixit ergo
mūdo longo tpe. sed nō deo sed fidelib⁹. sed sibi
breuissimo respectu fructuose p̄sidentie. Est ergo
intelligenda positio p̄dictoz scribentū sc̄oz hac
ultima conclusio. vtp̄ta quod verissimū est quod Ro
man⁹ pontifex non pie nec recte sed inutilit̄ p̄si
dens quātocumque tpe in papatu fuerit parum tamen in ef
fectu viuūt. Nam p̄mo sibi modicū vixit. cum totā
pene vitam inutilib⁹ occupatōnib⁹ p̄didit. parum
etiā deo vixit. quo ad sp̄ualem fructū. Proband⁹
igitur ac roborand⁹ ē huiusmodi articul⁹. Primo
igitur dicimus quod Romanus pontifex licet longissi
mo tpe in papatu p̄suerit. si tamen pluris occupatōni
bus inutilib⁹ et curis et sollicitudinib⁹ terrenis ten
tus sit parum viuere dicendus sit. Pro cui⁹ declara
tione p̄supponimus. quod sicut nostrā Senecā Non
accipim⁹ breuē vitam sed fecim⁹. nec inopes eius
sumus sed p̄digi. nam veluti ample et regie opes
sua ad malū dñm venerunt. i momento dissipant.
Si vero licet pauce bono custodi tradite sunt. v̄su
crescunt. Ita etas nostra bene disponendi longa
est. imo si ea vti scimus longissima est. si vero ne
scim⁹ breuē vitam fecim⁹. Papa igitur si inutilit̄ et re
p̄hensibilit̄ in papatu viuūt. parum viuūt. Nam vt
aiunt iuriste. Nihil in inutile comparant. et p̄side
re non dicitur quod inutiliter p̄sidet. At em̄ scriptu-

ra qz conquerebat sanctus Job. quare impii diu
uiuunt. sed statim subiicit. veruntamen non sūt
in manu eius bona illius. z numerus dierum il-
lius dimidiatur quasi. d. non repugnat qd diu vi-
uantet modicum v. uant. Nam non diu uiuunt.
q diu i sua impietate uiuunt. qz scriptuz est abho-
minatō est deo vita impii. Itaqz quo ad deum et
effectualiter paruo tempore uiuit. Et hoc ē quod
sib paucis. sed elegantibus verbis refert sapiēs
Salomon. Ait em. Si qd ipiorum longe uite fu-
erit. i nihilum computabitur. Ex quo patet q vi-
ta eius licet longa. breuissima reputatur. Quod
idem Sapiens confirmat. Ait em. etas senectud
vita immaculata. qz vita longa que p senectutez de-
signat. prope est vita immaculata. Ex quo seqtur.
q nō uiuere aut paz uiuere censet. q inutilit aut
male uiuit. Letez paz uiuit papa q terreis occu-
patōib⁹ trāsigit temp⁹. Si em papa ad memoriā
reducit quantū uite sibi auferūt lites iutiles. cau-
la z strepitus. quantum illa officia omnū reruz
que i orbe sunt noticia. quantum morbi quos ma-
manu sibi facit. videlicet q paucissimos annos
sibi habuit. z parum ac breuiter vsus seipso fuit
Quomodo em longo tempore uiuit q non sapiē-
tie. non laudat studiis. non paci. non qeti xpiani
populi vacat. cum scriptum sit. Eruditō z sapiē-
tia veram vitam tribuit. Non ergo diu uiuit cui
districtus anim⁹ est q nihil speculatiuū. nihil in-
tellectuale recipit. sz qcqd admittit actiuū z terre

nū est. omia velut inculcata pspicit. qnimo vt q:
dam sapiēs ait. viro occupatissimo nihil minus
est q uiuere Si vero papa nihil ex suo tpe iutilit
labi pmittit. sibiqz vacat. eius vita lōgissima ē li-
cet paucis sit annis computata. Ita qz vt putam⁹
hic ē sensus illius elegantissime Salomonis se-
tentie. Senectus inqt venerabilē. non diuturna
nec numero annoz pputata. Ecce inqt senect⁹ ve-
nerabilē est. non diuturna diu uiuendo sz sibi va-
cando. nō diuturna pluris annis sed actōibus
sanis. nec nūero ānoz pputata sed v⁹ute z ocio
ordiata. Itaqz longissimo tpe uiuit q breui tēpo-
re tamē si vacans uiuit. qz quantumcunqz uiuit.
id sibi totū t⁹buit. Romano vero pōtifici q popu-
loz curis angit. necesse est temp⁹ deficere. qz illi⁹
vita pplus tollit z eripit. quo fit vt parum ille vi-
uere censendus sit. qz nullum aut modicum tem-
pus i suos usus conuertit. Et hoc est qd idēz Se-
neca dicit. Quia dicit qui. ppter canos z rugas
in fronte putat diu virisse Non em nauigasse pu-
tandum est quem seta tempestas a portu huc at-
qz illuc tulit totumqz orbem egit. d quo dicere ve-
rum est. quia ille non multum fuit peregrinatus.
sed plurimum iactatus. Itaqz cum Romano pō-
tifici nō desunt. vt dictū ē. infelices z misere solli-
citudis cause a deo vt p tot occupatōes nō soluz
vita nō gerat. sz optat ad negociandū merito tā i-
utilibus occupatōibus pssus breuissimo tem-
pore uiuit. quia qui omne tempus perdidit par-

uissimo tpe uiuit. Adde. qz omne tps aut fuit. aut est. aut futuz est. Papa em si pie non regit. si terrenis occupatibz deditus nec spualibz intentus sit. non vacat. respicere pterita. z si vacat molesta est recordatō. Quō em iocunde recordat si ambiciose pcupiuit. si supbe p̄fuit. si arrogante cetero s̄ p̄temp̄sit. si auare p̄gregauit. p̄dige effudit. necesse est vt haz rez memoriā teneat. Nam ois etas aut p̄teritoz obliuiscit. aut illoz cuz molestia recordat. Cōstat tñ qz p̄teritū certoz ps nostri temporis. p̄ns vero temp̄ p̄breue est. anre desinit q̄ incipiat. solū tamē hoc temp̄ papa hz. qd̄ tam breue est. vt teneri non possit. futuz vero dubius est. Quo fit vt Roman opōtifici omne tēpus p̄breue sit. Nam p̄ns tempus p̄pter sui breuitatez aut nō sentit aut negligit. futura timet. p̄terita cruciant sic omne temp̄ breue est. Rursus alio sensu non diu uiuit. qz paz uiuit. q̄ assiduo timore mortis astringit. Facit em ip̄e timor Romanū pontificē vitam pdere. qz iuxta cathonē. Qui metuit mortem qd̄ uiuit pdit idip̄m. Non sic Aplus. Paul̄ timebat mortē. sed plerunqz optabat. Ille em q̄ ap̄ie z iuste p̄fuit. qz nihil sibi concius erat intrep̄i dedicebat. Lupio dissolui z esse cum christo. mori n̄ timebat mūdo q̄ optabat christo uiuere. sz et alibi vitā penam putabat z mori lucz. Ad hunc sensum dicebat Sapiens. Quia iustus cito perit. impius autem multo uiuit tempore i malicia sua. Iustus in quaz cito moritur qz q̄ paucis

diebus in seculo manserit multo p̄mioz cumulo floruit. Itaqz quo ad numerū dierū breuis ei⁹ fuit vita. sed quo ad fructū z meritum longissima Nam vt inqt Lipanus. iustus magis letat qz breuem sed bonā vitā egerit. q̄ qz longā nō uiderit. Impius vero longo tpe uiuit in malicia sua. qz licet multū ānis in seculo vitā egerit. paruuz tamē fructū pegit. qua de re in effectu breuissimo tempore uiuere iudicand⁹ est. Vel alio modo. Impius longo tpe uiuit qz cum cogitatōnes suas i longū ordinat diesqz sibi multos pmittit. meditatōne z desiderio suo longo tpe uiuit. Vel alio modo. Impius longo tpe uiuit. id est toto uite sue tēpore uiuit in malicia sua. Totū em temp̄ uite ali cuius licet breue sit multū dicit sibi. ueluti alias dicit. qz multū dat q̄ totū dat. Nec itelligēda uerba sunt vt sanant qz impi⁹ longo annoz tempore uiuat. ne contradicat p̄phete sentētie q̄ ait. Uiri impij non dimidiabūt dies suos. Deqz alio se su papa non diu uiuit. qz q̄ diu uiuere cupit diu uiuere non uidet. Uñ Crisostom⁹. Maximū uite impedimentū est uiuendi cupiditas. Et Lypanus Illius est in mūdo remanere uelle quem mūdos oblectat. Et vt supra dixim⁹ cū Gregorio male uiuunt q̄ diu se uicturos desiderāt. Desideranti ei diu uiuere ois etas breuis uidet. q̄ppe q̄ nullo lam morū diez uidere uellet. Non sic vitam cōcupiuit rex z p̄pheta Dauid quia enim pie et iuste p̄fuit. non desiderabat diu uiuere. quinimo dole-

bat q̄ incolatus suus plonget̄ esset. Cum ergo
Romanus p̄tifer pie regit. sp̄ in eius meditatio
nemortē p̄stolat. illāq̄ exoptat quare recte parū
viuit. q̄ paz vitam extimat. Non sic de impio de
quo ait. Sapiēs. O mors q̄ amara est memoria
tua homini iniusto habēti pacē cū substātia sua.
Et vt paucis agam̄ sancti. p̄phete et q̄ pie popul̄
p̄fuerūt clamabant desiderātes liberari a carcere
mort̄ huius. z tanq̄ inuiri detinerent. volūtariē
moriebant. quo fiebat. vt iuxta eoz desiderium
paz viuerent in seculo Romani vero pontifices
econtrario mori timentes. clamant desiderantes
viuere q̄q̄ pluris annis viuat. cum tamē preter
eozū mentē moriunt. nō tanq̄ exeat de vita sed
tanq̄ extrahant. clamant paru z vixisse. q̄ nunq̄
mori vellent. Fatemur t̄m q̄ si papa ad fructū spi
ritualē z ad lucz animaz ac fidei incrementa oc
cupatōnes recipit. longissime viuit. licet breuissi
mis dieb̄ p̄fuerit. Idq̄ ager si iuxta quendā sa
pientē totius orbis rōes administrat. tam parce q̄
alienas. tam diligēt q̄ suas. taz religiose q̄ pu
blicas. Longediffusius q̄ putauimus egim̄
de Romani pontificis statu illiusq̄ sublimitate
z excellētia. necnō de eius ifelicitate. p̄speris z ad
uersis. dulcib̄ z amaris. Superest vt transeamus
ad statū sequentē p̄fectum z excellentē. videlicet
dominoz cardinaliū. Deinde ad om̄s alios gra
dus z ordines ecclesiastici z sp̄ual̄ stat̄

Capitulum octauū de excellētia z p̄rogatiua sta
tus z dignitat̄ cardinalatus. z de laudibus z pre
conijs eius.

Cardinalatus siq̄dem dignitas z excellē
tia post summū pontificatū vltra oēs ec
clesie dignitates sup̄emiet. ac culmē glo
riā z potentiā obtinet. q̄ppe q̄ eodē sūmi pontifi
cij splēdore choruscat. Quis em̄ radios splēdi
dissimi solis ab ei⁹ lucis claritate a gl̄ie et laudis
immensitate diuellere conabit̄. aut q̄s membra a
corpe. ramos ab arbore sepabit. Nisi forte q̄s di
cat q̄ plurimū inter hos z illos interest. Trūcata
siq̄dem altissima cedro rami arescunt. enclipsa
to sole radij densant̄. mortificato corpe membra
motu frustrant̄. Sz i cardinalib̄ mystici corpis ec
clesie eclipsato morte p̄tifice. illoz officiū nō de
crescit. sed dignitas virescit. nō p̄fundit̄. sz magis
diffundit̄. quūmo i seipsis tota pene ecclie auto
ritas refundit̄. Dum t̄m agit i humanis illi⁹ z illo
rū tanq̄ capit̄ z mēbroz vna ē laus quo z vna ē
sp̄us. vna excellētie gl̄ia eadē insperabil̄ vnitas.
Tanta est em̄ inter Romanū pontificē z cardina
les cōmunio tanta vnio vt om̄s sūmi pontifica
tus excellētia et culm̄is eminētia illoz esse videa
tur vt vnuz corp⁹ reputent̄. Nec modo vnio inter
eos vnitissima p̄sistit. q̄numo vt ita dixerim eadez
idēptitas a deo vt q̄d vlt̄ fauore vlt̄ odio illā sedez
p̄cernit. z cetū cardinaliū veluti p̄tes corpis sui tā
gere censendus s̄r. Hinc sapientes voluerunt ex

ca ipsa idemptitate cardinales summo p̄suli idē
ptitatē aut obedientiā iurare vel p̄stare nō opoz-
tere. veluti neca seipso q̄s fidelitatē req̄rit cuz in-
ter petentē et dantē debeat esse distinctō Ea igit̄ d̄
re Roman⁹ pontifer i numero cardinaliū se con-
nūerat. sicut impatorē legimus i senatorū nūero
computari. Nij sunt p̄clara ecclie lumina et cā
delabra splendore lucis et decore excellētie radiā-
tia. de q̄bus scriptū est. Quia lūnaria cardinū de-
derunt lucē. Nij sunt de q̄bus. Zacharias p̄phe-
ta ait. Quia tanq̄ filij splēdoris assistunt domi-
natorū vniuersē terre. Nij sunt bases et colūne ec-
clesie sacrosancte. v̄pute q̄ suoz p̄tibus vica-
rij Nij su x̄pi latera tenēt. et illius amplissimi ho-
stij sunt fortissimi cardines q̄bus totus voluit or-
bis. Nij sūt sacerdotes leuitici generis qui excel-
lentiore iure q̄ leuitico. idest diuina auctoritate i
executio pontifical' officij. Romani p̄sul' et apo-
stolici throni coadiutores existunt. Nij sunt q̄ vt
nubes volant p̄ altitudinē status et eminentiam
dignitatē. et quasi colūbe p̄ puritatez ad fenestras
suas idest ad sensuū corporaliū coherōnez. Nij
sunt magni consiliarij summi pontificis. quozū
sapientia mund⁹ regitur q̄ ex obscuris aperta fa-
ciunt. ex paruis magna. ex p̄tibus tota. q̄ i puato
publicū agunt negociū. et plus vacando vtilitatē
afferūt q̄ alij actōnes exercendo. veluti nauē gu-
bernātes. licet q̄eti sedeant in pupi. tamen multa
maiora et meliora agunt ceteris nauigantib⁹ et cū:

ca corpis membra monētibus. Nij ex toto orbe
terraz pauci ex mult. singulares ex omnib⁹ assū-
munt. atq̄ a vulgarib⁹ officiis educti ad ipi⁹ or-
bis regimē euehunt et i marcido corpore exercēt mē-
tis vires. eo sapiētie et prudētie magis apti nego-
cijs. quo i exercicijs corpis minus possint. Nos
gētilitas p̄signabat quos p̄thoflamines appella-
bat. Nam istoz typū gerētes. magno honoris cu-
mulo fungebant. Et nedū actu sed habitu et orna-
tu a ceteris reipublice ducib⁹ differebāt. q̄ppe qz
eoz noia aureis merito litteris scripta erant. ap̄d
quos erat auctoritas oim gerendoz. Nij sunt p̄n-
cipes nominati in orbe p̄ncipes leuitaz offeren-
tes sacrificia Nij sunt p̄ncipes q̄ congregati sunt
cum deo Abraham dei vicario p̄e multarū genti-
um. Nij sub n̄ro x̄po optimo impatore p̄ncipes
sunt p̄stituti sup omnē terrā. non vtiq̄ in hac vel
illa ciuitate vel puincia. sed sup omnem terram.
Queres agit. vt non de episcopis p̄ncipatū p̄e in-
telligi debeat q̄ determinatas h̄nt. puicias. Si igit̄
vnius vr̄bis rectores in sūma gloria habent. q̄n-
to erit gl̄iosius totius orbis p̄ncipes fieri. Nij ad
statū p̄fectū assumpti x̄pi vicario assistūt. in quo
assistētie genere ap̄loz typum representāt. atq̄ as-
sistendo sanctitatē participāt. qz scriptū ē Quos
elegit appropinq̄būt ei. et sacrificat i his q̄ sibi as-
sistūt. Et veluti in celesti ierarchia cherubin atq̄
seraphin cetera q̄ celestiuū spirituuū agmina sin-
gulari quadā assistētie p̄rogatiua ceteris āgeli s
q̄iii

missis excellentiora sunt. Nec aliter in ecclesiastica
ierarchia cardinales statum assistentium tenentes ce-
teris episcopis et ecclesie placidum quod missorum status ge-
runt. dignitate et gradu merito procedunt. Congruum
enim atque dignum videtur. ut veluti Romana ecclesia pro
ordigno et omnium existit tanquam domina et magistra. sic
et illius ministri singulari quodam honore proga-
tina et dignitate excellentia ceteris prefulgeat. Hi cer-
te cardinem nomen ducunt. quod veluti in materiali
stio templi duplex est cardinum generatio. superius videli-
cet et inferius. Sic in vivis cardinibus duplex consi-
stit misterium superius et inferius. spiritualium videlicet et
temporalium sedula administratio. Utrumque igitur in his
cardinibus voluit. quod utrumque ecclesie expedire agno-
scit. diverso tamen calle. Alter ut quidem ut instrumentum
admittitur. alter ut fructus qui ei est. Deservit ancil-
la domine. et illa sequitur et obsequitur. Per eosdem
certe hostes cardines domina intrat et servat. sicut finito
ancille misterio aut forte ut altera Agar superbiere
eicitur ancilla foras. et recubitat domina cum spouso. ser-
ua non expellitur. dum ministrat. sed festinat quod fuit
ideo servat quod decorat statum domine. de qua scriptum est
Lum ancilla gloriosior apparebo. Absit tamen ut filius
ancille sit heres cum filio libere domine. Diversus est
utrisque finis. modesta temporalium occupatio dum exte-
riora sine culpa sollicitat durabiliora ornata et
spiritualia facit. Sacra enim cum auro splendent. sor-
descunt sine geminis. Nec tamen ea temporalium
cura excellentiam aut status perfectionem in cardi-

nalibus minuit dum non sit affectanda pro libito
sed utilis. sed officiosa pro misterio. quoniam plerumque
perfectionem auget. dum per eadem temporalia primorum
saluti proficitur. Paulus si quidem aliquando ad tempus
contemplatione caruit. ut per extrinsecas actiones plu-
rimorum prodesse utilitatibus. Hi sunt alii seraphini
qui ardentis interpretantur siue sustinentes. quod eorum
assiduo obtutu et familiari conversatione frequen-
tius sponsi ecclesie ardentissime intendunt. et super
eorum humeros non modo Romane urbis sed
orbis universitas et totius eius machine podium
insidet. de quibus scriptum est. Quia domus sunt cardi-
nes terre. et posuit super eos orbem. Hi sunt vigilantes
hi custodes pro omnium salute. quod dormientibus
nobis ipsi preuigilant. quasi rationem pro nobis
reddituri. Dum enim dormire eos putamus. vi-
gilant animo. hostium insidias. infidelium ma-
chinamenta. et persequentium ecclesiam fraudes ex-
plorant sagaciter. Hi anticipant consilia malignan-
tium. deprehendunt laqueos. elidunt tendiculas.
retiacula dissipant. inique impiorum consilia frustrant.
Hi tandem omnia tollerant. orantes pro populo
et sancta civitate. Verum quia ecclesia civitas est.
propter collectionem. sponsa propter dilectionem.
grex propter pasqua. cardiales ecclesie recte custo-
die et concordie inuigilant. quia civitas est. In-
uigilant pastui quia grex est. Inuigilant ornatui
quia sponsa est. De quibus propheta ait. Super
muros tuos constitui custodes. Et iterum. Lar-

q iiii

dines hostioꝝ domus dñi interioris sancti sanc-
toꝝ ⁊ hostioꝝ domus templi ex auro erant puris-
simo. Ex his igit̃ aptissime noscitur hui⁹ spūal̃ sta-
tus eminentia sublimitas ⁊ excellentia. illiusq; ne-
cessitas ⁊ summa utilitas Colligit̃ deniq; quāta
sit hui⁹ status felicitas ⁊ cōmoditas. Superest tā-
de ⁊ illius calamitates ⁊ miseria infelicitates
atq; picula breuissime audiam⁹.

Lapsum nonū de anxietatib⁹ ⁊ aculeis. labo-
ribus ⁊ picul̃ status ⁊ dignitat̃ cardinalat⁹. ⁊ de
oneribus que incumbunt huic dignitati.

Elit̃ certe ⁊ tot⁹ prosperitat̃ honoratioꝝ at
f q; beatioꝝ esset cardinea dignitas. ni plu-
res longe miserie atq; calamitates illā p̃-
merent q̃ felicitat̃ ⁊ dignitat̃ cumulus demulce-
ret. quo fit. vt q̃ rect⁹. q̃ iust⁹ q̃ equus hui⁹ rei cen-
sor exiterit. vt q; repiret statū illū multā calami-
tatib⁹ ⁊ amaritudinib⁹ respersū esse. vt de eis ip̃is
in hoc status culmie sedentib⁹ Augustin⁹ dicere
videat̃. q; sumis felicitatib⁹ deus amaritudines
immiscet. vt alia querat̃ felicitas cuius dulcedo
nō ē fallax. fallax certe istius stat⁹ sublimitas ē.
fallax gl̃ia si se falli p̃miserit. nisi illius dulcia vt
amara consideret. Illa em̃ si mente reuoluerit. ex-
perietur vt q; q; potius grauat q̃ subleuet. plus
premat q̃ premiet. Cuius est proprium teste Cri-
sostomo. vt sic suis applaudat vt noceat sic in
via fortunatos demulceat. vt in fine p̃niciem ope-
retur. Ab initio si q̃dem propinat dulcia. vt cū in

ebriati fuerit letale virus cōmiscet. In p̃mis ita
q; fatemur hūc statū cardineū sublimē fore atq;
gloriosum. si bene in eo voluit orbis. si ita eccl̃ie
status voluit vt non pot⁹ inuoluat̃. si in eo iusti-
cie rectitudo immobiliter voluit ⁊ p̃stanter fert̃. vt
cum expedit volubilit̃ p̃maneat. Tñ Hieroni-
mus q̃ eodē decore fulgebat de se ⁊ illis dicere vi-
detur. Grandis est in q̃ dignitas grande officiuꝝ
si que illo digna sunt p̃ficiant̃. Et rursus Letamur
de accensu. sed nō tūmem⁹ lapsū. Et subdit. Non
ei est tanti gaudij eterna tenuisse. quāti meroris
dignitat̃ onera non impleuisse. Itaq; vt putam⁹
q̃ in hoc statu letabundi sedent. letari desinent si
illius sarcinas. si onera. si miseria recta mēte p̃-
sauerit. idq; si quādā supina aut effectata igno-
rantia ignorare voluerit. in ea tēp̃estate eos picul̃
tari necesse ē. Tñ in q̃ Augustin⁹. Eger eo mor-
tū p̃p̃iñq; est. quo a p̃p̃rii morbi cognitōne ē rez-
motioꝝ. Agnoscat̃ ergo q̃ hoc culmē tenent digni-
tat̃ naturā. qua plerunq; possessor̃ animos per
abrupta elatōis rapit. Et q; eo q; q; extollit̃ quo
se supra alios videt̃ i; superbiā ⁊ abusionē erigit̃.
nō curat. p̃desse s; gloriā p̃desse. p̃sumit se melio-
rem q; se cernit sup̃iorē. p̃ores dedignat̃ amicos
notos ignorat. contēnit antiquos. vultū auertit
cervicem erigit. grandia loquit̃. cum exigua ope-
retur. sublimia meditat̃. subdesse non patitur. q̃ p̃
esse molit̃. Utinam ex consideratōne veri domi-
ni decresceret tumor sue dominatōnis. vt dicere

possz. Nec ambulauit i magnis. nec i mirabilibz
sup me. Rursus gliari desinent. si pondus serui
tutis mollem sollicitudinum si turbam curaruz
z anxietatuz ad mentē adduxerint. De qbus ait
Job. Ecce gigantes gemunt sub aquis. Ubi Gre-
gorius. Quāto q̄s altior erigit. tāto curis graui-
oribz oneratur. Et seq̄tur. Homo in sublimē posi-
tus. tantos supra se sustinet. quantos dignitate
p̄cellit. Idem. O gigantes i ecclia potētes. vide-
licet cardines. recte gemunt sub aquis id est sub
p̄p̄lis. qz scriptū ē. Aque multe populi multi. sub
qbus cōtremescunt. qz illoz assidua cura graua-
tur z illoz peccata damnant. Deniqz nō gloriēnt
cardines ipsi. qz sponso ecclie assistunt. eiusqz
adiutores atqz consultores instituti sunt. Si em̄
ad mendaciē reduxerit. q̄nā laboribz plena sit ac
erumnis ea Romani pontificis assistentia ea cō-
sulendi z iuuandi necessitudo quantiqz piculis
referta sit illa d̄siderata ad papā. primitas. citha-
ra gaudiij vertet i luctum. Quāto em̄ lucifer fu-
it deo. p̄p̄inq̄oz. tanto graui⁹ peccauit atqz ruit. ni-
mia plerunqz p̄p̄inq̄tas nocet. nec ignis ledit ni-
si appropinquantē. Cognoscat igitur qz assistentes
sunt. non insistentes. ne dixerim obsistētes. coad-
iutores. nō impeditores assistentes bono. resistē-
tes malo. applaudentes bonis. impugnantes p̄-
uersos. vt sint de qbus scriptura ait. Qui assistit
assistat q̄si gyon i die vindemie. Gyon cōslic⁹ vel
lucta d̄r. In videmia q̄o mali fructū rapiūt. Qui

igit̄ summo pontifici assistit. p̄slicū aggredit̄ cō-
tra eos q̄ fidem et eccliaz impugnant. Assistere
ergo q̄ppe z resistere iuuareqz omi tpe sunt card-
ines parati. nō modo in p̄speris sed aduers. ne de
illis Roman⁹ pōtifer recte p̄querat. qz ei assistūt
nō aut̄ i oportunitatibz. nō in tribulatōne. Cum
aut̄ tribulatō prima est. nō ē qui adiuuet. Demū
p̄p̄inq̄ sunt vt cōsulant nō vt p̄sumant. sicut scrip-
tum ē. Quos elegit appropinq̄bunt ei nec d̄creū-
quent eum. Utinā q̄ tam primi sunt in dignitate
p̄p̄inqui sint in sc̄ritate. vt de eis Roman⁹ ip̄e pō-
tifer recte dicere possit. qd̄ i leuitico ad leuitas di-
cebat sumus sacerdos. Sanctificabor in q̄ti his
qui appropinquant̄ mihi. Sed p̄chdolor ferēdū
est pot̄ ne nimia p̄p̄inquitate ip̄i dracones sint
iuxta archaz d̄ni. ne de illis dicat ecclie sponsus
Aduersus me appropinquauerūt. Videant rur-
sus qz difficilima res ē tanto tribunali assistere
difficilius sic consulere. vt simul possint z place-
ant z longe oim difficilimū vt in assistēdo sit ani-
mus in consulendo liber. non odio affectui non
passioni obnoxius. Nam iuxta quendam sapien-
tem. apud magnū tribunal difficile ē sic consilia-
ri. vt sic in q̄bo veritas. in p̄silio fides in p̄missio
silentiū. Ille siquidē teste Ambrosio recte consu-
lit qui vtiliter assistit. qui seipm formam z exem-
plum exhibet in doctrina. in grauitate. vt sit eius
sermo saluber. consilium vtile. vita honesta. sen-
tentia decora. Dentqz quantū cure quantū solli-

citadinis. quātumq; miserie. laboris atq; picu-
li in ea assistētia verū illud. 3. pte indicat. qz qd
egrū qd quid marcidū. quicqd turbulētū aut i qe-
tū in orbe erit. totū tribuit eis curandū. Quicqd
deformatōnis aut moꝝ corruptōnis i mūdo erit
sūmo pontifici simul z cardinalib; imputat. Si
pestis si fames in deū z primos fideles peccave-
rint. si vicia exercuerit eis imputabit. Qui vt scri-
ptura ait. comedūt peccata pploꝝ. Nā iuxta Am-
bro. Cū ppl's in disciplina; repitur. signus ē qz
sacerdotiū non est sanum. Unde Gregorius i q
dam omelia. Ubi subiect; ex sua culpa mori; ibi
is q; pesti mori; causa inuenitur Et vt paucis aga-
mus. tot sūt cardinaliū miserie z calamitates. tot
menē z conscientie remorsiones. quot sunt pcep-
torum z rerum eis incumbentiū trasgressiones.
Que omnia enumerare p q; difficile foret. Lete-
rum congruit gradui. cōgruit ordini cardinaliū.
expedit honori. puenit oneri z piculo. vt conside-
rent se cardies fore atq; custodes hostioꝝ dom;
dei p que nemo facile intrat. nisi p cardinū mis-
teria. Ad eos sigif; circūspicere pūnet q; ingredi-
tur z egreditur. Conent; itaq; vt intrent habētes
vestes nuptiales. et q; digni reputentur claudant;
q; indignis. Clausa erat Hierico vbi positi; erāt
principes vt viderent iuantes z egredientes. z i
libris iudicium. custodes vigilabāt claus; diligē-
tissie ostiis dom; dei Sz caueāt ne claudāt ostia
his qui intrare deberent percucientes eos qui fo-

ris sūt. quos scriptura p memorat qz claudūt ho-
stium cum intrinsec; fuerint. Rursus inuigilent
custodie cardines ipsi. Duo em̄ symones eis oc-
current assidue inuicē contendētes quos non eq;
lance amplectant. altez sequant. altez psequan-
tur. Symonē magum corrupēnitentē eepellāt
Symonē petz ei maledicentē admittāt Symo-
nem maguz z filiā eius eiiciāt. qz ad eosdē cardi-
nes scriptura ait. Claudite hostia. ne sinā eā in-
trare. Et iterū in libris regū. Eiciā et clauda; ho-
stium. Uterq; Symon negocia; vt intret sed lon-
ge disparit; Symon Petr; iniqua dom; dei com-
mercia damnat. Alē symō admittit. Ille trena vē-
dit vt celestia assequit. Ille spūalia emit. vt tpalia
adipiscat. Ille dū gra; accipit gra; dat. iste id pre-
cio vēdit qd p̄cio emit. Symō mag; ait. Accipite
nummos vt habeā grē dei largitōnem. Symon
petrus ait. Pecunia tua tecū sit i pditōnem. Ille
nihil habens terreni multū diuini nūeris elargif;
cum ait. Quicqd habeo tibi do. Ille pluria hīs
nihil dat. qz estimauit domum dei posse pe-
cunia comparari. Intret den; q; Symon Petr;.
cuncta visitet. et opere; Pellat; Symon mag; q;
vulnerat nec medet. Ille claudos sanat z egrota-
tes. iste sanos efficit claudicantes. Ille curat ali-
orū oculos. iste implet suozū loculos. Ille intret
q; ait. Surge z abula. Alter expellat; dicens. Qui
venerit ad me n̄ eiiciā foras. Ille i nomie Niesu-
nazareno suscitāt mortuos. hic i nomie zabuli

mortificat viuos. Demuz expedit cardinalibus
iactantiā z ornatū exteriorē fugere. Non sicut de
illoz numero i quibus cernit vestiuꝝ cultus plu
rimus. *Prutū* aut nullus aut exiguus. *Pōpa*
em̄ vestiuꝝ toleranda p tpe. nō affectāda p libito
pmittenda p status decentia. dimittenda p scan
dalo. *Auariciā* vt scorpiones cardies fugiant. qz
de illis scribit. *Percute cardinē z pmoueanť su*
plimaria. qz auaricia i capite z plateis eoz. pro
pterea nouissima eoz psumā. *Post* auz nō eāt
r̄p̄z non quesitū sequant. affluentia rez nō que
rant nisi *Prutū* z donoz spūaliū. *Utent* mensa
rū luxuriē. congeriē vasoꝝ qz hoc non est ornare
ecclesiam. sed spoliare. nō est decorē maiestatiqz
custodire sed pdere. non est defendere sz erpone
re. *Rursus* exponāt semurū p domo dñi. *Ereāt*
eraduerso potētibꝝ seculi. *Regibus* se exhibeāt
imperterritos. vt *Johannem* iniustis. vt *Moyse*
egyptiis fornicatoribus. vt *finees* ydolatriis. vt
Heliam auaris. vt *Helizeū*. vt *Petrum* plasphe
mantibꝝ. vt *Paulū* psequētibꝝ. vulgus nō sper
nant sed instruant. diuitez non palpent. sed terre
ant. pauperē nō grauent sed foueant. dignos pro
moueant. indignos expellant. *Et* vt inquit canō
querant eos i ecclesia colūnas erigere. quos plꝝ
cognoscant. pd esse nō quos velipi amat vlꝝ quo
rum sunt precibus z seruicō delinuit vel p quibꝝ
vt prelati fiant muneribus ipetrarunt *Et* cū apo
stolorum typum teneant. distribuatur dignitas

pmeritis non p volit. distribuatur unicuiqz. put
opus est. non sibi sed pplo. *Juuenes* doceat non
exaltent. minas pncipi nō paueant sed ptenant.
ecclesias non spoliēt sed ornent. *maꝝ subia* nō ex
hauriant. sed corda reficiant z crimina corrigant
studiosos diligāt. ignorant signorent. qz scrip
tum ē. *Ignorans ignorabit.* *De dote* vidue et pa
trimonio crucifiri paupes pascant. nō i cōspectu
hoim sed dei. *Nec* rephendimus quosdaꝝ q pau
culas escas egenis erogant. que de sua z suoz
superstent mensa sz eos inculpamus. q p cōsiora
recondunt. *more* illorū de qbus *Matheus* ait.
Quia decinant mentam z anetū ac ciminū. et reli
quunt que grauiora sunt. qm̄ hec oportet facere
z illa non obmittere. *Jubenť* deniqz cardines vi
rilit̄ stare. p afflicti. z iudicare eq̄ratem. p mansue
tis terre. *Jubenť* deniqz vacare moꝝ correctōni.
insistere cōcordie inuigilare paci. infideliū expu
gnatōni z fidei argumento intendere. eamqz vs
qz ad sanguinē tueri. in cuiꝝ typo rubei pilei insig
niis decorant. *Sint* deniqz in loquendo mode
sti. in aduersitate securi. in p̄speritate deuoti i ho
spicio non dissoluti. in cōiuiuo nō effusi. *Demū*
sint pōtifici fideles. infidelibꝝ cōportabiles sint
ad petendū verecundi. an negandū iusta diffici
les. *Sint* grati postqz acceperit. sint largissimi ex
hibitores. z p̄cissimi pmissores. *Et* vt finē *Prutū*
sz nō mēdolozi iponamus tales interius exteri
usqz cardies existat. qles se velle esse. p̄fessi. sunt.

Tales sibi appareant quales ab hominibus reputari cupiunt. Hoc sit illis pudor, alios esse et alios apparere. Fuere quidem multi quibus expedire minime fuit apparere et respici. Sed per dolorem in omni statu exprimur alios esse, alios apparere, ut illud antea claudiani apud omnes verum sit. Quia aliquando non sunt homines quod videntur. Sepe vero plures sunt quam appareant ut glorie eis sit ascendisse. Postremo id vellem cardinalium cordibus semper defixum sit, quod si tandem diuersis illecebris delitescunt, nec eis onerata incumbentia premeantur, vereor ne illud Amos propheta audiatur. Stridebunt inquit cardines domus dei in illa die. Et iterum illud Isaie. Super muros tuos constitui custodes, ipsi vero sicut locustae vineas depasti sunt.

Capitulum decimum de sublimitate excellentia et dignitate status patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, presbiterorum, presbiterorum et ministrorum ecclesie et de perfectione status eorum.

Cogit ordo pollicitorum ut attingam ceteros status ierarchicos vite spiritualis, videlicet patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, archidiaconorum, curatorum, et aliorum clericorum sub ecclesiastico ordine degenentium. Cuius status dignitas et excellentia non satis a mortalibus laudari, extolli et commendari, potest. Conscieremus quidem magna volumina si ea omnia adducerem, que illorum excellentiam et sublimitatem demonstrant. Paucula tamen sub quodam breui epilogo perstringem.

Quantum presertim ad propositi rationem pertinet, quam latius excellentiam huius status deducimus in libro defensorij status ecclesiastici, ubi predicta probamus non solum ex fundamentis iuris naturalis sed testimoniis et exemplis veteris legis, ac etiam ex ipsa gentiliu obseruatione, necnon testimoniis noue et euangelice legis, et demum autoritatibus et fundamentis iuris humani. Nam ut cetera taceamus quod dubitatio pontificali ac sacerdotali dignitate principium supersit: se ex ipso naturali iure, quo ut inquit philosophus in politicis, homines naturaliter inclinant ad sacrificia, que non nisi per pontifices et sacerdotes, etiam ipsa antiquitas instituta celebrandaque durit. Sed et illa gentilitas naturali iuri innitens, hanc pontificum et sacerdotum summam super omnes mortales dignitatem et excellentiam nedum instituit, sed humili ac deuota obseruatione precessa est. Nam ut Plutarchus placuit et Polycratius refert apud gentiles eos qui religionis cultui preerant, quos pontifices appellabant, quasi typum anime in corpore humano tenentes, super omnes mortales venerabant, eisque subiciebant. Sicut itaque anima totius corporis habet principatum, cunctaque membra vegetat eisque obsequitur, et illorum gerit principatum, ita pontifices quos ipse Plutarchus etiam perfectos diuino cultui vocat, toti corporis communitati presint oportet, subdens, quia et Augustus cesar sacrorum pontifex cum eorumque subiectus fuit, donec et ipse, ne cui mortalium subesset, vestalis creatus est pontifex. Demum

in ipsa veteri lege hinc excellentissim⁹ ordo inchoa-
tus est. et in noua plen⁹ confirmatus. ut inquit Ysi-
dorus. Nam sancti doctores sacrificiū et p conse-
quens sacerdotium ab Abel et Chayn incepisse
aiunt qui primo sacrificauerunt deo. Unde cre-
ditur. Adaz in spiritu. et iussu dñi docuisse filios
sacrificare deo. quare dicunt ordinem sacerdotij
tunc pmo incepisse. Sed putam⁹ vtrūq; recte sta-
re posse. qm̄ ante veterē legē sacerdotiū et sacrifici-
um incepit a pmo parente Adam et filiis eius. vi-
delicet implicite et sub qdam figura. Sub lege ve-
ro explicite et expresse iussu domini incepit ab Aa-
rō. Alii a Melchisedech iuxta illud. Tu es sacer-
dos in eternū scōrum ordinē melchisedech Sed ut diri-
mus sub lege Aaron pmo iubente dño. vicinas
obtulit. ut inquit Ysidorus. Quocunq; modo sit
ex ipsius ipis pmitate et diuinitate ac instituentis
excellētia et sancti stat⁹ sanctitas atq; sublimitas
aptissime pprobat. Demū vero ipsa pontifical et
sacerdotalis excellentia et sanctimonia ex hoc ag-
noscit qm̄ sublimiori noīe q̄ cogitari pōt sacra-
scriptura episcopi. sacerdotes et ecclie ministri no-
minant. Appellat⁹ ei dix. Unde in erodo scribit.
Dijs non detrahes. Per deos ep̄os et sacerdo-
tes intelligens ut ait quidam canon. Rursus or-
do ac status ip̄e in eo eminentissimus atq; sanc-
tissimus est. quia typum tenent celestis ierarchie.
Nam ipsi ecclie ministri ecclieasticam conficiūt
ierarchiā. Ipsi quoq; in sorte dei electi sūt. et ip̄e

fors illoz est. Ipsi deniq; tante excellētie et digni-
tate existunt. ut merito a cunctis seculi pncipibus et
xpiane fidei cultorib⁹ patres appellant. Unde
Gregorius. Quis dubitet ecclieastici ordinis. vi-
ros venerādos fore. quos regū et pncipū omniū
q; fidelū patres ut magistros censi compertū
est. Et sequit. nonne mirabil' insanie esse videtur
si filius patre discipulus magistz nō honoret. et
iniquis obligatōnib⁹ illū potestati sue subicere
a quo credit nō solū in t̄ra sed in cel' ligari posse et
solui. Et itez idem Gregorius circa pncipiū pa-
storal' inquit honor et sublimitas nullis poterit cō-
paratōnibus adequari. Si regū fulgori cōpares
et pncipū dyademati. longe inferius erit q̄ si plū-
bi metallū. et auri fulgore cōpares Quippe cum
videamus regum colla et pncipū submitti geni-
b⁹ sacerdotū et osculata eoz dextera oratōib⁹ eo-
rū credāt se p̄tineri. Et Ambro. i pastoralī. Mag-
na ē excellētia et sublimitas ep̄oz que sicut ma-
xima ē. ita maximā debet habere cautelam. qz ho-
nor grandis grandiori debet sollicitudine circū-
uallari. Et rursus idem Ambrosius. Nihil in se-
culo excellentius sacerdotibus. nihil episcopis
sublimius reperiri potest. ut. cum dignitatem eo-
ruz oculis demonstramus. digne noscamus qd
sumus et quid sumus professione actōe etiam de-
mōstrē⁹ ne sit grad⁹ excess⁹ et de foris excess⁹ De-
niq; Johā. crisost. h⁹ stat⁹ gradū et excellentiā sig-
nās ait. Sacerdotib⁹. ecclie de⁹ cūctos voluit eē

subiectos ad quos vniuersa que i ecclesia occur-
runt voluit pertinere. Et Augustin⁹ clerico z sta-
m z ecclesiastici ordinis sublimitate et sanctimo-
nia designans ait ad Mauriciu⁹ Sacerdotibus
z leuitis ecclesie non exterrera potestate dñs no-
ster sed excellenti potentia ppter eū cui⁹ serui sūt
ita eis domina f. vt debita eis cuncti reuerentiam
impendant. Et subdit. Nam in diuinis eloquiis
ecclesiastici ordinis clerici et sacerdotes aliqui dii
aliqui angeli vocant. Nam z ad Moysen de eo q̄
ad iura deducendus erat dicit. Applica eū ad de-
os. videlicet ad sacerdotes. Et rursus scriptū est.
Dijs non detrahas z seculi sacerdotib⁹. Et iterū.
Ego dixi dii estis. Et ppheta ait. Labia sacerdoti
custodiunt scientiā. z legem de ore eius requirāt
q̄ angelus dñi exercitū est. Quid ergo mirz si re-
ges si pncipes si cuncti fideles eos honorent. q̄-
bus suo eloq̄o honorē tribuēs. aut āgelos aut
christos aut deos deus ipse appellat. Grandis er-
go est excellentia status z ordiis p̄sbiteroz z pōnifi-
cū. veluti q̄ ei⁹ lo cū tenēt sup̄ trā q̄ celū z trā q̄ di-
dit z omia que in eis sunt. quibus tantam tribu-
it potestatem. vt quos ipi absoluūt vel ligant su-
per terrā ip̄ ligatos solutosq̄ habet in cel. dicen-
te eis saluatore. Quoz remiseris peccata remit-
tuntur eis. Sed quid de huius ecclesiastici stat⁹ di-
gnitate z excellentia dicerephas est. potius certe
tempus q̄ dicendi materia deest.

Capitulū vndecimū de differētia z cōparatōe
ecclesiasticoz. videlicet ep̄oz z alioz inferiorz p̄-
latoz z clericorum inter se ad inuicēz z q̄s grad⁹
altero sit dignior z p̄fectior.

Exigit ergo idem ordo pollicit⁹ vt ecclia-
sticorū siue clericoz ordinē inter se iui-
cem discernamus z p̄parem⁹. qd̄ breuis-
sime tanq̄ manifestū absoluem⁹. Aliq̄ em̄ in mi-
norib⁹ ordinibus sūt p̄stituti. aliq̄ subdyaconi.
aliū dyaconi. aliū p̄sbiteri. aliū ep̄i. aliū archiepi et
p̄riarche. Inter quos longa valde differentia est.
Nam etiā ex xp̄i institutōne maiorū et minorz sa-
cerdotū discretō facta ē. qñ ap̄los tanq̄ maiores
z septuaginta duos discipulos quasi minores sa-
cerdotes instituit. vt patz Luce decio. Ubi glosa
q̄ sicut in ap̄lis forma ep̄oz. sic in septuaginta-
duob⁹ forma p̄sbiterozū quasi sc̄di ordinis est p̄-
scripta. Postea aut̄ apostoli hāc formam secuti
sunt. z in singul⁹ ciuitatibus ep̄os i parrochijs p̄-
sbiteros ordinauerūt. Procedente vero tpe z cre-
scēte messe dñi. ap̄li ordinauerūt dyaconos. quo-
rū marim⁹ fuit Stephanus. Subdyaconos ve-
ro z alios miores ordines ecclesia p̄ t̄pis discursu
sibi cōstituit. q̄uis nonnulli dicant subdya-
conatū ab ap̄lis fuisse institutum. sed p̄ eos inter
sacros nō numeratum. postea tamen ab ecclesia
aggregatum. Verum tamen Dionisius q̄ Pau-
li discipul⁹ fuit. i ecclesiastica ierarchia tres tantuz
ordines describit. episcoporum p̄sbiterozū z dy-

a conoꝝ. Episcopoz ordinē dicit maximū 7 pfe
ctiuū. p̄biteroz illuatiuū. dyaconozū purgati
uum. Nec solū distinguitur quo ad sublimitatē
et excellentiā q̄ntum ad p̄fectōnem status nō pro
excellentiā 7 p̄rogatiua dignitatē. s; p̄t iudicē
seruitutē p̄pter deū appositā statui libertatē. Nā
s̄m sententiā doctoꝝ. circa istos gradus tria pos
sunt cōsiderari. sicut tribus modis p̄fectō stat⁹ aut
vite sanctitas acq̄rit̄. Primo p̄fectō status sumi
tur p̄muniter 7 large p̄ act⁹ dilectōnez. Sc̄do ma
gis p̄prie. p̄ officij administratōnez. Tertio p̄ p̄prie
issime. p̄ voti p̄petuā obligatōnez. Primo igitur
modo omnes i caritate existentes sunt in p̄fectō
nis statu. q̄ vt Aplus ait. sola caritas vinculum
ē p̄fectōnis. Et hoc modo p̄fectio opponit̄ ruine
peccati 7 culpe. sc̄dm quem modum dicit Aplus
Qui existimat se stare videat ne cadat. Sc̄do ve
ro modo om̄s q̄ assumunt̄ ad officia eccliaistica
possunt dici esse in statu p̄fectōis respectu layco
rum. Sunt em̄ ip̄i quasi medij inter deū 7 pplm.
Uñ q̄nto deo sunt p̄p̄iores ratōne officij q̄
ministrant. tanto p̄fectōres. Uñ in canone scribi
tur. Non solum episcopi sed p̄sbiteri 7 dyaco
ni debent magnopere prouidere vt cunctum po
pulum cui p̄sident obseruatōne. vita 7 doctria
excedant. Id etiā agere debent inferiores grad⁹.
puta exorciste. lectozes 7 alij. Sed tertio modo so
lum episcopi archiep̄i et patriarche ac etiam reli
giosi illi videlicet qui per votum in perpetuam

seruitutem sese tradunt ad seruiendum christo 7
hominibus propter ipsum. in his que sunt circa
opera p̄fectōnis. tales sunt prop̄issime in p̄fe
ctōnis statu. Et hoc modo in hac parte accipitur
status. vt videlicet sonet in quandam seruitutez
oppositam statui libertatē. quia per talem statum
fit mutatio status libertatis in perpetuam christi
seruitutez. vt supra diximus. Et hic prop̄issime
est status p̄fectōnis vite apostolice in hac parte
sc̄dm quem modum accipitur status. ij. que. vij. si
quando in causa capitali vel status interpellatū
fuerit non inquit per procuratores sed per se ip̄os
ē agendum. Ceteri ergo ministri ecclesie indubie
sunt in statu p̄fectōnis propter offi. ij. administra
tōnem. talis tamen p̄fectō status magis accipi
tur comparatiue q̄ proprie. Nam canones infe
riorum clericorum statum magis appellant gra
dum q̄ statum. Unde dicitur in quodam cano
ne. Pro gradu officij vnūquēq; studere oportet
ad meliora. Et hoc dictum sit quantum ad ep̄os
7 m̄ istos ecclesie inter se ip̄os comparatos.

Capitulum duodecimum de plurimis difficul
tibus et aculeis. laboribus 7 periculis status
archiepscopozum. episcopozum. 7 ceterozū cleri
corum. 7 de malis ministris ecclesie ac de multis
abusibus vicij 7 inordinatōnibus illorum in
genere 7 in communi.

Uta excellentia dignitate et sublimitate
status ecclesiastici i genere ac differentia et
p̄patōne inter se. sup̄est agere in cōmuni
de eius piculo aculeis et difficultate. Et adducen
tur i mediū auctoritates et rōnes q̄bus nō inepte
p̄bari vident̄ hui⁹ status difficultates picula et i
cōmoda. Dignum em̄ videt̄ vti si quos ep̄os aut
clericos hui⁹ status sublimia et dulcia delectant.
amara et aspa moderent̄. Nec i eo statu securos
se reputantes plurimū extollant̄. q̄ tam primi ru
ine insistent̄. In p̄mis itaq̄ nemo sibi blādia et ex
sanctimonia huius eminent̄ status ecclesiastici.
nemo certe de eius excellētia extollat̄. nemo de il
lius dignitate p̄fidat. cogitet em̄ q̄ vti dicit canon
nō loca. nō dignitates. nō cathedra statū faciunt
sed vita et mores. Un̄ ex officio et dignitate non li
centiā peccandi sed necessitatē bene viuēdi eccle
siastici viri senouerint affectuos. nec ex eminentia
status audaciā delinquēdi sibi sumant. p̄ eo ma
xime. q̄ vti i p̄cedentib⁹ dixim⁹. null⁹ sc̄m dubita
re debet que aper tante dignitatē attollit. In quo
si desunt bona acq̄sita p̄ meritū. sufficiunt que a
loco et cathedra testat̄. Et itez. Cathedra aut cla
ros ad hec fastigia erigit. aut q̄ erigunt̄ illustrat.
Ad que dicimus plurimū falli eos q̄ de loci dig
nitate letant̄. Nā Symach⁹ papa seipsū d̄claras
p̄dicta de illis intelligit q̄ p̄ bonos actus sanctos
p̄decessores imitant̄. Un̄ subdit q̄ ea que de cat
hedre sanctitate dixerat. ad illos p̄tinet quos cō

uersatōis splendor illuminat. Sz p̄ tāto sc̄tōs vo
cat q̄ p̄pter loci et cathedre sanctitatē boni et san
cti p̄sumunt̄. Un̄ Hieronim⁹. Nō sanctoz filij
sūt q̄ tenent loca sanctoz. sed q̄ exercēt opa factoz
rū. Ita q̄ nō reddat ecclesiasticos viros securos
dignitatē fastigiū. sz pot̄ rep̄mat aut humiliet im
minēs ecclesiastici stat⁹ piculū. Un̄ Grego. Nos q̄
p̄sum⁹ nō cathedre. nō dignitatē. nō ordies vti gēd
p̄rogatina. sed morib⁹ p̄fidere debem⁹. Quia vti
in q̄t canō. nō dignitates. aut ordies creatori. pri
mos faciunt. sed nos aut p̄pria merita p̄iungunt
aut mala distinguūt. Nō ergo letent̄ ep̄i ex sc̄tita
te cathedre. nō sacerdotes cōfidant ex sacerdotij
dignitate. sed pot̄ p̄tremiscāt ex imminente cala
mitate et p̄culi p̄nitate. Quid em̄ dignitas affert
si vita obest. Nam teste Grego. q̄d p̄adiso alti⁹ at
q̄ dulci⁹. atq̄ iocūdi⁹. Quid celo securi⁹. et tñ hō
de paradiso peccādo. āgeli de celo ceciderūt. vti po
steris cederet̄ i exēplū. q̄ nō loci nec dignitatē am
plūdo securitatē tribuat sz vite inocētia. Quia
vti idē Grego. subiicit. Iustū q̄ppe ē vti nobilitate
loci ac dignitate officij. nō iuenit̄ q̄ dignitatē dei
a se abijcit. Un̄ Crisosto. ad ep̄os de dignitatē ex
cellētia se efferētes nec illi⁹ iminētia picula p̄ui
dētēs. pulcre ait. Videte inquā f̄res quō sedeant̄
sup̄ra cathedrā. nō loc⁹ sanctificat hominē sz hō
locū. nec ois sacerdos sc̄tū ē sz ois sc̄tū sacer
dos. Et seq̄t. Qui bñ sederit sup̄ cathedrā bono
rem accipit cathedre. Et iterum. Mal⁹ sacerdos

ex sacerdotio suo crimē acq̄rit. n̄ dignitatē. Sc̄do
 eccliaſtici ſtat⁹ incommoda z onera. difficultates
 z aculeos erūnas atq; picula. ex ip̄o noie ſaī cō
 p̄bendere poſſum⁹. Si em̄ ep̄i ſacerdotes aut cle
 rici nomē ſolū p̄terret. q̄nto ampli⁹ ip̄ius rei defe
 ct⁹ quā nomē ip̄ortat. Ep̄s em̄ ſup̄intendēs aut
 ſpeculator dicit. Sacerdos vero dicitur q̄ ſacra
 det aut doceat. Cleric⁹ ideo appellat⁹ q̄ in dei ſor
 tem electus ſit. Qui ergo nō ſup̄intēdit. q̄ nō ſpe
 culat. q̄ a longē non p̄ſpicit incommoda ſubdi
 toz nonne ep̄i falſum nomē uſurpat. Sz et q̄ ſa
 cra nec dat nec docet nonne falſū ſacerdotiū ſu
 ſumit. Clericus ſo quomodo ſors dei dicitur ē.
 quē mūdu⁹. quē ſeculū quēz deniq; ip̄e infern⁹
 de illo veni⁹ ſortiuunt. Nos itaq; pulcre Bernar
 dus deſcribit. Dix̄ eſt inquit q̄ clerici aliud vi
 deri cupiūt q̄ ſint. videlicet habitu milites. que
 ſui clerici actu n̄ entz exhibent. Nō em̄ pugnant
 vt milites. nec euāgelizant vt clerici. nec laborāt
 vt miniſtri. Lūius igit ordinis ſunt. cum vtriſq;
 eſſe cupiunt. z vtrūq; deſerunt z confundunt. Et
 ſeq̄tur vnusq; ſq; inqt̄ Apoſtol⁹ i ordie ſuo reſur
 get. ſed iſti i quo. certe q; nullū tenent ordinez. ſi
 ordine p̄ibunt. Et cu; ſapiēs deus vt veracit̄ cre
 dit. a ſummo vſq; deo ſū nihil inordinate relique
 rit. vereor certe n̄ alibi eſſe ordinādos. q̄ ibi vbi
 null⁹ ordo ſed ſempitern⁹ horroz inhabitat. Ad
 hos p̄terea ſic noiatos paſtores z paſtoralē curā
 deſerentes per p̄p̄etaz deus acerbiſſime commi

naſ. ait. ei. Si nō fueris locu⁹ vt ſe cuſtodiat im
 pius a via ſua. z ille in iniquitate ſua moriaſ. ſang
 uinē eius de manu tua exquirā. Quid ergo mai⁹
 piculum cogitari pōt q̄ aliorum iniquitate dam
 nari. In ceteris ſiq̄dem ſtatibus ſeu viuendi mo
 dis culpa tenet autores ſuos. quilibet p̄prio ſuo
 peccato puniſ. q; ſcriptum eſt. Anima que pecca
 uerit ip̄ſa morietur. In hoc tamen periculoſo viu
 endi genere nedum ſuo ſed alioz ſcelere paſtor
 plectitur. Damnantur em̄ paſtores populorum
 iniquitate. Quis ergo ſane mentis ad illud vite
 genus aſpirat. vt animam ſua z teneri obligariq;
 baratro eligat ſi alij peccauerint. In exordio hu
 mani generis. Chayn ip̄e licet reprobus. tante ta
 men intelligentie fuit. vt vite aliene curam ab iſce
 ret inq̄dens. Nunq̄d ego cuſtos fratris mei ſum.
 Repellebat ille a ſe caute fratris curam. ne incau
 tius p̄ fratre teneret. Ille etiā vterini fratris curā
 recusabat. Nunc p̄chdolor ad extraneoꝝ curaz
 cum apto piculo p̄peramus. Quis oro tam ſibi
 impius. q̄s tam ſibi oblitus exiſtit. q̄ ſponſorem
 ſeu aliene vite ſe cōſtitui fideiuſſorē optat q̄ vitā
 p̄p̄am vir teneri poteſt. Aut quid tam inſanum
 quid tam inconfideratum q̄ alienarum culpa z
 ſtrictā rōnez ſeſe reddituz promittere q̄ ſua aut
 non videt aut nō intelligit. Quid tam dementie
 proximum quam alienorum facinorum fieri dili
 gēs indagatoꝝ. qui ſuorum eſt negligentiffimus
 inquiſitor. Aut quis aliena peccata portare

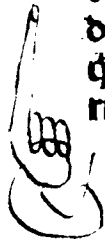
Ep̄i
 Sacerdos
 Cleric⁹

Ep̄i commendat⁹

se pollicet. q̄ suis p̄mit. q̄s purgandi alios onus
suscipit. q̄ purgatore indiget. aut illuminādi plu
rimos officiū accipit q̄ cec̄ est. Et q̄ se non videt
quō alios considerat. Periculosa certe atq̄ gra
uis sarcina ē cura pastoris. Naz cuiuslibz ouis
depditō illius piculū ē. ad quem p̄pheta ait. Et
erit aīa tua p̄ aīa illius. Demum illius status pe
riculū i eo p̄spiciť. qm̄ teste Gregorio. Prelati tot
mortibus digni sunt. quot ad suos subditos per
ditōnis exempla trāsmittūt. Inter cetera p̄o dete
standa exempla vnū illud ē. quoniā et si scriptus
sit. seruos dei nō oportet litigare. episcopi tamen
z clerici q̄ sp̄iales sunt. z lites contentōes vitare
specialit̄ iubentur. Proch pudor tam acerbe. taz
impie. tam crebro litigant. vt om̄s vincant i con
tendendo laycos. z sub colore iusticie obrepit im
pietas. Jam nō modo p̄ episcopatu litigat. sz bel
lat. nō modo p̄ sacerdotō cōtendit sz pugnat. Et
plerunq̄ nō sine orbis z vrbis piculo bellat i ec
clesia. que pacem filius v̄t̄pia mater p̄mittit. Aut
em̄ Gloriam nostram non damus alteri. qui duz
vanam retinent. verā z eternam amittunt. ad glo
riam currunt sed gloria eorum in confusione erit
Christus iubet tunicam proximo dimitti. q̄ppe z
in facie percuti. ne litigent. isti eligunt p̄cutere q̄
parcere. malūt piclitari ecclesias q̄ nō honorari
Tercio ille hoim̄ status nedum difficil̄ z laborio
sior sed z piculosus videtur. ex quo plures se
ductores z scismatum semiatores i ecclia oriunt̄

quos ex sacerdotū z ep̄oz statu p̄desse cōperim̄
Un̄ Hieronimus. Ceteres p̄scrutans hystorias
reperire non voleo. alios ecclesiaz dei scidisse. po
pulos sedurisse. p̄ter eos q̄ sacerdotes appellati
sunt. Accedit qm̄ ille videt piculosior difficultior
atq̄ incommodior viuēdi modus de quo plures
cadunt z plures periclitant̄. Constat aut̄ plures
cadere in via salutis. z longe plures ex statu eccle
siastico periclitari. p̄p̄ plurima z presertim pro
pter tp̄aliū affluentia. Sicut certe plures deuīat
in p̄speris q̄ in a duerb. de q̄bus putandū ē. pro
phetam dixisse. Cadent a latere tuo mille. et deces
milia a dextris tuis. Dexteram q̄dem honoratio
rem partē episcopi z p̄lati in ecclesia tenent. ceteri
sinistras. Si ergo de ceteris statibz ad sinistram
cadent mille. p̄fecto de istis cadent decem milia.
+ Quarto eligere curam animaz nihil aliud est q̄
exponere se ad manifesta z indubitata pericula:
quia vt inquit Gregorius. Talia appetere est mē
tis tempestas. Nam nihil aliud ē potestas culmi
nis q̄ tēpestas menti. Quis em̄ tam audax aut
verius q̄s tam temerarius ē qui i alto z tēpestu
oso mari nauigare p̄perat Quis illius nauis cu
pit fieri gubernator. quā piturā de primo cōspi
cit Teste Gregori. Quieto mari imperitus nauta
dirigere pōt turbato aut̄ tempestat̄ fluctibz etiaz
peritus nauta se cōfundit atq̄ p̄turbat. Profec
to nil aliud ē curam animaz suscipere. sacerdo
tum aut̄ pontificatus sumere. q̄ scient̄ se naufra

gis mergere. Solent homines de tēpestate in potum fugere. Qui v̄o animaz pastores fieri desiderat. de potu in tēpestate libeter fruunt. De q̄b̄ p̄pheta dicere videt. Qui descendūt marei nauibus facientes opationes in aq̄s multas descendūt vsq̄ ad abyssus. qm̄ aia in eis tabescit. p̄p̄t negotioz multipliciū pcellā. quare turbati sūt z moti sunt sicut ebrius. z tandē omnis sapientia eoz deuorata ē. Dix̄ certe. sicut videt. vt nō satis difficile aut graue videat vni ep̄o vni anime curam sumere. nisi oim̄ curas i se suscipiat. Cū quidaz sapiens de tam graui sarcina dicebat fortes hūeri q̄talia sustinent. aut fortis abitio ad id animos cogens. vbi futurū piculū sciunt. Quod si pontifex i altū se locatū gaudeat. consideret q̄ tanto entei casus grauior. Cū em̄ ex alto sine labore aut piculo descendit. Sed vt paucis concludam curam animaz si recte gerit summus est honor sed summus labor. summū on̄. summa v̄uitus. Si v̄o male agit. summū aie piculū summū malum. qz anceps ex omni parte negociū est. Quinto nō est p̄positō alienū cōsiderare. qm̄ vt ait Crisostom̄ in canone. hō xp̄ian̄ fortis cadit in peccatū propter magnitudinē peccati. aut p̄pter altitudinē dignitatis. Deest igit̄ due periclitandi cause ecclesiasticos viros fortis ruere cogunt. Primo magnitudo peccati. scient̄ em̄ z ex p̄temptu peccant. Nam q̄ scit volūtate dñi z non facit iuxta v̄ba saluatoris vapulabit plagis multas. Secūdo altitudo digni-

tati. qz quanto dignitas altior. tanto casus grauior. Et teste Gregorio. quanto q̄s i sede sup̄iori locatus est. tanto i maiori piculo versat. Et Augustinus. Sublimitas honorū magnitudo scelestus est. Et Hieronim̄. In maiori gradu maior est sine dubio pena. Et itez Crisostomus in canone. Honoris magnitudo his q̄ indigni viuūt honore. maxim̄ cumulus incipit esse penaz. Et iterū Augustin̄. Clerici officioz si p̄funtioe gerit nil apud eū miserius tristius z damnabili⁹. Bertho. ex ep̄oz z clericoz administratōe. picula difficultates. z incōmoda. aptissime demonstrant. Non em̄ ep̄i z clerici dñi sūt bonoz ecclie. s̄ eos. Hieronim̄ ait. p̄curatores seu dispensatores rerū alienaz. z velut sacrilegos plectēdos esse si qd̄ paup̄ib̄ ē erogādū sibi retinet plus q̄ eoꝝ statui sufficit. Quō ergo securi sūt clerici q̄ nō solū ex mala aut desidiōsa ad ministratōes ex cupida retētōe dānāt. Cū pulcre d̄ se z ceteris p̄sbiteris dicebat Hieronimus. Quomodo possum⁹ aliena fideliter distribuere. qui nostra timide referam⁹. Sic Augustinus ad ep̄iscopos z p̄sbiteros ait. Esuriētium panis est quem tu detines. nudoꝝ vestimentum quod tu recludis. miseroꝝ redemptio ē pecunia quam tu refodis. infirmoꝝ solacia sunt deliciae quibus tu lasciuis. Tantorum ergo scias bona te inuadere quantis possis prestare qd̄ velis. Sed z Bern̄. in epistola ad Fulconem ait. Ne tibi O pontifex o sacerdos blandiaris quo-

tuis contentus alia non arripias Rapis em̄ cuz
lururians. vt de altero supbias. de q̄bus q̄s p̄ter
necessariū ac simplicē victū retines tuū non ē. ra
pina est ⁊ sacrilegium. Dabentes inq̄t Aplus vi
ctū ⁊ vestitum. nō victū ⁊ ornatū. nō delicias. nō
vestes. q̄bus lasciuim⁹. Et itez idem Bernar. ad
senonensem archiep̄m. Clamant nudi. clamant
famelici. conquerunt paupes. dicunt. dicite pon
tifices in inferno. q̄d facit auz. nobis fame frigo
re miserabilē laboratibus. Quid p̄terūt tot imi
tatoria vel extensa i porticib⁹ vel plicata in mani
cis. nostz est quod effundit. nobis crudeliē sub
trahit q̄s inaniē expendit. Dinc ⁊ Hieronim⁹.
pontifices ⁊ clericos cōminans. ait. Ecclesie pn
cipes q̄ delicijs affluūt. p̄pheticus. sermo descri
bit. q̄ ei sciendi sūt de spaciosis domib⁹ lauisq̄
p̄uinijs. Et sequit. Si vis scire quo ei sciēdi sūt
in tenebras videlicet exteriores. vbi erit fletus es
stridor dentium. Item idem Bernardus ad cle
ricos ait. Multiplica p̄bendas. habe archidiacono
natū. aspira ad episcopatū. gradatū ascende. ⁊ in
puncto ad inferos sine omni gradu descendes.
7. | Septimo. picula. incōmoda. aculei. ⁊ difficulta
tes huius status ecclesiastici ex eo euidentius ap
parent. quoniā si p̄pheta ⁊. si patriarcha ⁊. si toti
us sacre scripture repetunt annalia. nullū reperi
mus genus hoim q̄s deus vehementius arguat
⁊ seuerus cominet ⁊ crudelius p̄nariat q̄s pontifi
ces pastores ⁊ sacerdotes. Discurre p̄ p̄phetas et

scripturā lege. q̄d audis nisi pastores populi pre
uaricati sunt in me. p̄pterea adhuc in iudicio cō
tēdā vobiscū. Et itez. Stulte egerūt pastores. Et
sequit. p̄. rea euellā eos de trā. Rursus ad eos
om̄s pastores meos pascit veni⁹. Et alibi Cle pa
storib⁹ q̄ dispergūt gregē meū. Et itez. Cle pasto
bus isrl. q̄ pascūt seip̄os. Et sequit. Lolligā i te
pastorē ⁊ gregē. Deniq̄ a Jobelē p̄pheta. Trāsi
q̄d nisi cōminatōis penas. q̄d nisi clamores plā
gentiū sacerdotū ⁊ pontificū audis Ait em̄. Plā
gite sacerdotes. vlulate m̄stri altaris Ausculta
Ezechielē. Cle pastorib⁹ israhel q̄ pascūt seip̄os.
Et itez. Sup pastores iras⁹ ē furor meus. Ma
lachias quoq̄ nō tacet eoz exterminius. Ad vos
inq̄t sacerdotes q̄ despiciūt nomē meum. ad vos ē
madatū. O sacerdotes. ecce ego p̄iciam vobis
brachiū ire mee. ⁊ disp̄gā sup vultu ⁊ vestz ster⁹
Et itez Dedi vos p̄tēptibiles oib⁹ pplis. Sed et
Amos p̄pheta. q̄ dure p̄latos ⁊ pastores ecclesie
p̄minet audiam⁹. Ait ei. Cle vobis q̄ opulētī est
in syon ⁊ p̄fidit i monte Samarie. optimates ca
pita ppl̄oz. ingrediētes pompatice domus dei. q̄
dormit in lecti eburneis. ⁊ lasciuūt in strati vris.
Deinde p̄tra h̄ status ⁊ vite hoies scriptū ē. Qui
cunq̄ desiderauerit p̄matū i trā. inueniet p̄fusio
nē in cel. Et itez in f̄ suos dei nō p̄putabit q̄ de p̄
matu tractauerit. S ⁊ ⁊ xp̄s i euagelio has ill pe
nas ⁊ p̄miatōes p̄firmat. ait ei. Cle vobis q̄ diligi
tis p̄mas cathedras. S ⁊ q̄d hec p̄memoramus.

Plena ē sacra scriptura huiusmodi increpatōi-
bus z p̄minatōibus. Quis ergo dubitat piclosū
difficile z cūct̄ aculeis z miseris refertū esse illū
hoim statum. cui tot maledictōnuz z anathema-
tum. tot p̄minatōnuz genera. tot penaz z suppli-
cioz mala. pp̄betep̄iarchesc̄i. ipse quoq̄ deus
in scripturis sanc̄i imp̄cant. Un̄ Crisosto. sup̄ il-
lud. Obedite p̄positū v̄ris. O p̄tifer o p̄late p̄spi-
ce q̄nto igni supponis caput tuū Et subiicit. Mi-
ror si que p̄tingat saluari de his q̄ p̄ncipant̄ z pre-
sunt in tant̄ minis z in tāta pigricia. in tant̄ incre-
patōibus. z in tanta desidia. video t̄m curretes et
sp̄ote se submitte tes in picula p̄tra quos durissi-
mū iudiciū his q̄ p̄sunt sc̄z male. De bonis ve-
ro scribit̄ Prouerbioz. xij. Nouit iust̄ aias in-
mētoz suoz. Sz qd̄ de piculo z incōmoditate et
aculeis eccl̄iastici status dicā cum ep̄is z clericis
ipsa symonia que heres̄ appellat̄. tam familiaris
z cara sit. vt̄ vix sine illa i domo d̄ni incedāt. Qui
bus etiā inuidia domestica. auaricia annera. li-
bido. ira. z supbia in rez̄ abūdantia videt̄. Sūt
in hoc statu p̄iarchep̄posi. ep̄i negligētes. deca-
nos tumidus. archidiacon̄ elatus. canonic̄ er-
tra choz vagates. vicarius in litib̄. tabellio fal-
sus. p̄sbit̄ imprudēs. curatus ignarus. p̄fessor le-
uis. dyaconus euāgelia nesciēs. subdyacū epis-
tolā ignozat. cātoz latrat. thesaurarius fabricaz
defraudat. sacerdos sacramēta v̄dit. capellan̄
venal̄ z statim latius tangem̄ i capitul̄ sequenti

bus. vbi singularit̄ de quolibz gradu z officio ec-
clesiastici status succincte agemus.

Ca. xiiij. de dignitate z p̄rogatiua officij deca-
natus in ecclesia z de illius honore z veneratōe.
z de his que ei p̄petūt. Demū de plurib̄ onerib̄.
z afflictōnibus ac defectib̄ z picul̄ decanoz.

Audita sunt p̄conia. laudes nec nō excel-
lētia. p̄eminētia ac sanctimonia stat̄ ec-
clesiastici in genere z in p̄muni. Audita
deniq̄ sunt eius vite formule. incōmoda. calamit-
tates. z miserie. afflictōes z picula. Quo fit. et vt
facile eiusdē status dulcia z amara cui libet recte
intuētū patere possunt. Verū q̄ q̄ ea que in ea re
breui diserta sunt. ad om̄s eccl̄ie status sc̄dm or-
dinē z officioz differentiam applicari possūt. q̄
om̄s clericoz nomē z mistroz officiū in ecclesia
sortiti sunt. Quia t̄m p̄ticularī ep̄os z p̄latos re-
spicere vident̄. sup̄est vt̄ ad ceteros inferiores ec-
clesie status. gradus. z ordines. breuis z singla-
ris s̄mo decurrat. Cōsuetū igit̄ ordinē sequētes.
vnumquenq̄ inferiorz clericoz gradum siue sta-
tum tangemus. et qd̄ laudis. qd̄ excellētie. qd̄ vti-
lita t̄. demum quid calamitat̄. afflictōnis. z picu-
li habeat sed z quod defect̄ i eos dānabilī com-
mittant̄. succincte afferem̄. Primo igit̄ post ep̄i-
scopū decanus siue p̄positus existit. nec id rōne
caret. qz vt̄ inq̄t canō. Calixti pape z martiris de
canoꝝ dignitas recte maior post p̄tificalem ap-
pelat̄. Nam decano post pontificē maior ac p̄u-

cipalior cura et collegii administratio congruit. Rur-
sus primior est episcopo dignitate et honore. cui propin-
quior est in consilio et assistentia. Ipse collegium necnon
personas ac res collegii iudicat et metat. Hinc in exor-
do inter iudicantes vniuersitatem decanatus institui iube-
tur. quare sacri canones veneranda eam dignitatem de-
creuerunt. Est enim decanatus collegii caput id quo scri-
ptum est. Constituit eum dominus in caput. non in caudam. quod ce-
teris corporis membris auctoritate et iudicio precellit.
idque primitus loci in ecclesia indicat. Namque denique
decanatus in capitulo et collegio primitiua voces primitiua sa-
lutationes. primitiua recubitus. Sciam audi hanc digni-
tatis onera. hanc statum calamitates. miseras. defectus.
et pericula. In primitiua igitur fateor. grandis est hanc statum pro-
rogativa. Sed vana tam bene huius dignitatis onera
agnoscerent. quam ipsa appetunt. Dicam verius. tam
vtiliter ei incumbentia implerent quam ab omnibus sciunt.
Haud est certe decani et propositi de honoris excellen-
tia. sed vana dignitatem virtus sequere. Virtus enim
ut quidam sapiens ait. non solet esse iactatrix aut sui
miratrix sed alieni imitatrix. non de extrinseco hono-
re. sed de conscientie onere cogitat. si illud delectat. istud
cruciat. Virtus non de se confidit non arrogat. scit
hoc esse tempus militie et laboris. non delectationis non
populi fastus. Fateor denique decanus collegii et
capituli caput existit. sed vide ne dignitas ipsa que tam-
tope delectaris. perdat caput tuum. Sic age ne de te
ecclesia dicat quod scriptum est. Caput meum doleo. Vide
at decanatus quod se collegii caput iactat ne ceteri diuisi

uidio capite capita sua moueant. Lerna si eius facta
ingerunt et motum capiti in populis. quod omne caput
languidum a pedibus usque ad verticem non est in eo sanitas.
Laueat decanatus ne sit illud caput de quo scriptum est.
facti sunt hostes eius in caput eius. Aduertat
decanus ne caput serpentis sit cetera membra nedum
vegetas sed inficiens. quod deus perfringet capita dra-
conum in aquis. verendum est plurimum ne sint illa capita
de quibus scriptum est. In vniuersis capitibus eius cal-
uicium id est deformitas viciu. Decanus si quidem si re-
cte agat episcopo odiosus sit necesse est. adeo ut illi sit
hostis si collegii amicus esse cupit. Si vero a presu-
le amat. a capitulo odiet. Pro eo caput capituli
est institutum. ut non nunquam cupiditatibus aut episcopi inso-
lentiis resistat. que privilegia. que libertates. que bona. que
redditus ecclesie plerumque usurpat. Ideo certe de-
canatus caput est. ut collapsa collegii erigat. sparsa
colligat. recuperet perditam deformia reformet. Caput
tunc esse desinit. cum singulorum de collegio crimina
pellat. ne eorum fauores perdat. atque ut eum eligat. ho-
noret et venerent. Sed fateor labijs honorabunt
non animo. cor autem est longe ab eis. Collegium prorsum regere
dum decanatus suscipit. imo verius fera indomitam gu-
bernanda. Parua enim domus egre et difficilius re-
gitur. Magna collegia presertim sine sapientia aut vir-
tute tanto reguntur difficilius. quanto quot sunt singuli.
tot singularibus feruntur opinionibus. Si igitur decanatus
letatur de honoris dignitate. metuat onera. metuat
pericula que sunt. ut enarrari facile non possint. Quis

em̄ ē decan⁹ q̄ ep̄o nō sit grauis ⁊ p̄tumar. q̄n po-
tius contra eū p̄spiret. q̄ in eius p̄tēptū nō absti-
neta diuinis. qui sigillat litteras s̄n capituli affē-
su. qui sibi cōmunia ecclie appropat. qui nō resi-
dētes agit vt p̄cipiāt fruct⁹. licz nō faciētes fuiti-
um. qui grauat subditos qui eos nō defēdit. qui
eos tolerat p̄ pecunia i peccat. qui inhoneste ice-
dūt. inhonesti⁹ viuūt. Daucula h⁹ dignitatē one-
ra. picla. ⁊ afflictōes atq; d̄fectus enarrauim⁹ qz
in sequētib⁹ ecclie officijs ⁊ gradib⁹ pluria ad-
ducemus que merito eidē dignitati aptari possūt
Qui igit̄ aures h⁹ audiēdi audiat. ⁊ int̄ tot picu-
loz anfract⁹ sit cautus. facile em̄ vitabit crucia-
tū si velit vitare reatum.

Ca. xiiij. de dignitate ⁊ p̄rogatiua officij archi-
dyaconoz. ac de honore ⁊ veneratōne ei debita ⁊
de his que ad eū spectāt. Demū de plurib⁹ onerib⁹
h⁹ ⁊ afflictōib⁹ defectib⁹ ⁊ picul archidyaconoz

Archidyaconi dignitas nō parua in ec-
clesia militādi p̄rogatiua nec infimum
honoris gradū h̄re dinoscit. Ipse em̄ p̄-
cipuus oculus ep̄i d̄r. p̄ eo q̄ cūcta ad episcopū
spectantia videre ac sollert̄ p̄uidere tenet. veluti
qui a canonibus vicarius ē illius p̄stitutus. Ad
archidyaconū si quidē p̄ ceteris ecclie gradibus
p̄ singlari q̄dā excellētia examiare p̄tinet ordinā-
dos. idoneosq; admittere. inhabiles ⁊o repelle-
re. Qui vt canōes aiūt. p̄lat̄ merito p̄eristit. qz p̄
ep̄m p̄eminētiā. iurisdicōez ⁊ autoritatē obtin⁹

p̄sertim coheritiua ⁊ p̄tentōsam. Rurs⁹ illi cotri-
gēdi atq; visitādi. nō tam clez q̄ p̄plm fas ē. Ip-
sedeniq; p̄sidere d̄z cū archip̄sbit̄ eligit. ipsumq;
instituit ⁊ p̄ meritū destituit. si p̄traria nō extet cō-
suetudo. Ipse tandē tāte dignitatē ē vt coadiutor
ep̄i ecclie p̄ncipis recte dicat. S⁹ ⁊ ad eum p̄tinēz
vacātes custodire ecclias. Ex q̄b⁹ p̄fate dignitatē
eximius honor simul ⁊ utilitas. facile p̄hendit̄.
Clez audi amara h⁹ status tu q̄ dulcia degusta-
sti. atq; in p̄mis ea repete que supra prime attuli-
mus. signant̄ i p̄cedentibus capitul. vbi de ipsis
⁊ clericis i genere egimus. S⁹ illa hic insere que
paulo ante de decanis diximus. Adde qz fateor
archidyaconi āpla s⁹ ⁊ honoranda ē dignitas. si
tu ea dignus existis nō qua ē p̄eminētia. si quos
p̄tate regis. v̄tute p̄mines. Honoris ē p̄rogati-
ua. si ceteros hūilitate p̄cell. Qd̄ si secus agis. v̄t
q; ep̄ieris illd̄ sapiēt̄ senatoris. qz dignitas ipsa
parē vicē ip̄obis reddit. que nō tam a possidēte
deturpat. q̄ ipsum deturpat. Deniq; nō paz eos
curat ipsa assidua dira q; ambientū crux. Quis
em̄ ē archidyaconus q̄ nō prepositus aut decan⁹
ille ep̄s aut archiepiscopus ille p̄iarcha ille car-
dinal̄ ille tandem Romanus pontifex assumi nō
velit. Quis archidyaconus p̄ficitur. nisi vt po-
tēti⁹ aut ditior sit. ⁊ contra iusticie p̄cepta p̄-
esse querat. qui prodesse nescit. et magne classis
gubernacula querat qui parua scalam dirige-
re non nouit. La ceo intrinsecas eorum calamit-

tates q̄ plerūq; spem emūt dignitatū. z vt q̄dā sa-
piens dicebat. Clertigo ē oīm pessima. vt ad eam
nūc currāt certatim hoies q̄ fugere iubent. ab hīs
q; retrahi nō velint que olim asp̄nari p̄suerūt.
quippe z deueēt. fateor rufus. archidiaconus
oculus ep̄i describit. nō nūq; t̄n tales ip̄i p̄sules
sūt talesq; eoz oculi. vt alī altero orbari vellet
adeo vt ep̄us de eis ip̄s oculi dicere cogat. Lōtēne
nebrati sūt oculi mei. Et itez cū alio p̄pheta. Ni-
hil respiciūt oclī mei nisi mala q̄bus alius p̄phe-
ta ait. Dedit tibi dñs deficientes oculos. Et Die-
remias. Oculi eoz pleni sūt puluere. q̄ ap̄ palpe-
bris nihil videant. q; oculos h̄nt z nō videbunt.
Quis em̄ ep̄us d̄ his oculi gr̄as agit. vt dicere va-
leat. Nec elati sunt oculi mei. qui ita ep̄i sui negli-
gētias suppleāt. vt de eis dicat Imp̄fectū meū vi-
deēt oculi mei. id est archidiaconi. Hi certe sunt
oculi de quibus ait p̄pheta. Donā oculos eoz
sup malū z nō sup bonū. Quid em̄ aliud vidēt
archidiaconi nisi mūera Conserūt bñficia nō me-
rito; sed pecuniaz cumulo. nō vtuti s; sāgnit-
ni. q̄ ad sacros ordies deordinādos ordināt im-
plent inutilib; atq; ignaris mīstris ecclias vt bur-
sas repleāt. Hi p̄pter obseq̄a delicta nō repmūt
archas n̄ p̄sonas visitāt. nec ad lucz aimaz sed
questuz z grauamē visitādi officiū vtūt. Hi res
paupm paupib; nō erogāt. sese seclārib; exhibēt
q̄ cōtēnunt p̄sbiteros. q̄ p̄ncipū curias sequunt.
vt ad cathedrā pestilētie pestilentē ascedāt. Hi cer-

te vt cū p̄pheta loq̄r viuificāt mortuos z morti-
ficant vīcturos. ex p̄mūcant sine p̄gnitōe. absol-
uūt ex cōmunicādos. Hi magis lauta z iuua q̄
diuina sequunt officia. Adde q; que ad eos p̄ti-
nēt negligunt. aliena vsurpāt. z cū eoz tota pene
iurisdicō ex p̄suetudine p̄deat. p̄tra ep̄iscopum
p̄scribūt. i ei; ordinariā messē extraordinariā fal-
cem mittūt. Taceo eoz pudiciā que tanta ē vt
subditos agat impudicus. q̄ facile maioz sequū-
tur exēpla. Ad quos hieremias i trenis ait. Sub-
trahūt mīstri dom; dei a tēplo auz z argētū. z ero-
gāt illud in semetip̄os. Et seq̄t. Dāt aut̄ ex illo p̄-
stitūd. z meretrices ornāt. Hi nō liberant ab eru-
gine z tinea. Illos certe signat. Malachias. Re-
cessistis. in q̄t a via via. scadalizad pluriōs i lege.
p̄pterea dedi vos p̄tēptibiles z hūiles oibus po-
pul. Pauculas certe ex multib; officiij calamita-
tes miseras z offlicōes defect; atq; picula enar-
rauim;. cū longe plura sint q̄ scribere libeat. que
cū q̄s in eo p̄stitutus ordine. secū ip̄e p̄siderat ni-
hil ē cur nō intus plurimū cruciet. cui; aptissimi
sunt defectus z paucissimi p̄fectus. Quare q̄ h; z
aures audiēdi audiat. z in tā picul; p̄stitutus sit
cautus. nō em̄ timebit supplicia. si studebit fuga-
re vicia.

Ca. xv. d̄ dignitate z p̄rogatiua officij cātoris
p̄micerij z de honore ac veneratōne ei debet de
his que ad eū p̄tinent. De pluris onerib; z cala-
mitatibus defectibus z picul; cātoz.

Cantor siue p̄micerius singlari honore
z dignitatē prerogatiua i ecclesia sūgit cu
ius misterium ad celestes laudes ad culē
diuini aūgnētū z p̄ncipalius ordinat. hic vt ca
nonica tradit institutō. accolitos z ceteros eccle
inferiores gradus ac mistros. ac diuina dirigit of
ficia canēdi. legēdi. hymnos z psalmodiā p̄ueni
det atq; instituit. S; z quicquid diuine laudis in
p̄muni choro decantat. p̄ eum sollicitē p̄ordiat
psallēdi ordinē. orandi modū z ip̄se cōmittit neg
ligētes aut discolos punit. Et vt paucis agamus
eius oneri incumbit vt diuina officia grauit. et
ordiate altissimo psoluāt vt iuxta aplm oia scōz
ordinē fiat in ecclesia. Lato igit cātoris dignitas
apud deū dignior acceptiorq; ē. q̄nto p̄ncipali
celestibus laudib; occupat. Nemo em̄ dubitat.
q̄ntū deo n̄ro sit iocūda decoraq; laudatō. Dinc
amico dei Moyse. p̄ speciali q̄da excellētia dictū
ē. Elige ad iudicādū pplm viros q̄ oderūt auari
ciā. Tu at̄ insiste in his que ad deū sūt. vt laudes
z ceremonias offeras deo tuo. S; z Isaias sup
cūcta que in ecclesia dei gerit̄ signabat. modernis
dei mistris ait. Tu inq̄t bñ cāta frequent̄ cāticū
Et itēz scriptura ait. Vociferunt leuite. z ego ex
audia eos. Verbū heu heu dixerim. cecidit coro
na de capite eoz. z cant̄ illoz h̄sus ē in luctū. qz
carnē lugubre in ore eoz. Latores siq̄dē moder
ni i ecclesia nec canūt deo laudes. nec vt alij eas p̄
soluāt efficiūt. quos cōminat̄ scriptura inq̄ens.

Nō claudas ora canētū. deo ei gratū ē obsequi
um eoz. Ni ex officō canere dñt dño. qz bona tri
buit eis. Ni neq; dicere p̄nt. Exultabunt labia
mea cum cāta uero tibi. Quō em̄ tacēt q̄ cantare
iubent. q̄b; p̄pheta ait. Psallite dño in vocifera
tōne. Cantat plerūq; s; nō cū grauitate z mode
stia. q̄ vna ex eoz nūero essent q̄ dicere possent.
In p̄plo graui laudabo te. Nō em̄ cantat dño. q̄
ex corde nō psallit. cu; vie impiesūt z ad sc̄laria
debaçant. Quē z silēs. alius p̄pheta signat inq̄
ens. Voces z victie impioz nō placēt dño. Et ite
rū. Lātica eoz q̄si palus lugēt. Et rursūz alibi.
Nō psallebāt ad me i corde suo mistri altaris. s;
vlulabāt in cubilib; suis. Quō em̄ eccleie canto
res septies in die laudē dicūt dño q̄ vtrinq; semel
choz ingrederent. Quippe verecundū hodie pu
tant canere dño q̄ cātores appellari gestiūt. Op
positū opponūt in obiecto. z mōstro simile temp
tāt cū cātores esse volūt. z cātare dedignant. Nō
igit canētes aut psallētes. s; potius silētes dicā
tur. quare nec vt canentes manducant. quippe vt
silentes mendicēt. Magna itaq; miseria. magna
calamitas. sed z magnum piculum est id negligē
gere quod sunt ita agere. ne nomen cōsonet reb;.
Canebant enim antiqui ecclesie ministri. sed di
uerso calle. nonnulli enim psallebant cū gaudio
quia suum persoluebant ministerium. quos rex
z p̄pheta signat inq̄ens. Exultate iusti in dño.
qz rectos decz decantatō. Alii vero cantabant do

mino corde et voce nec eos tenebat psallendi fasti-
diū. quos delectabat p̄ueniēdi desiderū. Sic ca-
nebat David inq̄ens. *Cātabiles mihi erāt iusti-
ficatōnes tue in omi tpe* Nos certe cantores lau-
dat. extollit. et p̄mēdat ecclia. nō utiq̄ eos q̄ totū
psallendi finē in vocis dulcedie collocāt. Quā
re sācti viri et sapiētes diuersas circa ecclie cantū
tulere sentētias. Athanasius em̄ medicās cātile
nas aīos hoīm plerūq̄ inanes vanosq̄ efficere
posse. cauēdū cauēdi vsū in ecclia interdixit. *De
minerat em̄ sc̄tus vir canēdi delectatōnes vanos
nōnunq̄ gignere p̄tēp̄. memor mltōz noīatoz
p̄ncipū q̄ incredibilē curā vocis habuere velut
Laio cesare legim̄. Taceo Nerone vltia vite
sue hora. p̄ma inter querelas q̄s. p̄pinq̄ mors af-
ferebat illa fuit. nō q̄ tātus p̄nceps s̄ q̄ tāt̄ mu-
sic̄ p̄iret. Verunt̄ b̄tissimus p̄sul Ambrosī pie-
tat̄ appetēs diuiniq̄ cultus autor et institutor. vt
in ecclia canere instituit Aurelī p̄o Augustin̄
vtrūq̄ se passū ait. difficileq̄ negociū iudicauit
vt i libro p̄fessionū at̄erit̄. Adde que dicem̄ cuz
de canonicis agem̄. Qui iḡit̄ aures h̄z audiēdi
audiat. ac si in̄ tāta picla p̄stitur̄ secure incede
recupit. agat iuxta p̄cepta sui grad̄ nec vsq̄ erit
ei finis prauus.*

*Ca. xvj. d̄ dignitate et honore officii thesaura-
rii vsq̄ custodis ecclie. et d̄ his que od eum p̄tinent
Demū de pluris onerib̄. et calamitatib̄. afflictō-
nib̄. d̄fectib̄ et picul̄ illoz q̄ talia officia h̄nt.*

Thesaurarius siue custos p̄cipua q̄dā p̄
rogatiua. ac honoris p̄eminētia in sacro
sc̄ta ecclia fulḡz. Illoz em̄ dignitati et of-
ficio basilica p̄mo incūbit custodia et tuicō. ho-
stiariorū institutō. luminariū incēsiō et p̄paratio.
Cura deniq̄ p̄ficiēdi p̄seruandī baptisimat̄. diri-
gēdi baptisterij. Clasoz quoq̄ sc̄toz ac sacerdo-
taliū vestiū necnō sacraz reliq̄az. et tandē totius
ecclie thesauri ad eū p̄ncipalius p̄tinet custodia.
s̄z in̄ ecclie m̄stros. p̄mō obsequij et p̄sonarū
differētis redditus et oblatōes diuidit. Merito
iḡit̄ sc̄ta synod̄ idipsū dignitat̄ officiū. vt vnā ec-
clesie colūna sūmo studio eligēdā honoriq̄ ha-
bendā decreuit. vt nullus in ea nisi sc̄ctior et meli-
or ordinet̄. S̄z ordo exigit pollice. vt h̄ dignita-
tis onera afflictōnes. et picula breuissime audia-
mus In p̄mis iḡit̄ sacriste siue thesaurarij. ecclie
aut cuiusuis reipublice recte stomacho. corpis
natural̄ p̄pan̄t. Veluti ei stomach̄ recipit. q̄ppe
et p̄uat sūma diligētia alimēta h̄mano corp̄i ne-
cessaria que t̄n̄ refūdit actualit̄ et effectualit̄ i mē-
bra singla. Nec alit̄ thesaurarius p̄uat ecclie the-
sauros. et sua dispositōne expēsa et subsidia infū-
dunt. aut in erariū ecclie. aut in singuloz necessi-
tates p̄ncipis aut p̄mūtati iussu. et veluti stoma-
chus pestifer ē q̄ mltā recipit. et recepta minimē re-
fūdit in mēbra. p̄ eoz nutrimentō. Sic thesaura-
rius aut ecclie custos multa ab ecclesia recipiēs
et nō p̄uas. nec eq̄lit̄. p̄ singuloz vtilitate distri-

buēs pestifer ē. multosq; morbos in corpe eccleie
generās. Et de talibus ait Hieremias. Ventre
meū doleo. Et itez. Isaias Trāsgressorē ex vētre
vocauit te. si vō fidelit̄ p̄seruat. atq; p̄ mēbroz
z p̄sonarū eccleie q̄litate z p̄sidentū dispositōe vti
lit̄ distribuit. tanq; saluberrim⁹ p̄mendandus ē
Vinc Policratus recitat fictaz sed facetā ac vti
lem fabulā de altercatōne z discordia inter mem
bra z stomachus. eo q̄ ille deuorabat omēs labo
res eoz. Nam vt ait ecclesiastic⁹ oīs labor hoīs
i ore ipsius. Tandē cū venissent ad iudiciū corā
rōne que erat iudex. z rō iudicassz membra nihil
debere dare stomacho. Illico membra debilitata
sūt. z tremores in cunctis mēbris aderāt. q̄re eiusdē
mēbris p̄querētib⁹. itez rō iudicauit vt alimēta
stomacho a mēbris ministrarent. Quo facto mem
bra refocillata sunt. z par p̄firmata ē. Et ob eam
rem Policrat⁹ subdit. q̄ thesaurarij ecclesiaz z
q̄ p̄cipū tenēt eraria. nō sibi s; p̄munitati z toti
us reipublice corpi coaceruare debēt thesauros
ip̄os z eccleie redditus. Si em̄ aut sibi tenacit̄ cō
seruat. aut nimia largitate exinanit⁹ fuerit. nihil
habebit qd̄ ministris z eccleie membris distribuat.
S; iam specialius ad hui⁹ officij labores. diffi
cultates incōmoda atq; picula descēdam⁹. The
saurarij itaq; siue custodis dignitas fateor per
dulcis ē. Idq; eius nomē iudicatab auro dictū.
nec miz si nomē delectet. cui⁹ rē mortales tā aui
de p̄q̄rim⁹. Delectātia certenoia s; difficilia offi

cia si recte gerant. alio q̄n piculosa plurimū atq;
mortifera. Jocūdū nomē s; mestus effectus atq;
p̄mptū piculū. si reddēda ē aliq̄n derecept̄ratō.
Taceo de neglectu. cu; scriptū sit. Male dicit⁹ hō
q̄ agit opus dñi desidiose. Basilica z igiū sacroz
q; vtensiliū ac vniuersi eccleie thesauri custodia
atq; cura illi⁹ vnius p̄chpudoz tutōni verecūde
cōmittit. q̄ plerūq; sui non rectā gerit custodiā q̄
aut puer ē. aut min⁹ ad hoc ydone⁹. nec sat̄ not⁹
Et qd̄ piculosi⁹ ē cui nec etas nec ingeniū. nec mo
res. nec idustria ad p̄ue domus custodiā sat̄ suf
ficerēt. maioris p̄ncipalq; eccleie tēpla. nō mō fr̄i
bus munita. s; sac̄ p̄cōsisq; iocalibus ditissima
illozq; p̄suatō intrepide demādaē. Mira p̄fidē
tia aut magna demētia. mirāda facilitas aut stul
ta securitas. vereor ne hi sint illi custodes quos
Daniel signat inq̄ens. Custodes tui q̄si locuste.
S; oro. quo pacto lūiaria in ecclesia accēdent. ne
lucis i domo dei desit splēdor. qui sp̄ obscuri eri
sūt. aut quō q̄ dormiūt i tenebris z vmbra mort̄
alijs lucebūt. Quomō rursus sacra tuetur qui. p̄
phana intuet. quō reliquia z sc̄tarū p̄cōsa pigno
ra venerabit. qui oculo nō vidit nec eius auris au
diuit. nec in corā scēdit d̄ reliquijs z veneratōe sā
ctorū. quō dñi cu; corpus reuerent̄ tenet qui spur
cicijs adheret. quomō sollert̄ p̄stabit exactam cu
stodiā ceterarum rerum sp̄ualium. cui assidua
est cura rerum secularium. Adde cui sacrarium
carcer est altare exilium. Jubentur siquidem cu:

stodes vt in libris nūeroꝝ legiſ. excubare i custo
dijs tabernaculi. quippe custodiā ꝓtra custodiā
diligētissime adhibere. Sz hi vt alij filij Deli cō
cubias mittūt ad custodiā domꝝ dei. Deniqꝝ red
dūt ac oblatōnes thesaurariꝝ recipit. qꝝ vt inā eq
lāce diuideret. Sz forte male dixerim. Diuidūt i
quā. sz nō vt apli. put vniciqꝝ opꝝ ē sz hñti dāt
z nō habēti subtrahūt id qđ hꝛe debeat. nō uūqꝝ
vero nō huieni sz absenti t̄buūt. Diuidūt in quā
a fratrꝝ. nō a se. sic ptes distribuūt vt totū retine
ant. expēsas graues defalcāt. qui lucra sensit. nō
pua damna supportat. qui vltra sortez extorsit. z
more pditoris dispēsatoris sacꝝ defacro eripit.
atqꝝ dignitatē emolimentuzi sacrilegiū vertit. Ex
quibꝝ huiꝝ officij defectꝝ calamitates z picla fa:
cile ꝓspicies. Si igit aures habes audiēdi. audi
as. z inē tot discrimia z picla ꝓsarꝝ sis. puidꝝ Tu
tus em i hac via gradieris. si qđ ordo requirit se:
quaris.

Ca. xvij. de dignitate z ꝓrogatiua officij scola
stici in ecclia. z de his que ad officiū spectāt. De
mū de pluris oneribꝝ. afflictōibꝝ z calamitatibꝝ
ac defectibꝝ z piculꝝ scolasticoz.

colastici officii siue dignitas non mo:
do honorāda sz sume necessaria i ecclia
fore dinoscit. Ut ei ait Honorꝝ i canōe
Scolaꝝ mgū velut stelle ippetuas eternitates. do
ctrine lumē infundūt. Nos merito ecclia hono:
rat. atqꝝ ꝓbēdis z redditibꝝ nō modo ꝓmiat. sed

ditat vt in vna qꝝ cathedrāli ecclia clericos z ce
teros scolares paupes graꝝ instruāt. qꝛe ill'ea de
re tam opulenti puidet. vt z docētꝝ releuet necessi
tas. z via pateat discētibꝝ ad doctrinā. Sz hui
ius officij calamitas. defectꝝ afflictō. z piculum
breui audiri pōt. Atqꝝ in ꝓmis scolasticꝝ qꝝ a sapi
ente scola nomē trahit. nequa qꝝ vt puto. tam fa:
stuoſo noie oblectaret. si vera sapientia fulgeret.
Ut inqꝛ laureatus poeta. Nō eger titulus sapien
tia solida ꝓ se ipsā clara ē. Quis lucernā vt vī de
atur soli adhibet. plurimi scolastici doctoris aut
magistri dignitate insigniti. cū his titulis obscu
ri z absqꝝ illis clarissimi euasere. Sz vez ē qꝝ. bo
die mortales titulos querūt nō rē. laudē petunt.
ꝓmū certe inane. eriguū atqꝝ sordidū. Que res
egenū ingenij signū ē qꝝ vmbꝝis gliari. ac opinio
ne nō veritate duci volūt. Rursꝝ necesse ē vt illud
noscat qꝝ scolastici dignitatē assumit. qꝝ docendi
nō lasciuiēdi nomē assumit. Docere em eū opoz:
tet nō nuda lraꝝ istrumēta sz moꝝ ꝓclara docu:
mēta. vt qđ docet in se teneat. Sz ꝓchdolor assu
mūt qđ ē scolastici i hac tꝓis tēpitate ad hñōi ec
clesie officiū vt honoris assequant dignitatē. licz
nullā sciētie habeāt facultatē. Appellant qđ non
sūt. nec vnqꝝ didicerūt qđ docere ꝓtēdunt. Et qđ
verecūdiꝝ dicā z piculosius ē. qui nusqꝝ scolas
viderunt scolas regere. ꝓfitent. magistri vocant
qꝝ nondū fuerūt discipuli. Aut si velis mgri sūt er
roris. qꝝ nūqꝝ fuerūt discipuli veritatē. Periciā docē

di polientē q̄ apte ignorantia p̄fitent. Facundia
dicēdi hoc officium erigit. qui barbarismis vtunē
Subtilitate deniq̄ sacras interpretādi scripturas
ea dignitas exērit. q̄ vtinā simplicē intelligerent
litterā. Magna certe miseria. magna ē m̄gri p̄fu-
sio id ignorari q̄d vocari delectat. vt recte ei apo-
stolus dicat. Qui aliū doces teipsum nō doces. Nos
q̄dē ignorantie p̄ceptores monet sapiēs cū ait. An-
teq̄ loq̄ris ⁊ doceas disce audiēdo. Quid em̄ tā
turpe q̄ p̄fiteri artē quā nunq̄ nouit. ⁊ in eaz cō-
mittere que eum decorat. Taceo eoz mores omi-
sane doctrine aduersos. cum dicat Boetius. vas
putridū corrupit aq̄s. ⁊ ois doctrina vilescit. exi-
gnominiosa vita docent. S; vtinā q̄d p̄ se nō va-
lent p̄ doctos. p̄bosq̄ viros explerēt. S; vez est
q̄ hoc h̄z omis ignorās. vt tales ceteros appetat.
doctosq̄ p̄ se q̄. q̄ non facile p̄ ceteros explet. q̄d
ipse oderit. Qui igit h̄z aures audiēdi audiat. at
q̄ inē tot calamitatū ⁊ defectuum picula p̄stimē.
sit cautus. q̄ nulla ei nocebit aduersitas. si nul-
la dominat iniquitas.

Ca. xviii. de peminētia ⁊ utilitate officij archi-
p̄sbiteri. ⁊ quē sit veneratōnis. ⁊ de his que ei cō-
petunt. Demum de plurimis onerib⁹. afflictōib⁹
defectibus ⁊ p̄mptis piculis archip̄sbiteroz.

Archip̄sbiter non paruz honoris ⁊ pre-
rogatiue gradum in dei ecclesia obtinet.
Dic enim maior p̄sbiterozum dicitur. q̄ il-
lis p̄est. ⁊ in eos iurisdictionem ⁊ coherfionem

exercet. cui visitatio vt sacri habent canones. ali-
quando personarum. regulariter vero ecclesiaz
ac fabrice competit. Sed et qua deuotione quo
ordine baptismus ceteraq̄ a p̄sbiteris confera-
tur sacramenta. cura ei pertinet. hic ex singulari
prerogatiua absente ep̄scopo missas solemnes
in ciuitatibus celebrat. sacerdotesq̄ ad missas ⁊
diuina officia decantanda deputat. Nunc largo
nomine prelatus licet ruralis nuncupetur. mag-
na certe dignitas. cui magna committuntur. Cle-
rum quanta sit huius officij et status calamitas
quanta afflictō. quantum periculum ex eo cōspi-
cere libet. quia ipse archip̄sbiter qui maior p̄sbi-
teris nominatur. nomen solum retinet. rem. autez
ipsam diu perdidit atq̄ vtinam ceteris p̄sbite-
ris non minor esset vita ⁊ ydoneitate ipse qui gau-
det nominis maiestate. Maiores sunt vt pote-
statem exerceant. non quidez in recitudine ⁊ hu-
militate. sed in rapinis superbia ⁊ abusione. Sa-
crum est archip̄sbiteri nomen. sed exercens pro-
fanus. clarus titulus. obscura res. magna certe
calamitas est. ex dulci fauo amaritudinem fun-
dere. Visitat archip̄sbiter qui plerunq̄ visitan-
dus esset. corrigere contendit qui ad vicia tendit.
ecclesias visitat vt eas spoliet. non vt ornet fabri-
cace curam gerit. sed domus sue non murozum
templi. Ni sunt quos propheta commemorat.
Suscitabo pastorem qui delicta non visitet.

Adde. quia si visitant non quidem in virga

iniquitates subditoꝝ aut in verberibꝰ peccata eorꝰ.
rum. nec ea visitaꝰone q̄ scriptū ē. Requira oues
meas ⁊ visitaꝰo eas sicut pastor visitaꝰ suas. sed
visitant bursas palpant delicta. q̄ merito audiet.
Uos dispſistis gregē. deieciſtis eos ⁊ non visita
ſtis. q̄d crassū ē cōmedistis. q̄d iuſfirmū nō visita
ſtis. q̄re inq̄t. ppheta. visitaꝰo p̄uaricaꝰones syō
Et iteꝝ. Uisitaꝰo sup viros defixos fecibus. vo
luptatibꝰ. videlicet ⁊ auaricie. Qui igiſ hꝰ aures
audiendi audiat. ⁊ i tanꝰ piculꝰ p̄stitutꝰ sit cautꝰ.
agati iurta eius officō incumbētia. ⁊ vitabit cun
cta discra nocentia.

Ca. xix. d̄ p̄rogatiua ⁊ magna vtilitate officij
canonicoꝝ ⁊ q̄ntuꝝ sit honoꝝ ⁊ reputaꝰonis. et
q̄d eis cōgruat. Demū de inumeris huius status
oneribꝰ ⁊ afflictōibus ⁊ defectibus ⁊ piculꝰ.

Canonice sic honestū hꝰ nomen. sic salu
berimū in ecclesia misterij gerit. Dicꝰ ē
em̄ a canone vel regula que cūcta ordiat
⁊ dirigit. Canonici itaqꝰ regulati ⁊ disciplinati di
cuntꝰ q̄ppe qz sua electōe regulaꝰe ac dispositōe
ep̄us eligiſ. q̄ ē h̄ter ⁊ norma cuiuslibꝰ ecclie q̄ et
fm̄ sacros canones cūctoꝝ ē p̄ordiator. Nec ab
resc̄ti p̄res canonicos p̄siliarios ep̄i fore decre
uerūt. q̄re in corpore ipu. cordi recte p̄panē. Nam
veluti a corde in corpore naturali ē vita ⁊ regimen.
sic a canonicis ep̄m eligētibꝰ ⁊ ei p̄sulētibꝰ ⁊ om
niū pene in ecclesia agendoꝝ. regimē ⁊ directō p̄
cedit. Queres agit vlt nō parua sit canonicoꝝ ho

noꝝ ⁊ tituli p̄rogatiua. q̄ p̄mū in ecclia gradu
eligunt simul ⁊ dirigit. q̄re h̄mōi status ⁊ vite for
ma nō modo honoꝝ. sed ⁊ enolimēn̄ i dei ecclie
sia plurimū hꝰ. Demū hic viuēdi modꝰ tranq̄llꝰ
atqꝰ securus admodū ē nullā cure aiaz ⁊ sarcinā
h̄is. Quo fit. vt minor doctrine atqꝰ etatꝰ idonei
tas eis sufficere videat. Adde qz libertatꝰ obtinet
sac̄. nec ad sacros artatꝰ ordies. q̄ppe quibꝰ ad se
culum redire ⁊ sub sc̄to viuere matrimonio liber.
Ueꝝ huius vite miseras cruciatꝰ ⁊ defectꝰ. cala
mitates ⁊ picula ruiſe audi. q̄ tam libentꝰ huius
status dulcia auscultasti. In p̄mis itaqꝰ canonici
cus. q̄ vt ais. nomē a regula traxit. an sub regula
viuat. oro. cōsidera. atqꝰ hic repete que supra de
ep̄is ⁊ ceteris clericis in cōmuni diximꝰ duodeci
mo huiꝰ libri capitulo. Demum quo pacto cano
nicꝰ a regula dicaſ. ignoro. q̄ canonicꝰ ⁊ sub regu
la nō viuūt. q̄ vt cetera taceā. contra regulas cano
nū. plures p̄bendas obtinet. ⁊ vnꝰ ipse plurimo
rū forsan melioꝝ locū occupat. q̄ppe cum nō sac̄
est vt vnꝰ seruiat d̄nabiliſ mltꝰoꝝ seruicia inter
cipit. Demū q̄nto liberiores sunt canonici tanto
licētius i plurima debachantꝰ vicia. Nec vna vni
sufficit muliercula. nisi retentā i domo habeat vt
vxoꝝe. ⁊ cubinas vero ⁊ adoleſcēulas q̄z nō est
nūerus. Sꝰ ⁊ quō sub regula viuāt nō video. q̄
ep̄is nō obediūt sed resistūt. sepeqꝰ i eos conspi
rant. arma qꝰ mouēt atqꝰ ne iuste ab ecclie p̄ncipi
bus puniantꝰ iniuste se p̄ncipibꝰ sc̄li federatꝰ sed ⁊
t iij

~~106~~ 106 famulant. Et ut paucis agā in tribus locis canoni-
ci versant officium. in altari. in choro videlicet et capi-
tulo. In altari inquam reuerentia exquirunt. In choro
honestas et diuinorum deuota decantatio. In capitulo
more correctio. ac agere oportet unitas et utilitas. Pro
his canonici in altari irreuerentiam uedicant. choro
dissolutionem. in capitulo lites. Ad altare inquam
irreuerentem accedunt quod ut ait Dugon licet abluit ma-
nibus. lota facie. albis vestibus appropinquat. tamen
pueris ope. polluto ore. immundo corde christi corpus
sacra uasa contingere non erubescunt. Denique ad alta-
re accedit elatus ad humile. iratus ad misericordem. crudelis
ad clementem. Accedit suus ad dominum. non caritatis
supra amore sed per dei corporis timorem. non
deuotione sed coactione. Accedit rursus turbatus
ab aliquo. aut alios turbans. accedit inquam cano-
nicus ad altare uanus. curiosus. voluptati subdi-
tus. accedit ad mensam christi. non nisi aliquid temporaliter ac-
cepturus. Sed uerum est quod accessit ad hierusalem. tamen
accessit et iudas. Sed quo pacto deuote accedent
qui legem domini nec sciunt nec discunt. Vacant enim ocio et
comestationibus. non libris. non contemplationi. non
utili actioni studet. terrenis inhiant. temporalia sapiunt.
assidui in plateis. in ecclesia rari. tardi ad predicand-
um. parati ad leporis uestigia inuestigandum. ueloci-
tiores ad congregandos canes quam ad alendos paupe-
res. plures illis ad mensam huiusmodi. ad missam nullus
Liphus eorum calice preciosior. equus missali carior.
cappa eorum cafula pulchrior. camisia delicatior al-

ba. Non igitur eorum sacrificijs deus placatur sed indignus
natus. quod scriptum est. Oratio iusti impugnat altare. et
peccatum impium non liberabit eum. Et iterum. Spreuit do-
minus altare suum propter iniquitates ministrantium. Rur-
sus quod in choro versentur discutiendum est. ubi tan-
to deteriores in honestioresque canonici degunt. quan-
to honestiores esse deberent. ubi mente uagi attoni-
ti oculis. habitusque dissoluti. prospiciunt per oculos
non pauperculas sed mulierculas. aliud cantant ali-
ud cogitant. in choro sunt corpore. in foro sunt mente ma-
ne in teatro. sero in ecclesia. ubique nunc in nunc for-
is exeunt iniqui. psalmodiarum uerba non pronuntiant.
quibus cantare pudori existimant. quod si uerba aliquando pro-
ferunt. sensum non attendunt. nescientes illud Grego-
rii. quod uox psalmodie cum ex cordis deuotione
agitur. deo pro intentione mentis coniungitur. Alii cantant sed
non qualiter libri habeant. sed cantant ut placeant populo
magis quam deo. rata quibusdam leuitas est uocis quanta
et mentis. fragit uocem quod non fragit uoluntatem. sicut con-
sonantiam uocum non morum. Quibus ait Grego. Quid
prodest dulcedo uocis si adest asperitas mentis. Tam-
dem cantant non cum David iuxta archam domini. sed in pa-
latio cum Herodia de. ut placeant discumbentibus.
Merito igitur chorus eorum non exultationis sed deplora-
tionis effectus est. ut dicere cogant. cum Hieremia.
Uersus est in luctum chorus noster. Sed quid
hec. Uereor ne uerum sit canonicos nostri temporis fru-
ctus non facere suos. cum plurimi chorus non essent in-
gressuri. nisi aliquid extorqueret. Alii uerum inter
t iiii

existentes hore. totū diei emolimēta rapit. Alij
sterilib⁹ officijs sterile exhibēt obsequiū. piguio
ra vero officia frequētāt. Alij falso infirmanf. vt
distributōnes p̄cipiāt. z i domib⁹ delitescāt. Alij
vt ita dixerim infortunata hora q̄ interfūt non di
uinoꝝ decantatōi. s; seculariū negociatōni. nec
diuinis officijs s; hūanis ꝓmercijs. nec oratōni
sed vane ꝓfabulatōni vacāt. Deniq; ad capitulū
canonici accedūt. nō vt corrigāt sed vt litigēt. vt
ꝓchdolor vbi litigia sopiri deberēt. ibi nascant.
ibi cul pa augeat vbi deleri debuit. ibi discordi
as gignūt. ꝓtes ꝓstituūt. Et vt paucisagam quo
ciēs canonic⁹ capitulū ingredit. tocies domū ꝓ
iurus redit. Prece ei aut ꝓcio. odio. fauore. aut
timore. lōge aliud consulit q̄ aut ꝓscientie aut ec
clesie vtilitas exposcit. ibi nō modesta discussio.
sed clamorosa cōfusio. fitq; capitulū officina di
scordie cum esse debuit ma⁹ cōcordie. Lōgregan
tur nō vt se corrigant s; detrahant. nec fit de aiab⁹
sermo s; ipsi loquunt de extrinsecis. ducūt ad ca
pitulū oues z boues. z ibi vt paucis cōcludā nec
Maria locū h; nec Martha ꝓpescit. q; nec bona
actō vētilat. nec marie silentiū custodit. Taceo d
electōne ep̄oz. in q̄ caro z sanguis ac mammona
iniq̄tas lōge plus possūt q̄ ordo iusticie z verita
tis. Cū vero capitulū canonicos creat aut cetera
ꝓfert bñficia. nō ad merita sed ad volita dirigunt
vota sua. nec ad lōgiora obseq̄a s; ꝓꝓinq̄ora tra
bunt ꝓmercia. Uelut vn⁹ ex fcis ecclie doctori

bus nō tam elegant q̄ facete i ecclia argērina ac
cedisse refert. In ea em cum de ferēdis certis in ec
clesia vacantib⁹ ꝓbendis canonici discordarant
altero nepotē ꝓuez. altero filiū. altero ignobileꝝ
fratrē noianib⁹. q̄da; roman⁹ inibi canonicus.
asellū q̄ plus q̄. xx. annis eis seruierat. nomiauit.
asserēs in ꝓsciētia. q; ꝓꝓē diuturna seruicia que
asin⁹ ecclesie fecerat. dignioꝝ cunctū nomia⁹ erat.
Quis igit ea oia recolēs. iocūd⁹ traquill⁹. aut se
cur⁹ esse pōt. Et vt inq̄t Bern. q̄s in tantꝓ picul⁹ cō
stituit acꝓant bonis destituit. nō intra vꝓget. nō
vrit. non cruciat. Qui igit habetaures audiēdi
audiat. z int tot miseras laqueos. z ꝓicla sit cau
tus. viuatq; sub regula q̄ a regula nomē accepit.
Nō em timebit eterna supplicia si studebit vita
re seculi vicia.

Ca. xx. de ꝓeminētia necessitate z vtilitate of
ficij sacerdotū curatoꝝ. rectorū curā aiay habentiū.
Demū de plurimis hui⁹ status laborib⁹ z ca
lamitatib⁹. defectib⁹ z ꝓicul.

ectoris curatiq; sacerdotū erimīa ē dignitas
atq; ꝓ necessariū saluberrimūq; misterīū
Dabet em in ꝓmis illū familiarissimū at
q; salutiferū ad veri corpis xꝓi cōsecratōne accef
sum assiduū. in quo est redēptō. vita z salus nra
Deinde q̄nti honoris z emolimenti ꝓalis hoc ec
clesie officiū existat. beat⁹ Augustin⁹ patent⁹ insi
nuat. Nam illud ꝓpli exponēs ꝓsbiteri q̄ bñ ꝓre
sunt duplici honore digni habent. sic ait. Pres:

biteri qui bñ p̄ sunt vita ⁊ doctria. digni certe ha-
ben̄ a subditis duplici honore. scz vt spiritualiē
eis obediāt. ⁊ exteriora bona mistrent. Nec solnz
honore sublimi p̄miari debēt. sz ⁊ terreno vt non
contristen̄ indigentia sumptuum t̄paliū. ⁊ gau-
deāt obediētia spiritualium. Demum ex eo recto-
ris ⁊ curati dignitas honor ⁊ utilitas p̄hendit̄.
qm̄ vt inquit Grego. nazanzenus spirituale ē ei⁹
officiū mediatorē esse populi apud deum. Un̄
Rabanus. Non q̄liscunq; dignitas sacerdotuz
ē. Hui⁹ em̄ datum ē vt mediator sit int̄ deu⁹ ⁊ ho-
minē. vt p̄ eos genus humanum creatori reconci-
liet̄. Adde. hic p̄ p̄lo orat. hic sordes eius abluat
hic vice xp̄i pctā p̄donat. hic clauēs regni celoꝝ
penitētibz apit. hic baptismuz quo xp̄i noie cē-
semur ⁊ ei p̄iungimur. ceteraq; mistrat saluberrī-
ma sacramēta. vt merito d̄ illo dici posset qd̄ scri-
ptuz ē. qz ipse comedit pctā p̄ploꝝ. *Sup̄ est vt hu-*
ius officij calamitates. afflictiones. defectus et
picla succincte narremus quoz pluria in .xij. h̄
sc̄di libri capitulo. disseruim⁹ cū i p̄muni clericoz
rū oim̄ miseras. onera. ⁊ labores tetigim⁹. sz zill
nōnulla addēda sūt. que inesse ceteris eccliaſti-
cis officiis dixim⁹. p̄sertim cum de canonicis egi-
mus. Parua t̄m ex multū singularius eis p̄gruen-
tia afferem⁹. vt vnus q̄sq; nisi mēte obcecatus eri-
sta. facile huius vite formule. calamitates ⁊ picu-
la p̄spiciet. Fateor igit̄ summa ē dignitas. sūmus
honor. curā aiaz h̄re. qd̄ ex eo facile cōspiciē. qm̄

calamitates

sūma ē honoris p̄rogatiua corpoꝝ rerūq; q̄b⁹ nō
pax aie p̄stāt regimē gerere. Sed oro p̄sideret re-
ctor q̄lis ipse d̄z eē. q̄ ceteros regēdos imo corrigē-
dos suscipit. qd̄ tāto ē piclosus. q̄nto pauci sese
corrigāt. Attendat. curat⁹ vires suas q̄ aiaz sarci-
nam sup̄ humeros portat. Non em̄ teste Crisosto-
mo dignitas. non officium facit sacerdotē. sed sa-
cerdos officiū. nec loq̄s sacrificatioem. sed homo
locū. Ideo subdit qz malus sacerdos aut rector
de suo ministerio crimē acquirat. nō dignitatem.
Qui enim alios purgandi curam suscipit. alijs
sāctior purgatioꝝ esse debet. Un̄ idē Crisosto-
mus. Magna est confusio. magnū piculuz sacer-
dotum quando layci inueniuntur fideliores eis
atq; iustiores. Quomodo autem non erit confu-
sio illos esse inferiores subditis quos etiā equa-
les esse confusio est. Sed inter cetera in eo sacer-
dotium curatoꝝ inueniens periculum versatur.
quia non modo sua. sed vt ait Ysidorus. populo-
rum iniquitate damnātur. si eos aut ignorantes
non erudiunt. aut peccātes nō corrigunt. Quod
⁊ beatus Grego. testat̄. Ait em̄. qz sacerdos cā est
ruine populi. Quis enim se pro populi peccatis
intercessor obijciat. si sacerdotes qui eam curam
habent. grauiora committant. Quare merito gra-
uissimo supplicio sunt destinati. Sunt em̄ eo-
dē teste Grego. veluti a qua sacri baptismat̄ que
pctā baptisatoꝝ diluens illos ad regnū celoꝝ
mittit ⁊ ipsa in cloacam descēdit. Qui em̄ alioꝝ

dicta i se suscipiunt. nō tam suā q̄ alioꝝ vitā in-
spicere dñt. q̄ quoz sudorib⁹ viuūt. quoz sang-
uinelaute pascunt. dignū ē vt eoz culpis plectat̄
Nunc idē Grego. Quis d̄ oblatōib⁹ fidelīū viuūt.
q̄s illi p̄ pctis suis obtulerūt. si comedūt z tacēt.
eoz p̄culdubio peccata māducāt. Quare nō taz
rectoz dignitas extollēda ē. q̄ illoꝝ piculum de-
plorandū. Quis Bernard⁹ summis eiulatiōib⁹ la-
crimas inq̄ens. Egressa est iniquitas a sacerdotib⁹
tuis dñe q̄ vident̄ regere pplm tuū. nō est iam dif-
ferentia. vt pplus. sic z sacerdos. Heu heu domi-
ne de⁹. q̄ ipsi sunt i p̄secutōne tua p̄mi. q̄ vident̄ i
ecclia tua pplm regere. Quis em̄ aiaz rector in⁹
nō affliget̄ cū sciat curā subditoꝝ suo piclo sus-
cepisse. De quo scribit sapiēs. Desixisti i extran-
um manū tuā. illa queat̄ ex v̄bis oris tui. Quis
est curatus aut rector. qui infirmat̄ cum infirmo
subdito. Quis cū scandalifato vrit. Quis cupit
fieri. p̄ fre anathemati subdito. Quis ponit aiaz
suā p̄ subditū. Quis curatus est samaritanus. q̄
ligat vulnera subditi. Quis facit secū miscōiam
Quis ducit eum i stabulum ecclesiam dei. Quis
reddit que vltra ei necessaria sunt. qui vtinam vi-
tenecessaria non auferet. Quis curatus hodie ē
alter Joseph qui frumenta in egypto diuidat. cū
sint promptuaria eorum plena Quis liberet pau-
perem a potente. z inopē cui nō ē adiutor. Quis
rector est hodie merentium consolator. Quis vt
alter Job de velleribus ouium suarum ymo ec-

clesie. calefacit paupes. Quis viatoribus hostia
apit. Quis curatoꝝ dicere potuit cū moysē. Tu
scis bñ q̄ nec a sellū nec q̄d aliud accepim ab eis
nec quēq̄ afflixerim Quis cū Samuele audaci-
aio dicit subditū. Loq̄mini corā dño z corā xp̄o
eius vtz bonē cuiusq̄ tulerim aut a sinū. si quē-
piā calūniat⁹ sum. si opp̄ssi aliquē. si d̄ manu cu-
iusq̄ mun⁹ accepi. illud restitua vobis Quis cū
Ambrosio vasa sua z flat z dat captiuis z paupi-
b⁹. Quis cū Paulino nolano ep̄o. vt inq̄t Gre-
gori⁹. p̄redimedo filio prochiane vidue mitrā.
baculū. z indumēta p̄tificialia vendit. Sz certe
iam mutat⁹ ē color optim⁹. z disp̄si sunt lapides
sacuarij q̄ merito sūt ecclia z rectores q̄ dispersi
sunt. nō solū i plateis sz i capite plateaz. q̄ pub-
lice honorari volūt de ymagine sac̄tati q̄b⁹ nō
ē xp̄i existētia nec veritat̄. Sūt em̄ fermēto pha-
riseoz. q̄d ē ypocris̄ saginati. q̄ mesto vultu cum
fletu ad altaris dñi xp̄itū accedunt. i quib⁹ sp̄s
sac̄tus nō hitat. qui vt inquit scriptura. effugiet
fictū. merito repellit eū dñs z munera ei⁹. q̄ non
xp̄o corde accedūt. quos pulcre Malachias sig-
nat Operiebat̄. inquit lacrimis altare dñi. z fle-
tu z mugitu gemebat̄. vt vos pplus sacrificaret.
Et vt paucis mltā p̄tingā. solū eis curati et recto-
ris nomē relicū ē. cura ipsa atq̄ rēgimē p̄iit. De-
ficit eis pietas. mā sit autoritas. qui galli erāt ca-
strati effecti sūt. canes nō valentes latrare. recto-
res plebiū vaccesamarie sunt. z ditati nō mugit-

*considera sa-
tem Paulin⁹*

unt. nec via regia gradiunt. Ni vt dicit Bern. nō
tam facile optarēt honores si cure cōsiderarēt la
bores. Nec mō ea que dicim⁹ picula. rectores et
sacerdotes comitant. sz alia cōtra ordīs z officij
sui naturā dānabiliē aplectunt. Sūt em̄ inuidi
z inobediētes supiorib⁹. q̄b⁹ iuidēt z detrahunt
Rurs⁹ nouū curam facin⁹ cōmittūt. Nō em̄ zten
tant ceteris rectorib⁹ viuos. sz mortuos subtra
here parrochianos. pcurāt em̄ sibi i testamēd ali
qd relinq. Taceo q̄ sacramentū penitētie misstrā
tes. i ipsū sacramentū zmittunt. Imponūt em̄ pe
nitētib⁹ missas q̄s ipsi pecunia se celebraturos
pollicent. penitētiās nō discretas iponunt nul
li sūt illi casus reseruari certati. om̄s de oibus ab
soluūt. missas z cetera ei incūbentia. p defunctis
onera nō psoluūt. celebrāt nō recōciliati. vocati
z sessiones nō audiūt. plerūq̄ sū sacramentū sub
diti eoz negligētia moriunt. admittūt ex cōmuni
catos ad diuina. nō pdicant pplo. sz a pplo predi
cant. Quo em̄ pacto pdicabūt q̄ lris opam non
dederūt. Aut quo modo alios docebit. quē null⁹
docuit. Sed vez est illud Celestini i quadā epi
stola qd ante Hieronimū dixerat qz abiectissime
artes addiscunt. solū sacerdotiū vili⁹ est qd āte
sumit q̄ addiscit auidius querit q̄ agnoscit. fa
cilius tribuit euz m̄ difficilius impleat. Deniqz
rectores aiaz facti sūt eoz suoz crassatores.
Impugnati em̄ dilatati z in crassati. buccas rubē
tes hñtes diuers⁹ epul saginati. facile vt inqt Die

ronim⁹. spumāt in libidines. Sz qd tam pfucto
ri loquimur de violētia. de crapula ac ceteris gu
le irritamentis sacerdotiū z alioz q̄ ecclastico no
mine censent. Qui aiūt. comedam⁹ z bibamus z
moriāmur. q̄ viuūt vt comedāt. quoz de⁹ venter
est. qz venter vacant. et ad ventrē vt ad eoz sūmā
felicitatē z finem cuncta ordināt. nec eis sat ē vt
cibus q̄ in ea qua degunt patria nascunt. sed deū
z naturā emendant. Nam vltra mariuis z forenz
sib⁹ vinis ac cum magnis expensis adducē feru
lis saginant. quibus non vna sufficit puicia. di
uersitate vinoz letant. nō considerātes qz vnius
vini potus patriarcha z Noe p sex centos annos
sobrium. temulentū fecit. Et vt Hieronimus ait.
Loth⁹ ebrietatē insaniens. libidini miscuit ince
stū. z qd dictu mirabile ē. quē sodoma non vicit
vina vicerunt. Sacerdotib⁹ em̄ lex phibet vini
vsu. sed z ceteris q̄ psunt ne obliuiscant iudic
cioz dei. modernis vero sacerdotibus et ecclesie
ministris longe magis mera abhorreda forent. q̄
bus dignitas honorabilior est z opatō sanctior
q̄ vinolentia ac ipa exquisita epularū z auiditate
ministeriū vilificāt psonas debonestat. z uersatō
nē deturpant. z postremo ceteris lasciuendi cau
sam pbent. Testem Grego. cum maiores volup
tati deseruiunt. nimiz minoribus lasciuie frena
larantur. Taceo commemorari dilectam ab eis
philargiā. id est amorem pecunie. Plurimi certe
eoz aurum sitiunt. auz bibunt. vt cōseruēt car.

ni z sanguini. Rectores moderni nō pastores sz
raptores. ouiu qz tōsores. non ad viridia pasua
ductores nō piscatores sz negociatores. nō dispē
satores bonoz. crucifiri sz oratores. sic sua fal
so querūt. vt que vera sua sūt pdant. p pecuniis
celebrāt. corpus xpi vendūt cū iuda. de māmona
iniqta sacramēta mīstrāt. vereoz. sicut an rē sacra
menti cōferant. sacra emūt. sacra vendūt. sz grām
nō infundūt quā nō hnt. Aliunt nihil accipimus
grad. nīl dam⁹ grad. dicētes. qd p̄pauim⁹ v̄dīm⁹
qz mercatores parati sūt vendere que carius ipsi
emerunt. sed his lucz ē in bursa. damnū in p̄sciē
tia. nulla i eis grauitas. z vt ait canon. nihil i eis
defendit industria. Sz audi qz acerbe eos comi
nant ecclia quā offendunt. Ip̄a em clamans ad
sponsū ait. Duplici p̄tritōne contere eos domie
deus nr. qz tanta rapacitas. tanta p̄teruitas tāta
segnicies duplici eos pena content. aia et corpo
re. dū hic egere z in labore inutili viuere z bonis
suis gaudere nō sinit z tandē ad iehennā vsqz p̄
ducit. Qui ergo aures hz audiendi audiat. z int̄
tot picula positus. viā querat securitāt. q̄ tā p̄pi
quus est discrimi tēpestat. Narrata picula nō pa
uebit. si curā subditoz digne tenebit. Daucula
certe de cuncta eccliaſtici status dignitatib⁹ offici
is z ordinibus enarrauim⁹ dulcia parit̄ z amara
tangētes. Quare faciem⁹ finē. qz finis nō esset si
qs conaret plenē narrare cūctas misērias z labo
res aculeos. z picula h⁹ stat⁹ videlicz pōnificalis

z sacerdotal. Ueruntū ne qs ista legens ex tanta
multitudine laboz z p̄nitate piculoz statuum ec
clesiasticū p̄fectū z dignū. aut re p̄bet aut dānet.
intelligat sane p̄dicta vera esse de illis ep̄is z cleri
cis q̄ male. negligēt. z p̄functorie curā pastora
lē gerunt. qd p̄dicta maiora z picula p̄ata sunt.
Si tñ digne administrāt eo maiora glie p̄mia ha
bēt destinata. Et hoc qd paucis v̄bis dicit Aug.
qz nihil piculosius aut dānabili⁹ in hoc sc̄o ep̄i
z p̄sbiteri officio si p̄functorie agat. sicut nec bea
tius z deo acceptius q̄ si eo mō militet. quo im
pator nr̄ iubet. Itaqz nō est piculū in statu. sz ab
utentib⁹ statu. nec ē reprobato in dignitate. sz in
de turpantib⁹ dignitatē. in q̄ nimiz si sit mltitu
do laboz. vbi est excellētia honorū. z p̄mioz.

Ca. xxi. de sc̄o statu sp̄ali videlicz religioso
rū et motiuis z autoritatib⁹ ad p̄bandū statū ec
clesiastici ord̄is simplicit̄ p̄ferendū esse statū reli
gionis. z p̄ p̄sequēs eccliaſticum ordinē esse p̄eli
gendum.

Speſtagere d̄ sc̄o statu sp̄ali videlicz
religioso. z p̄mo adducunt̄ ratōnes et
motiua ad p̄bandū statum eccliaſticū
simplicit̄ p̄ferendū esse statū religionis. z p̄ cō
sequēs videt̄ qd ep̄i z mīſtri ecclie in dignitate z p̄
fectōne status sint religios p̄ferendi. Primo em
illud aperte p̄bare videt̄. Hiero. Nam z ad rusti
cū monachū sic inq̄t. viue i monasterio vt cleric⁹
esse merearis. Et iterū alius sapiēs. vix bon⁹ mo
v

nach^o modio cre clericum facit. Et itez ad Deli
odoz. Alia e causa clerici. alia monachi. Clerici
oues pascunt. ego pascor. illi de altari viuunt. ego
vt securis q̄si ad radicē arboris ifructuose ponit
sic mun^o ad altare nō offero. Et iterū. Mibi ante
p̄sbiteruz sedere nō licet. Illi si peccauero licz me
tradere sathane. Uides ergo dignitatē z excellen
tiā clericorum super monastica z vitā Deniqz q̄s
dubitat bonū publicū p̄ferendū esse puato. Lon
stat aut clericorum z prelatoz vitā magis pp̄lo
froctiosa fore q̄ religiosozū. Ut em̄ dicit Grego
rius. Nullū deo magis acceptabile ē sacrificiuz.
q̄ zel^o aiaz. Clerici ergo cū magis fructificēt. me
rito ergo eoz status monastice vite p̄ferend^o est.
q̄ pp̄rie dumtaxat saluti intēdit Demuz nemo he
sitat qn̄ Delias lōge perfectior fuerit quocunqz
monastico viro. qd̄ ex eo maxime constat. qz xp̄s
Johannē quo int̄ natos ml̄iez aliū nō fuit ma
ior in perfectōne inducit. dicens in euāgelio Lu
ce. ipse p̄rebit ante illū i spū z h̄ute Delie. Et ite
ruz in Matheo dicit. Si vult scire ipse ē Delias
Sup̄ quo h̄bo Crisosto. pulcre ad p̄positum lo
quēs si talē aliq̄n̄ mibi adducas monachū qual
vt ex aggregatōne dicā Delias fuit. non tñ illi cō
pand^o est. q̄ tradit^o pplis z ml̄toz pctā ferre zp̄pul
sus. immobil̄ perseuerauerit z forz. Di aut̄ sūt ec
clesiastici. z prelati q̄ pp̄loz saluti p̄tinuo studēt.
Sz nec illud omittendū ē. qm̄ cui cū apli^o p̄mittit
ille magis meretur si bñ mīstrat. q̄ ille cui minus

p̄missuz ē. Cōstat tū q̄ viris ecclesiasticis z p̄latis
amplius ē p̄missum q̄ monasticis viris. Accedit
qm̄ p̄fectō seu sublimitas alicui^o stat^o nō acq̄rit.
sine caritate. iuxta illud. Si habuero omnez sciē
tiam z fidē. ita vt mōtes trāsseraz. caritatē aut̄ nō
habeā. nihil sum. Cōstat tñ caritatē primoz ma
gis inesse clericoz statui. pp̄t aiaz z curā quā hnt.
P̄terea si meritum vtriusqz stat^o p̄siderare libz
illud verissimū ē. qm̄ meritū homis p̄sistit in libe
rando innocētes de manib^o fortioz z tyrannoꝝ
i quoz p̄sona dicebat Job. Cōterebā malos ab
iniquo. z d̄ dentib^o illi^o auferebā p̄dam. Qd̄ ma
gis sit p̄ statū clericoz z p̄latoz q̄ monachoz.
Uñ Diero. ad Paulinuz ait. q̄ sc̄tā simplicitas
solū sibi. p̄dest. z q̄nto plus edificat eccliaz dei ex
vite merito. tāto plus nocet si cōtradictōib^o nō re
sistit. Demū magnitudo meriti cōsistit in magni
tudie conat^o ad vincendū magnā p̄mptitudinē
z incitamentū ad peccatū. qz inq̄t ecclesiastic^o. p̄fe
ctus z beatus est qui potuit transgredi et non est
transgressus. facere mala et non fecit. Talis ergo
magnitudo conatus potius est in statu ecclesia
sticorum quam religiosorum. possent in hac re
plurima adduci. sed breuitatis causa predictis
ratōnibus contentoz. quibus quidā probare vi
dentur ep̄scopos z ceteros ministros ecclesie in
status et dignitatis eminentia z p̄fectōne p̄feren
dos esse religiosis. z p̄ p̄sequens ecclesiasticuz sta

tum esse p̄eligendū. Veruū q̄d tenendū sit. in sequētib⁹ capitul⁹ explicabif.

Ca. xxiij. de p̄ma p̄patōne hoꝝ duoꝝ statuum. videlicet q̄liē hi duo stat⁹ clericorū z monachorū se h̄nt alter ad alteꝝ p̄paratus. z q̄s eorū sit simpli cī eligibilior q̄ntū ad eminentiā z perfectōnē sta tus. ac etiam vite z sanctitatē.

Considerandū rursus occurrit atq; dis-
cucierendū. q̄liē hi duo status seu viuendi
modi ecclesiasticorū videlicet z religiosorū
in uicē se h̄nt alē ad alteꝝ p̄paratus. respectu emi-
nentōis vite z perfectōis stat⁹. in quo articulo
licet plurima dici possēt. breuissime t̄n z sub quo
dā epilogo dicendū ē sc̄dm sctōrū doctorū sentē-
tias illud esse verissimū. videlicet ep̄os nō soluz
ceteros om̄s ordines ac ministros ecclie militan-
tis. sed z cūctos religiosos z regulares viros p̄fe-
tiorū mō representare ap̄los. z ideo super om̄s emi-
nentōres z imperfectōri statu esse. Nā maifestum
ē q̄ ep̄i succedunt ap̄lis i regimie ecclie. Cū p̄ pau-
lus ad eos ait. Attēdite vobis z vniuerso gregi.
i quo spirit⁹ sanct⁹ posuit vos ep̄os regere ecclie
siaz dei quā acq̄siuit sanguie suo. Pro q̄re aper-
tius declarāda p̄supponēdum durim⁹ q̄ q̄tuor
p̄ncipalit̄ z singularit̄ fuerūt collata ap̄lis a xp̄o
z ep̄is eorū successorib⁹. que magnā i eis excellē-
tiā z stat⁹ p̄fectōnem designāt. z in q̄bus ep̄i apo-
stol⁹ succedūt. z eos p̄ ceteris imitant. Primo vir-
ga potestatiua in susceptōne tp̄alium stipēdiōrū

Cū in matheo legit⁹ p̄cepit eis ne quid tollerēt
in via nisi virgā. vt noie & p̄ potestātē a xp̄o rece-
ptam de recipiendo tp̄alia stipēdia intelligam⁹
s̄m Augustinū. Sc̄do clauēs in iurisdicōne ad
ministratōnis sacramentorū. Unde ait xp̄s Pe-
tro. Tibi dabo clauēs regni celoz. Tercō data ē
insufflatio spiritus in remissionem peccatorum.
Unde apud Johannem legimus. Insuffla uitz
dicit. Accipite spiritum sanctū quoz peccata re-
miserit̄ zc. Super quo verbo Gregorius inquit.
Lect̄ intueri in quantum culmē glorie perducti sūt
apostoli. vt vice dei quibusdam peccata relaxent
quibusdam retineant. quozum nunc in ecclesia
ep̄iscopi locum tenent. Quarto data est disparti-
tio linguarum in predicatōne verbi dei. vt in aci-
bus apostolorū legimus. quia apparuerunt apo-
stol⁹ disperite lingue ad predicandū verbum dei.
In his ergo q̄tuor. ep̄i apostolos excellētiori mo-
do representant q̄ quicunq; religiosi. z ideo sūt i
perfectōri statu. Adde quintum propter votum p̄-
petue cure ouium suarum vsq; ad animas z san-
guinem. In qua re perfectōri modo apostolos re-
presentant. q̄ om̄s religiosi. Qd̄ votū curaia z
in consecratōne sua fecerunt. vouentes animas
suas ponere p̄ ouib⁹ suis. in quo voto tā excels̄
caritatis om̄s religiosos excedūt. q̄ teste redēp-
toꝝ. Maiorē caritatē nemo habet q̄ vt animam
suam ponat q̄s p̄ amicis suis. Summus ergo
gradus perfectōnis ē in ep̄iscopis. quia eorū dig

nitas pfectā caritatē iam acq̄sitam req̄rit. non ac
q̄rendā. Si vero seclū ep̄is p̄sbiteros z ceteros
m̄stros ecclie ad religiosos p̄pare volumus. hoc
tripliciter p̄siderare z intelligere possumus. **Primo**
q̄ntum ad humani conatus voluntatē. **Sec̄do** q̄n
tum ad operis qualitatem. **Terc̄o** q̄ntum ad vtrius
q̄ status q̄dditatem seu p̄mitatē. **Primo** p̄fer
tur opus operi vel status statui ex voluntate ope
rant. Qui em̄ p̄mptōri volūtate z cuz maiori co
nati facit opus ad quod tenet. maioris p̄fectōis
z maioris meriti est. Si ergo isto mō opera religi
osoz z p̄sbiteroz ad inuicē compent. incertuz
est que opera sint maioris meriti z maioris perfe
ctōis. q̄ planū ē q̄ illoz opera maioris meriti z
p̄fectōis sunt q̄ cum p̄mptōri volūtate z cū ma
iiori conatu ipsa opant. **Sec̄do** vero mō q̄ntuz
ad operis q̄litatez. v̄ginitas preponit coniugali
vel viduali continentie in bono. In malo v̄o ho
miciidū p̄ponit furto. Similit̄ vita actiua p̄po
nit cōtēplatiue. q̄ fructuosior. Cōtēplatiua vero
p̄ponit actiue. q̄ merito maior z p̄fectior sc̄dm
quē modū p̄parando aliq̄ opera particularia que
faciūt p̄sbiteri. sunt p̄fectōra aliq̄bus operibz
particularibz que religiosi faciūt. sicut magis est
intendere saluti aīa z q̄ ieiunare. q̄ silentium te
nere. Et aliq̄ opera que faciunt religiosi p̄fectōra
sunt quibusdā operibus que faciunt p̄sbiteri.
Et ita isto modo habent se sicut excedens et excē
sum. **Sed** tercio modo comparando opera reli-

giosoz ad opera p̄sbiteroz. in ordine ad p̄mā
q̄dditatem z radicem a qua progrediuntur. puta
in ordie ad radicem illam qua religiosi totā eozū
vitam deo vouere z se sua in xp̄i obsequiū pepe
tuo tradiderūt. longe sunt p̄fectōra quocūq̄ sin
gulari ope p̄sbiteroz. Et eodem modo in perfe
ctōne. vita religiosoz ad vitam p̄sbiteroz cō:
paratur. sicut infinitum ad finitum. vt dicit Ansel
mus in libro de silitudibus. Quāuis enim i
bono abstinentia sumptōni cibi p̄ferat. sumere
tamē cibum cum aliquo p̄pter caritatem. p̄ferat
abstinentie. In malo vero quāuis adulterium pre
feratur furto. furari tamen gladiū ad occidendū
est grauius q̄ adulterium. Sic quāuis p̄sbiteri
in aliquo particulari ope p̄nt p̄ferri religiosi ex ad
iuncta tamen radice p̄petue obligatōnis qua se i
xp̄i obsequiū religiosi tradiderūt simpliciter in p̄
fectōnis statu preferendi sunt. Et hanc opinionē
aliqui erimij doctores tenent. Alij vero affirmāt
archidiaconos z curatos z alios inferiores ecclie
sine ministris esse i excellentiōri p̄fectōis statu. z
maxime propter tria que eis specialiter p̄ueniūt.
Primo p̄pter potestatem. **Sec̄do** propter admi
nistratōnem officij. **Terc̄o** propter honoris p̄co
nium. Potestatem enim receperunt a christo in p̄
sona discipulorum. quando dictum est eis. Lu
ce decimo. Ecce dedi vobis potestatem calcandi
super serpentes z scorpiones z sup omnē v̄tutes
inimici. z nihil vobis nocebit. ac si diceret. Dedi
v̄ liij

vobis potestate efficiendi omne genus immundorum
spirituum ab obsessis corporibus. neputaret esse di-
ctum de bestiis. ut Crisostomus exponit. Istud autem
representant presbiteri in sacramentorum ad misera-
tionem. Ad miserationis vero officium receperunt quan-
do dictum est. In quancunq; domum intraveris. pri-
mum dicite. Pax huic domui. Quia enim bonorum om-
nium pax mater est. sine qua cetera omnia inania sunt.
ideo Christus discipulos primo pacem iussit offerre. tanquam
bonorum omnium inicius. quorum ministros eos faciebat.
ut Crisostomus dicit. Nos autem representant presbiteri in
euangelii predicatione. in quo primo nuntianda est pax.
iuxta illud ad Romanos. Speciosi pedes euangelisati-
onis pacem euangelisantiu bona. Istud autem represen-
tant presbiteri in plebis cure susceptione. per quam doctor
nec ipsam tenent animam et vitam propriam tenent ex-
ponere. Sed honoris preconium receperunt. quando reuer-
si cum gaudio dixerunt domino. Demones etiam sub-
iiciunt nobis in nomine tuo. Sed debent enim ut glo-
sa dicit. Quasi sublimis effecti terribiles hominibus
et de omnibus erant. Nos autem representant presbiteri in
subditorum iurisdictione et coheretione. a quibus si bene
eis presunt. duplici honore dominum haberi. ut dicit apostolus
primo Thimotheo. v. Per hec igitur que prime dicta sunt
concludunt aliqui doctores. etiam inferiores ministros ec-
clesie in eminentia et perfectione statum. religiosos preferen-
dos esse. vel saltem eos fore imperfecti statu. Hac
itaque opinionem predicti doctores roborare videntur
pro rationes. et auctoritates superius allegatas. cum de

excellencia et perfectione presbiterorum et ministrorum ecclesie actus
est. ad quas qui religiosos inferioribus ecclesie mini-
stris preferunt respondent. put in. vicesimo quarto capi-
tulo videbitur

Capitulum. xxiiij. de alia comparatione illorum duo-
rum statuum clericorum et religiosorum inter se ad invicem
videlicet quos sit eligibilior tanquam simplicitate humani-
or et tolerabilior.

Distincta comparatione horum duorum statuum
videlicet ecclesiasticorum et religiosorum qua-
tum ad perfectionem statum. alia comparatio succedit.
videlicet quos horum statuum clericali vel regularis eli-
gibilior sit. tanquam simplicitate humanior et tolerabili-
or. In qua re vix mihi sane videtur. questio ipsa facti est.
Atque enim vivendi modus excellentissimus atque sanc-
tissimus est in quorum quolibet diversis viis ad salutem
reperiri possunt. Nec enim Christus spiritus ecclesie plene il-
li pervidisset. nisi si bene diversas infirmitates seu vi-
res suorum fidelium. sic diversos vivendi modos ad
vnum tamen dei cultum tendentes instituisset. Hinc ip-
se ait. In domo patris mei mansiones multe sunt.
Et iteque scribit. In via domini alius sic. alius sic ibat
omnes tamen non ad diversos fines sed ad vnum
properantes. et ut deo diversis modis gressibus famu-
lentur. et si alius currat. alius plane vadens ei non in-
videat cum. ut iteque meta attingat. que diversitas vni-
tas est quod ad vnum dei cultum et divinitus ordinata. Ea
igitur decora diversitate atque fulgida unitate floret
floret atque splendet dei ecclesia tam pulchra fidelium.

suorum unanimi varietate. Nihilominus tamen in istos
status seu viuendi modos ut supra tactum est ex diuer-
sis causis et respectibus alter istis, alii illi eligibilior
est. Unde ait Dionysius. Nonnulli sunt in via proficien-
dorum, et ad perfectionis acquisitionem aliquo indigent,
quod alijs non expedit. Nam ad deprecandas pas-
siones ardua via videlicet per abstinence ac exerci-
tia vigiliarum expedit. Alijs vero non habentibus il-
las passiones, non congrueret quod forte defectus suos
alio exercitio vel diuine gratie auxilio supplere pos-
sent. Nam veluti secundum doctrinam apostoli In vno corpore
multa sunt membra non idem officium habentia, et quod
vni congruit, alteri plerumque est nociuum sicut offensi-
one corporis. Sic plerumque vna viuendi forma que
aliquibus est ad salutem, alijs cedit in perniciem et contra.
Profecerunt certe sibi et multis in ordine ecclia-
stico complures quos numerare oportum foret, a deo
ut dicerem tibi recte posset aliquid sperare de stellis celi
numera si potes. Sic Nicolaus fuit, sic Gregorius
summus ipse pontifex, sic Paulinus episcopus Nolanus licet
opulentissimus, sed et irregulari et monastica vita ef-
fuit. Item Basilius, Benedictus, Hieronymus, Domi-
nicus atque Franciscus, et plurimi quibus domus do-
mini referta est. Inter quos nonnulli aut diuino mo-
tu supernaque inspiratione vocati, aut varijs ex cau-
sis ex altero statu ad alterum exspirarunt in quo beati-
tudinem asere, sine tamen periculis status diminutione. Hinc
Benedictus, hinc dominus et complures strictiore seruire
deo famulari cupientes et sancti per sortiam fugientes ex cle-

ricorum ordine ad regularem vitam transierunt. Hinc rur-
sus Augustinus, Gregoriusque eadem vocati in-
spiratione et proficiendi fidelibus vberius zelo successe-
ri, ex monastica religione ad ecclesiasticum episcopalis
ordis gradum sancte et meritorie commearunt. Unusquis-
que igitur, prout secundum apostolum destinauit in corde suo sic
hanc vel illam viam eligit vires suas considerans secundum
finem sibi intentum. Est enim vterque status ut tactum est non
precepti sed consilij et superogationis nec impatur
et suadet. Et veluti de virginibus apostolus ait. Qui pre-
tere capiat, et de matrimonio secundum eundem apostolum.
Plerumque melius est nubere quam mori. Ita in istis sta-
tibus dicendum est. In quibusdam forte vtilis foret ut per
spirituale matrimonium ecclesie nubant quam ultra vires inter-
preta sub stricta regulari vita retrospectiuetes, vitam
deserant inceptam. Itaque in expulsi imbecilibus et infir-
mis, putamus quod status ecclesiastici ordis tanquam huma-
nior et tolerabilior est pereligendum, nisi alteri inspiratione
quod desuper ad aliam viam vocat, aut spirituali et cor-
porali adiumento roboratus fuerit. Accedit ad
hoc, quod eligere est ad voluntatem et studium. Virtus ergo
ipsa consideranda est iuxta philosophum, secundum electionem
medij quod in recta ratione consistit. Ecclesiasticus itaque sta-
tus attenta humana fragilitate et permutabilitate peccandi,
quandam viam, mediam et rationabilem viuendi
habere videtur. Dabet enim religiositatis sa-
tis, habet et aliquid humanitatis seu lenitatis. Quod
si forte dicatur, religionis vitam etiam eodem respectu,
simpliciter fore eligendam, pro eo quod habet tole-

rantias et moderaciones suas ad iudiciū platorum
nec ultra precipit quā rationabiliter supportari possit.
et dato quod quod in religione cadat huius resurgendi reme-
dia. propter intentionem ad deum erectam. Dabit de
nisi frater a quibus inuari potest. Fateor illud verum
fore. tamen illud idem quod eiusdem religionis et permissione
fit seu indulgentia clericis sit ex iure communi. Quod
enim tolerat. aut indulget. constat legi derogare ac
quod aliquando prohibitu est. et si aliquando sine causa indulget
atur. conscientia urget. et in bellum nascitur. ubi querari
sperat. maxime propter instituta et artificiosas cuius-
que religionis constitutiones. quibus se artari nouerit.
et ad multa alia quorum transgressio aut contemptus
mortaliter plerumque inducit peccatum. que omnia non ita acri-
ter clericis contingunt. Denique ea ipsa remedia que re-
ligionis perpetunt extolerantia vel fratrum presidio
etiam clericis communia esse possunt. Circa scilicet ve-
ro quod status seu viuendi modus predictorum preeli-
gendus sit tanquam sanctior et perfectior. dictum est
in precedenti capitulo.

Capitulum vicesimum quartum. in quo assignantur
responsiones ad obiecta contra religio-
sos pro tuenda opinione illorum qui sentiunt
religiosos esse in perfectiori statu quam sint decani archi-
diaconi et alii inferiores clerici post episcopum
ubi discutitur que sit perfectior vita actiua vel con-
templatiua. et de earum ad inuicem comparatione. et de
alijs hanc materiam tangentibus.

Ibet igitur pro tuenda illa opinione que habet i-
feriores ministros ecclesie post episcopos non equi-
ri religiosis quo ad statum perfectionis respon-
dere ad nonnulla obiecta superius adducta. que proba-
re videntur archidiaconos. curatos. et predictos in-
feriores ministros ad religiosos prelatos. perfectio-
re aut saltem equalem statum in ecclesia obtinere. Et quod
quod per ea que dicta sunt rationes ipse solute videatur
tunc particulariter tamen ad singulas singule fieri satis-
factiones. Primo igitur dicebat. quia monachis
licitum est transire ad statum presbiterorum tanquam
ad perfectiorem quia. ut inquit. Hieronimus et
transumptiue in canone. xxiiij. q. i. dicitur sic vine-
monasterio ut clericus esse merearis. Respondet
enim quod monachus tanquam monachus non habet offi-
cium clerici exercere verum tamen in quantum literati et
docti sunt licite possunt promoueri ad presbitera-
tum et curam monachalem aliorum habere. perfectionem
tamen status non habet ex illo transitu. sed ex perpetua
obligatione voti. Et ita licet fiat presbiter non dimittit
perfectionem monachalem. ideo subdit in prefato decre-
to. Multo tempore discite que postmodum doceas. et in
nos semper meliores sectare. Deinde adducebat
illud Hieronimi ad Heliodorum ubi dicebat Hiero-
nimus. Mibi scilicet monacho ante presbiter sedere non
licet. illi si peccauero. licet me tradere sathane. Ex
quo videtur curam animarum habentes in perfectiori esse statu
quibus suis religionis contemplatiua vacantibus. aut saltem
in statu perfectionis esse. Sed dicendum est omnes

ministros ecclie esse inperfectis statu mō quo su-
pra dictum ē. videlicet. ppter officij administratōnez
Sed talis pfectō status scdm eos q̄ hāc opinio:
nē tenēt magis accipit p̄patue q̄ p̄pe. Cū cano-
nes appellat statū clericorū gradus quedā. vt iſe-
rius lan⁹ tāget. Postea vero dicebat bonū pub-
licū preferēdū esse bono puato. z cū curati gerāt
officiū publicū qz curā aiaz quo zelo seu of-
ficio scdm Grego. nullum ē deo acceptabili⁹. z re-
ligiosi solum intēdant. p̄pe saluti. videt curatos
esse inperfectū statu. Quib⁹ rīdēt q̄ quis absolu-
te intēdere bono publico sit maioris perfectōis
q̄ intēdere bona puato hoc ē i genere operis per-
fectōis. intēdere tñ perfecte bono puato v^l salu-
ti. p̄pe preferit illi q̄ imperfecte intendit bono publi-
co. zelus em̄ aiaz sacrificium ē acceptum deo si
ord nate sit. cui ordo ē vt q̄s p̄mo habeat curā sa-
lutē sue. z postmodū aliorū. qz vt scribit Da-
thi. xvi. z trāssumptiue ē in canone. qd. pdest ho-
mini si vniuersū mundū lucrēt. aīe vero sue detri-
mentū patiat. Deniqz rīdēt alio mō. videlicet q̄
ea que dicta sūt bñ. pbāt curatos z inferiores mi-
nistros ecclie si recte agant posse esse inperfectōis
opes z nō inperfectōis statu. qz p̄dicti mistri ecclie
nō suscipiunt plebis aut parrochie sue curā cu z
p̄petuo obligatōnis voto. qd̄ ex eo patet. qz eam
deserere p̄nt. aut renūciando. aut p̄ religionis in-
gressum. Soli ergo ep̄i cū voto p̄petuo suscipiūt
curā aiaz. z ideo sine licentia aplice sedis illā de-

serere nō p̄nt. Rurs⁹ qd̄ obicit de Delya de quo
Crisosto. dicit. Sitalē aliquē adducas mihi mo-
nachū qual Delyas fuit. nō tñ illi cōpand⁹ est q̄
tradit⁹ ē cure pploz. zc. Ad qd̄ dicit Crisostimus
nō intellexit de simplici p̄bitero. s; ep̄o. Qd̄ si lo-
q̄tur de simplici p̄bitero. nō intendit p̄ferre statū
p̄biteri statū religionis. s; intēdit qd̄ piculosior
ē stat⁹ hñtis curā aiaz. q̄ religiosi in cōtemplati-
one viuend. z p̄sequēs suare se innocentē i ma-
iori piclo iudiciū ē maioris virtut. S; quis ma-
ior v^l req̄rat ad hoc q̄ aliq̄s se p̄seruet immu-
nem a peccato intē pplos q̄ in religione. maioris
tñ virtut ē vitare picula religionē intrādo. q̄ nō
vitare picula intē populos viuendo Item ob-
ijciebatur. quia p̄biteris et ministris ecclie
magis committitur. videlicet cura animarum. q̄
religiosis. z per consequens status ē maioris per-
fectōis z meriti. Ad quod dicitur q̄ aliquē age-
re vel administrare duplici cōtingit. Si em̄ ille
cui plus commissum maiora faciat aut plus ser-
uiat. indubie plus meretur quam ille cui minus
committitur et minus faciat. Sed si ille cui mi-
nus committitur maiora et perfectiora faciat et
plus seruiat magis meretur q̄ ille cui magis est
commissum z minus seruit. In vtroqz igit statu
clericorū z religiosorū ista duo reperiri possunt.
per queuis argumenti soluitur. Ad aliud autē
quod dicebatur de merito z perfectōne quod cō-

fulfici cura aiaz. supra responsū est in solutōne
ad argumentū qđ fiebat de publico z p̄muni bo:
no puato p̄ferēdo. Subsequentē nō obstat qđ di
cebat qđ liberare innocētes de manu p̄fidoz ma
time p̄fectōnis z meriti est ad ducētes etiaz illud
Hieronimi. qđ sc̄ta simplicitas solū sibi p̄dest sz
tanto plus nocet. si p̄traditētibz nō resistit. Dicē:
dū ē qđ illa magnitudo meriti intelligit̄ ex p̄te mē
tis. qñ qđ tantū p̄ficat̄ in p̄tēplātōne vt p̄p̄t deus
velit̄ intēdere salutē primoz. etiā cum aliquo de
trimēto p̄tēplātōnis. Hoc em̄ mō certū ē qđ ad
maiorē p̄fectōnē caritatē p̄tinet qđ simplicitē vaca
re p̄tēplātōni. Et hoc ē qđ Ysidor⁹ in libro de sū
mo bono ait. Bonū ē igit̄. coz palit̄ remotum esse
a mundo. meli⁹ tñ esse remotū volūtate. optimū
autē z perfectū meriti ē vtroq; esse se motū. Quod
etiā dicebat. qđ magnitudo meriti p̄sistit i magni
tudine conat⁹ ad vincendū p̄mptitudinē peccan
di. qđ bt̄us ē qđ potuit trāsgredi z nō ē trāsgress⁹.
que p̄mptitudo magis inest mīstris ecclie qđ reli
giosis. Dicendū ē qđ magnitudo meriti hominis
erga deū ex tribz pōt̄ insurgere. Primo ex p̄te me
renti. Sc̄do ex p̄te p̄ncipiū formal̄ quo qđs meret̄.
Tercio ex parte opis meritorij. Si igit̄ magnitu
do meriti penset̄ ex p̄te merendū qñ aliqđ p̄tēplātō
ne dei z in xp̄i amore tantū creuit vt ad tps cupit̄
detrimentū pati sue fruitōnis p̄p̄t xp̄i gliaz ad p
curandā primoz salutē mō quo dicebat Ap̄tus
ad Roma. ix. Cupiebā ego esse anathema a xp̄o

p̄ fratibz meis. de quo Crisostom⁹ dicit in libel
lo de laudibus eius qđ sicut ferrū in ignē missus
nō est aliud qđ ignis. sic aia Pauli diuina carita
te incensa. nō erat aliud qđ caritas. Tal ergo pu
to magis meret̄ in vita actiua salutē primoz in
tendēs. qđ i vita p̄tēplatiua p̄tēplātōni vacans.
Tñ Paul⁹ hoc elegit tāq; maioris caritatē z ma
ioris meriti. Electō em̄ nō ē nisi de maiori bono.
Tñ dicit ad philip. p̄rio. Coartoz em̄ ex duobus
desideriū hñs dissolui z esse cū xp̄o qđ mihi mul
to meli⁹ ē. p̄manere autē i caritate necessariū p̄p̄t
vos. Et hoc p̄fides scio qđ p̄ manebo oibz vobis
ad p̄fectuz v̄m. sup quo p̄bo dicit glo. qđ elegit
Paul⁹ nō qđ sibi meli⁹ erat. sed qđ multū expedi
ebat p̄pter caritatez que supeminet omibus. Si
vero p̄sideret̄ p̄ncipiū formale quo qđs meret̄. pu
tant aliqđ qđ maioris meriti est cōtēplatiua vita qđ
actiua. Cū ei p̄ncipiū formale mered̄ i sit caritas.
sicut magis meritorij ē diligere deū s̄m se qđ dili
gere primū. sic maioris meriti ē vita cōtēplatiua.
que directe de suo genere ordinat̄ ad dilectōnem
dei. sc̄dm quē modū intelligit̄ illud Gregorij. vi.
moralij. vltimo capitulo. marthe cura nō rep̄hē
dit. marie p̄o p̄tēplātō etiā laudat̄. qđ magna sūt
vite actiue merita. sz p̄tēplatiue sūt potōra. Verū
si p̄sideret̄ op⁹ meritorij vident̄ se habere sicut ex
cedentia z excessa. qđ respectu meriti accidental̄.
cuz tale meritū dei s̄m gen⁹ opis. maioris meriti
pōt̄ ē actiua vita potior qđ p̄tēplatiua. Et isto mō

nedū epī sed p̄sbiteri z sacerdotes curā aīa z ha-
bētes i excellētiore z p̄fectōre statu sūt q̄ r̄ligiosi
Et d̄istis loquī Augusti. Valerio. Nihil ē i hac
vita difficilius. piculosius. lab orosius epī p̄sbite-
ri aut dyaconi officio. si p̄functorie agat. Sz ap̄
deū nihil beatius. si eo mō milites quo n̄r impa-
tori iubet. Si vero vtrunq̄ seu vtrāq̄ vitāz sumi-
mus respectu meriti essential q̄b̄ respondet carita-
ti tanq̄ radici merēdi. putā talīq̄ simplicit̄ maior-
is meriti esse p̄tēplatiuā q̄ actiuam. Alij v̄o fa-
mosi z moderni doctores p̄pando istas duas vi-
tas ad inuicē. distinguūt. qz q̄ntuz ad eoz substā-
tiam simplicit̄ potior z p̄sequēs p̄ferēda ē con-
templatō vt dicit̄ i capi. nisi cum p̄dem. de renun-
ciatōne. Ipsa ē em̄ securior z magis suavis. pau-
cissimis indigens. z p̄pter se eligenda tanq̄ q̄eris-
sima. quoz cōtraria p̄tingūt opib̄ actiue. z sc̄d̄z
hunc modū p̄pandi p̄tēplatiuā simplicit̄ est meli-
or. z p̄ferēda actiue. Si v̄o p̄panē quantū ad ea-
rū vsū tunc distinguūt. Nam qz vsus respicit ope-
ris executōnem executō aut actōnis duo respicit.
sc̄z ip̄os ad quos est sc̄z subditos. z ip̄m ereque-
tem. s. p̄latum. Si p̄mo mō p̄panē. sic actiua p̄fer-
rēda ē p̄tēplatiue. qz plurib̄ vtilē. z magis fruc-
tuosa. vt dicit̄ in dicta decretali. licet illa sit securi-
or z magis suavis. qz in secunditate sobol̄ lippi-
tudo Lie Rachel pulcritudini ē p̄lata. vt dicit̄ Gre-
gorius sup̄ Ezechielē exponēs illud. erat Lia lip-
pa sed secunda. Si v̄o p̄panē sc̄do mō. aut est

ad illud dispositus z ydoneus. aut nō. si nō tunc
melior ē sibi vsus p̄tēplatiui. qz sibi p̄tibi p̄fi-
cere sed i actiua nec sibi nec alijs. si vero ē ydone-
us. aut accedit vocatus z necessitat̄ aut p̄pa vo-
luntate. Si sc̄do mō p̄tēplatio p̄cellit. qz acti-
ua non p̄cellit nisi. pueniat ex coactōne z neces-
sitate. si vero coact̄. tunc simplicit̄ actiua p̄cel-
lit quo ad vsū eius. z sic sine cogat̄ ab homine
vel ex caritate vel p̄pter necessitatē. primoz. et ta-
libus melior ē actiua q̄ contēplatiua. Nam p̄ ta-
lem actōnem auget caritas. z ad p̄ferendū aduer-
sa et p̄tēplandū optima. z sic sua actō ē melior
alijs q̄ sua p̄tēplatio. est etiā maioris meriti.
Et sic patet qz quo ad vsū vite p̄fend. talis acti-
ua est simplicit̄ melior. z status eius. z etiā opera
eius magis meritoria. fatemur tamē qz p̄tēpla-
tio est realiter p̄eligenda. qz plures inueniuntur
ad hoc ydonei q̄ i actōne deficerent. Si tamē ho-
mo esset assecuratus qz populus indigeret z qz be-
ne gereret illam curam. etiā sine periculo pecca-
ti posset illam desiderare z se ingerere. z velle ma-
gis hoc fieri per se q̄ per alium. neqz hoc esset pre-
sumptuosum. qz licitum est appetere maius meri-
tum. sicut fecit Isaias. Ita qz talis vita tanq̄ bo-
na simpliciter est p̄eligenda. Ex quibus aperte
monstratur quomodo intelligēde sunt ratōnes
adducte pro parte illorum qui putant statum cle-
ricorum inferiorū ab episcopo p̄fectōrem esse sta-
tu religionis.

Capitulū. xxv. de excellētia ⁊ laudib⁹ vite mo-
nastice ⁊ religioſe. ⁊ de plurib⁹ cauſ ppter q̄s p̄e-
ligēda ſit q̄ aliuſ viuēdi modus.

Monasticā religioſāq̄ vitā p̄conijs lau-
dib⁹ q̄ efferre. nō puto aliud fore q̄ lu-
cē ipſa ⁊ fa cib⁹ adiuuare. Dabet em̄ hoc
vite genus ea oia que ad bene beateq̄ viuendū
p̄ferunt que ad verā felicitatē p̄ducunt. ⁊ vt pau-
cis oia p̄phendā. id h̄z p̄puz religioſoz vita. vt
deo p̄p̄inquoꝝ acceptioꝝq̄ ceteris eſſe videatur.
Qui em̄ inq̄t apluſ adheret deo. vn⁹ ſp̄s eſt cū
eo. Nam ⁊ Hieronim⁹ fateſ melioꝝ nō poſſe in-
ueniri q̄ q̄ in monaſterijs p̄fecerūt. Cū Augu-
i libro d̄ opib⁹ monachoz. illoſ ſanctōꝝ eēte-
ſtaſ q̄ a cōſpectu hoim ſeparati paucis ad ſe pre-
bent accēſſū. ſz deo p̄tēplanſ. Quis em̄ dubitat
q̄n deſerētes mundū et tumultū ſc̄li. ⁊ ſea ſc̄li ob-
lectamēnū ſegregantes. xp̄o p̄formenſ ⁊ ab eo ſa-
cili⁹ p̄fortenſ. D̄ lat⁹ ipſe Aug. p̄ſeq̄tur. ſup il-
lud Apocalip̄. m̄lier fugit in ſolitudinē. ſz neq̄
illud p̄mittendū ē. q̄m i ceteris h̄ vite occupa-
tōnib⁹ ⁊ viuendi modis. illud hoib⁹ p̄mune
eſt. vt t̄pa trāſeant ⁊ nō redeāt. Religioſi t̄n viri il-
lud facile agere poſſūt. nō tantū ne t̄ps fugiat ſed
ne pereat. Occupanſ q̄dem religioſi aliq̄n lectōe.
plerunq̄ oratōne. nec altera alterā impedit. ſz au-
get. Succedit demū diuini ſp̄i p̄dicatō. qua d̄o
nulla gratioꝝ occupatō eſſe p̄t. Demū igit̄ ad bo-
naz artū ſtudia. Diſcunt enim aut docent. ſcri-

būtq̄ poſteris doctrinā ad erudiēdoſ ſaluādoſ
q̄ hoies. nullūq̄ illis t̄ps vacuū ē. ⁊ cū teſte Li-
cerone nihil dulci⁹ b̄n impenſi tempis memoria.
hac locupletiffimi ſūt religioſi. In ceteris ſiqui-
dem viuendi modis p̄ſiderem⁹ hoim t̄pa. P̄uo i
ſantiā ipſā ſiue puericiā in uanoſ ludos. a doleſ-
centiā ⁊ iuuentū in libidinē ⁊ auariciā. Senectā
vero ⁊ ſeniū i querelaſ ⁊ cruciat⁹ ⁊ dolozes corpo-
riſ. in ſuſpiria ⁊ lamenta p̄ſumim⁹. Religioſi ve-
ro in ſantiā i artib⁹ ad diſcēdiſ. i diuino cultu im-
p̄mendo. a doleſcentiā ſp̄o in altōib⁹ ſtudijs. ſe-
necutē vero i docēdo. p̄dicādo deoq̄ vacādo et
p̄templādo. fructuoſe expēdūt. Et vt paucis aga-
m⁹. in monaſticā vitā ⁊ ceteraſ viuēdi formaſ.
illud intereſt. q̄ quo magis illi nitunt̄ vt ſalui fi-
ant. tāto iſti conant̄ vt peant. Qui mo q̄ntuz illi
noſ ad ſaluandū inuitāt. adiuuāt. atq̄ cogūt. tā-
tū noſ ipſoſ p̄dim⁹. Ceteroz religioſoz vita ex qui-
q̄ cauſ excellētiōꝝ atq̄ p̄fectioꝝ ceteris videtur.
P̄uo q̄dem q̄ dignioꝝ. veluti quā r̄p̄s eligere vi-
ſuſ eſt. ⁊ apli ſecuti ſūt. Sc̄do q̄ ſecurioꝝ. nā vt
inq̄t. Auguſtin⁹. p̄ mille cadētibus i religione ca-
dent decē milia i ſeculari vita. Tercio excellētiōꝝ
eſt vita monaſtica. q̄ dulcior atq̄ iocūdiōꝝ. nō ei
habet amaritudinē p̄ſeruatō ei⁹. nec tediū p̄uicē
illius. ſed gaudiū ⁊ leticiā. Quarto q̄ ſanctioꝝ ⁊
deo primioꝝ p̄ adheſioneſ p̄tēplatonis. Unde q̄
dam ſapiens religioſoz vitā recte p̄ dexterā deſig-
nat. ſecularē vero vitā p̄ ſiniſtrā. Cū ſup illo Le
x iiii

ua eius sub capite meo. et dextera illius ample-
bit me. recte inquit secularis vita sub leua ecclesie
ponit qz iuuat ad sustentationem. sz dextera id est
vita religiosa. xpm sponsum ecclesie amplecti dum
eius innocentie et contemplationis amplexibus delectat
Sed et his alia quibus addenda sunt. propter que mo-
nastica vita perfectissima atque excellentissima habet.
Primo quod temporalium sollicitudinis minus habet. Secundo quod
ad spirituales adhesionem maiorem habet aptitudinem.
Tercio quod maiorem recompensationem ab ea sperat.
Quarto quod in ea maiorem vniuersi quibus habet sui potesta-
tem et fructum. Quinto quod in ea vniuersi quibus facili-
us vitat humanorum periculorum promptitudines. Rur-
sus monastici nedum in his sed plurimis alijs cun-
ctis vite modis preferunt. Alibi enim negociantes for-
ris quietem querunt. quam religiosi in se habent. Illi tem-
poralibus studet. secularibus implicant vanitatibus
inuoluunt. et dum inferiores plurimos habere de-
lectant. ab interioribus et superioribus elongant. Dis-
trahunt alibi homines propter ea que foris sunt. et infeli-
citer amittunt preciosiora que intra se sunt. ut recte cum
Bernardo dicat. Quanto magis ad mundum accedimus
dimus. quanto magis a deo recedimus. Desiderant enim
extra religionem degere videri sapientes. dum opere
bonorum penuria et vera sapientia stulti efficiunt.
Credunt foris lucrari dum seipsum perdunt. celestia
appetere vident dum carni eis oculi sunt. Quanto
magis in temporalibus reddunt solliciti. tanto magis
a spiritualibus efficiuntur medici. Ceteri quippe sunt

ita bene
huius doctrine
m

et duces cecorum. Omnia enim disponere. ordi-
nare. et scire presumunt dum seipsum distrahant.
Illa preterea differentia inter seculares et religio-
sos apertissima est. quoniam ut inquit Dugo de
sancto victore. in illis vigilat spiritus dei dum in
ceteris dormit. viget in illis ratio. in istis sensus.
in his ratio extinguit. feruet in illis amor dei. in istis
amor mundi. Hi mundum diligunt. dum illi reli-
quant. illi omnium obliuiscuntur. et vniuersi quibus
vniuersi matris sue continuo recordant. isti vero om-
nium que sunt mundi recordantur et se obliuiscun-
tur. Illi caduca hec et terrena amplectuntur. et ad
ea summopere aspirant. dum isti ea que supra ter-
ram sunt desiderant. Hi gressu proprio currunt ad
interitum. dum monastici ad salutem festinant.
Religiosi omnia propter deum dimittunt. dum
temporales vniuersum deum reliquunt propter omnia.
sed certenon falluntur ea enim funesta cecitas vi-
cem eis reddit. quia cum propter eos omnia deus
fecerit. isti propter illa deum dimittunt. quare
iuste eos omnia dimittunt. Seculares denique
quibus prudentiores videntur. in qua re huius se-
culi se homines comprobant. quia ut scriptum
est filij huius seculi prudentiores sunt filij lucis.
Isti ad ea que dei sunt tardi. pigri. tepidi. atque in-
ertes sunt. nec cogitant quo tendere debeant. via
sciunt. sed scienter deuiant. et si qui eam nesci-
unt. illam non inquirunt. Quarto religiosorum vitam
quibus huilem. quibus scilicet abiectam. quibus motibus non in-
r iij

durā abiciūt. z vitā eoz putāt infaniā. Qui paulo post videbūt quō p̄putati sūt in nūero sancto rū z sors illoz in eternū. Datet ergo hui⁹ regularis z monastice vite summa excellētia et p̄fectō super ceteros t̄pales status.

Capitulū. xxvj. de difficultatib⁹ vite religiose. z de laborib⁹ z aculeis religiosoz in genere.

Religiosā atq; monasticā vitā laudabiles atq; p̄fectā. z deo acceptā esse. nemo ē qui ambigat. verum alia aliis congruit. z diuersi ad diuersa aptōres sunt. Deniq; aliud ē religiosum esse. aliud religiose viuere. mlti noie religiosi sunt. pauci re. plurimi religiose viuere ceperunt. q̄ sup̄sticiosa vitā finierūt. z vt q̄dā ait sapiens dulce negociū. iocūdū nomē religionis ē sed p̄gressus difficil. veluti in quo vite statū hominī libertas. voluntas. ac voluptas z affluentia adiūmī. z vt breuib⁹ dicā. ip̄a quoq; que natura cōcedit. sc̄tā religio p̄hibet. fateor in monasteriis de⁹ ip̄e noscīt. ibi dei noticia. amor z cult⁹ habentur. ea t̄m i ceteris vite statibus impleri possunt z v̄tinā tam digne. tam recte implerent ab homib⁹ q̄ sciunt. Scit ei vnus q̄s q̄ quō placere deo possit. idq; si agat vere religios⁹ ē. Se em̄ deo ille religat qui in pietate z humilitate deū colit. z insolētias extirpat. fateor ea comod⁹ in monasteriis fieri. si factas corpis animiq; vires suppetūt. Deniq; detē animi i religionem monasticā iueniri aiunt. Quib⁹ ego dicere possē si detem animi spe

ras aut optas. cur ergo in bello stas. Quocunq; igit in statu viuas. q̄s tibi bellū infert nisi tu vn⁹ Quod ergo tu aufers q̄re in alio statu speras. Deniq; p̄sidera illud Ysidori. qm̄ ad dei detudinez nō accedis passib⁹ corpis sed mentē speculatōnibus. Uidisti tu plurimos religioso habitu indutos p̄ in detudines discurrentes. apostatantes. et alios p̄pter inopiā rez necessariū ab icepto opere cadentes. De q̄bus scriptum ē. Qm̄ p̄pter inopiam multi deliquerūt. Quāq; illud fateor nō sacre religioni sed eoz improbitati imputandū est. verū tamen de liberatōne z p̄silio nō paruo opus ē. Quare vt ego puto monastica religio saq; vita ab illis potissime eligēda est. q̄ casum non timēt. Imp̄fectis em̄ z fragilibus z nondū vicioz mortificatōnem sperantibus experiendū dixerim. non p̄ficiendū aut verius differendū. Preterea religiosi nōnulli huius t̄pis ab vtero regule sunt aberrātes. Quo em̄ modo p̄uersent. quo ve obediētie paupertatē z castitatē tramiter religionē obseruent. tu ipse nosti. In q̄b⁹ vt mihi videtur maior est piculi timor q̄ spes p̄ficiendi. Hinc q̄da z sapiens illud t̄noz exponens. Lapidēs sanctuarii dispersi sunt. Plangūtur in q̄t religiosi implicati temporalib⁹ negotiis. qz nō est actō seclāris vite quam hodie nō admistrēt religiosi. discurrē singuloz occupatōes z officia religiosos esse vi debis. Secularia em̄ negotia seculari p̄tractāt. ad que v̄tinā p̄ficiendi grā aut vocati accederēt

Sed p̄chdolor sese ingerunt cupiditatis vel ad
piscende dignitatē gr̄a aut forte la sciuitatē z habē
de exemptōnis vt ercuciant collū ab obedientia
suoz p̄latoz. agentes p̄tra p̄ncipalia eoz vota.
p̄ quoz obligatōnem positi sūt in statu p̄fectōis.
Et quanq̄s prauoz hoim facta bonosa bono s̄t
retrahant. q̄nymo sicut pena suos actores. sic in
nocentia suos tenet sectatores. Nihilomin⁹ hec
quorundā religiosoz praua exēpla. z si aliquos
a religione penit⁹ nō arceant. cogūt t̄m vt differāt
quousq̄ se expiant. q̄b⁹ colligif hūc statū nō pa
rum laboris z difficultatē h̄re.

**Ca. xxvij. particulari⁹ et latius de p̄mptitudine
z piculoz huiusmodi stat⁹ in specie. z de mal' re
ligiosis et abusib⁹ illoz.**

Dost difficultates z labores p̄dictos. quos
nōnulli in genere adducūt. circa mona
sticā vitam afferūt. z alia p̄ticularius de
p̄mptitudine piculi hui⁹ status. Aiūt em̄. qz peri
cula monastice vite ex pluris p̄spicere libet. eo p̄
sertim qz cū peccata effugere vix possum⁹. p̄stat i
eodē genere peccandi lōge graui⁹ religiosos pec
care q̄s ceteros hoies. Quis em̄ dubitat vt sc̄tūs
Tho. refert religiosū graui⁹ peccare fornicādo cō
tra votū p̄tinetie. graui⁹ peccare p̄tra votū paup
tatē graui⁹ d̄niq̄s peccare obediēdo p̄tra votū obe
diētie. Deide q̄s dubitat religiosū graui⁹ peccare
ex p̄tēptu. qz vt sc̄i aiūt doctores. p̄ p̄tēptū videt̄
ingrat⁹ beneficii recepti. cū per religionem subli

matus sit ad p̄fectōnis statum. quinymo z del
filium conculcat atq̄ vituperat per contemptum
Cōtra quos Hieronimus cōqueri videtur inq̄
ens illud sapientis. quid est quod dilectus meus
in domo mea facit scelera multa Deniq̄ grauius
peccat propter prompta scandala. cum multi ei⁹
vitam vt speculum respiciunt. Quos idem Hier
onimus signat. Aiūt enim cum propheta Dierē
mia. Vidī similitudinem adulterij et iter menda
cij. z confortauerunt manus pessimozū. non vt
conuerteretur vnusquisq̄ a malicia sua Confor
tauerunt inq̄s manus pessimozum quia malo eo
rum exemplo mali quodammodo cofortari vi
dētur. eos videlicet sequēdo in sceleribus quos
sequi debuerunt pie z sancte viuendo. Est igitur
piculos⁹ p̄tēpt⁹ in religioso. qz vt Thomas ait.
cū religios⁹ venit i p̄tēptu. incorrigibil' efficit. z
oim est pessim⁹. adducēs illud Dierēmie. Cōfre
gisti iugū z dirupisti vincula mea. Cū Bernar.
ad Eugeniū. que maior p̄uersitas. q̄ maior p̄tēp
tus. q̄ post p̄fectōnis votuaz p̄missionem. vo
luntariam obligatōnem. post sacri habitus sus
ceptōnem. post exemplozū. p̄tiosozū patz mul
titudinē z p̄fectōnem redire ad peccata sicut ca
nis ad vomitū. Illozū p̄cepta p̄tēnere quos
totius vite z actōnis sue iudices loco dei eligit.
Et subdit magna monachi dignitas. sed magna
ei⁹ dānatō. si que sūt monachi agere p̄mittit Cete
rū h̄ stat⁹ labores z difficultates nō negauit Au

gustinus ad Vincentium Donatista. Ait enim. Fateor
caritati vestre coram domino deo nostro quod testis est super aiam
meam ex quo deo seruire cepi quoniam difficile sum ex-
tus meliores posse inueniri quam quod in monasteriis
profecerunt. ita nec peiores quam quod in monasteriis de-
fecerunt. ut hinc arbitror in Apocalypsi esse dictum. Iustus
iustificet adhuc. et quod in sordibus est sordescet adhuc
Attendenda ergo sunt Augustini verba. Fateor enim
meliores non posse repiri quam quod in monasterio pro-
fecerunt. sed non peiores quam quod defecerunt. Constat enim longe
plures deficere quam proficere. Nam ut Hieronimus in-
quit. rara est virtus atque difficilis et a paucis appetitur.
Sed et philosophi ethicis ait. difficile admodum
fore tenere medium virtutum. quare longe plures deficiunt
quam attingunt. veluti sagittates ad signum medium plu-
res deficiunt quam signum tangant. Cum quidam sapiens
non miratur quare plures homines sint viciosi quam virtuosus
maxime quia peccare multis modis contingit. et vni-
co defectu quis redditur viciosus. Sed nequaquam
quod virtuosus et innocens erit. nisi omni concurrere
virtute que inuicem connerent oscuntur. Unde salua-
tor multos fore vocatos ait. sed paucos electos. Et
propheta clamat. quia multi quoque defecerunt. Et ite-
rum. Omnes simul inutiles facti sunt. non est quod faciat
bonum. ut bonorum caritate et atque paucitate designa-
ret. Cum ergo in omni statu plures deficere arbitra-
dum sit. religiosos grauius deficere non est ambi-
guum. Quis enim non cernit religiosorum tam copio-
sam numerositatem. sed quis non videt tam pau-

corum scitatem. Quis non cernit multorum religiosorum
supbiam et elationem. sed quis non videt paucorum humi-
liationem. Plurimi certe sunt religiosi. sed periculosiores ta-
les. ut cum Bernardo loquar. sub habitu religio-
nis animum seculare. et sub panis puerfationis ha-
bere inueniantur cor altum in seculo et puerfatum ad religi-
onis opera. De quibus idem Bernardus ait. Doleo de multis
qui post spretam populi popam puerfari deberent in sco-
la humilitatis grauius insollescere et impacientes am-
plius fieri in claustris quam fuissent in seculo. Et quod ma-
gis periculosum est. plerique in religione non patiuntur ha-
beri se contemptum qui in domo sua seculariter viuere
non nisi contemptibiles esse potuerunt. Preterea in
eo versatur quam maxime religiosorum periculum. quia cum sint
religati deo. dum se ligatos fore dolent. se amittunt so-
lutos. non considerantes quod bene ligata securus custo-
diunt. soluta vero facile perdunt. Quid rursum acu-
leis et laboribus stans religionis est refertur. et plu-
rimis periculis expositus. Quis enim dubitat teste
Bernardo. grauissimum esse in se assuetas epulas esu-
rire. inter delicias preteritas macerari. in vestes pre-
ciosas et multas algere. et inter diuicias quas ostendit
mundus. offertur dyabolus. desiderat nostrum appetitum
eas contemnere. Profecto hec grauiora existunt quan-
to grauius a paucioribus tolerantur. Fateor certe
quia ut Bernardus ait. non desint religiosi in claustris qui
hoc pacto nolunt esse pauperes. ut nihil eis desit.
Denique volo religiosi casti sint et pauperes. Quid
enim dices de periculo arrogantie. vane glorie. que

oia dūgen
er et alon
2

nō nisi meliores tēptat. Cū Hiero. Plus est de-
posuisse animū q̄s cultū. difficili⁹ arrogantia q̄s
auro carem⁹ z gemmis. His em̄ abiecti gloriofi
interdū tumemus sordib⁹. z vedibilem pauperta-
tem populari auri offerim⁹. Sed ad alia trāsea-
mus. Quis tal' religiosus est quē Bernard⁹ ipse
describit. qui in nullo p̄sus aut resistit p̄oribus
aut inuideat parib⁹. aut subiecti plene obsequat
focijs z gruens. subiecti vtilit oibus z descēdēs.
fugar voluptatē. appetitor laboris. patiens abie-
ctōnis. impatiēs honoris. paup i pecunia. diues
in sciētia. humil' ad merita. supbus ad vicia. qui
ita huic mundo morit. vt deo viuere delectet. De
his Eusebi⁹ dicebat. qm̄ solū talit' in monasterio
uiuere pfecto est. sz aliter p̄uersari magna dñatio
est. Sed certe potius eos imitant. de q̄bus idem
Bernardus ait. Quī supbie. iobedientie z auari-
cie student. quaz p̄ me culpe cas⁹ attulit z labor.
tercie lapsus timef. Distribus piculis tres clau-
straliū ordies subiiciunt. scz q̄ sedē p̄latōis que-
runt. z p̄esse non valent. Alij q̄ nec obediunt nec
obedire volunt. Tercij familiares vide loculos
portātes z in occulto detrahētes. Sed vt paucis
multa p̄bendā. si studia. si mores. si vita pluri-
moz religiosoz cognoscere vis p̄sidera qz ill' ca-
pitulū hostis ē. extra murmur z inuidia. et nocte
nullas vigiliās hñt. nec in die labores. Laborat
monachus vt fiat abbas. Abbas v̄trosus. P̄-
oz incrasat. Medicās blandit potentib⁹. terre-

na diligit. Suspiciōsus claustral'. Bursarius pe-
cuniosus. Infirmarius z cubinarius. Capito⁹
sacrista. Sine orōne p̄uersi fres ad questū p̄dis-
cant. Gardian⁹ eq̄tat. Prouincial' p̄clamat. Be-
neral' generat. P̄terea de huius status piculo
vide qd Bernard⁹ dicat i q̄dam epistola. moriēs
vir vnq̄ aliq̄s in cella ad infernū descēdit. qz vir
vnq̄ i celo p̄destinat⁹ in ea vsq̄ ad mortē p̄sistit.
Itē labores picla hui⁹ stat⁹ aprissime demōstrat
Gregori⁹ i registro. inq̄ēs. Tlos q̄ viam vite extra
hoim frequentia ducit. tāto maiora certamia pa-
ti necesse ē. qm̄ ad vos mgr ipse tēptatōnum acce-
dit. Ceterū ex multitudine p̄ceptoz z onez religio-
nū. periculum. z difficultas huius status comp̄-
be idit. Nam vt dicit Augustin⁹ vbi multe sunt
p̄ceptōes ibi multe sunt transgressiones. Habēt
em̄ religiosi longe plura p̄cepta q̄ quicūq̄ ho-
mines alioz statum. ymo plerūq̄ vt supra dixi.
quod alijs ad meritum. sibi ad peccatum et peri-
culum est. Nec iuuat si dicas. non omia p̄cepta
obligant. Quibus Hieronimus respōdet i qua-
dam epistola. Non ideo putet qui se deo obrulit
aliqua cōtemnēda esse mandata. quia leuia sūt.
tam em̄ in maxima illa q̄ minima imperata sunt. z
p̄temp⁹ vni⁹ p̄cepti p̄cipienti in iuria est. Et seq̄-
tur. In quocunq̄ em̄ statu. in quouis gradu eq̄-
le peccat⁹ est. vel p̄hibita dimittere vel inssa nō
facere. Et Bernardus ait. Iussa siue culpa nō ne-
gligunt. z sine crimine non contemuntur. D q̄s

01
e1
e

multa sūt hodie religionib⁹ p̄cepta. D quorū vi-
cula multiplicata. D q̄ pauca z tarda remedia.
De qb⁹ r̄ps dicere videt. alligant onera graua z
importabilia. z ponunt ea i hūeris hoim. Cōtra
hos multiplicātes p̄cepta cōminat de⁹ duas ma-
ledictōnes. Prima ē. Ue vobis scribe z pharisei
ypocrite q̄ claudid⁹ regnū z celoz añ hoies vbi nō
intra⁹ nec p̄mittit alios intrare. Sc̄da est. Ue vo-
bis scribe z pharisei. q̄ decimad⁹ mentā z anetū. et
reliq̄d que graua sunt. sc̄z legis iudiciū. miseri-
cordiā z fidē. Forte dicet q̄ sp̄iā fatendū esse pluri-
ma esse religionū p̄cepta. plurima onera. ex qb⁹
necesse ē plura sequant̄ p̄ctā. fatendū etiā pluri-
ma esse in religione esse picula incōmoda. plures
difficultates z labores. Ueruntū ex pluris bonis
que religiosi agūt facili⁹ credid⁹ absorberi posse.
sc̄z p̄mp̄ ab eis resurgere valebūt p̄sertim p̄p̄
intentōnem quā hñt ad deū erectā. Accedit qz ha-
bēt socios a qb⁹ iuuent. ad quos dici possūt que
retigi supra in. xiiij. ca. Demū fateor possibile il-
lud ē sed difficile dixerim. Precepta em̄ apta sūt
impletōnes dubie. mā data certa. trāsgressiones
certōres. vicia nō occulta sunt. bona nō vident.
picula manifesta erisūt. nec sine discrimie incur-
runt remedia vero dubia. nec sñ magnis labori-
bus querunt. facili⁹ cadim⁹ q̄ resurgam⁹. socij
hoan iuuetē eū q̄ se ledere vult vnus q̄sq̄ cōside-
ret de qb⁹ q̄dam sapiēs ait. qd iuuat amic⁹ si ani-
mus amicioz ledit. fateor tamē bonis z deodi

ca⁹ religio⁹. picula. difficultates. labores. huius
modi quedā certamīa. quedā exercitatōnes eri-
sūt. que religiose viuētes eo magis coronant. at
q̄ vt supra dixi cū de picul⁹ z laborib⁹ stat⁹ ecclia-
stici egi nō est in culpa religio. sed abutētes religi-
one nec est improbatio in religione sed deturpan-
tibus religionem. in q̄ non est mirum si sit multi-
tudo piculorum. vbi volentib⁹ z bñ militātib⁹ ē
cumulus donoz. Nā vt ait Dugo de sc̄o Victo-
re. omī statū benigna ē religio. abūdans paupi.
mediocrib⁹ sufficiens. tolerabil⁹ diuiti. ifirmis lar-
ga. delicat⁹ p̄patiens. penitētib⁹ miserās. pueris
seuera. bonis optima. Et Crisosto. Religio nun-
q̄ senescit. fatigatōnem nō sentit. Ex qb⁹ oib⁹
aperte monstret huius vite z stat⁹ piculū. labor.
z difficultas siml⁹ z necessitas.

Ca. xviii. de inclinātōne z dispositōne natu-
rali z diuersitate p̄plexionum z habitātū hoim
quantū ad religionē. z de p̄silio i talib⁹.

Ltera p̄dicta nōnulli cautos agūt z atten-
tos religionē ingredi volētes. vt inclinatio-
nes suas ac dispositōnes naturales z com-
plexiones attendāt viresq̄ suas discutiāt. Tādē
q̄dam illis circa p̄dicta p̄silia p̄bent. Aiunt em̄ qz
sc̄dm antiquoz sapientū sentētias. diuersi ad di-
uersos penit⁹ viuēdi modos. aut inclināt aut dis-
ponunt. Diuersitas aut z dissimilitudo aut dispari-
tas viuēdi vnus ad altez vt in politicis inquit
philosoph⁹. ex triplici radice p̄cedit. Duo ex na-

7

tura siue q̄litate diuersa nōnullos ex diuersitate
p̄plexionis loci quoq; i quo viuif. naturalit̄ ad
diuersa ferri videm⁹. nōnullos em̄ inclinari p̄spi
cim⁹ ad benepolitū sandum i republica. alios ad
militādū. alios ad sacrificia z cultū diuinū. nec
solū ad hec exercitia sed anime passiones diuersi
mode disponunt. qm̄ aliq; ad verecundiā. alij ad
irā. alij ad tristitia z inclinant. Cōplexionis ergo
diuersitas et regionis q̄litas ad diuersa penitus
inclinat. etiam quo ad mores. Quāto em̄ hūana
cōplexio simplicior z purior est. tanto sensus exte
riores viuacōres. potētiores. atq; subtiliores red
dunt. Quo fit. ut p̄ p̄sequens intellect⁹ homis eo
magis sit purior z subtilior. Idq; ex eo patet esse
manifestū. qm̄ q̄ diu sensus ip̄i exteriōres viuac
tiores existūt. tāto magis intellectui d̄seruire pos
sunt. Quā intellectus ip̄se nihil agit aut intelligit
q̄ diu in homie existit. nisi cū misterio sens⁹ q̄ re re
cte Aristotiles inq̄t. qz aīe sequunt̄ corpa Et alibi
in libris de aīa ait. molles carne aptos mente dici
mus. Anima ergo siue intellectus hūanus nō ex
ercet opatōes suas. nisi mediantib⁹ organis cor
poris. qz eod̄ philo sopho teste. Nihil ē in intelle
ctu qn̄ pus fuerit in sensu. Ex q̄ radice p̄cedit illa
causa a ml̄i ignorata. q̄re intellect⁹ hūan⁹ qn̄q; fa
tigat. qd̄ licet imprope dictū sit. tñ intellectus fati
gari dicim⁹ nō s̄m se sed s̄m sensus exteriōres. cū
q̄bus agere debz intellect⁹ ip̄e. Ex q̄b⁹ oib⁹ p̄stat
q̄ habilitant̄ seu disponunt̄ hoies ad hūc v̄ illū

modū viuēdi. scdm̄ q̄ p̄yus vel meli⁹ p̄plexio il
loz ē disposita. Et quāq; aīa ipsa eque p̄fecta eri
stat. tñ aliqñ eligit vnū viuēdi modum sibi acco
modatū. z in ea facili⁹ bñ opat̄ si organa corpis
melius hz disposita z cōplexionata. que incliat̄
uenō p̄plexiue ad hoc v̄ illud disponunt. Scdo
diuersitas modi viuēdi p̄tingit plerūq; ex diuer
sa p̄suetudine. que naturā imitat̄ z illa ad vnum
modū viuēdi trahit alios. alios ad aliū. Tercio
hec disparitas viuēdi p̄tingit nōnunq; ex specia
li diuina influētia. que qñ z quō vult hūc trahit
ad vnū viuēdi modū. aliū ad aliū. sñ tñ offensio
ne vnus cuiusq; liberi arbitrii. put sue inscrutabi
li placet. p̄uidentie. Quicūq; ergo hoc mō trahit
ad vitā monasticā laudē deū q̄ trahit. z p̄perat ad
locū que sibi mōstrat de⁹. z relicū v̄ bib⁹ z ea z il
lecebris. vadat saluari in. segor. Clez scds mod⁹
p̄suetudinari⁹ eos repēte nō iuuat. q̄ delicate i v̄
bib⁹ nutriti sūt. s̄ op⁹ ē p̄suetudinē p̄nicōsā p̄tra
riā p̄suetudine paulati deuincere. Si h̄o p̄mus
modū attēdunt. recurrāt ad cōplexionē. ut p̄diri
mus ad naturā suā. ad inclinātōez z dispositōez
interiōris hois sui vnusq; qz recurrat. deniq; ad
vires corpis sui z seipos z intra seipos diiudicēt
z de se magis sibi q̄ alijs credāt. Cōcludūt ergo
z p̄sulant nōnulli scribētes vt q̄ in de liberatōne
p̄det. an religiosā vitā assumat. cūcta aīmo dige
rat. z id eligat qd̄ portare z cōtinuare possit. Nec
volū que tetigim⁹ d̄ctā eē animo dissuadēdi re:
y ij

ligionis ingressu. marieque non ignotam neminem sine gravi peccato religionis vitam alicui aut prohibere aut impedire posse. iuuenibus presertim. Nam adolescenti volenti via perfectionis ingredi dicit christus. Uide omnia que habes et da pauperibus et veni et sequere me. Unde quidam sapiens ait. Qui adolescentem a religione retrahunt. siles sunt phariseis quibus ore saluatoris dictum est. Ne vobis quia nec vos intratis in regnum celorum nec alios sinitis intrare. Clericis cum religionis ingressus de consilio sit et de opibus superogationis. unusquisque ut dictum est. ad se recurrat viresque suas discutiat fragilitati sue complexionis. nature. consuetudini consulat. et si potest capere capiat. Dicere enim et religare se deo optimum est. Sed cogitet quod religionem intrat laboriosa via. iter arduum atque difficile aggredi. nec ad tempus sed quod diu vixerit religionis onera necesse est sustineat. Illudque spiritus in mentem veiat quod sic manum ponat ad laboriosum aratum. ne respiciat retro. quia apertus non erit regno celorum. fateamur tamen quod ea que tetigimus inclinatim non completive ad hoc vel illud disponunt. Potens est deus abundare facere gratiam nobis quod de lapidibus istis presuscitare filios Abrahe. De lapidibus inquit. id est duram et inflexibilibus animis hominum non solum natura vel complexionem. sed etiam depravationem et malitiam potest suscitare filios Abrahe. id est reddere eos flexibiles et obsequentes. simos ad obedientiam et cetera onera religionum. Non tamen inprobam. quoniam unusquisque fragilitate viresque suas discutiat. Et cum consilium sit religionem ingredi. ut supra

dictum est si potest capere capiat.

Ca. xxix. de comparatione religiosorum inter se ad invicem. et primo de comparatione solitarioz ad sociale vitam agentes. et que vita perfectior sit altera.

Habita est igitur superius comparatio et differentia horum duorum statuum. clericalis videlicet et regularis inter se ad invicem comparationem. et qualiter alter alteri aut equalis aut preponatur quo ad perfectionem statuum. et quis sit eligibilior. puta perfectior aut puta humanior. Jam superest ut statum religiosorum inter se ad invicem distinguantur et comparentur quo ad perfectionis statum. Et primo de religiosorum solitariis comparatis ad vitam socialem agentes. Quantum igitur ad religiosorum statum inter se considerandum et comparandum. duplicem fore puto differentiam religiosorum quorum undam quod solitaria et anacoretica vitam ducunt. aliorum qui sociale vitam agentibus. De primis itaque nonnullis sanctis doctoribus. asserunt illos omnes ceteros religiosos excellenteriam vite status perfectione antecire. Sic de Antonio legimus. Sic de paulo primo heremita. nec non Benedicto et primis macharionibus et plurimis aliis. De quibus Augustinus in libro de opibus monachorum ait. illos manichos sanctiores esse quod a prospectu hominum segregati. nulli ad se prebent accessum. Alii vero distinguendum putant quod vel loquimur de perfectionis statu. vel de perfectionis opere. Utroque autem modo salutaris vita maiorem perfectionem acquirunt quod socialis. quorum ratio est. quoniam vita socialis

lis status ē volentiū p̄fici per instructōnem i intel
lectu. ⁊ p̄ correctōnem i effectu. cū aliqñ cōtingat
a via perfectōnis deuiare. Sed solitaria vita ē p̄
fectoz. ⁊ taliū q̄ nullo istorū indigeāt. Solitarie
em̄ viuētes ⁊ aliorū p̄sortia asp̄nantes. ⁊ ciuiliē ⁊
socialiē non p̄uersātes. necessario vt philosoph⁹
ait i politicis. vel sunt vt bestie vel sūt homiē meli
ores. Cū nō solū s̄m sc̄toz sed ⁊ s̄m philosopho
rum sentētiās solitarie ⁊ s̄tuose viuere p̄fectozū
est. ⁊ magis tales dñt dici q̄dā dii. q̄ hoies. vltā:
q̄ sup̄mi ⁊ p̄fectissimi homiēs nō solū honoran
di sed potius admirandi sunt q̄nto ergo stat⁹ per
fectozū excedit statū p̄ficiendoz. tāto solitaria vi
ta monachozū excedit vitā quorūcunq; religio
zorum socialiē viuentiū. Si v̄lo q̄mur d̄ perfe
ctōnis ope. hoc idē putāt. opus em̄ vite solitarie
p̄tēplatio ē. social̄ v̄o vite actō est vlt̄ v̄riusq; ope
ris i q̄busdā cōmunitio. Planū ē aut. q̄ p̄tēplatio
p̄eminet actōni. ⁊ ē opus magne p̄fectōnis. nō so
lū p̄pter xp̄i v̄ba de Martha ⁊ Maria cōmunit̄
recitata. sed p̄pter xp̄i exemplū imitandū. de quo
scribit̄ apud Lucā. q̄ exiit in montē orare et erat
pernoctās in orōne. ⁊ hoc fit p̄p̄t̄ facili⁹ diuinū
auxiliū impetrandū. Non em̄ dixit exiit ad tur
bas aut ad vrbes orare. sed i montē vaste solitu
dinis. Cū em̄ deest auxiliū humanū. solitudis
loc⁹ ap̄t⁹ est ad impetrandū diuinū auxiliū. qz cū
ignoram⁹ qd̄ agere debeam⁹ hoc solū habeam⁹
refugiū. vt oculos nostros dirigamus ad deum.

Item queritur solitudo p̄pter tumultum seculi
fugiendum. Deferens enim mundum ⁊ tumul
tum seculi. et separans se non solum a voluptati
bus mundi sed a iocunditate sociali confortatur
a christo. vt glosa ait. super illo verbo Apocalips
rij. Mulier fugit in solitudinem. Circa predicta
tamē que de sanctitate vite solitarie dicta sunt di
cam quod animum pulsant. Alia enī est ratio illi
us antiqui temporis. alia moderni. Si enim vi
ros solitarios consideramus. illos videlicet qui
in primitiua ecclesia floruerunt. verissimum pu
to illos fuisse perfectozis ⁊ sanctozis vite ceteris
socialē vitam agentibus. eo enim tempore non
artabantur fideles tot canonū ⁊ decretoz p̄cep
tis. censuris aut penis. Nec erant tunc vt ita dire
rim. tot laquei legum seu constitutōnum. excom
municationū siue cēsuraz. a q̄bus vir fideles etiā
diligentissimi ⁊ timorati respirare ⁊ p̄cauere pos
sūt. nō tot ieiunia indicta. nō vigilie. nō silentia.
nō diurna parit̄ ⁊ nocturna diuina officia. dieti
a ce p̄cepto dicēda. non deniq; tot festa colēda.
non tam crebra confessio. ⁊ corpis xp̄i cōmunica
tō. nō tot obediētiāz p̄statōnes. sicut modo fide
les artant̄. aut pot⁹ inuoluunt̄. Ita vt recte de p̄
latē ecclie dici possit illud xp̄i. q̄ alligant onera im
portabilia. ⁊c. Cū si aliq̄ huiusmodi in illa p̄mi
tiua ecclia seruabant̄. erāt tamen volūtatis. que
protunc trāsgredi peccatum non erat quia non
duz phibita. Nunc vero ea. omnia que diximus

z cōplura alia ab ecclia addita quotidie fm ho-
minū z tpis maliciam. expedit vt augeant. z sub
pcepto iungant. Quoz ignorantia aliquē non
excusat. z om̄setiam solitarios ad obseruatioēz
ligāt. Cum igit ea oia non solum facere sed z sci-
redifficile sit z ferre impossibile. non solum anacho-
ritū z i heremo vitam agētib⁹ q̄ hoim puerfatōes
fugiunt z oim rez necessaria z penuriam habent
sed etiam his q̄ vrbes incolunt. Ideo putam⁹ sū
offensione veritatē pbabiliter dici posse modernis
tēporib⁹ vita z heremiticā non posse repiri illius
perfectionis z sc̄imonie. sicut p̄scis illis tempo-
rib⁹. q̄ nimo piculosa admodū fore z difficile cū-
ctis ecclie statuta obseruare posse. nisi forte aliq̄s
dicat q̄ anachorite p̄dicti iam a deo p̄fecti sunt z
tam firum animū i dei amore hnt. vt ab his liga-
mentū liberi sint. z p̄dicta p̄cepta habeāt p̄para-
tōne animi. Quib⁹ nō facile assentō. qz cū ecclie
sint. p̄ceptū ecclie ligari manifestū ē. nisi p̄uile-
giati reperiant. aut diuinit⁹ alit fuerit reuelatus.

Ca. xxx. de p̄paratōne religiosoz vitam sociale
in se agentiu z que religio social' altera sociali
sup̄fectior. Et vt z religio eo q̄ artior. sit p̄fectior.

Quonsequēs est vt religiosos vita socialē
agētes discernam⁹ z p̄parem⁹ q̄ntuz ad
eoz perfectōnē in q̄nos vt sci doctores
tradūt. longa admodum differentia est. Nam vt
in q̄t sc̄us Thomas sc̄da sc̄de. q. clxxxvij. differē-
tia religionis vnius ad aliam p̄ncipaliter q̄dem

attenditur ex parte finis. sicut si vna religio ordi-
netur ad peregrinos hospicio recipiendos. z alia
ad visitandos vel redimēdos captiuos. Secun-
dario aut ex parte exercitij. qz diuersi modi exerci-
tij sunt i diuersis religionibus. puta qz i vna religi-
one castigat corpus per abstinentias ciboz. i alia
per exercitiū ope z manualiū vel per nuditatem.
vel aliq̄d aliud huiusmodi. Et qz non potest ali-
q̄d dici alteri potius. nisi sc̄dm illud i quo ab eo
differt. Ideo excellentia vnius religionis sup̄ ali-
am p̄ncipaliter q̄dem attenditur sc̄dm religionis
finem. Sc̄dario aut fm exercitiū. Diuersimodū
tamē sc̄dm eum vtraqz p̄paratō attendit. Nā cō-
paratō que est fm finē ē absoluta. eo q̄ finis p̄p̄-
se queritur. Comparatō aut que ē fm exercitiū.
queritur non p̄pter se sed p̄pter finē. z ideo illa re-
ligio alteri p̄fertur que ordinat ad finē absolu-
te potōrem. vel qz ē maius bonū. vel qz ad plura
bona dirigit. Si vero sit idēz finis s̄z sc̄dario. tūc
attenditur p̄minētia religionis non fm q̄ntita-
tem exercitij. sed fm p̄portionem eius ad finē in-
tentum. vnde z in collationibus patz introduci-
tur sentētia b̄i Anthonij. q̄ p̄tulit discretōem per
qua aliq̄s om̄ia moderat z ieiuniis. z vigiliis. et
oibus huiusmodi obseruationib⁹. Sic ergo di-
cendum q̄ opus vite actiue ē duplex. vnum q̄dēz
quod ex plenitudine p̄tēplationis deriuat. sicut
doctrina z p̄dicatio. Unde z Gregorius dicit in
v. omelia super Ezechielem. q̄ vris p̄fectū p̄mo

ad contemplationem suam redeuntibus dicitur memoria suauitatis tue eructabunt et hec profertur simplici contemplationi. Sicut enim maius est illuare quam lucere solum. ita maius est contemplata alijs tradere quam solum contemplari. Aliud autem est actiue vite. quod totaliter consistit in occupatione exteriori. sicut elemosinas dare. hospites recipere. et alia huiusmodi que sunt miora operibus contemplationis nisi forte in casu necessitatis. Sic ergo summum gradum religionibus tenent. qui ordinantur ad docendum et predicandum qui etiam precipuissimi sunt perfectioni episcoporum sicut et in alijs rebus fines primorum coniunguntur principibus secundorum. ut dicit Dionysius. vii. ca. 8 diuini nomi. Secundum autem gradum tenet ille qui ordinatur ad contemplationem. Tertium autem qui occupantur circa exteriores actiones. In singulis autem his gradibus potest attendi preeminentia secundum quod vna religio ordinatur ad altiorum actum in eodem genere. sicut inter opera actiue potius est redimere captiuos quam suscipere hospites. et in omnibus operibus contemplatiue potior est oratio quam lectio. Potest etiam attendi preeminentia. si vna earum ad plura horum ordinatur quam alia. vel prouentiora statuta habeat ad finem propositum consequendum. Moderati tamen doctores ad eundem intellectum aliter distinguunt. Tres enim gradus fuerunt illorum religiosorum vitam socialem agentium. profertur qui in paupertate voluntaria propter christum assumpta regulari vitam elegerunt. Primus gradus fuit quondam et hodie est quorundam monachorum qui habentes possessiones in com-

muni. de fructibus et prouentibus ipsa et viuunt. et de illis sibi et necessarijs vite sue prouident. Secundum modo fuit et adhuc est quorundam religiosorum qui mundum spernentes de labore manuum suarum victuant. et vestimenta et alia necessaria sibi ex illo ministerio subministrant. secundum quem modum aliquando Paulus apostolus vixit. ne offendiculum daret euangelio. Tertius gradus est aliorum religiosorum qui hodie communi vocabulo medicantes appellantur. qui spiritualibus principaliter vacantes. et predicacioni et doctrine insistentes. de his que sibi a fidelibus offeruntur. in voluntaria paupertate deo famulantur. De igitur religiones habent inter se differentias et proportionem. et alie alijs antiquiores sunt. et etiam strictiores. Sed quantum est ad statum vberioris perfectionis. non dubito vltima id est medicantium vitam maioris esse perfectionis et meriti. ac etiam securitatis ad salutem. et hoc propter quatuor causas superius assignatas. cum de excellentia religiose et monastice vite in genere actum est. Primo videlicet. quia temporalium rerum minorem habent sollicitudinem. Secundo quia ad spirituale contemplationem maiorem habent dispositionem anneram. Tertio quia respectu maiorum bonorum que fidelibus subministrant. parua in hoc seculo recompensationem recipiunt. Quarto quia magis christi vitam imitantur et apostolorum scribitur enim in Luca quod mulieres multe sequebantur christum ministrantes sibi de facultatibus suis. quam aliqui putant vitam medicantium. Forasse aliquos obij-

ciet q̄ nōnullē religiones artōris vite sunt q̄ mē
dicātes. ideo vident̄ eminentōis atq̄ p̄fectōis
esse star̄. Nā dicendū est vt tradūt scrī doctores.
q̄ ista duo simul stare possunt aliquā religionē
esse artōrē. z t̄n̄ mioris p̄fectōis. Ad triplici via
ostendit̄. Primo p̄ xp̄i exēplū. Sc̄do p̄ disciplo
rū documentū Tercō p̄ ecclie militand̄ p̄mune ex
perimentū. P̄mo em̄ patet p̄ exēplū xp̄i. Nā nul
li fideliū d̄zesse dubiū q̄ nulla regula v̄ religio.
artior esse p̄t. q̄ religio Johānis baptiste. d̄ quo
dicit̄ Mathei p̄mo. q̄ vestimentū ei⁹ erat de pilis
cameloz esca autē ei⁹ locuste z mel siluestre. Su
per quo p̄bo dicit̄ Hiero. q̄ mixtū erat̄ humano
corpore tantam asperitatē vite p̄spicere. Demum
nulli dubium ē q̄ nulla alio religio aut viuendi
mod⁹ perfectior fuerit vita z religione xp̄i. Und̄
Mat. xi. dicit̄ Venit Johannes baptiste nō mā
ducans nec bibens. z tamē dixistis q̄ demouius
habet. Venit filius hominis manducans z bibēs
z dixistis. ecce homo vorax z potator vini. publi
canoz z pctōz amicus. et iustificata ē sapientia
a filiis suis. super quo verbo dicit̄ Aug. q̄ sancti
apostoli intellexerunt regnum dei non esse i esca
et potu. s̄z i eq̄nimitate z volūtate tolerādi. quos
neq̄ copia subleuat. neq̄ dep̄mit egestas Et sic
patet q̄ religio xp̄i licet fuerit minus arta. tamen
lōge maioris p̄fectōis. Sc̄do hoc patet per do
ctrinam ap̄torum. Tanta enim fuit apostolice vi
te perfectio et ecclesie primitiue. vt cunctis possel

*eligio iuan
Bap. artior
liquis et alpa.*

tionibus abdicat. oia haberēt in cōmuni z p̄cia
possessionum ponebant̄ ad pedes ap̄toz. a q̄ p̄fe
ctōnis via aliq̄ten⁹ posteriores defecerūt. qz pos
sensiones in cōmuni licite t̄n̄ reseruabāt. vt alibi
latius dixim⁹. p̄sertim in eo libro quē de xp̄i pau
ptate edidim⁹. Tetigimus etiā in libro defenso
rū status eccliaſtici. Nā Aug. dicit in libro de do
ctrina xp̄iana. nullas ecclias gentiū fecisse. qd̄ tē
pore ap̄toz factū ē. z t̄n̄ monasteria ex genib⁹ con
uerb⁹ p̄gregata. z possessiones in cōmuni seruātes.
artōres vite fuerūt q̄ religio siue star̄ ap̄toz. Di
cit em̄ Hiero. in epla ad Eustachiū De cibo vero
z potu rāce. cū etiā languētes monachi a q̄ frigi
da vtant̄. z coctū aliq̄d comedisse luxuria ē. fue
rūt ergo monachi i p̄mitiua ecclia artōris vite q̄
apostoli. s̄z t̄n̄ minoris p̄fectōis. Quod patet qz
ex eo q̄ monachi p̄dicti possessiones in cōmuni
seruabant. Augustin⁹ videt̄ inuere eos quodam
modo a p̄fectōe ap̄toz defecisse. Tercio hoc etiā
p̄spicit̄ p̄ militand̄ n̄re ecclie experimentū. Tenet
em̄ p̄munit̄ ecclia religionē siue statū ep̄oz p̄fe
ctōrem esse om̄i alia religione. tā monachoz q̄
alioz. z t̄n̄ experimentū docet q̄ quelibz religio ar
tōris vite est. q̄ religio seu star̄ ep̄oz. nō ergo se
comitant̄. ita q̄ religio q̄nto artior tato p̄fectior.
P̄t em̄ esse maior p̄fectō cum miori artitudine.
z maior artitudo cū minori p̄fectōe. Et licet eccle
sia p̄cedat trāsire a d̄artiorē illis q̄ sunt in laxiori
nō. p̄pterea id p̄cedit quasi credat religionē tāto

esse perfectiorem quanto artorem simplicitate. sed creditur
artorem instrumentaliter esse perfectiorem respectu illorum
quod per tale artum dicitur et modius posse peruenire ad statum perfectioris. et hec quantum ad perfectiores statum intelligenda sunt. Quid autem tenendum sit, quantum ad transitum, canonice tractatur in capitulo Sane de regula. Dicunt enim ecclesie gratia, quod antequam, institutione regule sancti Augustini et etiam sancti Benedicti, artoris regule est ordo sancti Benedicti, et laxior sancti Augustini, videlicet quantum ad transitum de vna religione ad aliam. Itaque nisi constitutiones regulares obstarerent vel obseruancia actuali fratrum predicatorum, et aliorum quod regulam beati Augustini profitentur, certum est eos posse transire ad ordinem sancti Benedicti. Uterum tamen in ista materia quantum ad transitum ad aliam religionem dicunt doctores quod capitulum laxior vel artior habendo respectum ad actuali obseruancia regule, etiam ad constitutiones factas ultra regulam. Utrum quantum ad dictum transitum non est solum ponderanda regula sancti Benedicti et Augustini, sed sunt ponderanda constitutiones ipsorum ordinum et actuali obseruantie. Et ideo cum fratres predicatorum et sancti Augustini et aliorum quod tenent regulam Beati Augustini secundum communem modum viuendi et seruandi regulam reducti sunt ad instar medicamentum, ponderata veritate, videtur esse artoris ordinis quod ordo sancti Benedicti, et non possit transire fratrum predicatorum ad ordinem sancti Benedicti sine paenitentia. Tamen quantum ad perfectionem status, vtriusque regule simplicitate assumptae secundum opinionem

multorum, regula beati Benedicti perfectioris status quod sancti Augustini est. Et hec de comparatione inter se cunctarum religionum vitam sociale habentium breuiter dicta sufficiant.

Conclusio libri totius ad sanctissimum dominum.

 Scipe beatissime pater hoc humane vite speculum tuo nomini sed multarum utilitati dicatum. Vt per te quod speculum et totius mortalium vite norma datus es, cuncti fideles in quouis statu, arte, gradu, ac dignitate constituti, speculentur, atque in eo videant quid cuique conueniat, quid incumbat, in quo ve deuianta tramite vie iuste. Nam veluti naturale speculum cuiuslibet forme sibi opposite imaginariam profert similitudines, sic hoc speculum omnium mortalium varias viuendi formas recipiet, et quicquid boni, quid sinistri habeat, distinguet et intuebitur. Ibi enim vitam suam speculabitur omnis homo. Nam videbit peccator et irascetur speculans prevaricationes suas. In eo rursus videbunt recti et letabuntur, quia cernerint quo crescant. Denique in eo videbunt iusti et timebunt, quia putantes se stare videant ne cadant. Et tandem videbunt mortales, quia omnis caro fenit, et omnis huius seculi decor ut steret. Dabo ergo finem qui pro rerum magnitudine vixi cepi. Scio pauca forte et multa de huius mortalium vite diuersis artibus et viuendi modis disse-

ni. que q̄dam longiora aut breuiora dici posse n̄
ignoro. Ulex nec breuitati admodum studui nec
copie. ne legētes aut tedio aut nimia breuitate af-
ficerē. imitatus sapiētem Ecclesiastē q̄ ex mlt̄i cō-
posuit parabolas sacras. que sūt v̄ba vtilia. scri-
bēs sermones rectissimos ac veritate plenos nō
sibi sed futuris p̄spiciēs. ad laudē omnipotēt̄ dei
q̄ tuā beatitudinē feliciter p̄tegat ⁊ p̄seruet. ⁊ tan-
dem post diutinū huius vite cursu vna cum gre-
ge tibi credito. p̄ducatur ad vitā eternā. **ADEN.**

**Finit feliciter liber excellentissimus. Speculus
hūane vite nūcupatus impressus Bisuncij Anno
dñi Millesimo. LXXX. Lxxviii.**

Anno. I A D D Bisuncij impressus

